

วัฒนธรรมผ้าไหมของชาวกุยโบราณ สู่อารสร้างสรรค
การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง ชุดแกลมอญตะเคียน
From Silk Traditions of Ancient Kui People to Creation
of Folk Dances Performance: 'Klaemor Kui Takhian

ยุวดี พลศิริ^{1*}, อัคราพร สุขทอง², ภูมิ สาทสินธุ์³ และ สุภาวดี หลวงกลาง⁴
Yuwadee Ponsiri^{1*}, Autcharapron Suktong², Poom Sartsin³ and
Supawadee Luangklan⁴

Received: January 11, 2024

Revised: April 24, 2024

Accepted: April 27, 2024

¹²สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

¹²Program in Dance Arts Faculty of Humanities and Social Sciences
Surindra Rajabhat university

*¹(Email: yuwadee@sru.ac.th)

*Corresponding Author

²(Email: autcharapron2510@gmail.com)

³สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

³Bachelor of Education Social Studies Faculty of Humanities and
Social Sciences Surindra Rajabhat university

³(Email: poonst9@hotmail.com)

⁴สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

⁴Program in Dance Arts Faculty of Humanities and Social Sciences
Surindra Rajabhat university

⁴(Email: Supawadeeluangklang@gmail.com)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาความเป็นมาของวัฒนธรรมผ้าไหมของชาวกูยโบราณและเพื่อสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง บ้านตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมผ้าไหมของชาวกูยโบราณ คือภูมิปัญญาการย้อมผ้าไหมจากมะเกลือมี 8 ขั้นตอน เดิมนิยมใส่เฉพาะการประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันได้ทำผ้าลายลูกแก้วย้อมมะเกลือ มาแขวในเสื้อและกระโปรง ซึ่งเป็นการบูรณาการด้านการแขวแบบดั้งเดิมกับความรู้สมัยใหม่ด้านการออกแบบลายที่ทันสมัย เพื่อใช้สวมใส่ในงานบุญประเพณีของหมู่บ้าน ดังนั้นเพื่อเป็นการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงนำลวดลายการแขวผ้าไหมมาใช้ในเครื่องแต่งกายการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองชุด แกลมอูกยตะเคียน โดยสร้างสรรค์การแสดงตามขั้นตอนนาฏยประดิษฐ์ มีแรงบันดาลใจจากการศึกษาพิธีกรรมแกลมอบ้านตะเคียนที่กระทำขึ้นเพื่อการรักษา ตาขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม 7 ขั้นตอน ในการออกแบบท่ารำ ซึ่งลักษณะท่าทางเป็นการแสดงเลียนแบบอากัปกิริยา ท่าทางของผีบรรพบุรุษที่อัญเชิญลงมายังร่าง “แม่หมอ” และการเลียนแบบท่าทางของช่าง ม้า ที่จำลองสถานการณ์การเข้าป่าตามหาเพื่อเสี่ยงทาย มีท่ารำทั้งสิ้น 55 กระบวนท่า โดยกำหนดการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 การแสดงจำลองสถานการณ์ของผู้ป่วย ที่มาขอความช่วยเหลือจากแม่หมอ เพื่อหาอาการและหาวิธีการรักษา มีท่ารำหลักทั้งสิ้น 33 กระบวนท่า ช่วงที่ 2 การจำลองสถานการณ์ เป็นการสื่อสารระหว่างแม่หมอและเทพเทวดา ผีบรรพบุรุษ ที่อัญเชิญลงมาช่วยในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ท่ารำหลักทั้งสิ้น 6 กระบวนท่า และช่วงที่ 3 แสดงวิธีการบำบัดเป่า การรักษาผู้ป่วย ท่ารำหลักทั้งสิ้น 16 กระบวนท่า

คำสำคัญ: นาฏศิลป์พื้นเมือง, แกลมอูกยตะเคียน, การแขวลาย, การสร้างสรรค์

Abstract

The objective of this research was to study the background of Kui people silk culture and the creating of traditional dance performance at Ban Takhian, Samrong Thap, Subdistrict Samrong, Thap District Surin Province. This was a qualitative research. Collecting data by non-participant observation, structured and non-structured interview, and focus group. The data was analyzed by descriptive.

The results of the study found that Kui people silk culture was the wisdom of dyeing fabric from ebony. There were 8 steps in this process. Originally, it was only worn for rituals. Nowadays, we have made ebony-dyed fabric into shirts and skirts which integrated from traditional embroidery with modern knowledge in modern pattern design. Embroidery was added to clothings to be worn during traditional merit-making ceremonies in the village. In order to enhance the level of local wisdom, clothings with embroidered patterns in silk was used in traditional dancing performances which was called Galmoguitakhian. Galmoguitakhian created the dancing performance inspired by the study of the Ban Takhian Gale rituals. It was created for treatment. The ritual was consisted of 7 steps. The dancing were designed from the manners of the ancestor ghost which invited into the medium and also imitated the manners of elephants and horses in the forest. There were 55 dancing patterns that divided into 3 phases. The first phase was the situation of the patient who asked the medium to consider the symptoms and the

treatment which consisted of 33 dancing patterns. The second phase was about the communication between the medium, the deities and the ancestor ghost that invited to dance in the holy place which consisted of 6 dancing patterns. The third phase showed the methods of treatment which consisted of 16 dancing patterns.

Keywords: Folk Dance, Klaemor Kui Takhian, Embroidering, Creativity

บทนำ

ผ้าไหมย้อมมะเกลือเป็นศิลปหัตถกรรมที่ชาวบ้านรังสรรค์ขึ้นจากฝีมือโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี อัจฉริยะภาพ และระบบสังคมได้เป็นอย่างดี โดยผลงานดังกล่าวเกิดจากช่างฝีมือพื้นบ้านที่สร้างสรรค์ผลงานอันทรงคุณค่า จากแรงงานและฝีมือด้วยกรรมวิธี ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านจึงมีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่ง กล่าวคือ นอกจากจะเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต้องใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่นแล้ว แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาความคิดสร้างสรรค์ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี ระดับจิตใจ ฐานะเศรษฐกิจและสังคม แต่ชาวภูยบ้านตะเคียนที่กล่าวมานี้ยังคงรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของความเป็นภูย อยู่ได้ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งนี้เกิดจากความศรัทธาที่มีขึ้นในสายเลือดของพวกเขาหรือเกิดจากพฤติกรรมที่บรรพบุรุษปฏิบัติเป็นตัวอย่างสืบทอดทำอย่างไรเยาวชนรุ่นใหม่จะเห็นความสำคัญ และรักษาสืบทอดให้คงอยู่ตลอดไปได้ ทั้งนี้เราต้องช่วยกันรักษาไว้โดยการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร แล้วถ้าไม่มีใครศึกษาไว้จะมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง ความเป็นอัตลักษณ์จะเสื่อมหรือหมดไปหรือไม่อย่างไร (ธีระพรรณ มีกุล, 2559)

ปัจจุบันผลจากการสำรวจพื้นที่สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน พบว่าชุมชนบ้านตะเคียนเป็นชุมชนที่มีศักยภาพความสามารถ ที่มีจุดแข็งเป็นทุนเดิมในการทอผ้า การแสดงพื้นบ้านซึ่งเป็นวิถีปฏิบัติกันเป็นประจำ แต่ยังไม่สามารถยกระดับภูมิปัญญาได้ ซึ่งคุณค่าเหล่านี้อาจหายรวมถึง ทรัพยากรในรูปแบบของสินทรัพย์ ผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญา หรือ องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นอัตลักษณ์รวมถึงการถ่ายทอดการย้อมผ้าภูมิปัญญาจากคนรุ่นเก่าสู่กลุ่มคนรุ่นใหม่ ก็นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเช่นเดียวกัน เพื่อเป็นการสืบทอดและต่อลมหายใจของชุมชนบ้านตะเคียนไม่ให้สูญหาย จึงควรได้รับการส่งเสริมและต่อยอดในเรื่องการย้อม การผสมสี การแซ่ผ้านำไปสู่การยกระดับจากวัฒนธรรมเดิมเป็นทุน สู่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง นำไปสู่นวัตกรรมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างคุณค่า ยกระดับคุณภาพของชุมชนให้เจริญงอกงาม โดยนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอน ทั้ง 3 หลักสูตรบูรณาการร่วมกัน ได้แก่ นาฏศิลป์ ดนตรีศึกษา และสังคมศึกษา เป็นกรอบในการพัฒนาชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของวัฒนธรรมผ้าไหมของชาวกูยโบราณบ้านตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง บ้านตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

วิธีการศึกษา

ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาด้านเนื้อหา และเชิงปริมาณ (quantitative research) ใช้วิธีศึกษาเอกสาร (Documentary) การลงภาคสนาม (Field Study) ด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์

การใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม ซึ่งทีมผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลภาคเอกสารและการลงพื้นที่จัดกิจกรรมภายใต้โครงการยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น พื้นที่บ้านตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ในการดำเนินการวิจัย นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชั้นปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ดำเนินการรวบรวม จัดหมวดหมู่ วิเคราะห์เรียบเรียง และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ตามวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรประกอบด้วยผู้รู้จำนวน ในเรื่องความเชื่อ ประเพณี วิถีวัฒนธรรม ผ้าไหมชาวไทยภูเขา และการสร้างสรรค์การแสดง จนวน 5 ท่าน ผู้ปฏิบัติ หรือบุคคลที่ให้การสนับสนุนข้อมูลเรื่องทอผ้าและผู้นำหมู่บ้าน จำนวน 2 ท่าน และกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน

2. ระยะเวลาในการวิจัย 12 เดือน แบ่งขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการเตรียมการ 2) ขั้นตอนการเก็บข้อมูล 3) ขั้นตอนการประมวลผลข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล 4) การเขียนรายงานและการเผยแพร่ชิ้นงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1. แบบสังเกต ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) ใช้วิธีการสังเกต จากพื้นที่ สังเกตสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และชุมชน โดยใช้วิธีการบันทึกภาพ บันทึกเสียง และการจดบันทึกข้อมูล ซึ่งมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น

3.2. แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 แบบ ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดประเด็นคำถามไว้อย่างแน่นอน เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ข้อมูลและวิเคราะห์ให้ครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ 2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (non-structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ปลายเปิด

เพื่อใช้สัมภาษณ์เจาะลึกไม่จำกัดคำตอบ เครื่องมือนี้จะใช้กับกลุ่มผู้รู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างและหลากหลายด้าน

3.3. การสนทนากลุ่ม Focus Group Discussing) เป็นการจัดกลุ่มสนทนา กับกลุ่มสนทนาที่อยู่ในตำแหน่งระดับเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจงด้านการแสดง ซึ่งเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้เมื่อมีปัญหาในการเก็บข้อมูล มีประเด็นที่สงสัย เป็นการช่วยให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาและสังเกตพฤติกรรมของการแสดง และสามารถประเมินทัศนคติต่อการแสดง ได้ อย่างละเอียดลึกซึ้ง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ด้วยการลงพื้นที่วิจัยจากการสัมภาษณ์ และการศึกษาจากเอกสาร วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เครื่องมือวิจัยที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1. จัดหมวดหมู่ข้อมูล

5.2. ทบทวนความสมบูรณ์ของข้อมูล

5.3. การตรวจสอบข้อมูล

5.4. การวิเคราะห์ข้อมูล

6. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนองานวิจัยเชิงคุณภาพเขียนรายงานในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) นำเสนอผลจากการวิจัยภาคเอกสารด้วยการนำเสนอบทความในงานประชุมวิชาการระดับชาติ

ผลการศึกษา

1. ความเป็นมาของวัฒนธรรมผ้าไหมของชาวกูยโบราณบ้านตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

วัฒนธรรมการผลิตและสวมใส่ผ้าไหมของชาวกูยมีมาตั้งแต่โบราณ โดยเฉพาะการย้อมสีด้วยมะเกลือและเทคนิคการแขวเส้นของชาวกูย (ชาวส่วย) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่ชาวบ้านนิยมนำมาใส่กับผ้าถุง ที่เรียกว่า ผ้ากะวี เป็นผ้าที่ทอจากไหม ในการแต่งกายทั้งชุดจะประกอบด้วยผ้าถุงลายเข็น (กะวี) ที่ต่อหัวขึ้น (เอวผ้าถุง) ชายผ้าถุง (ตีนขึ้น) บางครั้งอาจมีสไบพาดบ่าด้วย ซึ่งการประยุกต์ใช้เส้นแขว เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแขวผ้าให้อยู่สืบทอดถึงลูกหลาน ของชาวบ้านตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการแขวผ้า จึงได้ประยุกต์สร้างสรรค์ออกแบบเครื่องแต่งกายให้ทันสมัยตรงตามความต้องการของผู้บริโภค จากเดิมนิยมใส่เฉพาะการประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันได้ทำผ้าลายลูกแก้วย้อมมะเกลือ มาแขวทั้งเส้นและกระโปรง เป็นการบูรณาการความรู้แบบดั้งเดิมกับความรู้สมัยใหม่ แต่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ด้วย เช่น การสวมใส่ผ้าแขวมาทำงานของข้าราชการในอำเภอสำโรงทาบ สวมใส่ในงานบุญประเพณีของหมู่บ้าน ตำบล และระดับอำเภอ ซึ่งการแขวผ้าโดยจะแขวเป็นลวดลายต่าง ๆ คิดชื่อลายจากวิถีการดำเนินชีวิตของชาวกูย เช่น ลายขามตแดง ลายตัวตะขาบ ลายดอกพิกุล ลายดาวกระจาย เป็นต้น โดยในการแขวจะใช้ด้ายไหมที่คนในชุมชนเลี้ยงเองเริ่มจากการเลี้ยงไหม สาวไหม แล้วนำมาย้อมสีต่าง ๆ จากธรรมชาติ แล้วนำด้ายไหมมาควั่นให้เป็นเกลียวเพื่อจะได้ด้ายแขวที่มีลวดลาย นำด้ายที่ควั่นแล้วมาแขวตกแต่งเส้นผ้า เช่น ตกแต่งรอบคอเส้นรอยผ่าข้าง ชายเส้น กลางตัวเส้น ทำชายผ้าสไบ เป็นต้น ทำให้เส้นแขวของชาวกูยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สวยงาม

2. การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง บ้านตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

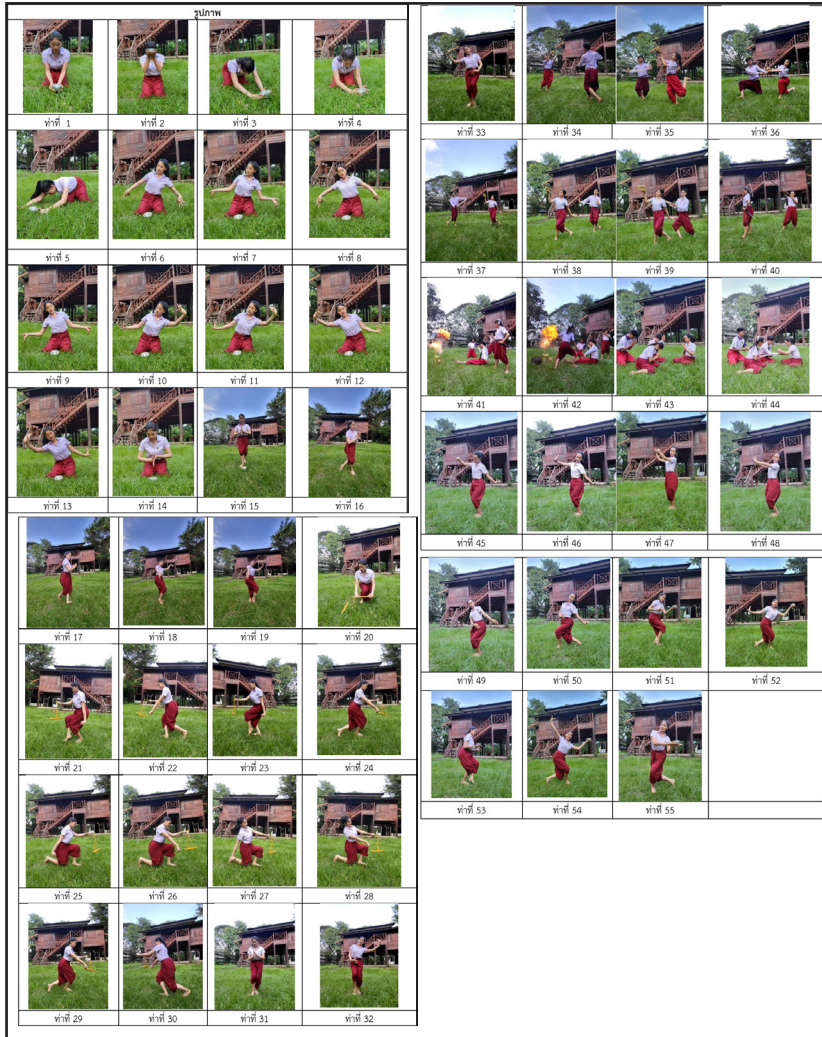
จากแนวคิดที่ว่าด้วยเรื่อง หลักการสร้างสรรคการแสดงผลงานของคักร ของ สรพล วิรุฬห์รักษ์ สู่การดำเนินงานครั้งนี้ ได้ดำเนินกิจกรรมตามทิศทางดังกล่าว พบว่า ผลการศึกษาด้านการสร้างสรรคการแสดงผลงานศิลปะพื้นเมือง มีการวางแผนดังนี้

2.1 การแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมสร้างสรรคการแสดงผลงาน จากโครงการยุทธศาสตร์ฯ ประกอบด้วย ส่วนสนับสนุนการแสดง ทำหน้าที่ดูแลงานประชาสัมพันธ์และสวัสดิการ โดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ นำโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัคราพร สุขทอง และ ส่วนอำนวยการ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ดูแล ประกอบด้วยคณาจารย์และนักศึกษา 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา และใน ส่วนการแสดง ผู้วิจัยแบ่งส่วนการแสดง 5 ฝ่าย ประกอบด้วย 1) ฝ่ายการแสดง 2) ฝ่ายฉากและอุปกรณ์ 3) ฝ่ายเครื่องแต่งกาย 4) ฝ่ายดนตรี 5) ฝ่ายเทคนิค

2.2 การดำเนินกิจกรรมสู่การสร้างสรรคการแสดงผลงานศิลปะพื้นเมือง ผู้วิจัย กำหนดหัวข้อตามขั้นตอนนาฏยประดิษฐ์ ดังนี้

2.2.1 แรงแบบดลใจ จากการศึกษาพิธีกรรมเกลมอบ้านตะเคียน เป็นพิธีกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อการรักษา และสืบสานศิลปวัฒนธรรม มีขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม 7 ขั้นตอน จากขั้นตอนดังกล่าว เพื่อเป็นการสืบสานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงเกิดแนวคิดในการอนุรักษ์การแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านชุด เรือมเกลมอตะเคียนกูด

2.2.3 การออกแบบท่ารำ การประกอบพิธีเกลมอ พบว่า ลักษณะท่าทางเป็นการแสดงเลียนแบบอากัปกิริยา ท่าทางของผีบรรพบุรุษที่อัญเชิญลงมายังร่าง “แม่หมอ” และการเลียนแบบท่าทางของช้าง ม้า ที่จำลองสถานการณ์การเข้าป่าตามหาเพื่อเสี่ยงทาย



ภาพที่ 1 การอธิบายท่ารำ
ที่มา : ยูวดี พลศิริ (2566)

จากตารางสรุปได้ว่า ลักษณะท่ารำจำแนกได้ 3 บทบาท ดังนี้

- 1) ท่ารำของแม่หมอ (ผู้ประกอบพิธีกรรม)
- 2) ท่ารำของผู้เข้าร่วมพิธี
- 3) ท่ารำของผู้ป่วย

จากท่าทางของนักแสดงทั้ง 3 กลุ่ม พบว่าลักษณะท่าทางเกิดจากการเคลื่อนไหวท่าทางไปตามบทร้องในแต่ละช่วง และจังหวะทำนองเพลง ซึ่งเป็นท่าทางที่ไม่ตายตัว แต่สามารถจัดระเบียบของท่าร่าดังกล่าวให้อยู่สวยงามตามรูปแบบ และแนวทางการสร้างสรรค์โดยอาศัย ภาษาท่า และนาฏยศัพท์ของการแสดงนาฏศิลป์ไทยในการประดิษฐ์คิดค้นให้เกิดความสวยงาม

การแปรแถว ผู้วิจัยมีแนวคิดในการเพิ่มมิติของแถว โดยอาศัยการจัดวางท่าทางให้มีความเหมาะสมและสัมพันธ์กับทิศทางการเคลื่อนไหว โดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ ว่าด้วยเรื่อง ทิศทาง เส้น และรูปทรง ในการกำหนดรูปแบบแถว ตำแหน่ง ขนาด และทิศทางในการแสดงไว้ 3 ทิศทาง โดยยึดรูปแบบลักษณะการประกอบพิธีกรรมแกลมอบ้านตะเคียนที่มีอยู่เดิมผสมผสานกับแนวคิดของผู้สร้างสรรค์ เกิดเป็นรูปแบบแถวทั้งสิ้น 4 ลักษณะ ได้แก่ การขนานกับคนดู การทแยงมุมกับคนดู การวนเป็นวงกลม ซึ่งการแปรแถวในแต่ละทิศทางส่งผลต่อท่าทางการแสดง และสามารถสื่อสารให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกขณะทำการแสดง โดยให้สัญลักษณ์ในการออกแบบแถวดังนี้



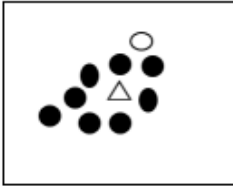
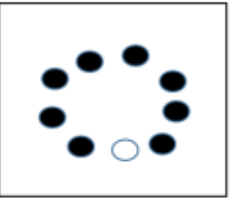
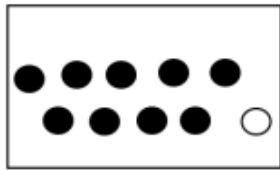
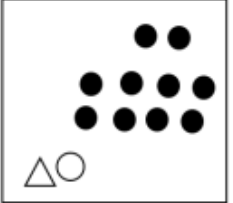
หมายถึง แม่หมอ



หมายถึง ผู้เข้าร่วมพิธี



หมายถึง ผู้ป่วย

ที่	รูปแบบแถว	คำอธิบาย
1	 <p>แถวเดี่ยวกลางเวที</p>	รูปแบบแถวที่ 1 ผู้วิจัยเลือกใช้การจัดวางนักแสดงเป็นกลุ่มที่อยู่ในท่าหนึ่งและตำแหน่งที่แตกต่างกัน เพื่อเปิดตัวนักแสดงให้มีความโดดเด่นและดึงดูดให้ผู้ชมให้เกิดความสนใจ เป็นการเปิดตัวตัวแสดงที่กำลังเคลื่อนตัวจากขอบเวทีเข้าสู่บริเวณตรงกลาง ในท่าทางค่อยๆ เดินตามจังหวะทำนองเพลง
2	 <p>แถวหน้ากระดานลับหว่างผสมแถวคู่</p>	รูปแบบแถวที่ 2 ผู้วิจัยเลือกใช้แถววงกลม เป็นช่วงที่นักแสดงกำลังแสดงความเคารพและเข้าสู่การบูชา และจำลองการเข้าทรงเพื่อประกอบพิธีกรรม ให้สอดคล้องกับกระบวนการทำรำที่อาศัยการเคลื่อนที่ในแบบกลุ่มอย่างช้าๆ ตามจังหวะทำนองเพลง เพื่อให้เกิดความน่าติดตาม ดึงดูดสายตาผู้ชมให้ชวนติดตามการแสดงอยู่ตลอดเวลา
3	 <p>แถวหน้ากระดานลับหว่าง</p>	รูปแบบแถวที่ 3 ผู้วิจัยเลือกใช้แถวหน้ากระดานลับหว่าง เนื่องจากลักษณะท่ารำที่ค่อยๆ เดินเคลื่อนที่ เป็นท่าทางการทำลอง ทำพวยเรือ ทำไล่จับช้าง และม้า เป็นท่าที่ต้องใช้การเคลื่อนที่เดินวนเวียนหน้าคนดู ทำให้คนดูเห็นในจุดต่างๆ และมีโอกาสเห็นนักแสดงในระยะที่เท่าๆ กัน ทำให้เกิดความรู้สึกกลมเกลียว และชวนติดตาม
4	 <p>แถวสามเหลี่ยมผสมแถวเฉียงและผสมหน้ากระดาน 1 คู่</p>	รูปแบบแถวที่ 4 ผู้วิจัยเลือกใช้แถวคู่หน้ากระดาน เหมาะกับท่ารำที่ต้องการนำเสนอกระบวนการทำที่ละกลุ่มที่น่าสนใจ มีการใช้ท่าทางหลายระดับเพื่อสร้างมิติของการแสดงและทำให้ท่ารำเกิดมิติใหม่มีความหลากหลาย ภายใต้การจัดระดับของท่าในแต่ละกลุ่ม เป็นรูปแบบการเคลื่อนที่ที่เข้าหาคนดู แสดงถึงพลังอำนาจผ่านท่าทางของนักแสดง

ภาพที่ 2 การอธิบายท่ารำ
 ที่มา : ยูวดี พลศิริ (2566)

การออกแบบดนตรี จากการสัมภาษณ์ นายบาน บุญมาก อายุ 82 ปี นักดนตรีที่ประกอบพิธีกลมอ บ้านตะเคียนพบว่า พิธีกลมอในบ้านตะเคียนมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ สืบต่อมาทางสายเลือด โดยในสมัยแรก มีเพียงแคน บรรเลงลายออ กับผู้ประกอบพิธี ในสมัยต่อมาจึงนำ ผลิ (พิน) กลองโถน (กลองโทน) ฉิ่ง และฉาบ เข้ามาประกอบพิธีให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามลำดับ เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกลมอ นายบาน บุญมาก ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เพลงที่ใช้บรรเลงแคน พิน จะเรียกว่า “ลายกลมอ หรือ ลายมอ” คำว่า “ลาย” เป็นชื่อเรียกของบทเพลง โดยการบรรเลงแคน จะต้องใช้ขลุ่ย หรือซันโรง อุดไปที่ตัวโพงซ้าย ของลูกแคน ซึ่งจะเป็นเอกลักษณ์ ของลายกลมอ โดยพินจะตั้งเสียง สายที่ 1 ให้ตรงกับเสียงเร สายที่ 2 และสายที่ 3 จะตั้งให้ตรงกับเสียง โด จังหวะกลองตีเป็นจังหวะเฉพาะ เรียกว่าจังหวะมอ ฉิ่ง และฉาบ ตีจังหวะชั้นเดียว ดังที่สุรพล วิรุฬห์รักษ์, (2541) กล่าวว่า ขั้นตอนการสร้างสรรค์ดนตรีสำหรับการแสดงนาฏประดิษฐ์ มีดังนี้

- 1) พุดคุยค้นหาแนวความคิดหลักของนักออกแบบท่าเต้นรำ (Consult)
- 2) ทำความรู้จักกับประเภทของศิลปะการแสดง (The Kids of Performing Arts)
- 3) แนวความคิดของการแสดง (Conceptions)
- 4) ค้นหาอารมณ์หลัก (Emotions)
- 5) กำหนดระยะเวลาของการแสดง (Timing)
- 6) ค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานที่จะประพันธ์ (Information)
- 7) สร้างสรรค์งาน (Compose)



ภาพที่ 3 นายบาน บุญมาก อายุ 82 ปี นักดนตรีที่ประกอบพิธีแกลมอ
บ้านตะเคียน และผู้สืบทอด ที่มา : ยุวดี พลศิริ (2566)

โน้ตเพลง ปลายทางไกลมอ บ้านตะเคียน อำเภอสำโรงท่าบ จังหวัดสุรินทร์
เกริ่น... ซัง ปี่ แคน

ท่อนที่ 1 : อัดราจังหะ 2 ชั้น

[- - -]	- - - -	- - - -	- - - ด]
-----------	---------	---------	-----------

บรรเลงซ้ำ 4 รอบ

- - ล ต	- - ร ต	- - ล ต	ล ม ร ต	- - ล ต	ล ต ร ต	ล ม ร ต	ล ม ร ต
- ต ล ช	- ช - ม	ช ม ร ต	ล ม ต ร	- - ต ม	ต ม ต ร	ม ร ต ช	ล ต ล ต
- - ร ต	ล ต ร ต	ล ม ร ต	ล ม ต ร	- - ต ล	- - ต ร	ม ร ต ล	ต ม ต ร
- - ต ล	- - ต ร	ม ร ต ช	ล ต ร ต	- - ล ต	ล ต ร ม	ช ล ต ล	ช ม ต ร

ท่อนที่ 2 : อัดราจังหะ 1 ชั้น

บรรเลงซ้ำ 4 รอบ

- - ต ล	- - ต ร	- ม ร ต	ร ม ต ร	- - - ร	- - - ร	- - ต ม	- - ต ร
- - ต ม	- - ต ร	- - ต ล	ต ม ต ร	- - ช ช	ล ช ม ช	ล ช ม ช	ล ช ม ช
ล ช ม ช	ล ต ล ต	ร ต ล ต	ร ต ล ช	- - ล ช	ต ล ช ม	- - ช ช	ม ช ล ม
ช ล ช ม	ช ม ร ต	ล ต ร ล	ต ม ต ร	- - ต ม	- - ต ร	ม ร ล ช	ล ต ร ต

ท่อนที่ 3 : อัดราจังหะ 3 ชั้น

[- - -]	- - - -	- - - -	- - - ร]
-----------	---------	---------	-----------

บรรเลงซ้ำ 4 รอบ

- - - ร	- - - ต	- ล - ม	- ร - ต	- ร - ต	- ล - ต	- ล - ม	- ร - ต
- - - -	- ร - ต	- ล - ม	- ร - ต	- ร - ต	- ล - ม	- ร - ม	- ต - ร
- - - ต	- ล - ม	- - - ม	- ร - ต	- ร - ต	- ล - ม	- ร - ม	- ต - ร
- - - ต	- ล - ช	- - - -	- - ช ม	- ช - ม	- ร - ต	- ล - ม	- ต - ร

หมายเหตุ

[- - -] : หมายถึงบรรเลงชั้นต้นเพียงรอบเดียว

ภาพที่ 4 โน้ตเพลง ปลายทางไกลมอ
บ้านตะเคียน อำเภอสำโรงท่าบ จังหวัดสุรินทร์ ที่มา : ยุวดี พลศิริ (2566)

จากการประพันธ์เพลงจังหวะทำนองเพลงที่บรรเลงในแต่ละช่วงสามารถสื่ออารมณ์ ได้ดังนี้

1. จังหวะและทำนองเพลงช่วงที่ 1 วิธีชีวิตใช้ทำนอง “เกริ่น” ที่มีลักษณะจังหวะที่ให้ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของชาวบ้านตะเคียน
2. จังหวะและทำนองเพลงช่วงที่ 2 พิธีกรรมการเข้าทรง ใช้ทำนอง มอช้า และมอเร็ว ให้ความรู้สึก การเรียกเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาในบริเวณพิธีการประกอบกรเข้ามอและอันเชิญผีตายายเชิญผีตายายมาร้องรำทำเพลงแล้วกินเครื่องเซ่น เปลี่ยนเสื้อผ้า เปลี่ยนเครื่องแต่งกาย ผ้าไหม ชุดแต่งกายที่สวยงาม
3. จังหวะและทำนองเพลงช่วงที่ 3 การลาจาก ใช้ทำนอง ลา ให้ความรู้สึก เพลงซำรู้สึกจากลา

การออกแบบเครื่องแต่งกาย

ศึกษาจากรูปแบบการแต่งกายในชีวิตประจำวันของชาวบ้านตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ผสมผสานกับจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ออกแบบให้มีความเหมาะสม กลมกลืน สวยงาม และสอดคล้องกับแรงบันดาลใจ โดยใช้หลักองค์ประกอบศิลป์ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย ดังที่ผู้เชี่ยวชาญ สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547) กล่าวไว้ในหลักนาฏยประดิษฐ์ข้อที่ 7.1 เรื่องหลักทางทัศนศิลป์ว่า องค์ประกอบทางศิลปะที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบด้วย เส้น รูปร่าง ลวดลาย สี เป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้ผู้ชมสามารถรับรู้ เข้าใจความเป็นมาของเรื่องราว ของพิธีกรรมการบูชา และรักษาผู้ป่วย โดยใช้หลักการออกแบบเครื่องแต่งกาย 6 ประการ ดังที่ กรมศิลปากร, (2547) ได้อธิบายว่า หลักในการออกแบบเครื่องแต่งกาย มี 6 ขั้นตอนได้แก่ 1) หน้าที่ใช้สอย 2) ออกแบบให้สัมพันธ์กับเรื่องราว 3) เหมาะสมกับบุคลิกของนักแสดง 4) วัสดุและน้ำหนักต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการแสดง 5) ถอดเปลี่ยนได้สะดวกหากต้องมีการสลับฉาก 6) ประหยัด การแต่งกายประยุกต์ ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เครื่องแต่งกายของนักแสดงที่รับบทเป็น แม่หมอ ผู้ป่วย

และผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมดังกล่าวประกอบ



ภาพที่ 5 การออกแบบเครื่องแต่งกายของ “แม่หมอ” และ “ผู้เข้าร่วมพิธี”
ที่มา : ยูวดี พลศิริ (2566)

2. นักแสดงที่รับบทเป็นผู้ป่วย “ชาย” นิยมใช้เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ประกอบด้วย เสื้อแขนสั้น ผ้าโสร่ง ผ้าไหมผูกเอว สวมสร้อยคอสีเงิน ดังภาพประกอบ



ภาพที่ 6 การออกแบบเครื่องแต่งกายของนักแสดงที่รับบทเป็น “ผู้ป่วย”
ที่มา : ยูวดี พลศิริ (2566)

อุปกรณ์ประกอบการแสดงเรียม แกลมอบ้านตะเคียน

จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง (จำลองการประกอบพิธีกรรม) และ 2) อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงพิธีกรรม



ภาพที่ 7 ชั้นเงิน / กิ่งไม้ / พานบูชาตายาย (บรรพบุรุษ)
ที่มา : ยูวดี พลศิริ (2566)



ภาพที่ 8 ชั้นตักน้ำ/ สร้อย/ ไขดิบเสี่ยงทาย
ที่มา : ยูวดี พลศิริ (2566)



ภาพที่ 9 การจัดวางอุปกรณ์ในพิธีกรรม / ต้นกล้วยดอกไม้/ ต้นกล้วยเสี่ยงทาย
ที่มา : ยูวดี พลศิริ (2566)



ภาพที่ 10 การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง ชุด แกลมอญตะเคียน
ที่มา : ยุวดี พลศิริ (2566)

สรุปผล

การสร้างสรรค่านาฏศิลป์พื้นเมือง ชุด แกลมอญตะเคียน พบว่า

1. ความเป็นมาของวัฒนธรรมผ้าไหมของชาวกูยโบราณบ้านตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ มีวัฒนธรรมการผลิตและการสวมใส่ผ้าไหมของชาวกูยมีมาตั้งแต่โบราณ โดยเฉพาะการย้อมสีด้วยมะเกลือ และเทคนิคการแขวเสื่อของชาวกูย ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่ชาวบ้านนิยมนำมาใส่กับผ้าถุงในการแต่งกาย ซึ่งการประยุกต์ใช้เสื่อแขว เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแขวผ้าให้อยู่สืบทอดถึงลูกหลาน ของชาวบ้านตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ เดิมนิยมใส่เฉพาะการประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันได้ทำผ้าลายลูกแก้วย้อมมะเกลือมาแขวทั้งเสื่อและกระโปรง เป็นการบูรณาการความรู้แบบดั้งเดิมกับความรู้สมัยใหม่ แต่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ด้วย ซึ่งการแขวผ้าโดยจะแขวเป็นลวดลายต่าง ๆ คิดชื่อลายจากวิถีการดำเนินชีวิตของชาวกูย เช่น ลายขามแดง ลายตัวตะขาบ ลายดอกพิกุล ลายดาวกระจาย เป็นต้น ทำให้เสื่อแขวของชาวกูยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สวยงาม

2. การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง บ้านตะเคียน ตำบลสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

2.1 ท่ารำ มีท่าร่าทั้งสิ้น 55 กระบวนท่า โดยใช้องค์ประกอบ การออกแบบแสดงทั้ง 5 ด้าน ได้แก่

2.2.1 เรื่องราวแรงบันดาลใจ

2.2.2 ท่าทาง (ท่าร่าหรือท่าเต้น)

2.2.3 ดนตรี (จังหวะและทำนอง)

2.2.4 เครื่องแต่งกาย (อาภรณ์และศิราภรณ์)

2.2.5 การเคลื่อนที่ ในการแปรแถว และโอกาสที่ใช้ ในการแสดง ที่มีรายละเอียดดังนี้

ท่ารำ จากการสร้างสรรค์ชุดการแสดงประกอบไปด้วย ท่าร่าที่มี เนื้อหาเกี่ยวกับ การบูชาบรรพบุรุษ เทพเทวดา เพื่อบอกกล่าวและหาวิธีการ รักษาผู้ป่วย ดังนั้นท่าร่าส่วนใหญ่จึงต้องอาศัยการเคลื่อนไหวร่างกายทั้ง 3 ส่วน อ้างอิงจากคัมภีร์นาฏยศาสตร์ที่มีการใช้ร่างกายอยู่ 3 ส่วน ประกอบด้วย

1) การใช้ศรีษะ มี 3 ลักษณะ ได้แก่ ศรีษะเอียงซ้าย ศรีษะ เอียงขวา และการก้มศรีษะ

2) การใช้มือ มี 4 ลักษณะ ได้แก่ แขนตึงข้างลำตัว มือคว่ำ งอ แขน พับแขน

3) การใช้เท้า มี 6 ลักษณะ ได้แก่ ก้าวเท้าเรียง ก้าวข้าง งอขา ข้างใดข้างหนึ่ง ซันเข้า นั่งทับสัน โดยกำหนดการแสดงออกเป็น ทั้ง 3 ช่วง ได้แก่

การแสดงช่วงที่ 1 การแสดงจำลองสถานการณ์ของผู้ป่วย ที่มาขอความช่วยเหลือจากแม่หมอ เพื่อหาอาการและหาวิธีการรักษา ซึ่งจาก สถานการณ์ดังกล่าวผู้สร้างสรรค์จึงออกแบบท่าทางการแสดงจากการเลียน ท่าทาง อากัปกริยา ของมนุษย์ที่สามารถแสดงท่าทาง เกิดเป็นกระบวนท่าร่า หลักรทั้งสิ้น 33 กระบวนท่า

การแสดงครั้งที่ 2 การจำลองสถานการณ์ เป็นการสื่อสารระหว่างแม่หมอละและเทพเทวดา ผีบรรพบุรุษ ที่อันเชิญลงมารำรำในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นการสื่อสารผ่านการพูดสนทนา และขับร้องภาษาถิ่น (ภาษาภูยกูย) ในบางช่วง ซึ่งภาษาที่สื่อสารเป็นเนื้อความที่แสดงให้เห็นถึงการเดินเข้าป่า เจอช้าง เจอหมา การพายเรือข้ามน้ำ ข้ามทะเล จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้สร้างสรรค์จึงออกแบบท่าทางการแสดงตามบทสนทนา มีกระบวนท่ารำหลักทั้งสิ้น 6 กระบวนท่า

การแสดงครั้งที่ 3 แสดงวิธีการปิดเป่า การรักษาผู้ป่วย ผ่านเครื่องประกอบพิธีกรรมที่จัดเตรียมไว้ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบท่าทาง ตามลักษณะอาการเลียนแบบท่าทางของมนุษย์ และท่าทางของเทพเทวดา ที่ลงมารักษาอาการของผู้ป่วย มีกระบวนท่ารำหลักทั้งสิ้น 16 กระบวนท่า

2.2 ด้านการออกแบบเพลง ที่ใช้ในการแสดงให้มีความสมจริงครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบแนวเพลงจังหวะและทำนอง จากเครื่องดนตรีหลักประกอบด้วย

2.2.1 เสียงซอ, พิณ, แคนและกลอง เป็นเสียงเครื่องดนตรีประเภทสีและตี ใช้อันเชิญองค์เทพ ผีบรรพบุรุษ

2.2.2 เสียงปี่ซัง, ซ้อง, สโน, ฉิ่ง, และฉาบ เป็นเสียงให้ดูสมจริงสร้างบรรยากาศให้น่าตื่นเต้นขณะจำลองสถานการณ์เข้าป่า จับช้าง จับหมา

2.3 ด้านเครื่องแต่งกายอาภรณ์และศิราภรณ์ เน้นเครื่องแต่งกายในชีวิตประจำวันของชาวบ้านตะเคียน เสื้อแขนกระบอกสีดำที่ย้อมจากมะเกลือและผ้าถุงโกลสีน้ำตาล หรือสีเม็ดมะขาม เป็นส่วนประกอบหลักเพราะถือเป็นชุดประจำหมู่บ้าน ประจำกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกูย จังหวัดสุรินทร์ ฉะนั้นเครื่องแต่งกายจึงเน้นลักษณะการเลียนแบบชาวบ้านประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการแสดงมากที่สุด

อภิปรายผล

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกวยเป็นกลุ่มวัฒนธรรมที่มีความแข็งแกร่ง มีการสืบทอดแลกเปลี่ยนทางด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรมการแต่งกาย ภาษา และการสื่อสารที่โดดเด่น สิ่งเหล่านี้ ล้วนเป็นปัจจัยให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น ดังนั้นจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า เครื่องแต่งกายและภูมิปัญญาการเขวฝ้ารวมถึงศิลปะการแสดง เป็นคุณค่าที่ควรอนุรักษ์และสืบทอดให้เป็นที่ยุติจักได้ จากการแสดงแกลมอบ้านตะเคียน เป็นระบำที่มีสุนทรียภาพในการแสดง ด้วยความงามที่ลงตัว ซึ่งสุนทรียภาพในการแสดงชุดนี้ สามารถวิเคราะห์ได้ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) กระบวนท่ารำที่มีความงดงามที่ได้รับต้นแบบมาจากการเลียนแบบท่าทางวิถีชีวิตของชุมชนบ้านตะเคียนขณะประกอบพิธีกรรมและอิริยาบถในชีวิตประจำวัน 2) รูปแบบการแปรแถวที่มีความสวยงาม 3) ความงามของผู้แสดงที่มีลักษณะท่าทางบ่งบอกถึงชาติพันธุ์ไทยกวยได้อย่างชัดเจน 4) บทเพลงที่มีจังหวะท่วงทำนองอันไพเราะรวมถึงสามารถสร้างบรรยากาศให้น่าตื่นเต้น 5) เครื่องแต่งกายที่จำลองมาจากการแต่งกายของสตรีบ้านตะเคียน จากปัจจัยทั้ง 5 ล้วนแล้วแต่ส่งเสริมให้เกิดความงดงามแก่การแสดงนาฏศิลป์ชุดนี้ ซึ่งสอดคล้องกับชัชวาล วงษ์ประเสริฐ 2532 ได้กล่าวว่า การสร้างสรรค์งานที่ได้มาจากความเชื่อ ความศรัทธาและการสร้างสรรค์งานที่เกิดขึ้นจากอารมณ์ของผู้คนที่มีสังคมผู้ชมเข้าถึงรูปแบบการแสดงได้อย่างลึกซึ้ง ลักษณะรูปแบบการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ก็จะแตกต่างกันไปตามลักษณะการออกแบบและความชอบของผู้สร้างสรรค์ เช่นเดียวกับท่าทางของการรำรำแบบนาฏศิลป์ แต่เดิมนั้นท่าที่เป็นแบบแผนและมีมานานจะมีลักษณะโครงสร้างตามแบบแผนโบราณของนาฏศิลป์ไทย คือ ตั้งวง จีบ ล่อแก้ว กระดก ยกหน้า หรือที่ปรากฏที่รำอยู่ในเพลงแม่บทเล็ก แม่บทใหญ่ เป็นต้น (สุมิตร เทพวงษ์, 2541) เมื่อกาลเวลาผ่านไปรูปแบบการแสดงก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย งานที่สร้างสรรค์ออกมานั้นจึงปรากฏออกมาในรูปแบบอนุรักษ์ แต่ปัจจุบันมีการนำเอาเทคนิคต่าง ๆ เข้ามาผสมผสานกันมากขึ้น

ทำให้การแสดงมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพื่อสื่อสารให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนได้พบเจอมาสิ่งเหล่านี้มีการพัฒนามาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยกระบวนการในการแสดงนั้นจะมีการเรียบเรียงทำทำให้เป็นระบบระเบียบมีแบบแผนเฉพาะของสังคมนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรสนับสนุนให้มีการสร้างสรรค์การแสดงในรูปแบบอื่น

1.2 ชุมชนได้รับการสืบทอดมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมในระดับชุมชนได้ เช่น จัดแสดงเพื่อต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ต้อนรับนักท่องเที่ยว

1.3 ควรจัดให้มีการถ่ายทอดการแสดงในระดับมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนใกล้เคียงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงและให้ความรู้ทางด้านการแสดงนาฏศิลป์เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เห็นควรให้มีการศึกษาเรื่องประเพณี ความเชื่อ ที่ปรากฏในชุมชนบ้านตะเคียน หรือแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ หรือวิถีวัฒนธรรมด้านลวดลายเสื้อผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

2.2 ควรให้มีจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นในรูปแบบหนังสือ คู่มือ ให้แก่นักท่องเที่ยวให้มีความรู้ความเข้าใจเป็นเบื้องต้นก่อนการท่องเที่ยวเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ หรือจัดทำเป็นฐานเรียนรู้ด้านการแสดงภายในชุมชน จัดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีการเรียนรู้เรื่องการแสดง เรื่องการย้อมผ้า การแขวนผ้า เป็นกิจกรรมเสริมระหว่างท่องเที่ยวชื่นชมในพื้นที่วัฒนธรรมแห่งนี้ต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2547). *สุธนูกลอนสวด*. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสัน เพรส โพรดักส์.
- ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ. (2532). *ศิลปะการฟ้อน ภาคอีสาน*. มหาสารคาม : สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- ธีระพรรณ มีกุล. (2559). *พิธีกรรมเช่นะจู้ชาติพันธุ์กูย บ้านตะเคียน อำเภอลำโรง ตำบลจังหวัดสุรินทร์*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์).
- สมิตร เทพวงษ์. (2541). *นาฏศิลป์ไทย: นาฏศิลป์สำหรับครูประถมศึกษา-อุดมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2549). *นาฏศิลป์รัชการที่ 9*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2547). *หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การศึกษาเทศกาลคณศจตุรถี : เทวาลัยองค์พระพิฆเนศ
สี่แยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
สู่การสร้างนวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย
ชุดจตุรธิดคณศวร

The Study of the Khanetchaturathee Festival:
Thevawalai Phra Phiknet at Huai Khwang
Intersection Ratchadaphisek Road , Huai Khwang
District, Bangkok, towards the Creation of
Contemporary Art Innovations, the Chaturathee
Khanesuan

สุนิสา โปธิแสนสุข^{1*}, ชาลิสา ขวัญศิริ², ธนกร ธีระวาติ³ และรินรดา คำแพง⁴
Sunisa Potisansuk¹, Chalisa Khawnsiri², Thanakorn Thavati³ and Rinrada Khamphaeng⁴

Received: February 29, 2024

Revised: April 27, 2024

Accepted: April 28, 2024

¹สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹Dramatic Arts and Drama Faculty of Humanities and Social Sciences
Rajabhat Maha Sarakham University

¹(E-mail : sunisa15122126@gmail.com)

*Corresponding Author

²³⁴ สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

²³⁴ Dramatic Arts and Drama Faculty of Humanities and Social Sciences
Rajabhat Maha Sarakham University

²(E-mail : sunitsanamjapo@gmail.com)

³(E-mail : tanakorn0930160986@gmail.com)

⁴(E-mail:earn6197@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเทศกาลฉะจตุรถีกรณีศึกษา : เทวาลัยองค์พระพิฆเนศ สี่แยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร และ 2) เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุดฉะจตุรถีคณศร เป็นวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงสร้างสรรค์มีเครื่องมือการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ จากการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสร้างสรรค์

ผลการวิจัยพบว่า 1) เทศกาลฉะจตุรถี เป็นเทศกาลเฉลิมฉลองการสถาปนาต่อองค์พระพิฆเนศที่ได้รับการยกย่องให้เป็นองค์ปฐมเทพ 2) สร้างสรรค์ผลงานทางด้าน นาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด ฉะจตุรถีคณศร โดยประกอบไปด้วยการประพันธ์เนื้อร้องทำนองเพลงขึ้นมาใหม่ การออกแบบเครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า การออกแบบกระบวนท่ารำ การออกแบบแถว รวมไปถึงการออกแบบฉากสำหรับการแสดงเพื่อสื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมผ่านรูปแบบการแสดง ชุด ฉะจตุรถีคณศร
คำสำคัญ : เทศกาลฉะจตุรถี, เทวาลัยพระพิฆเนศ, ฉะจตุรถีคณศร

Abstract

The objectives of this study were. 1) to study the Ganesha Chaturthi festival, case study: Lord Ganesha temple at Huai Khwang Intersection Ratchadaphisek Road, Huai Khwang District, Bangkok and 2) to create innovations in contemporary dance, Chaturatheekanesuan series. This was a qualitative and creative research. Data was collected by interview, observation. documentary , textbooks, related research and including various electronic media. It was creative analysis.

The results found that 1) Ganesha Chaturthi Festival, which

celebrating the establishment of Lord Ganesha, who is regarded as the first deity. 2) to create works in the field of contemporary dance, Chaturathikaneshvara series, consisting of new lyrics and melodies, costume design, make-up, dance process design, line design, including stage design for the performance in order to convey a concrete message through the form of the Chaturthika Ganesha performance.

Keywords : Ganesh Chaturthi Festival, Lord Ganesha Shrine, Ganesh Chaturthi Festival

บทนำ

คณศจตุรถี หรือ วินายกจตุรถี คือพิธีสักการะองค์พระพิฆเนศโดยถือว่าเป็นเทศกาลเฉลิมฉลองการสถาปนาของพระองค์ที่ได้รับยกย่องให้เป็นองค์ปฐมเทพ จตุรถี แปลว่า ลำดับที่ 4 ซึ่งหมายถึงวันขึ้น 4 ค่ำ ในเดือนภัทรบท (คือช่วงเดือนสิงหาคม - เดือนกันยายน) หรือขึ้น 4 ค่ำ เดือน 10 ตามปฏิทินฮินดู ซึ่งอยู่ในช่วงราว ๆ กลางเดือนสิงหาคม และกันยายนของทุกปีในพิธีนี้จะมีการปั้นเทวรูป พระคณศจขึ้นจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ดินเหนียวหรือวัสดุอื่น ๆ จากนั้นจะสร้างมณฑปขึ้นเพื่อประดิษฐานเทวรูปดังกล่าว และเชิญพราหมณ์มาทำพิธี "ปราณประดิษฐาน" หรือการทำให้เทวรูปนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาจากนั้นจะทำการบูชา 16 ขั้นตอน ตามหลักศาสนาที่เรียกว่า โยธาโคปจาระ หรือ ปังมฤต เป็นเครื่องลงสรพระพิฆเนศจะประกอบด้วย 1) นมจืด 2) น้ำผึ้ง 3) เนยกี 4) น้ำเปล่า 5) โยเกิร์ตธรรมชาติ และบูชาด้วยดอกไม้และเครื่องบูชาต่าง ๆ ตามด้วยสวดมนต์ที่เรียกว่า "คณศจถรวศีระชะ" หรือ คณศอุปนิษัต์และทำการบูชาด้วยประทิป หรือการอารตี เป็นขั้นตอนสุดท้าย (สัมภาษณ์ : ภูรินท์ ชูเพ็ญผล, สอบถามเทศกาลคณศจตุรถี ณ เทวาลัยพระพิฆเนศสี่แยกห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร,

17 พฤศจิกายน 2566)

พิธีกรรมประดิษฐานองค์พระพิฆเนศ ตลอดจนเทศกาลจตุรฤดี จะเริ่มประดิษฐานไว้ตั้งแต่วันขึ้น 4 ค่ำ ไปจนถึงวันขึ้น 14 ค่ำ เป็นเวลาทั้งสิ้น 10 วัน จะมีการชุมนุมกันสวดมนต์ และทำพิธีอารตีในเวลาค่ำ เมื่อถึงวันที่ 11 ที่เรียกว่า พิธีวิสรชัน หรือการส่งเทพเจ้ากลับเทวโลก ในวันนั้นจะมีการจัดขบวนแห่เทวรูปไปตามท้องถนน พร้อมด้วยการบรรเลงดนตรีและการเต้นรำ ซึ่งชาวอินเดียยังเชื่อว่าการที่เทวรูปนั้นสลายสู่สภาวะเดิม เป็นการแสดงสภาวะของธรรมชาติ และทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ต่อการเพาะปลูก จะได้รับพรจากองค์เทวรูปที่ได้ผ่านพิธีกรรมไปแล้วด้วย เชื่อกันว่าในช่วงนี้องค์พระพิฆเนศจะเสด็จลงมาเยี่ยมโลกมนุษย์เพื่อประทานพรให้แก่ผู้ศรัทธาต่อพระองค์และเชื่อว่าเป็นช่วงเวลาที่เราจะได้ใกล้ชิดกับพระองค์เป็นพิเศษ ชาวฮินดูและผู้เลื่อมใสศรัทธาจึงมักทำการเฉลิมฉลอง เพื่อต้อนรับพระองค์ด้วยการบูชาในบ้านของตนเอง ปัจจุบันเทวาลัยองค์พระพิฆเนศที่ตั้งอยู่ในประเทศไทยมักนิยมนำกัน 3 วัน 7 วัน หรือพิธีใหญ่ 10 วัน บูชาองค์พระพิฆเนศเทพแห่งความสำเร็จซึ่งมีสถานที่หลัก ๆ ในการบูชาอยู่ 3 แห่งด้วยกัน คือ 1) เทวาลัยพระพิฆเนศ สี่แยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 2) พระพิฆเนศ บริเวณศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ และ 3) วัดพระศรีมหาอุมาเทวี หรือวัดแขกสีลม ในช่วงเทศกาลวันคเณศจตุรฤดี คนไทยและคนอินเดียที่นับถือองค์พระพิฆเนศ จะจัดพิธีเฉลิมฉลองสุดยิ่งใหญ่ เรียกเทศกาลนี้ว่า คเณศจตุรฤดี จะตรงกับขึ้น 4 ค่ำ เดือน 10 โดยเทศกาลนี้ 1 ปี มีเพียงครั้งเดียว (สัมภาษณ์ : ภูรินท์ ชูเพ็ญผล, สอบถามเทศกาลคเณศจตุรฤดี ณ เทวาลัยพระพิฆเนศสี่แยกห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร, 17 พฤศจิกายน 2566)

พระพิฆเนศปางประทานพร เป็นเทพในศาสนาฮินดู และเป็นอีกหนึ่งที่พึ่งทางจิตใจของคนไทยหลายคน ถือได้ว่าเป็นเทพเจ้าที่อยู่คู่กับคนไทยมาช้านาน มีความเชื่อว่าองค์พระพิฆเนศจะช่วยขจัดอุปสรรคทั้งปวง อีกทั้งยังช่วยให้ประสบความสำเร็จ สุขสมหวังตั้งปรารถนา เป็นมหาเทพผู้ทรงภูมิปัญญาที่ยิ่งใหญ่ บูชาง่าย

จึงเป็นที่นิยมของคนไทยในปัจจุบัน ถือเป็นปางที่ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย หากใครอยากเริ่มต้นที่จะบูชาองค์พระพิฆเนศ มักเริ่มต้นบูชาองค์ท่านด้วย พระพิฆเนศปางประทานพร เพราะท่านจะช่วยประทานความสำเร็จให้ในเวลาอันสั้น ตลอดจนช่วยจัดอุปสรรคทุกทิศทาง พระพิฆเนศปางประทานพร จึงกลายเป็นที่เคารพบูชาของผู้คนโดยทั่วไป (สัมภาษณ์ : ภูรินทร์ ชูเพ็ญผล, สอบถามเทศกาลคเณศจตุรดิถี เทวาลัยพระพิฆเนศสี่แยกห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร, 17 พฤศจิกายน 2566)

ดังนั้นคณะผู้สร้างสรรค์จึงเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ เกี่ยวกับการสักการะบูชาเฉลิมฉลองขององค์พระพิฆเนศ ทั้ง 3 สถานที่ โดยคณะผู้สร้างสรรค์ได้เลือกสถานที่เทวาลัยองค์พระพิฆเนศ สี่แยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ที่คณะผู้จัดได้เลือกสถานที่แห่งนี้ เพราะเทวาลัยพระพิฆเนศ สี่แยกห้วยขวาง เปิดให้ผู้คนเข้ามาสักการะตลอดเวลา 24 ชั่วโมง จึงเหมาะแก่การลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำงานวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบสร้างงานทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยมีการประพันธ์บทร้องทำนองเพลง กระทบท่ารำ ตลอดจนรูปแบบการแต่งการและแสงสีขึ้นใหม่ คณะผู้สร้างสรรค์คาดว่าสามารถนำไปใช้แสดงและเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานในโอกาสอื่น ๆ ได้ และยังถือว่าเป็นการเผยแพร่เทศกาลคเณศจตุรดิถี โดยใช้ในการแสดงเป็นสื่อ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเทศกาลคเณศจตุรดิถี กรณีศึกษา : เทวาลัยองค์พระพิฆเนศสี่แยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด จตุรดิถีคเณศรว

วิธีการศึกษา

ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาเทศกาลคณะจตุรณี กรณีศึกษา : เทวาลัยองค์พระพิฆเนศ สี่แยก
ห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร สู่การสร้างนวัตกรรม
ทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด จตุรณีคเณศวร

2. สร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด จตุรณีคเณศวร เกี่ยวกับการ
เฉลิมฉลองการสถาปนาขององค์พระพิฆเนศที่ได้รับการยกย่องให้เป็นองค์
ปฐมเทพ เป็นเทพในศาสนาฮินดู และเป็นอีกหนึ่งที่พึ่งทางจิตใจของคนที่เข้ามา
กราบไหว้บูชาเพื่อขอให้ประสบความสำเร็จ สุขสมหวังตั้งปรารถนา

ขอบเขตพื้นที่

เทวาลัยพระพิฆเนศ สี่แยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง
กรุงเทพมหานคร

การดำเนินการศึกษา

การวิจัยเรื่องศึกษาเทศกาลคณะจตุรณี กรณีศึกษา : เทวาลัยองค์พระ
พิฆเนศ สี่แยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร สู่การ
สร้างนวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด จตุรณีคเณศวร เป็นการวิจัยแบบ
เชิงสร้างสรรค์ (Creative research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเทศกาลคณะจตุรณี คณะผู้สร้างสรรค์ศึกษาจากทฤษฎี เอกสาร
และงานวิจัยเกี่ยวข้องและได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

2. ด้านการแสดง

3. ด้านเครื่องแต่งกาย

4. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบ่งออกเป็น
3 ตอน ประกอบด้วยตอนที่ 1 ประวัติและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์
ตอนที่ 2 เทศกาลคณะจตุรณี และตอนที่ 3 แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานทาง
ด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย

การศึกษาข้อมูลทางด้านเอกสารและสื่อต่าง ๆ

การสำรวจข้อมูลทางด้านเอกสารนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา

บทความทางวิชาการต่าง ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานวิจัย เรื่องศึกษาเทศกาลคณศจตุรฤดี กรณีศึกษา : เทวาลัยองค์พระพิฆเนศ สีแยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร สู่การสร้างนวัตกรรมทางด้าน นาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด จตุรฤดีคณศจตุรฤดี โดยจำแนกประเด็นที่จะศึกษาได้ ดังนี้

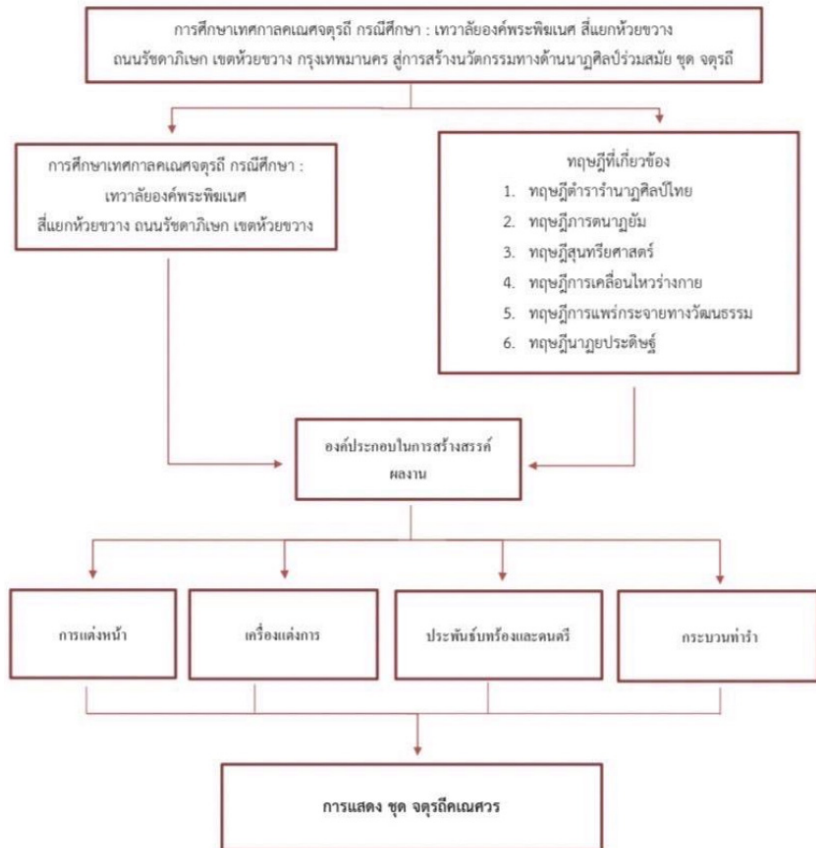
1. ข้อมูลด้านประวัติความเป็นมาของเทศกาลงานคณศจตุรฤดี
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการตนาฏยัมและนาฏศิลป์ไทย

การสำรวจข้อมูลภาคสนาม

คณะผู้สร้างสรรค์ดำเนินการสำรวจข้อมูลภาคสนามในแบบสังเกตการณ์ เป็นหลักสำคัญ ซึ่งเป็นการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยการลงพื้นที่สำรวจ ข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลในการนำไปวิเคราะห์ ในการออกแบบเนื้อร้อง ทำนองเพลง กระทบนทำรำ และ เครื่องแต่งกายประกอบการแสดงตามลำดับ

กรอบแนวความคิดการวิจัย

คณะผู้สร้างสรรค์ได้วางกรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่องเทศกาลคณศจตุรฤดี ณ เทวาลัยพระพิฆเนศ สีแยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร ไว้ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด
ที่มา: คณะผู้สร้างสรรค์ (2566)

โดยคณะผู้สร้างสรรค์ ได้ศึกษาเทศกาลคณศจตุรฤตี ณ เทวาลัยพระพิฆเนศ สี่แยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร โดยนำทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม, ทฤษฎีการटनाภูมัยม์, ทฤษฎีตำราตำนานภูศิลป์ไทย, ทฤษฎีนาฏยะประดิษฐ์, ทฤษฎีเคลื่อนไหวร่างกาย และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ เพื่อเป็นองค์ประกอบการสร้างสรรค์ผล ชุด จตุรฤตคณศจตุรฤตี

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องศึกษาเทศกาลคณศจตุรฤตี กรณีศึกษา : เทวาลัยองค์พระพิฆเนศ สี่แยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร สู่การสร้างนวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด จตุรฤตคณศจตุรฤตี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเทศกาลคณศจตุรฤตี กรณีศึกษา : เทวาลัยองค์พระพิฆเนศ สี่แยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร และเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด จตุรฤตคณศจตุรฤตี การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ชุดนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากผู้เชี่ยวชาญ นำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ศึกษาเทศกาลคณศจตุรฤตี สู่การสร้างสรรค์การแสดงทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด จตุรฤตคณศจตุรฤตี พบว่าเทศกาลคณศจตุรฤตี เป็นเทศกาลเฉลิมฉลอง การสถาปนาขององค์พระพิฆเนศที่ได้รับยกย่องให้เป็นองค์ปฐมเทพ จตุรฤตี แปลว่า ลำดับที่ 4 ซึ่งหมายถึงวันขึ้น 4 ค่ำ ในเดือนภัทรบท (คือช่วงเดือนสิงหาคม - เดือนกันยายน) หรือขึ้น 4 ค่ำ เดือน 10 ตามปฏิทินฮินดูซึ่งอยู่ในช่วงราว ๆ กลางเดือนสิงหาคม และกันยายนของทุกปีในพิธีนี้จะมีการปั้นเทวรูปพระพิฆเนศขึ้นจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ดินเหนียวหรือวัสดุอื่น ๆ จากนั้นจะสร้างมณฑปขึ้นเพื่อประดิษฐานเทวรูปดังกล่าว และเชิญพราหมณ์มาทำพิธี "ปราณประดิษฐาน" หรือการทำให้เทวรูปนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาจากนั้นจะทำการบูชา 16 ขั้นตอน

ตามหลักศาสนา ปัญจุบันเทวาลัยองค์พระพิฆเนศที่ตั้งอยู่ในประเทศไทยมักนิยมทำกัน 3 วัน 7 วัน หรือพิธีใหญ่ 10 วัน บูชาองค์พระพิฆเนศเทพแห่งความสำเร็จ ซึ่งมีสถานที่หลัก ๆ ในการบูชาอยู่ 3 แห่งด้วยกัน คือ 1) เทวาลัยพระพิฆเนศสี่แยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 2) ศาลพระพิฆเนศบริเวณศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ และ 3) วัดพระศรีมหาอุมาเทวี หรือวัดแขกสีลม ในช่วงเทศกาลวันคเณศจตุรฤดี คนไทยและคนอินเดียที่นับถือองค์พระพิฆเนศจะจัดพิธีเฉลิมฉลองสุดยิ่งใหญ่ เรียกเทศกาลนี้ว่า คเณศจตุรฤดี จะตรงกับขึ้น 4 ค่ำ เดือน 10 โดยเทศกาลนี้ 1 ปีมีเพียงครั้งเดียว (สัมภาษณ์ : ฤตพชรพร ทองถนอม, สอบถามเกี่ยวกับเทศกาลคเณศจตุรฤดี ณ เทวาลัยพระพิฆเนศสี่แยกห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร, 16 พฤศจิกายน 2566) คณะสร้างสรรค์ได้เกิดความศรัทธาต่อองค์พระพิฆเนศปางประทานพร ณ เทวาลัยพระพิฆเนศ สี่แยกห้วยขวาง พระพิฆเนศปางประทานพร เป็นเทพในศาสนาฮินดู และเป็นอีกหนึ่งที่พึ่งทางจิตใจของคนไทยหลายคน ถือได้ว่าเป็นเทพเจ้าที่อยู่คู่กับคนไทยมาช้านาน มีความเชื่อว่าองค์พระพิฆเนศจะช่วยขจัดอุปสรรคทั้งปวง อีกทั้งยังช่วยให้ประสบความสำเร็จ สุขสมหวังตั้งปรารถนา เป็นมหาเทพผู้ทรงภูมิปัญญาที่ยิ่งใหญ่ บูชาง่าย จึงเป็นที่นิยมของคนไทยในปัจจุบัน ถือเป็นปางที่ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย หากใครอยากเริ่มต้นที่จะบูชาองค์พระพิฆเนศ มักเริ่มต้นบูชาองค์ท่านด้วยพระพิฆเนศปางประทานพร เพราะท่านจะช่วยประทานความสำเร็จให้ในเวลาอันสั้น ตลอดจนช่วยขจัดอุปสรรคทุกทิศทาง พระพิฆเนศปางประทานพร จึงกลายเป็นที่เคารพบูชาของผู้คนโดยทั่วไป (สัมภาษณ์ : ภูรินท์ ชูเพ็ญผล, สอบถามเทศกาลคเณศจตุรฤดี ณ เทวาลัยพระพิฆเนศสี่แยกห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร, 17 พฤศจิกายน 2566)

2. สร้างสรรค์นวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด จตุรฤดีคเณศวร จากการศึกษาเทศกาลคเณศจตุรฤดี พบว่าเป็นเทศกาลในศาสนาฮินดูมีจุดกำเนิดของการเฉลิมฉลองการสถาปนาต่อองค์พระพิฆเนศที่ได้รับยกย่องให้เป็นองค์ปฐมเทพ

เช่นเดียวกันกับทเวาลัยพระพิฆเนศ สีแยกห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร อันมีผู้คนที่เกิดจากความเชื่อและศรัทธาหลากหลายอาชีพ จึงหลั่งไหลเข้ามากราบไหว้ขอพร เพื่อให้ตนประสบความสำเร็จทั้งปวง คณะผู้สร้างสรรค์จึงเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย อันเกิดจากการผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์ไทยและภารตะนาฏยัม เพื่อเป็นการบูชาองค์ปฐมเทพตามความเชื่อและความศรัทธาของคนไทย ผ่านการแสดง ชุด จตุรฤทธิเศศวร ซึ่งมีวิธีการสร้างสรรค์งานดังนี้

2.1 การออกแบบเนื้อร้องและทำนองเพลงสำหรับการแสดง การออกแบบเนื้อร้องและทำนองเพลงสำหรับการแสดง ผู้สร้างสรรค์ได้นำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษารวบรวมข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลคเณศจตุรฤติ มาเรียบเรียงทำนองให้เกิดความหลากหลาย โดยผสมผสานดนตรีอินเดียและดนตรีสากลให้เข้ากันอย่างลงตัว โดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของเทศกาลคเณศจตุรฤติ

2.2 เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง คณะผู้สร้างสรรค์เลือกใช้เครื่องดนตรีอินเดียผสมผสานกับเครื่องดนตรีสากล เพื่อให้เพลงมีความร่วมสมัยและสร้างสรรค์มากขึ้น

2.3 การออกแบบเครื่องแต่งกายและการแต่งหน้า การออกแบบเครื่องแต่งกายและการแต่งหน้า คณะผู้สร้างสรรค์ได้นำเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวอินเดียและชาวไทย ดังนี้



ภาพที่ 2 การออกแบบเครื่องแต่งกายของพราหมณ์
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์ (2567)



ภาพที่ 3 การออกแบบเครื่องแต่งกายของนักแสดงชาย (อินเดีย)
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์ (2567)



ภาพที่ 4 การออกแบบเครื่องแต่งกายของผู้หญิง (อินเดีย)
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์ (2567)



ภาพที่ 5 ภาพสเครื่องแต่งกายของผู้ชาย (ไทย)
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์ (2567)



ภาพที่ 6 ภาพสกรีนเครื่องแต่งกายของผู้หญิง (ไทย)
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์ (2567)

2.4 การออกแบบกระบวนท่ารำ

การออกแบบกระบวนท่ารำในการแสดงชุดจตุรทิศเนศวร คณะผู้สร้างสรรค์นำกระบวนท่ารำแม่บทใหญ่และแม่บทเล็กมาผสมผสานกับนาฏศิลป์อินเดีย (ภารตนาฏยัม) เพื่อเป็นการสร้างสรรค์ผลงาน โดยนำมาเรียบเรียงและคิดท่ารำนำมาผสมผสานกันขึ้นมาให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น



ภาพที่ 7 ภาพการแสดง ชุด จตุรทิศเนศวร
ที่มา : คณะผู้สร้างสรรค์ (2567)

2.5 รูปแบบการแปรแถว คณะผู้สร้างสรรค์ได้นำลักษณะการเดินแปรแถวแบบมาตรฐานสากล โดยกำหนดลักษณะการแปรแถว เช่น แถวหน้ากระดาน แถวเฉียง แถวตอนคู่ แถวตอน เป็นต้น

2.6 รูปแบบการนำเสนอการแสดง การแสดง ชุด คณศจตุรณี ผู้วิจัยได้วางรูปแบบการนำเสนอผลงานการแสดง เป็น 3 ช่วงดังนี้ ช่วงที่ 1 เป็นการทำพิธีคณศจตุรณี หรือ เทศกาลคณศชยันตร ช่วงที่ 2 เป็นการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยระหว่างนาฏศิลป์ไทยกับภารตนาฏยัม และ ช่วงที่ 3 เป็นการแสดงอิริยาบถของคนไทยหลากหลายอาชีพที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานคร เข้ามาร่วมพิธีบูชาและขอพรที่ไถวาลัยพระพิฆเนศ

2.7 การคัดเลือกนักแสดง คณะผู้สร้างสรรค์มีหลักในการคัดเลือกนักแสดงจากการกำหนดคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของนักแสดงดังต่อไปนี้

2.7.1 มีสัดส่วนรูปร่าง ความสูง ที่มีสัดส่วนเท่ากันทั้งชายและหญิง

2.7.2 มีทักษะพื้นฐานการร้องอยู่ในระดับดี ลีลาท่าร่ามีความสวยงาม เพื่อให้การแสดงมีความพร้อมเพรียง สวยงาม และสามารถพัฒนาทักษะของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

2.7.3 มีความรับผิดชอบ มีวินัย ตรงต่อเวลา มีความเสียสละ เวลาส่วนตัวแก่ส่วนรวมได้ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

2.7.4 มีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการแสดง ทั้งในการฝึกซ้อมและการแสดงจริงสามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

สรุปผล

จากการศึกษาเทศกาลคเณศจตุรถี กรณีศึกษา : เทวาลัยองค์พระพิฆเนศ สีแยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร สู่การสร้างนวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด จตุรถีคเณศวร คณะผู้สร้างสรรค์สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาเทศกาลคเณศจตุรถี กรณีศึกษา : เทวาลัยองค์พระพิฆเนศ สีแยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร พบว่า คติการเคารพบูชาพระพิฆเนศในประเทศไทย มีลำดับตามสมัยของประวัติศาสตร์ตามอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียทางศาสนา 2 สาย คือ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏหลักฐานอยู่ร่วมกันทุกยุคสมัย หนึ่งในอิทธิพลทางวัฒนธรรมนั้นมีคติความเชื่อและการเคารพบูชาพระคเณศร่วมอยู่ด้วย เช่นที่ เทวสถานกลางเมืองศรีมโหสถ จ.ปราจีนบุรี พบเทวรูปพระพิฆเนศศิลาขนาดใหญ่ ซึ่งมีอายุร่วมสมัยกับยุคทวารวดีหรือราวพุทธศตวรรษที่ 12-14 นอกจากนี้ยังพบจารึกในสมัยสุโขทัย ที่กล่าวถึงการนับถือเทพเจ้าสำคัญของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เช่น พระอิศวร พระนารายณ์ อย่างไรก็ตามแม้ข้อความในจารึกจะไม่ได้กล่าวถึงพระพิฆเนศ แต่ก็อาจสันนิษฐานได้ว่าในสมัยสุโขทัยนั้น มีการเคารพ

บูชาพระพิฆเนศร่วมอยู่ด้วย เพราะพระพิฆเนศเป็นเทพเจ้าที่สำคัญ ซึ่งจะต้องบูชาพระองค์เป็นอันดับแรกก่อนเริ่มประกอบพิธีใดๆ ศุภลักษณ์ หัตถพนม (2558)

2. สร้างสรรค์นวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด จตุรฤติกเนศวร พบว่า เป็นเทศกาลในศาสนาฮินดูมีจุดกำเนิดของการเฉลิมฉลองการสถาปนาต่อองค์พระพิฆเนศที่ได้รับยกย่องให้เป็นองค์ปฐุมเทพ อันมีผู้คนที่เกิดจากความเชื่อและศรัทธาหลากหลายอาชีพ จึงหลั่งไหลเข้ามากราบไหว้ขอพรเพื่อให้ตนประสบความสำเร็จทั้งปวง คณะผู้สร้างสรรค์ได้เกิดความเชื่อความศรัทธาต่อองค์พระพิฆเนศ จึงได้เลือกศึกษาเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับองค์พระพิฆเนศคือ เทศกาลจตุรฤติที่จัดขึ้น ณ เทวาลัยพระพิฆเนศ สีแยกห้วยขวาง ที่มีผู้คนศรัทธาและมากราบไหว้ ขอพรให้ประสบความสำเร็จ จึงเกิดแนวคิดที่จะสร้างสรรค์ผลงานจากเทศกาลคเนศจตุรฤติ เป็นจุดกำเนิดของการเฉลิมฉลองการสถาปนาต่อองค์พระพิฆเนศที่ได้รับยกย่องให้เป็นองค์ปฐุมเทพ คณะผู้สร้างสรรค์จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยมีการผสมผสานของนาฏศิลป์ไทย และภารตนาฏยัมผ่านดนตรีและทำร่าออกมาเป็นนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด จตุรฤติกเนศวร

อภิปรายผล

การศึกษาเทศกาลคเนศจตุรฤติ สู่การสร้างสรรค์การแสดงทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด จตุรฤติกเนศวร ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาเทศกาลคเนศจตุรฤติ กรณีศึกษา : เทวาลัยองค์พระพิฆเนศ สีแยกห้วยขวาง ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร จัดขึ้นโดยคนอินเดียที่อาศัยอยู่ในไทย และชาวไทยที่มีความศรัทธาและนับถือองค์พระพิฆเนศมารวมตัวกันเพื่อจัดเทศกาลนี้ขึ้นในช่วง วันขึ้น 4 ค่ำ เดือน 10 หรือในช่วงเดือนสิงหาคม - เดือนกันยายน เป็นการจัดงานเฉลิมฉลองวันสถาปนาองค์พระพิฆเนศซึ่งมีความสอดคล้องกับราชนันย์ เวียงเพิ่ม (2550) วิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

รวบรวมตำนาน พิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพิฆเนศและวิเคราะห์การดำรงอยู่ของคติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพิฆเนศในสังคมไทย โดยรวบรวมจากข้อมูลที่เป็นเอกสารและรวบรวมข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพิฆเนศในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑลเป็นหลัก ผลการศึกษาพบว่า ตำนานพระพิฆเนศที่ปรากฏในสังคมไทยเป็นตำนานที่มีการนำเค้าโครงเรื่องมาจากปุราณะของอินเดีย ตำนานพระพิฆเนศที่คนไทยรับรู้มากที่สุดมี 2 ตำนาน คือ ตำนานการต่อเศียรพระพิฆเนศ และตำนานพระพิฆเนศเสียดา นอกจากนี้ยังมีตำนานพระพิฆเนศที่แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างคติฮินดูกับพุทธศาสนาอีกด้วย พิธีกรรมเกี่ยวกับพระพิฆเนศในประเทศไทยมีปรากฏอยู่ในทั้งทิวาสถาน พุทธสถาน บ้านเรือนประชาชนทั่วไป รวมถึงตำหนักทรงเจ้าที่มีการประทับทรงพระพิฆเนศ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพิฆเนศมีลักษณะผสมผสานระหว่างคติฮินดู พุทธ และไสยศาสตร์เป็นปัจจัยที่ทำให้คติความเชื่อเกี่ยวกับพระคเณศดำรงอยู่ในสังคมไทย นอกจากนี้ การที่พระพิฆเนศดำรงอยู่ในฐานะเทพเจ้าแห่งศิลปะ เทพเจ้าผู้บำบัดทุกข์ เทพเจ้าผู้ประทานโชคลาภ และเทพเจ้าผู้ป้องกันอุปสรรค ทำให้พระคเณศมีบทบาทสำคัญและดำรงอยู่ในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องยาวนานมาในสังคมไทยโดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ และสอดคล้องกับพระโขนง ที่ปงกุโร ทองนำ (2561) ศึกษาวิเคราะห์การบูชาพระพิฆเนศในสังคมไทยปัจจุบัน มีความนิยมนับถือบูชากันอย่างแพร่หลายในกลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น นักธุรกิจ พ่อค้าแม่ค้า นักเรียน นักศึกษา ศิลปิน ดารา นักร้องนักแสดง ข้าราชการ นักการเมือง พระมหากษัตริย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาทั้งฝ่ายมหายานและฝ่ายเถรวาท ซึ่งก็มีจำนวนไม่น้อยที่มีความศรัทธาต่อพระพิฆเนศและองค์เทพต่าง ๆ และมีการสร้างรูปเคารพของพระพิฆเนศประดิษฐานไว้ภายในวัดต่าง ๆ มากมายทั่วประเทศ และยังมีการจัดสร้างวัดถุมงคลในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นรูปเคารพของพระพิฆเนศ ตามความเชื่อเพื่อให้ชาวพุทธศาสนิกชนที่มีความศรัทธา

ได้เข้าหาบูชากันอย่างแพร่หลาย จนกลายเป็นกระแสนิยมบูชาพระพิฆเนศของชาวพุทธทั่วประเทศ โดยกระแสความนิยมในประเทศไทยนั้นเริ่มปรากฏขึ้นมาอย่างเด่นชัดที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งก่อนหน้านั้นได้เกิดกระแสการบูชาทำวาดจุดคามรามเทพ อยู่ได้เพียงชั่วระยะหนึ่ง กระแสความนิยมก็เริ่มลดลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมีกระแสความนิยมบูชาพระพิฆเนศเข้ามาแทน จนเกิดปรากฏการณ์การสร้างรูปเคารพพระพิฆเนศอย่างแพร่หลายในปัจจุบันเกิดขึ้น ภายหลังจากที่กระแสความนิยมการเคารพบูชาจุดคามรามเทพ เริ่มเสื่อมความนิยมลงตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2550 และได้มีการคาดการณ์กันว่าในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งตามปฏิทินไทยถือเป็นปีชวดหรือปีหนู ได้เกิดกระแสนิยมการบูชาพระพิฆเนศแพร่หลายขึ้นตามคติความเชื่อที่ว่า หนูเป็นพาหนะของพระพิฆเนศ ดังจะเห็นความเคลื่อนไหวตั้งแต่ช่วงกลางปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา องค์กร หน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ เริ่มทยอยจัดสร้างและเปิดให้บูชาวัตถุมงคลในรูปพระพิฆเนศหลายรูปแบบ

2. สร้างสรรค์นวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด จตุรฤทธิเณศวร พบว่า จากการศึกษาเทศกาลจตุรฤทธิเป็นเทศกาลในศาสนาฮินดูมีจุดกำเนิดของการเฉลิมฉลองการสถาปนาต่อองค์พระพิฆเนศที่ได้รับยกย่องให้เป็นองค์ปฐมเทพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับสุนิศา โปธิแสนสุข และคณะ (2566) กล่าวว่า เทศกาลโฮลี (Holi หรือ “โฮลี”) หรือเทศกาลการเล่นสีของชาวอินเดียเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองตามตำนานมีการเฉลิมฉลองในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ประเทศที่มีชุมชนชาวอินเดียขนาดใหญ่อย่าง สหราชอาณาจักรแคนาดา สหรัฐอเมริกา แม้แต่ประเทศเล็ก ๆ อย่างมอริเชียสอีกด้วย ตามปฏิทินวิกรมสัมวัตต์ซึ่งเป็นปฏิทินทางจันทรคติและสุริยคติของศาสนาฮินดูวันโฮลีจะตกในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 4 ของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงเดือนกุมภาพันธ์หรือเดือนมีนาคมของแต่ละปีตามปฏิทินสากลตามการคำนวณปฏิทินแบบศาสนาฮินดูนั้น วันโฮลีจะเป็นคืนพระจันทร์เต็มดวงสุดท้ายของฤดูหนาว เทศกาลโฮลีจึงเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการเปลี่ยนแปลง

ฤดูกาล เป็นสัญญาณบ่งบอกว่าฤดูหนาวที่หนาวเหน็บกำลังจะสิ้นสุดลงและวสันตฤดู ซึ่งเป็นฤดูกาลแห่งการเพาะปลูกกำลังเริ่มต้นขึ้น บางตำรากล่าวว่าเป็นฤดูใบไม้ผลิซึ่งสอดคล้องกับการละเล่นสาดสีใส่กัน อันเป็นสัญลักษณ์ของดอกไม้บานาพันธุ์ที่เริ่มผลิบานสร้างความสดใสร่าเริงจากเทศกาลโฮลี พบว่า ทั้งสองตำนานมีความแตกต่างกันตั้งแต่นิทานเรื่องที่ 1 กล่าวถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา นั่นคือ ธรรมะย่อมชนะอธรรม และตำนานเรื่องที่ 2 ชาวฮินดูยกย่องให้ความรักระหว่างพระกฤษณะกับนางราธาเป็นความรักที่จริงใจบริสุทธิ์ในความรักของพระกฤษณะกับนางราธาที่ใช้การสาดสีใส่กันไปมาเพื่อลบภาพความแค้นระหว่างกันเป็นการพิสูจน์ความรัก จากการศึกษาตำนานการเล่นสีของเทศกาลโฮลีทั้ง 2 เรื่องคณะผู้สร้างสรรค์เกิดความสนใจตำนานที่ 1 ของเทศกาลโฮลี วัดวิษณุ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร จึงเกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุดโฮลีปุระณิมา จากการศึกษาเทศกาลโฮลี กรณีศึกษาวัดวิษณุ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร คณะผู้สร้างสรรค์จึงได้ประพันธ์บทเพลง กระทบท่ารำ เครื่องแต่งกายและรูปแบบการแสดงขึ้นใหม่ คณะผู้สร้างสรรค์คาดว่าสามารถนำไปใช้แสดงและเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานในโอกาสอื่น ๆ ได้ และยังถือว่าเป็นการเผยแพร่เทศกาลการเล่นสีโฮลีของชาวอินเดีย

บรรณานุกรม

พระโขนง (ทองนา). (2561). *ศิษย์วิชาพระพิฆเนศในทัศนะของพระพุทธศาสนา*. (พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย).

ภูรินท์ ชูเพ็ญผล. 17 พฤศจิกายน 2566. ผู้ประกอบการร้านขนมและดอกไม้บูชาองค์พระพิฆเนศ. *สัมภาษณ์*.

ราชันย์ เวียงเพิ่ม. (2550). พระคณิศ : ตำนานและพิธีกรรมในสังคมไทย.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฤตพชรพร ทองถนอม. 16 พฤศจิกายน 2566. อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขา
ศิลปะการแสดง. *สัมภาษณ์*.

สุนิศา โพธิแสนสุข เกี่ยมณี ปักฤทัย สโรชา แซ่ลี้ม และอรอุมา พลสุวรรณ.

(2566). “การสร้างนวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด โฮลีปุรมิมา
จากการศึกษาเทศกาลโฮลี กรณีศึกษา : วัดวิษณุ เขตยานนาวา
กรุงเทพมหานคร”. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 7(3), 1-8.

การสร้างสรรคผลงานทางด้านนาฏศิลป์
ชุดอมรินทร์ลัทธิกาเจติยจุฬามณี
Creative Performance as Amarin Sakka
Chetiyachulamani

เกษกนกวรรณ ดงเย็น¹, เจษฎา หลุดอนบม², ธนาวุฒิ สีขุมเหล็ก³,
อาทิตยา รอดเกิด⁴ และพิมพัลัญช์ พลหงษ์^{5*}
Ketkanokwan Dongyen¹, Jadesada Ludonbom²,
Thanawut Srikhumlek³, Arthitaya Rodker⁴ and Pimwalan Polhong^{5*}

Received: October 5, 2023

Revised: November 8, 2023

Accepted: November 21, 2023

¹²³⁴⁵สาขานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹²³⁴⁵Dramatic Arts and Drama Faculty of Humanities and Social
Sciences Rajabhat Maha Sarakham University

¹(E-mail: ketkanokwan2544@gmail.com)

²(E-mail: jadesadaludonbom@gmail.com)

³(E-mail: Thanawut4454@gmail.com)

⁴(E-mail: airlove79@hotmail.com)

^{5*}(E-mail: pimwalanpolhong@gmail.com)

*Corresponding Author

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ความรู้เรื่องพระจุฬามณีเจดีย์ และเพื่อสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ชุด อมรินทร์สักกาเจดีย์จุฬามณี เป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ รวบรวมข้อมูลโดยเก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย เครื่องมือ ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้เรื่องพระจุฬามณีเจดีย์ กล่าวคือ พระจุฬามณีเจดีย์เป็นเจดีย์มีทรงสถูปฐานใหญ่ สร้างด้วยแก้วอินทนิล ตั้งแต่กลางถึงยอดเจดีย์นั้น ทำด้วยทองคำเนื้อแท้ และประดับด้วยสัตพิชิตระนะ คือ แก้ว 7 ประการ มีกำแพงทองคำเนื้อแท้ล้อมรอบกำแพง มีธงชนิดต่าง ๆ ประดับประดาแลดูงดงาม พระจุฬามณีเจดีย์ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่เทิดทูนเคารพสักการะบูชาอย่างสูงยิ่งของหมู่เทวดาในชั้นฟ้า ดังนั้นการแสดงชุดอมรินทร์สักกาเจดีย์จุฬามณี จึงได้รับแรงบันดาลใจมาจากการเสด็จของเหล่าอินทราและบริวารที่ไปนมัสการพระจุฬามณีเจดีย์ โดยการนำเอาข้าวตอก ฐูปเทียน เครื่องหอม ประทีป และเครื่องสักการะ รวมถึงการนำเอาเครื่องดนตรีดีดสีตีเป่ามาบรรเลงบูชาถวาย และทำประทีปฉัตรรอบพระเจดีย์ ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ให้เห็นเป็นรูปธรรม สร้างสรรค์ผลงานการแสดงมีองค์ประกอบ คือ กระบวนการรำที่ผู้สร้างสรรค์ออกแบบใหม่ ใช้นักแสดงทั้งหมด 36 คน การแสดงแบ่งเป็น 3 ช่วง คือช่วงที่ 1 จะแสดงให้เห็นถึงการประชุมกันที่ศาลาสุธรรมมาเทวสภาเพื่อที่จะไปสักการะ พระจุฬามณีเจดีย์ ช่วงที่ 2 จะแสดงให้เห็นถึงขบวนของพระอินทร์และเหล่าบริวารมาสักการะพระจุฬามณีเจดีย์ ช่วงที่ 3 จะแสดงให้เห็นถึงการประโคมบรรเลงดนตรีถวายและแผ่กตัตถิธรรมคำสอนของ องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่งกายด้วยชุดที่ผู้สร้างสรรค์ออกแบบใหม่ แต่งหน้าสวยงามแบบระบำ รำ ฟ้อนทั่วไป อุปกรณ์ประกอบการแสดง ได้แก่ เครื่องสูง เครื่องสักการะแบบล้านช้าง เครื่องดนตรีอีสาน ใช้ทำนองเพลงลายดนตรีอีสานผสมกับดนตรีที่เป็นสากล

คำสำคัญ: นาฏศิลป์สร้างสรรค์, อมรินทร์สักกาเจดีย์จุฬามณี

Abstract

This research aims to present the story of Phra Chulamani pagoda through the process of creating works in Isan folk dance, Amarin Sakka Chetiyachulamani series. It was a creative research. Data collected by documentary, related research, research tools, population and key informants.

The result of the research found the knowledge about Phra Chulamani pagoda. The base of this pagoda was big and made of black gem. The middle to the top of the pagoda was made of gold and decorated with 7 gem. The golden wall was decorated with the flags beautifully. This pagoda was built for worship the deities in the heaven. Amarin Sakka Chetiyachulamani performance inspired by the travelling of Indra and his followers to pay homage to Phra Chulamani pagoda by bringing fried rice, incense sticks, candles, incense, lamps and offerings. Moreover, he took the musical instruments to play and make offerings around the pagoda through the creative process of dance to make it visible and concrete, creating a performance, namely dance steps that the creator had designed newly by using a total of 36 actors. The performance is divided into 3 parts. The first one shows the meeting at the Suthammathevassapa hall in order to pay homage Phra Chulamani pagoda. The second part show the parade of Lord Indra and his followers coming to pay homage to Phra Chulamani pagoda. Finally, showing the fanfare playing music for offerings and the moral teachings of Phra Chulamani pagoda. The Lord Buddha dresses in

new clothing designed by the creator and beautiful makeup in the style of dancing. Performance equipment includes high instruments and Lan Chang-style worship equipment, Isan musical instruments and use the melody of Isan music patterns mixed with traditional music.

Keywords: Creative dance, Amarin Sakka Chetiyachulamani

บทนำ

จากการศึกษาหนังสือไตรภูมิฉบับถอดความ พระราชนิพนธ์ของพระมหากษัตริย์ราชินี 1 (พญาสิทธิ) เรื่องดาวดึงส์ และหนังสืออนุสรณ์ของท่านเลือกได้ ฉบับฉลองพุทธชยันตี เรื่องพระจุฬามณีเจดีย์ และหนังสือสมุดภาพไตรภูมิฉบับกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี เล่มที่ 1 คณะผู้สร้างสรรค์ได้ทราบองค์ความรู้ประวัติความเป็นมาและความสำคัญ ของพระจุฬามณีเจดีย์ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นสวรรค์ชั้นถัดขึ้นไปจากชั้นจตุรหาราชิกา ซึ่งตั้งอยู่บนยอดเขาพระสุเมรุ เป็นที่อยู่ของพระอินทร์ผู้เป็นใหญ่ในหมู่เทวดาทั้งหลาย อาณาเขตของเมืองที่พระอินทร์อยู่นี้กว้าง 8,000,000 วา มีปราสาทแก้ว มีสถานที่สำหรับเล่นพลีตพลิน จากประตูเมืองด้านตะวันออกไปถึงประตูเมืองด้านตะวันตกกว้าง 8,000,000 วา จากประตูเมืองด้านใต้ไปถึงประตูเมืองด้านเหนือกว้าง 8,000,000 วา มีกำแพงแก้วล้อมรอบเมืองและมีประตูทั้งหมดโดยรอบ 1,000 ประตู ทุกประตูมียอดเป็นปราสาท ทำด้วยทองประดับด้วยแก้ว 7 ประการ ประตูนั้นวัดตั้งแต่เชิงประตูขึ้นไปถึงยอดปราสาทสูง 250,000 วา เวลาเปิดปิดประตู จะมีเสียงดังไพเราะราวกับดนตรีเป็นที่ฟังพอใจ เทวดาที่อยู่ในนครดาวดึงส์สามารถได้ยินเสียงร้องของช้างแก้ว และเสียงของราชรถแก้วอันไพเราะเป็นที่พอกพอใจยิ่ง ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของนครดาวดึงส์ มีพระเจดีย์องค์หนึ่งชื่อพระจุฬามณีเจดีย์ รุ่งเรืองงามประดับด้วยอินทนิล ตั้งแต่กลางองค์เจดีย์ไปจนถึงยอดเป็นทอง

ประดับด้วยแก้ว 7 ประการ สูง 40,000 วา มีกำแพงทองล้อมรอบกำแพงแต่ละด้านยาว 950,000 วา มีธง ปฏึก ธงชัย กลด ชุมสายทั้งหลาย ล้วนประดับด้วยแก้วเงินทองมีสีต่าง ๆ กัน ดាំบ้าง แดงบ้าง เหลืองบ้าง ขาวและเขียวก็มี ทำให้มองดูเลื่องนามยิ่งนัก พระอินทร์ได้เสด็จไปนมัสการพระเจดีย์พร้อมหมู่เทพดาและนางฟ้าบริวารทั้งหลายทุกวัน สมบัติยศศักดิ์ทั้งหลายของพระอินทร์และเหล่าเทวดาที่ได้กล่าวมานั้น ได้มาเพราะได้กระทำบุญกุศลธรรมมาแต่ก่อน ผู้ใดปรารถนาจะได้ไปเกิดในสวรรค์ อย่าได้ประมาทสัณทน ควรเร่งชวนช่วยทำบุญกุศลให้ทาน รักษาศีลเมตตาทานา ทูแลบิดามารดา ผู้เฒ่าผู้แก่ ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์และสมณพราหมณ์ ผู้ทรงศีล ก็จะได้ไปเกิดในสวรรค์ (กรมศิลปากร, 2555,)

นอกจากนี้ยังพบว่าพระจุฬามณีเจดีย์ ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์นี้ มีบทบาทและ อิทธิพลต่อวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ อย่างสูง ทั้งทางด้านวรรณกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม คีตกรรม ตลอดจนประเพณีในราชสำนัก และพบว่าการนำเอาเรื่องราวของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มาสร้างสรรคผลงานทางด้านนาฏศิลป์ในหลากหลายรูปแบบ แต่ยังไม่พบเห็นการนำเอาองค์ความรู้เรื่องพระจุฬามณีเจดีย์มาเผยแพร่เป็นผลงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ที่เป็นแกนหลักของเรื่อง ดังนั้นคณะผู้สร้างสรรค์จึงเกิดแนวความคิดที่จะนำองค์ความรู้เรื่องพระจุฬามณีเจดีย์มาสร้างสรรคผลงานการแสดงทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพระจุฬามณีเจดีย์ ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งแฝงคติธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา โดยนำเอาองค์ความรู้สู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ในรูปแบบใหม่ ผู้สร้างสรรค์เลือกนำเสนองานเสด็จของเหล่าอินทราและบริวารไปนมัสการพระจุฬามณีเจดีย์ โดยการนำเอาข้าวตอก ภูปเทียน เครื่องหอม ประทีป และเครื่องสักการะ รวมถึงการนำเอาเครื่องดนตรีดีดสีตีเป่ามาบรรเลงบูชาถวาย และทำประทักษิณรอบพระเจดีย์ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ทาง

ด้านนาฏศิลป์ให้เห็นเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างคุณค่า และยกย่องวรรณกรรมไตรภูมิพระร่วงของพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พญาลิไท) ผ่านผลงานนาฏศิลป์พื้นสร้างสรรค์ชุด อมรินทร์สักกาเจติยจุฬามณี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เรื่องพระจุฬามณีเจติย
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ชุด อมรินทร์สักกาเจติยจุฬามณี

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพและเชิงสร้างสรรค์ (Qualitative and Creative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บข้อมูล คณะผู้สร้างสรรค์ดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย บทความ ที่เกี่ยวข้อง กับเรื่องพระจุฬามณีเจติย และการสร้างสรรค์นาฏศิลป์

1.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรม โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูล คือ อาจารย์ ดร.สุदारัตน์ มาศวรรณ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

2.2 อุปกรณ์บันทึกภาพ ใช้กล้องจากโทรศัพท์เคลื่อนที่ในการบันทึกภาพขณะสัมภาษณ์ และภาพข้อมูลที่เกี่ยวข้อง อาทิ อุปกรณ์ประกอบการแสดง เครื่องแต่งกายในการแสดง เป็นต้น

2.3 เครื่องบันทึกเสียง ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์

2.4 เครื่องบันทึกข้อมูล ใช้คอมพิวเตอร์ในการเก็บและบันทึกข้อมูลด้านเอกสาร

3. การรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม มาแยกเป็นหมวดหมู่ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องพระจุฬามณีเจดีย์ และข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. ขั้นตอนแผนการดำเนินการวิจัย

4.1 พบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับแนวทางในการวิจัย

4.2 ศึกษาองค์ความรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.3 ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลภาคสนามกับผู้เชี่ยวชาญ

4.4 รวบรวมข้อมูล

4.5 วิเคราะห์ข้อมูล

4.6 นำเสนอเค้าโครงนาฏยนิพนธ์

4.7 แก้ไขข้อเอกสารตามคำแนะนำของคณะกรรมการ

4.8 เริ่มสร้างสรรค์ผลงาน นำเสนองานต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

และแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4.9 แสดงผลงานสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ที่บ้านอีสาน ชุดอมรินทร์สักกาเจดีย์จุฬามณี

5. ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย

ผู้สร้างสรรค์กำหนดเวลาในการดำเนินงานระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และสรุปผลโดยการนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ในรูปแบบบทความวิจัย วิเคราะห์จากข้อมูลภาคเอกสารและภาคสนามให้มีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของ

การวิจัย จากการศึกษาภาคเอกสารและภาคสนามจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้เรื่องพระจุฬามณีเจดีย์ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ ได้แก่ 1) แนวคิดที่มาของแรงบันดาลใจ 2) แนวคิดการออกแบบการแสดง 3) แนวคิดในการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง 4) แนวคิดในการใช้อุปกรณ์ประกอบฉาก 5) แนวคิดการออกแบบการแต่งหน้า 6) แนวคิดในการออกแบบเครื่องแต่งกาย 7) แนวคิดการออกแบบดนตรีประกอบการแสดง 8) แนวคิดรูปแบบการนำเสนอการแสดง 9) แนวคิดการออกแบบแสงในการแสดง 10) แนวคิดการออกแบบการแปรแถว และทำการสรุปผล

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ชุด อมรินทร์สักกาเจดีย์จุฬามณี คณะผู้วิจัยจำแนกผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. องค์ความรู้เรื่องพระจุฬามณีเจดีย์

พระจุฬามณีเจดีย์ ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่องไตรภูมิพระร่วง เป็นวรรณกรรมศาสนาพุทธที่แต่งในสมัยสุโขทัยประมาณ พ.ศ. 1888 โดยพระราชดำรินในพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พญาลิไท) รวบรวมจากคัมภีร์ในศาสนาพุทธ มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลกสี่ฐานที่แบ่งเป็น 3 ส่วน หรือ ไตรภูมิ ได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุณภูมิ วรรณคดีเรื่องนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับคติความเชื่อของชาวไทยเป็นจำนวนมาก เช่น นรก สวรรค์ การเวียนว่ายตายเกิด ทวีปทั้งสี่ กัป กลียุค วาระสุดท้ายของโลก พระศรีอริยเมตไตรย พระเจ้าจักรพรรดิ ฯลฯ ไตรภูมิพระร่วงเป็นหนึ่งในวรรณกรรมภาษาไทยที่เก่าแก่ที่สุด เป็นเรื่องที่น่านำมาเป็นรูปภาพเขียนไว้ตามฝาผนังวัดตั้งแต่สมัยโบราณ ถือว่าเป็นวรรณกรรมที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา และเป็นวรรณกรรมที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

ตามหนังสือไตรภูมิ พระจุฬามณีเจดีย์เป็นเจดีย์มีทรงสี่ฐานใหญ่ ตั้งอยู่ด้านทิศอาคเนย์ คือ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ของพระนครไตรตรึงษ์ สร้างด้วย

แก้วอินทนิล ตั้งแต่กลางถึงยอดเจดีย์นั้น ทำด้วยทองคำเนื้อแท้ และประดับด้วย สัตว์พิรรัตนะ คือ แก้ว 7 ประการ ส่วนสูงทั้งหมด 80,000 วา มีกำแพงทองคำเนื้อแท้ล้อมรอบกำแพง แต่ละด้านนั้นยาว 950,000 วา มีธงชนิดต่าง ๆ มีสีนานา แดงบ้าง เหลืองบ้าง เขียวบ้าง ขาวบ้าง ล้วนประดับประดาแลดูงดงาม ผุ่ง เทพยดาทั้งหลาย ต่างพากันถือเครื่องติด เครื่องสี เครื่องตี เครื่องเป่าสังคีตสรรพ ดุริยางค์ทั้งหลายมาบรรเลงถวายความเคารพสักการะบูชาพระเจดีย์เจ้าทุกวัน มิได้ขาด พระจุฬามณีเจดีย์องค์นี้เพิ่งจะสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระอมรินทรราชา องค์ปัจจุบันนี้เอง พระองค์สร้างไว้เพื่อจะได้เป็นที่เทิดทูนเคารพสักการะบูชา อย่างสูงยิ่งของหมู่เทวดาในชั้นฟ้า ประวัติการสร้างมีอยู่ว่า สมัยเมื่อครั้งที่ พระพุทธองค์ผู้เสด็จออกมหาภิเนษกรรมณบรรพชา ทรงตัดมวยพระเศศโมฬีแล้ว ทรงอธิษฐานจิตว่า “หากจะได้ตรัสรู้พระปรมาภิเชกสัมโพธิญาณปรารณาธรรม ที่สิ้นอาสวะแล้ว ขอให้มวยพระเศศโมฬีจงลอยขึ้นไปในอากาศเถิด อย่า ได้ตกลงมาสู่พื้นปฐพีเลย” คราวนั้นสมเด็จพระอมรินทรราชา จึงทรงนำผอบทองคำ มารองรับพระเศศโมฬีนั้น แล้วทรงนำขึ้นมาบนดาวดึงส์และสร้างพระเจดีย์สำหรับ บรรจุไว้ด้วยความเคารพเลื่อมใสอย่างสุดซึ้ง นามว่า “พระจุฬามณีเจดีย์” นอกจากนี้ พระจุฬามณีเจดีย์ยังเป็นที่บรรจุพระทนต์ธาตุ หรือพระเขี้ยวแก้วเบื้องบนด้านขวา เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพาน ประดิษฐานอยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พระอินทร์เสด็จไปนมัสการพระจุฬามณีเจดีย์ พร้อมหมู่เทพยดาและนางฟ้า บริวารทั้งหลาย โดยทรงนำ ข้าวตอกดอกไม้ ธูปเทียน ของหอมและชวาลาทั้งหลายถวายแก่องค์พระเจดีย์ เทวดาทั้งหลายก็จะถือเครื่องดนตรีดีดสีตีเป่าต่าง ๆ มาบรรเลงบูชาถวายพระเจดีย์ทุกวันไม่มีขาดและทรงทำประทักษิณพระเจดีย์ ทุกวัน

2. การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงชุด อมรินทร์สักกาเจดีย์จุฬามณี
การแสดงชุด อมรินทร์สักการเจดีย์จุฬามณี มีขั้นตอนการสร้างสรรค์ ดังนี้

2.1 แรงบันดาลใจ ผู้สร้างสรรค์เกิดแรงบันดาลใจจากการศึกษา

เรื่อง พระจุฬามณีเจดีย์ จึงหยิบยกเอาขบวนการเสด็จของพระอินทร์และบริวาร ไปนมัสการพระจุฬามณีเจดีย์ โดยการนำเอา รูปเทียน เครื่องหอม ประทีป และเครื่องสักการะ รวมถึงการนำเอาเครื่องดนตรีดีดสีตีเป่ามาบรรเลงบูชาถวาย ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ให้เห็น เป็นรูปธรรม

2.2 การนำเสนอการแสดง ผู้สร้างสรรค์มีแนวคิดให้การแสดง อยู่ในรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ โดยเป็นการแสดงหมู่ ดำเนินเรื่องเพื่อเล่าถึงที่มาและความสำคัญความสวยงามของพระจุฬามณีเจดีย์ การเสด็จของพระอินทร์และบริวารเมื่อเสด็จไปสักการะพระจุฬามณีเจดีย์ และต้องการนำเสนอความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับพระพุทธรูปศาสดาคำสอนขององค์ พระพุทธเจ้า โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 แสดงถึงการประชุมกันที่ศาลาสุธรรมมาเทวสภา เพื่อที่จะไป สักการะพระจุฬามณีเจดีย์ ใช้นักแสดงชาย 9 คน นักแสดงหญิง 8 คนเป็นตัว ดำเนินเรื่องประกอบดนตรีที่มีจังหวะและทำนองไพเราะ การแต่งกายผู้สร้างสรรค์ ได้ออกแบบเครื่องแต่งกายเพื่อให้เข้ากับบริบทของเทวดานางฟ้า การแต่งหน้า แบบสวยงามตามสมัยนิยม มีอุปกรณ์ฉากคือศาลาสุธรรมมาเทวสภา

ช่วงที่ 2 แสดงให้เห็นถึงขบวนของพระอินทร์และเหล่าบริวารมาสักกา ระพระจุฬามณีเจดีย์ มีนักแสดงทั้งหมด 36 คน มีฉากและอุปกรณ์การแสดง ได้แก่ พระจุฬามณีเจดีย์ เครื่องสูง ธงสี เครื่องสักการะ ลักษณะนาฏกรรมเป็นรูป แบบขบวนพ้อนที่สวยงาม ประกอบกับดนตรีที่มีจังหวะและทำนองอย่างไพเราะ

ช่วงที่ 3 แสดงให้เห็นถึงการประโคมบรรเลงดนตรีถวายและแผ่กตัตถกรรม คำสอนของ องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใช้นักแสดงทั้งหมด 36 คน มีอุปกรณ์และ ฉากเพิ่มเติม ได้แก่ เครื่องดนตรีอีสาน ได้แก่ พิณ แคน ซอ ประกอบการ แสดง และมีลักษณะนาฏกรรมคือการพ้อนสวยงามประกอบกับอุปกรณ์

2.3 กระบวนท่ารำและการแปรแถว การบวนท่ารำและการแปรแถว ของการแสดงช่วงที่ 1 - 3 เป็นการสร้างสรรค์ท่ารำและแปรแถวตามแบบแม่บท

เล็กแม่บทใหญ่และแม่บทอีสาน ผสมผสานกับท่าประยุกต์สมัยใหม่ ลักษณะการเคลื่อนไหวใช้ลีลาที่นิยมवलตามแบบบุคลิกของตัวละคร อาทิ พระอินทร์ พระมเหสี เทวดา นางฟ้า และการแปรแถวเป็นไปตามหลักทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ และการใช้เวทีในการแสดง



ภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างท่ารำของ พระอินทร์ พระมเหสี เทวดาและนางฟ้า
(ที่มา: ผู้สร้างสรรค์, 2567)

2.4 การแต่งกายและแต่งหน้า การออกแบบเครื่องแต่งกายผู้สร้างสรรค์ ได้มีการแต่งกายเลียนแบบพระมหากษัตริย์ในราชอาณาจักรไทยผสมผสานกับการแต่งกายของเจ้าเมืองล้านช้างซึ่งปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้คือชนชาติไทยในภาคอีสาน การออกแบบเครื่องแต่งกายสื่อให้เห็นถึงการนำเอาชนบทไทยมาผสมผสานกับความเป็นพื้นบ้าน และตามจินตนาการที่ผู้สร้างสรรค์ได้คิดขึ้นใหม่ การแต่งหน้าตามแบบสวยงามในยุคปัจจุบันและเน้นให้มีความความสวยงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งนักแสดงชายและหญิง ดังภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 2 แสดงการแต่งหน้าและแต่งกายของ พระอินทร์ พระมเหสี เทวดาและนางฟ้า
(ที่มา: ผู้สร้างสรรค์, 2567)

2.5 อุปกรณ์ประกอบการแสดง การใช้อุปกรณ์การแสดง ผู้สร้างสรรค์ ใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงในช่วงที่ 2 ได้แก่เครื่องสูง เครื่องสักการะ เครื่องดนตรีอีสาน เนื่องจากเครื่องสูงเป็นเครื่องประกอบอิสริยยศในริ้วขบวนเสด็จของพระอินทร์ เครื่องสักการะแสดงให้เห็นถึงการกราบไหว้เคารพบูชาพระจุฬามณีเจดีย์ เครื่องดนตรีอีสานเป็นอุปกรณ์ที่ใช้การบรรเลงถวายแก่พระจุฬามณีเจดีย์ ตามบทวรรณกรรม



ภาพที่ 3 ตัวอย่างอุปกรณ์ประกอบการแสดง
(ที่มา: ผู้สร้างสรรค์, 2567)

2.6 การออกแบบฉาก ฉากที่จัดทำขึ้นผู้สร้างสรรค์ได้ทำเลียนแบบพระจุฬามณีเจดีย์ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์โดยมีที่มาจากหนังสือสมุดภาพไตรภูมิฉบับกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรีเล่ม 1 และหนังสือสมุดภาพไตรภูมิมิถกฉบับ

รัชกาลที่ 9 เสริมแนวคิดจินตนาการ อุปกรณ์และฉากไม่เป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนไหวร่างกายของนักแสดง และสามารถส่งเสริมการแสดงให้สวยงามและความวิจิตรตระการตาสอดคล้องกับรูปแบบการแสดง ดังภาพประกอบนี้



ภาพที่ 4 ตัวอย่างอุปกรณ์ประกอบฉาก
(ที่มา: ผู้สร้างสรรค์, 2567)

2.7 ดนตรีและเนื้อร้องประกอบการแสดง ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบดนตรีประกอบการแสดงโดยมีคำร้องประกอบเพลงทั้งหมด 3 ช่วง ดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 (ทำนองแปลง) ดาวดิ่งส์แดนหลังงามโสภาล้ำเลิศเพริศพราย
อัมรินทร์อินทร์ให้สถิตในเนาว์ชั้นวิมานสรวง เป็นบ้นบ่อนรั่มภาทพเทวอยู่ยั้ง
ทั้งปวง ดาวดิ่งส์ดินแดนแผ่นสรวง...ช่วงเขตชั้นธ้ออันอุดม องค์ให้อัมรินทร์ทรง
โสภินป็นฟ้าสุราลัย แรงฤทธาเกรียงไกรผู้ทรงชัยใสเอื้องบารมี ป่าทวยเทพเท

วานางรัมภาท้าวหลักธานี พร้อมพลแพนแท้แห่นจรี...ร่วมพิธีชุมนุม สู่ศาลาสุ
ธรรมมาเทวสภาพพร้อมเพียงเรียงราย ยวงโยงยอระยาดรย่ายลั่นหลังไหลเสียน
ลายลีลา พร้อมเครื่องบรรณาการปูนแปงสรรซ้องสรวงส่งสักการ องค์กรมมังคี
เจติยา...พระจุฬามณี

ช่วงที่ 2 (ทำนองแปลง) บัดนี้...ว่ากาลมจจ้งได้วันเวียนมา ผุ่งหมู่เทพ
เทวารัมภา

อัมรินทร์ เพิ่งเพียงพรำพร้อมพลแค้นถิ่นพวงผกาแก้วกลิ่นอื่นเข้า
หอมท่วน แต่งเอ้บบวนลั่นวิไลเลิศกลิ่น มโหรีเค็งคั่นแววดังเงินม่วน กระจูบ
เทียนทองใสส่องแสงนวล ข้าวตอกดอกไม้แต่งไว้สมส่วน เครื่องหอมเข้าท่วนบร
บวนตีดา ว่าแล้วยอ...โอ้ย..... ข้าสียอบรรณาการกราบ ถวายคุณค้อมขาบด้วย
กายวาจา คณิงเิงเจ้าเอกองค์พระสัมมา ไหว้วอนเิงพระบรมเจติยา สถิตยเิง
ชั้นฟ้า...ยอน้อมสักการ...องค์จุฬามณี

ช่วงที่ 3 (ลำหยาเว้สูงสุดสะแนน) เอาละคันบรบวนแล้วหันลงโค้งต่ำ
เด้น้อท่านเอย คันทวยเทพท้าวมนโยไนซ์ขึ้น ตรียาเค็งคั่นดั่งก้องทั่วสถาน พลพล
ลั่นฮ้องฮ่าระงมเสียง สรรพเส็งสำเนียงเงียงเงินเค็งเค้า ถวายเสียงเจ้าเจติยยัง
เก็ง เิงสวรรคค์ชั้นฟ้านภาพันแผ่นพรหม กรกราบก้มสมดั่งมโนหมาย เจ้าผู้ไสเิง
ๆ เิงนานบมีแล้ว งามจ้งแก้วมณีนิลล้ำค่า สถิตเสถียรคู่หล้าแสงจ้าสว่างสี สม
เป็นที่ยอนบบุชาองค์พระสัมมาคุณ บุญพระสัพภัญญเจ้า คอยแผงเฝ้าเนาวิเิงสุ
บาดหย่าง พระองค์วางธรรมไว้สอนซึ่มมนุษย์คน เปิดป้องพันในวิภูษะสงสาร สุนิพาน
เมืองพรหมบ่อนอดมโดยด้าม มีสุขล้ำคดิธรรมค้ำออยู่บารมีสอยอยู่ซึ่มนมนุษย์
(เน้สูงสุดสะแนน) ว่าแล้วนั้นหันอ่วยทางกลอน สักรวคคิตฮ้าคณิงคิตฮ้อย กลอยคำ
ด้านประสานเสียงนี้หน้า บทประพันธ์ล้าร้องลั่นบ้นบ่อนเดิน สมพอควรส่วนไว้
สาก่อนท่อนี้...

2.8 ไฟประกอบการแสดง ในการแสดงผู้สร้างสรรค์เลือกใช้ไฟสีสว่าง
และเย็น เช่น สีเขียว สีฟ้า สีม่วง สีขาว เพื่อให้ผู้ชมมองเห็นได้ชัด และไม่

ทำให้นักแสดงถูกกลืนไปจากตำแหน่งบนเวที ผู้สร้างสรรค์เลือกใช้อุปกรณ์ไฟดังนี้
1) LED PAR RGBW (ไฟพาร์) 2) LED PAR WARM (ไฟเคลียร์) 3) BEAM ทำ
หน้าที่ยิงลำแสงเพิ่มความน่าตื่นตึ่งัน 4) FOLLOW 5) SMOKE (เครื่องทำควัน)
6) Dry Ice



ภาพที่ 5 ตัวอย่างไฟประกอบการแสดง
(ที่มา: ผู้สร้างสรรค์, 2567)

สรุปผล

ผลงานสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ ชุด อมรินทร์สักกาเจติยจุฬามณี เป็นผลงานนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ ซึ่งผู้สร้างสรรค์ได้หยิบยกเอาการเสด็จของพระอินทร์และบริวารเพื่อไปนมัสการพระจุฬามณีเจดีย์ โดยการนำเอาข้าวตอก รูปเทียน เครื่องหอม ประทีป และเครื่องสักการะ รวมถึงการนำเอาเครื่องดนตรี ดิดสีตีเป่ามาบรรเลงบูชาถวาย และทำประทักษิณรอบพระเจดีย์ ใช้นักแสดงทั้งหมด 32 คน เป็นการแสดงหมู่ แบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วง 1

แสดงถึงความงามของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และเป็นการประชุมกันของพระอินทร์ เหล่าเทวดานางฟ้า ณ ศาลาสุทธรามาเทวสภา เพื่อจะไปสักการะพระจุฬามณีเจดีย์ ใช้นักแสดง 13 คน ช่วงที่ 2 แสดงถึงขบวนเสด็จของพระอินทร์และเหล่าเทวดานางฟ้า มีอุปกรณ์คือ เครื่องสูงประกอบพระอิสริยยศ เครื่องสักการะแบบล้านช้าง เครื่องดนตรี เคลื่อนขบวนไปยังพระจุฬามณีเจดีย์ ใช้นักแสดง 32 คน ช่วงที่ 3 แสดงถึงการประโคมดนตรีถวาย และคำร้องจะสื่อถึงคติธรรม คำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใช้นักแสดง 32 คน การแต่งหน้าของการแสดงทั้ง 3 ช่วง เป็นแบบสวยงามตามสมัยนิยมปัจจุบัน ในทำนองดนตรี ให้จังหวะช้า - เร็ว เน้นความเป็นอีสานผสมผสานกับแบบไทยมาตรฐาน เพื่อให้ผู้ชมได้เกิดอารมณ์สุนทรีย์ระในการรับชมตามหลักทฤษฎีสุนทรียศาสตร์การออกแบบกระบวนท่ารำ ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบตามหลักทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ และทฤษฎีการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อทำให้เกิดความสมดุล คงที่และหนักแน่นของร่างกายในการปฏิบัติท่ารำและการแปรแถว และบ่งบอกอารมณ์สื่อความหมายในการแสดง ออกแบบเครื่องแต่งกายให้สอดคล้องกับการนำเสนอเรื่องราวในการแสดง โดยการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่แต่ยังคงความเป็นไทยและอีสานประยุกต์ใหม่ตามความจินตนาการของผู้สร้างสรรค์

อภิปรายผล

การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ชุด อมรินทร์สักกาเจดีย์จุฬามณี เป็นการนำเสนอเรื่องพระจุฬามณีเจดีย์ โดยหยิบยกเอาเนื้อหาดอนการเสด็จของพระอินทร์และเหล่าบริวารไปนมัสการพระจุฬามณีเจดีย์ ด้วยการนำเอาข้าวตอก เครื่องหอม ประทีป เครื่องสักการะ ธงสี พร้อมทั้งนำเครื่องดนตรีดีดีตีตีเป่าไปบรรเลงถวาย อยู่ทุกวันมิขาด ตามบวรธรรมกรมไตรภูมิพระร่วงฉบับถอดความ พระราชนิพนธ์ของพระมหารัชมหาราชวาทที่ 1 (พญาลีไท) สู่กระบวนกรสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ ในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ มีการ

สร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า และเรียบเรียงดนตรีชิ้นใหม่ การแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ใช้นักแสดงทั้งหมด 32 คน ในกระบวนการสร้างสรรค์สอดคล้องกับการศึกษาของ พีรพงศ์ เสนไสย (2546) เรื่อง นาฏยประดิษฐ์ คือขั้นตอนการประดิษฐ์สร้างสรรค์งานให้เป็นไปตามความต้องการของตนเองด้วยการเรียนรู้ กระบวนการเคลื่อนไหวของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นนั่ง นอน เดิน วิ่ง ล้มลุกคลุกคลาน รวมถึงศึกษาอารมณ์ความรู้สึกภายในของคน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) กล่าวไว้ว่านาฏยประดิษฐ์เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของศิลปินที่พยายามสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับวงการนาฏศิลป์ ซึ่งย่อมมีกระบวนการขั้นตอนเงื่อนไข และข้อจำกัดที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละสกุลของนาฏศิลป์ โดยทั่วไปแล้วนาฏศิลป์มักจะมีแก่นเรื่องแนวคตินำความรู้สึกอารมณ์หรือเนื้อหาบางอย่างตามสถานการณ์ของสังคมหรือพื้นถิ่นนั้น ๆ เป็นต้น แต่ก็มีนาฏยประดิษฐ์บางจำพวกที่มีได้ต้องการนำเสนอในประเด็นที่กล่าวมา แต่ต้องการสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลของศิลปินบางกลุ่มที่เรียกตนเองว่านัก นาฏยประดิษฐ์ ซึ่งผลงานนั้นก็มิได้หมายรวมว่าขาดสุนทรีย์ภาพด้านนาฏศิลป์แต่ประการใด หากแต่มีบริบทที่สอดแทรกอยู่ในงานศิลปะที่แตกต่างกันออกไป

ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ชุด อมรินทร์สักกาเจติยจุฬามณี จึงเป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่มีกระบวนการวิจัยรูปแบบหนึ่งที่ใช้สำหรับการสร้างสรรค์งานด้านนาฏกรรม โดยใช้กระบวนการทางการวิจัยในการรับรองกระบวนการสร้างสรรค์งานให้เป็นไปอย่างมีระบบระเบียบ และมีการเผยแพร่ผลงานนั้นให้เป็นที่ยอมรับ

ข้อเสนอแนะ

1. สามารถนำการแสดงชุด อมรินทร์สักกาเจติยจุฬามณี ไปใช้สำหรับการเรียนการสอนในรายวิชานาฏศิลป์ในทุกระดับชั้นได้

2. ในการศึกษาครั้งต่อไป สามารถนำวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ที่น่าสนใจ มาตีแผ่ในเรื่องข้อคิดคติธรรม เรื่องราวในตอนที่น่าสนใจ หรือการสะท้อน วรรณกรรมกับชีวิตประจำวันในสังคม ผ่านการนำเสนอในรูปแบบของผลงานการ สร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2555). *ไตรภูมิภูมิกถาฉบับถอดความ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์.
- ไชแสง กิตติวัชรชัย. (2549). *นรก สวรรค์ ท่านเลือกได้ ฉบับ ฉลองพุทธชยันตี*. สำนักพิมพ์โรงพิมพ์พระพุทธศาสนา.
- นิยะดา เหล่าสุนทร. (2543). *ไตรภูมิพระร่วง*. กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.
- พีรพงศ์ เสนไสย. (2546). *นาฏยประดิษฐ์*. กภาพสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์, (2547). *หลักการแสดงของนาฏยศิลป์*. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิเทพ วงศ์ทอง. (2555). *การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและคุณค่า : คัมภีร์ไตรภว ฉบับล้านนา*. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในกวีนิพนธ์
“เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ : การศึกษาตาม
แนวการวิจารณ์เชิงนิเวศ

The Relationship between Humans and Nature in
the Anthology “Writing the Land” by Naowarat
Phongpaiboon : Analysis from Ecocritical Approach

ธนากร จิวสุวรรณ^{1*} และสุวรรณี ทองรอด²

Thanakorn jewsuwan¹ and Suwannee Thaongrod²

Received: March 25, 2024

Revised: April 23, 2024

Accepted: April 27, 2024

¹ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Department of Thai language Faculty of Humanities, Naresuan University

¹(E-mail : Tanakornkj62@nu.ac.th)

*Corresponding Author

²ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Department of Thai language Faculty of Humanities, Naresuan University

²(E-mail : suwannee100@hotmail.com)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ตามแนวทางการศึกษาวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติใน 5 ลักษณะ คือ 1) ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ มนุษย์ปรับตัวเข้ากับธรรมชาติ 2) ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ มนุษย์เป็นผู้ควบคุมธรรมชาติ 3) ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ ธรรมชาติทำร้ายมนุษย์ 4) ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ มนุษย์ทำลายธรรมชาติ 5) ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ มนุษย์โหยหาธรรมชาติในวิถีชนบท ขณะเดียวกันยังแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติล้วนเป็นผลมาจากพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งการบุกรุกทำลายพื้นที่ธรรมชาติ หรือการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ปล่อยน้ำเสียและก๊าซเรือนกระจกจนทำให้ธรรมชาติเสียสมดุล ภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงเป็นเครื่องชี้ชัดถึงผลของการทำลายธรรมชาติของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์กับธรรมชาติมีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์กันเป็นสายใยแห่งชีวิตโดยที่แยกออกจากกันไม่ได้ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตบนโลกที่พึ่งพาอาศัยอยู่ในธรรมชาติ

คำสำคัญ : มนุษย์กับธรรมชาติ, วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ, กวีนิพนธ์, เขียนแผ่นดิน

Abstract

This article aims to study the relationship between humans and nature in poetry. “Writing the Land” by Naowarat Phongpaiboon according to the guidelines for studying ecocritical literature. The results of the study found relationships between humans and nature in 5 characteristics: 1) Relationships in such a way Humans adapt to nature 2) Relationships in such a way Humans control nature 3) Relationships in such a way Nature harms humans 4)

Relationships in such a way Humans destroy nature 5) Relationships in such a way Humans yearn for nature in the rural way. At the same time, it also shows that natural disaster events are all a result of human behavior. including encroachment and destruction of natural areas or the development of industries that release wastewater and greenhouse gases causing nature to be unbalanced. Various disasters that happened is therefore a clear indicator of the effects of destruction human nature. This is because humans and nature are connected and interact together to form a bond of life that cannot be separated. When something changes, it has an impact on life on Earth that depends on nature.

Keyword : Human and Nature, Ecocriticism, Poetry, Kian Paen Din

บทนำ

มนุษย์กับธรรมชาติมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่มนุษย์ปรากฏขึ้นมาบนพื้นโลก มนุษย์อาศัยอยู่ในธรรมชาติและมีธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต กล่าวได้ว่าการดำรงชีวิตทั้งหมดของมนุษย์ล้วนสัมพันธ์กับธรรมชาติตั้งแต่เกิดจนตาย ธรรมชาติเป็นเหมือนพื้นฐานของการคงอยู่ของมนุษย์ เห็นได้จากพฤติกรรมและกิจกรรมทางวัฒนธรรมหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น การดำเนินชีวิต ขนบประเพณี พิธีกรรมความเชื่อ (ความเชื่อกับธรรมชาติ การสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน, 2566)

นอกจากมนุษย์จะเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว การกระทำของมนุษย์ยังมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมด้วย ในทำนองเดียวกันสิ่งแวดล้อมทั้งหลายก็มีผลโดยตรงต่อความเป็นอยู่ของชีวิตมนุษย์ มนุษย์เป็นสิ่งแวดล้อมประเภทหนึ่งที่มีขีดความสามารถเหนือสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ

มนุษย์สามารถนำธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาดัดแปลงให้เป็นสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ พฤติกรรมของมนุษย์จึงมีความสำคัญต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งส่งผลดีและผลเสีย (จิรวรรณ รอบคอบ, 2564) ขณะเดียวกัน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็มีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ด้วย กล่าวได้ว่ามนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมการกระทำใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมย่อมมีผลตอบสนองต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ด้วยเสมอเป็นวัฏจักรวงจรของสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกันทั้งระบบ (กรกมล ชูช่วย, ม.ป.ป.)

กวีนิพนธ์ในฐานะผลงานสร้างสรรค์ซึ่งเป็นเครื่องมือถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์จึงถูกนำมาใช้สะท้อนแนวคิดเชิงอุดมคติของผู้แต่ง รวมไปถึงปัญหา มุมมองต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติในยุคปัจจุบัน โดยกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นหนึ่งในงานเขียนที่บันทึกถึงสิ่งที่เป็นธรรมชาติเป็นหลัก โดยได้เขียนบทกวีจากสถานที่จริงในขณะนั้นตามสถานที่และเรื่องราวทุกแห่ง รวม 73 จังหวัดของประเทศไทย มีบทกวีทั้งสิ้น 292 บท จัดเป็นบทกวีที่เขียนถึงสิ่งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถึง 199 บท ซึ่งงานเขียนแผ่นดินนี้ ถือเป็นงานการนิพนธ์เฉลิมพระเกียรติในรูปแบบใหม่และยังถือได้ว่าเป็นงานที่มีคุณค่าพิเศษแห่งยุคสมัย อันเนื่องจากการประมวลความงามความสำคัญของแผ่นดินไทยในปัจจุบันไว้ได้มากที่สุดด้วยศิลปเชิงวรรณศิลป์ให้ได้ชื่นชมความงามความสำคัญนั้น ๆ อย่างมีสุนทรียรสก่อให้เกิดความรักต่อผืนแผ่นดินถิ่นไทยอันอุดมด้วยทิวทัศน์อันงดงามอันเป็นที่ยอมรับอยู่ทั่วไปในแต่ละจังหวัด ทั้งโบราณสถาน ปูนียาวัตถุ ศิลปหัตถกรรม และศิลปวัฒนธรรมตามแนวเนื้อหาหลักของงานเขียนแผ่นดิน (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2535) ที่เปรียบเสมือนการบันทึก

ความทรงจำของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนประเพณี วัฒนธรรมวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ

เมื่อเราอาศัยการอ่านแบบสีเขียว (green reading) ที่เน้นการอ่านอย่างละเอียด (close reading) จะพบว่า กวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” จัดเป็นตัวบทที่เรียกว่างานเขียนเกี่ยวกับธรรมชาติ (nature writing) หรือ “วรรณกรรมสีเขียว” (green literature) โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการเขียนถึงสิ่งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งแม่น้ำ ทะเล ท้องทุ่ง ป่า และสัตว์ จะเห็นได้ว่างานเขียนชิ้นนี้มีความน่าสนใจอย่างยิ่งในการนำมาศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) ซึ่งเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่ให้ความสนใจศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมโดยใช้ฐานความรู้ด้านนิเวศวิทยา (Ecology) และแนวคิดสิ่งแวดล้อมนิยม (Environmentalism) (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2556)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา กวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) มาเป็นพื้นฐานในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและโลกธรรมชาตรวมไปถึงบทบาทของธรรมชาติที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ซึ่งจะช่วยเปิดมุมมองใหม่ในการวิเคราะห์วิจารณ์กวีนิพนธ์ในลักษณะที่แตกต่างออกไป เพื่อให้ตระหนักถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและโลกธรรมชาติที่ถูกสะท้อนผ่านกวีนิพนธ์ชุดอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและโลกธรรมชาติ ในกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

บทความนี้ใช้แนวคิดการวิจารณ์เชิงนิเวศ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มุ่งหาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพโดยยึดเอาโลกเป็นศูนย์กลาง ในการศึกษาวรรณกรรมในทฤษฎีวรรณคดีอื่น ๆ เมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักเขียน ตัวบท และโลก ก็จะมองโลกในความหมายว่าพื้นที่ของมนุษย์เท่านั้น แต่นักวิจารณ์เชิงนิเวศกลับให้ความหมายของโลกที่กว้างกว่า นั่นคือโลกที่ประกอบด้วยสิ่งมีชีวิตทั้งหมดบนโลกทั้งพืช สัตว์ แบคทีเรีย เชื้อรา และสิ่งมีชีวิตเซลล์เดียว รวมถึงมนุษย์ จากองค์ประกอบหลักทั้ง 3 ได้แก่ พื้นดิน น้ำ และชั้นบรรยากาศของโลกส่งผลให้เกิดการสร้างสมดุลและสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดทางนิเวศวิทยาที่เห็นว่าสรรพสิ่งมีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกันละกัน ดังนั้นจึงให้ความสนใจทั้งโลกมนุษย์และโลกของสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงระหว่างตัวตน สังคมธรรมชาติและตัวบทวรรณกรรมเข้าด้วยกัน (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559)

นอกจากนี้การวิจารณ์เชิงนิเวศยังให้ความสนใจศึกษาวิธีที่นักเขียนหรือกวีนำเสนอธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างในวรรณกรรม หรือวิธีที่นักเขียนนำเสนอภาพแทนของสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันในวรรณคดี พร้อมกับพิจารณาว่าวิธีการดังกล่าวมีอิทธิพลต่อทัศนคติของเราต่อโลกแห่งความจริงอย่างไร จะเห็นได้ว่าทฤษฎีการวิจารณ์เชิงนิเวศมีความเกี่ยวข้องกับมิติของพื้นที่ เวลา และบริบททางสังคม ที่สัมพันธ์กับพื้นที่ทางกายภาพนักวิจารณ์เชิงนิเวศเห็นว่าการเรียนรู้และการเขียนเกี่ยวกับภูมิทัศน์ต่าง ๆ จะกลายมาเป็นการทำแผนที่ของภูมิวัฒนธรรม ขอบข่ายในการศึกษาของนักวิจารณ์เชิงนิเวศจึงมีความกว้างขวางและวางอยู่บนมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับภูมิทัศน์สถานที่ ภูมิภาคเมืองชนบท ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559)

วิธีการศึกษา

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ : การศึกษาตามแนวการวิจารณ์เชิงนิเวศเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. ขั้นสำรวจและรวบรวมข้อมูล

1.1. สำรวจเอกสารงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ

1.2. รวบรวมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้างานวิจัยและการศึกษาวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ

1.3. คัดเลือกตัวบทวรรณกรรมที่ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษา

2. ขั้นศึกษาวิเคราะห์

3. ขั้นนำเสนอการศึกษาค้นคว้านำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

จากการศึกษาแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกันโดยเริ่มจากที่มนุษย์ปรับตัวเข้ากับธรรมชาติด้วยการพึ่งพาอาศัยและเริ่มควบคุมทำลายธรรมชาติ ทำให้ธรรมชาติเสียสมดุลและเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ จนท้ายที่สุดมนุษย์กลับโหยหาธรรมชาติในวิถีชนบท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ มนุษย์ปรับตัวเข้ากับธรรมชาติ

ธรรมชาติมีความสัมพันธ์ต่อมนุษย์ในฐานะที่มนุษย์ได้อาศัยพึ่งพามาแต่ครั้งบรรพกาล สังคมยุคแรกเริ่มก่อตั้งเป็นรัฐเป็นสภาพสังคมที่มนุษย์อาศัยและพึ่งพิงธรรมชาติและมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างใกล้ชิดเนื่องจากการผลิตและปัจจัยในการผลิตยังต้องอาศัยจากธรรมชาติ (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2556)

ในบทกวี “แปดริ้ว” กวีได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างชัดเจน เห็นได้จากลักษณะการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นที่มีวิถีชีวิตอันเรียบง่าย อยู่โดยพึ่งพาอาศัยและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล ตั้งแต่การหาอาหาร เชื้อเพลิง ตลอดจนที่อยู่อาศัย ดังในบทประพันธ์ที่ว่า

๑ เก็บผักหักฟืน	ขึ้นเขาลงห้วย
ไรรูปากกล้วย	ช่วยถากช่วยถาง
อาบน้ำตามหนอง	ส่องไต้ตามทาง
เหน้อยพักหนังกวาง	กลางดงกลางดอย”

(แปดริ้ว, 2536)

ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่กวีบรรยายข้างต้น แสดงให้เห็นความเป็นอยู่ของผู้คนที่อาศัยอยู่กับธรรมชาติโดยมีธรรมชาติเป็นทรัพยากรและแหล่งปัจจัยพื้นฐานเบื้องต้นในการดำรงชีวิต กวีได้บรรยายถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเด่นชัด โดยแสดงให้เห็นว่าในอดีตผู้คนหาพืชผักและเชื้อเพลิงในการประกอบอาหารจากธรรมชาติด้วยการเก็บผักหักฟืนตามห้วย นา ป่า เขารวมไปถึงเรื่องสุขอนามัย คือการทำความสะอาดชำระล้างร่างกายจากคราบเหงื่อไคลและความสกปรกจากการทำกิจกรรม โดยการอาบน้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติ ห้วย หนอง คลอง บึง และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ (ป่า เขา) อย่างเป็นเรื่องปกติแม้จะเป็นเวลากลางคืนที่มีความน่ากลัวอันตราย สอดคล้องกับองค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิมที่มองว่ามนุษย์คือส่วนหนึ่งของโลกธรรมชาติ ต่างสัมพันธ์กันทั้งหมดทุกส่วน ไม่ได้มองว่าธรรมชาติแปลกแยกไปจากมนุษย์ แต่มองว่าธรรมชาติคือที่พักอาศัย แหล่งอาหาร และที่ชำระล้างความสกปรกของร่างกาย เปรียบเสมือนบ้านหลังหนึ่งของมนุษย์

ต่อมา กวีได้บรรยายถึงแหล่งอาหารที่สำคัญคือบึง ทุ่งนา ทำนน้ำ ที่มี

ความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก มีสัตว์น้ำให้หาเลี้ยงชีพได้อย่างเพียงพอ ผ่านองค์ความรู้เรื่องพันธุ์ปลาน้ำจืดอย่างนักธรรมชาติวิทยา ดังบทประพันธ์ต่อไปนี้

- | | |
|--------------------|------------------|
| ๑ บึงบางกว้างใหญ่ | ในทุ่งในท่า |
| หากุ้งหาปลา | หาปูหาหอย |
| ปลาหลดปลาไหล | ตัวใหญ่ตัวน้อย |
| ปลาชิวปลาสร้อย | กระดี่ชะโด |
| ๑ ปลาจวดปลาเจ้า | ปลาเค้าปลาเข้ม |
| ปลาแห้งปลาเค็ม | เต็มภาคเต็มโถ |
| ตะเพียนเป็นแพ | กะแกกะโให้ |
| ปลาช่อนตัวโต | เป็นรื้อเป็นรื้อ |
| ๑ หนักเอาเบาสู้ | รู้เขารู้เรา |
| ช่วยเหลือเพื่อพ่าย | เหน้อยหายคลายหิว |
| เต็มคลองเต็มคั่ง | เต็มทุ่งเต็มทิว |
| พระปลั่งทองปลิว | โปรดณะเชิงเทรา |

(แปดริ้ว, 2536)

จากบทประพันธ์ข้างต้น จะเห็นว่า กวีแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของพันธุ์ปลาน้ำจืดที่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งปัจจุบันพันธุ์ปลาเหล่านี้ไม่ได้พบเจอได้ง่ายเหมือนในอดีต เพราะถูกมนุษย์รุกรานทำให้ธรรมชาติขาดความอุดมสมบูรณ์ กล่าวได้ว่า ในวิถีชีวิตความเป็นอยู่มนุษย์มีความผูกพันกับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มองว่าธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ มนุษย์มีการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต

2. ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ มนุษย์เป็นผู้ควบคุมธรรมชาติ

ปวงชน อุณจะนำ (2563) แสดงความเห็นไว้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ได้สะท้อนออกมาให้เห็นผ่านการที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากสัตว์ในหลาย ๆ ด้าน ทางด้านการผลิต มนุษย์ใช้สัตว์ในฐานะแรงงาน ที่ช่วยทุ่นแรง มนุษย์ในการทำไร่ไถนาและขับเคลื่อนอุปกรณ์หรือเครื่องจักรที่ใช้ พลังงานมากเกินไปความสามารถของมนุษย์ ทางด้านการคมนาคม มนุษย์ใช้สัตว์ทั้งในแง่ของการเป็นพาหนะเดินทางโดยตรงและในแง่ของการลากจูงสิ่งของทางด้านวิทยาศาสตร์มนุษย์ใช้สัตว์เป็น “หนูทดลอง” ในการทดสอบยา เชื้อโรค และสารเคมี ทางด้านสันตนาการ มนุษย์ใช้สัตว์ในละครสัตว์ การล่าสัตว์ การแข่งขันกีฬา สืบพันธุ์ และการถือครองสัตว์เลี้ยงในฐานะทรัพย์สินส่วนบุคคล ทางด้านการศึกษา มนุษย์ใช้สัตว์ที่มีชีวิตในสวนสัตว์เพื่อการเรียนรู้ธรรมชาติของสัตว์ป่าหายากและใช้สัตว์ที่ตายแล้ว หรือถูกฆ่าให้ตายในฐานะ “วัตถุ” ทางการศึกษาเชิงชีววิทยา ทางด้านวัฒนธรรม เครื่องแต่งกาย มนุษย์ใช้สัตว์ในฐานะวัตถุดิบในการผลิตเสื้อผ้าปกคลุมร่างกาย ที่สำคัญที่สุดทางด้านโภชนาการ สัตว์ถูกใช้ประโยชน์ในฐานะอาหารของมนุษย์ และก็เป็นการใช้ประโยชน์จากสัตว์ในฐานะ “เนื้อ นม ไข่” (ปวงชน อุณจะนำ, 2563)

ลักษณะดังกล่าวปรากฏในบทกวี “กล่อมช้าง” กวีแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะที่มนุษย์พยายามควบคุมสัตว์เพื่อใช้ประโยชน์ โดยเริ่มจากการบรรยายถึงลักษณะท่าทางความงดงามของสัตว์ท่ามกลางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ดังบทประพันธ์ต่อไปนี้

๑ น้ำไหลเรื่อยรี่	ดนตรีไม้ไผ่
ก้องดงพงไพร	กล่อมภูผาหนาว
พลายน้อยค้อย่าง	ค้อยาตรค้อย้ำ
ค้อยเหนี่ยวค้อย่น้าว	เงื่อง่างวง

๑ สีคอสีซ่าง	สีหลังสีไหล่
เสือกลู่ดูไถ	กับโคนไม้ควง
กอบฝุ่นพ่นไล่	เก็บใบไม้ร่วง
ป้อนหยวกเป็นยวง	กระหยับคาบเคี้ยว

๑ พ่อเมื่อเมืองดง	เอาพงเป็นเหย้า
มือนี่มาเข้า	อยู่ช่วงคนเคี้ยว
จำไซ้จำสาร	จำชาญจำเชี้ยว
จำลดจำเลี้ยว	จำลิ้มคชสาร

๑ กีกก้องโกญจนา	มากีกก้องตะโกน
ท่องเถื่อนถิ่นโชน	มาท่องคำขาน
ขวัญพ่อแรมไพร	มาโคลคลาถาน
เพลางายพลายงาน	มากลายพลายเงิน

(กล่อมซ่าง, 2535)

บทประพันธ์ข้างต้นนี้ กวีแสดงให้เห็นภาพบรรยากาศของธรรมชาติที่งดงามสมบูรณ์ เกิดเป็นจินตภาพที่รับรู้ได้ถึงลักษณะและธรรมชาติของสัตว์หรือช่างตัวผู้ที่เรียกว่า “ช่างพลาย” ขณะกำลังเดินใช้ลำตัวถูไถกับโคนต้นไม้และใช้วงกอบดินเก็บใบไม้เล่นด้วยอริยาบถที่ไม่รีบร้อน ไม่ระแวงระวังและดูผ่อนคลาย

เป็นภาพที่แสดงออกถึงความฉลาดน่ารักของสัตว์ป่า แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์พยายามจัดการควบคุมพฤติกรรมของสัตว์ โดยจากเดิมช้างเคยมีป่าเป็นที่อยู่อาศัยกลับต้องมาอาศัยอยู่กับมนุษย์ในพื้นที่ที่ถูกกำหนดด้วยการถูกบีบบังคับจำใจไว้ไม่ได้รับอิสระภาพ เหมือนช้างที่ถูกขังลี้มทำได้แค่เพียงส่งเสียงร้องกึกก้อง จึงมีการเรียกขวัญที่เชื่อว่าเคยอยู่ในป่าให้กลับมาอยู่ลานและเพื่อให้สัตว์ป่าเชื่อง และสามารถควบคุมเพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์ได้สะดวกยิ่งขึ้น สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ผ่านระบบคิดที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากสัตว์ สอดคล้องกับแนวคิดที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Anthropocentric View) แนวคิดที่มองว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของโลกธรรมชาติและสรรพสิ่งเป็นสิ่งมีชีวิตเดียวที่มีคุณค่าในตัวเอง ธรรมชาติและสรรพสิ่งจะไร้ซึ่งคุณค่าหากไม่สามารถสร้างประโยชน์แก่ มนุษย์ ซึ่งหมายถึง มนุษย์สามารถปฏิบัติต่อสรรพสิ่งและธรรมชาติได้โดยไม่ผิดจริยธรรม การฆ่าสัตว์เพื่อผลประโยชน์แก่มนุษย์ เช่น ฆ่าเพื่อบริโภค ไม่ถือว่าผิดจริยธรรม เพราะมนุษย์มองสัตว์เป็นเพียงวัตถุหรือทรัพยากรที่มีไว้รับใช้มนุษย์เท่านั้น ซึ่งรากฐานทางความคิดเหล่านี้ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมตะวันตกจากศาสนายิว ศาสนาคริสต์ ปรัชญากรีก และปรัชญาสมัยใหม่ (สุภาพรณ ไกรเดช, 2563)

3. ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ มนุษย์ทำลายรุกรานธรรมชาติ

จากประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน กวีได้สะท้อนให้เห็นว่าสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีการบุกรุกทำลายพื้นที่ธรรมชาติ ดังบทกวี “บางประกง” แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะที่มนุษย์ทำลายธรรมชาติโดยการบุกรุกเข้าครอบครองพื้นที่ทางธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ดังบทประพันธ์ต่อไปนี้

๑ ปาจากจำจากไปจากฝั่ง
กรูกระซังซิงซังเหมือนซังหน้า
กึ่งน้อยหอยปูกะพงปลา
ถิ่นท่าป่าเมืองจะมาแทน

ขอบฟ้าขอบน้ำทะเลกว้าง
ลมร่ำคร่ำครางอย่างหวงแหน
ท่าเก่าถิ่นก่อนล่องดอนแดน
คงแคว้นอดีตค้ำบางประกง

(ปากน้ำบางประกง, 2536)

จะเห็นว่า กวีแสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากความเจริญของเมืองที่ขยายตัวเข้ามาบุกรุกและอยู่แทนพื้นที่ป่าและธรรมชาติ กล่าวคือ เมื่อความเจริญของเมืองย่างกรายเข้ามาเยือนโรงไฟฟ้า นิคมอุตสาหกรรม และโรงงานอุตสาหกรรม เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมโดยมีสาเหตุมาจากกลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรมตลอดริมลำน้ำบางปะกงปล่อยน้ำคุณภาพต่ำลงสู่แม่น้ำบางปะกงและคลองใกล้เคียงและคลองสายย่อย ส่งผลให้น้ำเกิดการเน่าเสียและขาดออกซิเจนในน้ำ เมื่อไหลลงมาสู่พื้นที่เพาะเลี้ยงปลากระชัง นำมาซึ่งปลากระพงและสัตว์น้ำอื่น ๆ ที่เลี้ยงในกระชังเกิดโรคและตายในที่สุด จึงต้องลดปริมาณการเลี้ยงลง ดังที่กวีกล่าวว่า “กรูกระซังซิงซังเหมือนซังหน้า กึ่งน้อยหอยปูกะพงปลา ถิ่นท่าป่าเมืองจะมาแทน” คือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์กำลังค่อย ๆ กลืนกินพื้นที่ทางธรรมชาติจากการแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันยังกล่าวถึงความรู้สึกของธรรมชาติผ่านเสียงของ “ลมร่ำคร่ำครางอย่างหวงแหน”

4. ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ธรรมชาติทำร้ายมนุษย์

วิกฤตภัยพิบัติจากธรรมชาติ

เมื่อมนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้รับความสะดวกสบายจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแต่ธรรมชาติกลับแย่งชิงไปทุกวัน เนื่องจากการบริโภคของมนุษย์ไม่ได้เป็นไปเพื่อสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิตเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่มนุษย์ใช้ชีวิตด้วยการบริโภคเกินความจำเป็นซึ่งนำไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง จนทำให้ธรรมชาติเสียสมดุลและยากที่จะฟื้นฟูตัวเองได้ทัน แน่แน่นอนว่าผลของพฤติกรรมของมนุษย์ได้ย้อนกลับมาทำร้ายผ่านเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั่วโลกซึ่งเป็นเครื่องชี้ชัดถึงผลของการทำลายธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมมีผลกระทบต่อทุกชีวิตที่เกิดขึ้นบนโลกทั้งสิ้น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Natural Disaster) ที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างต่อชีวิตและทรัพย์สินต่อสภาพความเป็นอยู่ เศรษฐกิจตลอดจนสิ่งแวดล้อมโดยรวม เช่น วิกฤตภัยแล้งที่ปรากฏในบทกวี “พืดภูว้าว” ณ อุทยานแห่งชาติภูว้าว อ.บึงกาฬ จ.หนองคาย กวีบรรยายให้เห็นลักษณะทางกายภาพที่งดงามของธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันยังแสดงให้เห็นปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ ดังบทประพันธ์ที่ว่า

๑ ผาพืดเพียง	กำแพง
ภูผาแดง	ดาดด้าว
ไฟเริงแรง	ลามทุ่ง
เนิบไม้่น้าว	วินาศภู
๑ ภูพืดนี้	ภูว้าว
แหว่กระดิงรั้ว	รำร้อย
สนธยามัว	พยับเมฆ
ควายต้อยต้อย	ไต่ตาม

(พืดภูว้าว, 2534)

สิ่งที่น่าสนใจในบทนี้คือ การบรรยายภาพของไฟฟ้าที่เกิดขึ้นและลุกลามกว้างขวางอย่างรวดเร็วตลอดแนวผาที่ทอดยาวเรียงติดกันเหมือนดั่งกำแพง ดั่งภาพ “ภูผาแดง” ที่สื่อถึงการเผาผลาญเชื้อเพลิงและทรัพยากรธรรมชาติในป่าโดยปราศจากการควบคุมและเมื่อมีความแห้งแล้งและลมแรงทำให้ไฟ “ลามทุ่ง เنبไม่น้ำว” ทั้งดินอินทรีย์ ใบไม้แห้ง หญ้า กิ่งก้านไม้แห้ง ท่อนไม้ ตอไม้ วัชพืช ไม้พุ่ม ใบไม้สด ถูก “ไฟเริงแรง” เผาผลาญสร้างความสูญเสียให้แก่ธรรมชาติเป็นอย่างมาก

จากข้อมูลของ “ส่วนควบคุมไฟฟ้า สำนักป้องกันปราบปราม และควบคุมไฟฟ้า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช” แสดงให้เห็นว่า ไฟป่าที่เกิดในประเทศกำลังพัฒนาในเขตร้อนส่วนใหญ่จะมีสาเหตุมาจากกิจกรรมของมนุษย์ สำหรับประเทศไทยจากการเก็บสถิติไฟป่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 – 2542 ซึ่งมีสถิติไฟป่าทั้งสิ้น 73,630 ครั้ง พบว่าเกิดจากสาเหตุตามธรรมชาติคือฟ้าผ่าเพียง 4 ครั้ง คือเกิดที่ภูกระดึงจังหวัดเลย ที่ห้วยน้ำดังจังหวัดเชียงใหม่ ที่ท่าแซะจังหวัดชุมพร และที่เขาใหญ่จังหวัดนครราชสีมา แห่งละหนึ่งครั้งสำหรับไฟป่าที่เกิดจากมนุษย์นั้น ส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้ป่าหรือมีพื้นที่เกษตรกรรมอยู่ติดป่า โดยจุดไฟเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่แล้วจะจุดไฟเพื่อการเก็บหาของป่า ล่าสัตว์ และเผาทำลายวัชพืชในพื้นที่เกษตรกรรมหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งไฟป่าจากสาเหตุดังกล่าวสร้างความเสียหายให้แก่พื้นที่ป่าในสัดส่วนที่มากที่สุดด้วยเช่นกัน (ศิริ อัคระอัคร, 2546)

ดังนั้นจึงถือได้ว่าไฟป่าในประเทศไทยทั้งหมดเกิดจากการกระทำของมนุษย์ โดยมีสาเหตุต่างกันไป ส่งผลให้เกิดปัญหาไฟป่าและหมอกควันตามมา ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพอากาศและความเป็นอยู่ของมนุษย์โดยตรง ลักษณะดังกล่าวยังปรากฏ ในบทกวี “ดับเพชรพลอย” ดังบทประพันธ์ที่ว่า

อีกไม่นานหอรกนะทะเลจะร้อน
 คลื่นจะซอหดรายกระเซ็นทุกเส้นหญ้า
 วันจะย็นคินยาวราวป่าช้า
 คลื่นเงินถาโถมทับดับเพชรพลอย

ไม่มีวันฉ่ำสีวีซี้น
 ไม่มีคินเดือนเชื่อมปานเอี่ยมสอย
 อาบสีทองผ่องพริ้มยิ้มแยมลอย
 ให้เรื่อน้อยคล้อยโคลไปเก็บดาว

(ดับเพชรพลอย, 2533)

จากบทประพันธ์ข้างต้น สิ่งที่น่าสนใจคือการบรรยายถึงภาพธรรมชาติที่เต็มพร้อมไปด้วยความงดงามอุดมสมบูรณ์แล้วกลับมีภาพของหมอกควันไฟ “ควันค้อยคล้อยคว้างไหวอยู่ไกลลิบ” ที่ปกคลุมในอากาศแสดงให้เห็นถึงปัญหามลพิษทางอากาศ ซึ่งสาเหตุหลักของปัญหาคือ การเผาพื้นที่เกษตร วัชพืช และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร หรือกิจกรรมการเผาทุกประเภท รวมไปถึงไฟฟ้าในประเทศใกล้เคียงทำให้เกิดหมอกควันข้ามแดนเพิ่มขึ้นทุกปี แต่โดยส่วนใหญ่เกิดจากการเผาซากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่ขยายพื้นที่ปลูก เผาอ้อยเพื่อเก็บเกี่ยว และเผาตอซังข้าวในพื้นที่ราบเพื่อเตรียมเพาะปลูก เพราะการเผาถูกมองว่าเป็นวิธีที่คุ้มค่าที่สุด เพราะต้นทุนต่ำ ใช้เวลาน้อย และทำได้ง่าย นอกจากนั้น ยังมีการเผาตามวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านตามความเชื่อว่าจะทำให้ผลผลิตพืชป่า อาทิ หญ้าเลี้ยงสัตว์ ผักหวาน และเห็ดเผาะมีจำนวนเพิ่มขึ้น และปัจจุบันปัญหาภัยทวีความรุนแรงมากขึ้น สะท้อนว่าเกิดการลักลอบเผาอันเนื่องมาจากปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนในแต่ละพื้นที่

แต่เมื่อพิจารณาภาพของหมอกควันที่กินาเสนาอดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ

ต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศและเป็นสัญญาณเตือนที่กำลัง “แผ่วกระซิบจากทะเลวันเวลา” รอเวลาตีบคลานเข้ามาใกล้ขึ้นทุกขณะ ซึ่งกวีได้ทำนายถึงผลกระทบที่จะตามมาอย่างรุนแรงไว้ว่า “อีกไม่นานหรรอกระทะเลจะร้อน คลื่นจะซอทรายกระเซ็นทุกเส้นหญ้า วันจะย็นคืนยาวราวป่าช้า” ความวิปริตแปรปรวนของธรรมชาติที่วันนี้ส่งผลมาจากปัญหาในระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้น สาเหตุสำคัญมาจากการที่อุณหภูมิโลกสูงขึ้นจากวิกฤตสภาพภูมิอากาศ มหาสมุทรดูดซับก๊าซเรือนกระจกและเก็บความร้อนจนอุณหภูมิสูงขึ้น ปริมาณน้ำจึงขยายตัวทำให้ระดับน้ำในมหาสมุทรเพิ่มขึ้น ส่วนอีกกรณีเกิดจากอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกสูงขึ้นทำให้ธารน้ำแข็งหลายแห่งทั่วโลกละลายอย่างรวดเร็วและไหลไปรวมกับน้ำในมหาสมุทรระดับน้ำในมหาสมุทรจึงเพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอีกแบบทวีคูณทำให้เผชิญกับความเสี่ยงที่เมืองตามแนวชายฝั่งจะถูกน้ำทะเลหนุนท่วมได้ หากโลกยังไม่หยุดร้อน ขณะเดียวกันยังแสดงให้เห็นว่าเป็นยุคที่สังคมถูกรอบงำด้วยระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมโดยมี “คลื่นเงินถาโถมทับดับเพชรพลอย” ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ลดทอนคุณค่าของธรรมชาติทำให้ถูกแปรรูปเป็นสินค้าและถูกรอบครอง ไม่ว่าจะป็นผืนดิน สายน้ำ ป่าไม้ โดยใช้กลไกทางการตลาดเพื่อสุบทรัพย์ากร ไข่ม้อยบ้าน และแหล่งอาหารของสรรพชีวิต” (กานมณี ภูักดี, 2547) ส่งผลต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนอาจเกิดเหตุการณ์วิปริตแปรปรวนที่น้ำท่วมโลกจนเรือสามารถพายไปเก็บดาวได้และถึงจุดที่สรรพชีวิตสูญสิ้นไป ดังกับช่อบทกวี “ดับเพชรพลอย” นอกจากนี้ การที่มหาสมุทรมีอุณหภูมิสูงขึ้นกว่าเดิมยังหมายความว่า หลายพื้นที่จะต้องเผชิญกับสภาพภูมิอากาศแปรปรวนบ่อยครั้งขึ้น เช่น การเกิดพายุที่มีความรุนแรงผิดปกติ ปัญหาภัยแล้ง ไฟป่า

5. ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ มนุษย์โยยหาธรรมชาติในวิถีชนบท การโยยหาอดีต เป็นวิธมองโลก หรือวิธีการให้ความหมายแก่ประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์อย่างหนึ่ง โดยเน้นความสำคัญของการจินตนาการและอารมณ์ความ

รู้สึกของผู้คนในปัจจุบันขณะที่มีต่ออดีตที่ผ่านพ้นไปแล้ว (พัฒนา กิตติอาษา, 2546) เฟรดริก เจมสัน (Fredric Jameson) มีความเห็นว่า วิธีการมองย้อนอดีตหรือ โหยหาอดีต ไม่ได้เป็นเพียงการย้อนเวลากลับไปเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึกและเป็นเรื่องที่ทำให้เราพิจารณาและไตร่ตรองใหม่อีกครั้งหรืออาจจะกล่าวได้ว่าการโหยหาอดีต นอกจากจะเป็นการทวนระลึกถึงเรื่องราวและความรู้สึกที่ผ่านมายังเป็นการนำเรื่องราวในอดีตอันเป็น ประสบการณ์มาตัดสินเรื่องราวในปัจจุบัน (อ้างถึงใน พัฒนา กิตติอาษา, 2546) ลักษณะดังกล่าวปรากฏใน บทกวี “พนมทวน” กวีแสดงให้เห็นถึงความทรงจำและความผูกพันกับสถานที่อันเต็มไปด้วยบรรยากาศของธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และความทรงจำในอดีตที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นท้องถิ่นชนบทเป็นความรู้สึกโหยหาอดีตที่เป็นธรรมชาติ ดังบทประพันธ์ต่อไปนี้

“รักคนข้างข้าง	ไม่อยากจะอยู่ห่างเลย
รักคนบ้านทวน	เห็นใจเมื่อจวนจะจากเอย
บ้านทวนบ้านทุ่ง	ไม่เหมือนเมืองกรุงนะน้องเอย
พี่จากไปนาน	คิดถึงคนบ้านทวนเอย” ๓

๑ ตะเกียงแดงแสงเทียนเนียนนวล

หมายเขื่อนเหมือนชวน

มาอยู่อุ้เหี้ยนานาน

๑ แผ่นดินถิ่นเดิมเจิมจาร

เจิมผจงพนมมาลัย

พนมมือกราบกำพนมทวน

(พนมทวน, 2534)

การเริ่มต้นบรรยายภาพบรรยากาศของธรรมชาติที่เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของบริเวณรอบลานบ้านเกิดของกวี โดยบรรยายให้เห็นภาพพื้นที่รอบ ๆ บ้านที่เต็มไปด้วยบรรดาพรรณไม้ที่เคยให้ร่มเงาและความอบอุ่นเมื่อครั้งอดีต กลายเป็นความทรงจำของกวีที่เคยมีต่อวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและมีความสุขท่ามกลางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวิถีชนบท ดังภาพดอกแคว้งหล่นจากต้นหรือแสงของดวงจันทร์วันเพ็ญที่สาดสะท้อนอยู่รอบลานพาง ขณะเดียวกันการที่กวีต้องจากบ้านเกิดไปอยู่เมืองกรุงที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างเป็นอย่างมาก ทั้งลักษณะทางกายภาพภายนอกและสภาวะจิตใจของผู้คน ทำให้กวีเกิดความรู้สึกโหยหาความเป็นท้องถิ่น ความรักจากครอบครัวและผู้คนที่เคยใกล้ชิดทำให้หวนคิดถึงถิ่นที่อยู่และภาพวันวานเก่า ๆ ดังปรากฏภาพเด่นชัดที่กวีนำเสนอให้เห็นคือบรรยากาศของธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และองค์ประกอบของวิถีความเป็นชนบทที่เรียบง่าย ซึ่งสิ่งเหล่านี้สื่อให้เห็นถึงความรู้สึกที่มีธรรมชาติในวิถีชนบทซึ่งแสดงออกผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทั้งต้นไม้ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ สถานที่ หรือแสงเทียนเนียนนวลของตะเกียง รวมไปถึงความผูกพันกับผู้คนในท้องถิ่น

สรุปผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในกวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ อาจสรุปได้ว่าประเด็นสำคัญที่กวีต้องการสื่อให้เห็นคือเรื่องปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอันมีสาเหตุสำคัญมาจากการทำลายรุกรานพื้นที่ธรรมชาติรวมถึงพฤติกรรมของมนุษย์ในขณะเดียวกันได้พยายามสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมพร้อมทั้งกระตุ้นเตือนให้ตระหนักถึงวิกฤติทางธรรมชาติที่กำลังเกิดขึ้น ซึ่งสะท้อนผ่านบทกวีที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติใน 5 ลักษณะที่มีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์กันเป็นสายใยแห่งชีวิตโดยที่แยกออกจากกันไม่ได้ระหว่างมนุษย์และโลกธรรมชาติคือ ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ มนุษย์

ปรับตัวเข้ากับธรรมชาติ ในการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ มนุษย์เป็นผู้ควบคุมธรรมชาติ ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ มนุษย์ทำลายรุกรานธรรมชาติ ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ ธรรมชาติทำร้ายมนุษย์ และสุดท้ายความสัมพันธ์ในลักษณะที่ มนุษย์โยยหาธรรมชาติในวิถีชนบท

อภิปรายผล

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในกรณีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน” ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ โดยใช้แนวทางการวิจารณ์เชิงนิเวศมาเป็นพื้นฐานในการศึกษา ถือได้ว่าเป็นการเปิดมุมมองใหม่ในการวิเคราะห์วิจารณ์นิพนธ์ไทยอีกแนวทางหนึ่ง ต่างจากเดิมที่มุ่งศึกษาเฉพาะขนบธรรมเนียมวิธีการประพันธ์ หรือ ความงามทางวรรณศิลป์ แต่ในงานชิ้นนี้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ตลอดจนมุมมองด้านสิ่งแวดล้อมรวมถึงบทบาทและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อันมีผลมาจากการกระทำของมนุษย์และถูกนำเสนอผ่านบทกวี ซึ่งมีข้อค้นพบสำคัญอยู่ใน 5 ลักษณะ ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 1 แผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

ความสัมพันธ์ในลักษณะแรกเป็นความสัมพันธ์ที่ มนุษย์ปรับตัวเข้ากับ ธรรมชาติผ่านวิถีชีวิตการทำมาหากิน กล่าวคือ การพึ่งพาอาศัยปรับตัวให้เข้ากับ ธรรมชาติโดยมีธรรมชาติปัจจัยในการดำรงชีวิตทุกอย่างได้มาจากธรรมชาติ โดยตรง ด้วยการเก็บหาพืชพันธุ์และเชื้อเพลิงจากธรรมชาติมาใช้ประกอบอาหาร และอยู่ร่วมกับธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดมีวิถีชีวิตที่ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ สอดคล้องกับกระบวนการทัศนจิตสำนึกเชิงนิเวศแนวตั้งเดิม ที่มีระบบคิดเกี่ยวกับ ธรรมชาติในสังคมบุพกาล ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามนุษย์มาจากธรรมชาติและต้องพึ่งพิง ธรรมชาติเพื่อความอยู่รอด มนุษย์กับธรรมชาติจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (ฉัญญา สังขพันธานนท์, 2556)

ความสัมพันธ์ในลักษณะที่สอง มนุษย์เป็นผู้ควบคุมธรรมชาติ คือ การ พยายามกักขังควบคุมสัตว์เพื่อใช้ประโยชน์สัตว์ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิตใน ฐานะแรงงานที่ช่วยทุ่นแรงให้ มนุษย์หรือสันตนาการใช้สัตว์ในการแสดงเพื่อ แสวงหาผลประโยชน์ สอดคล้องกับบทความเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ สัตว์ในทัศนะของปีเตอร์ ซิงเกอร์ ของ สุพรรณ ไกรเดช และวรรณวิสาข์ ไชยโย (2563) ที่สรุปไว้ว่า มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสัตว์ หรือสิ่งมีชีวิตอื่นในลักษณะ ของการหาผลประโยชน์ อันเนื่องมาจากแนวคิดเผ่าพันธุ์นิยม ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาลและด้วยท่าทีของความเป็นเผ่า พันธุ์นิยมนี้ มนุษย์เลือกปฏิบัติกับสัตว์อย่างไม่เท่าเทียม มีความเอารัดเอาเปรียบ สิ่งมีชีวิตอื่นที่ไม่ใช่เผ่าพันธุ์เดียวกับตน

ความสัมพันธ์ในลักษณะที่สามที่มนุษย์ทำลายรุกรานธรรมชาติ คือ การ บุกรุกเข้าครอบครองพื้นที่ทางธรรมชาติจากความเจริญของเมืองที่ขยายตัวเข้า มาอยู่แทนพื้นที่ป่าไม้ ประกอบกับโรงงานอุตสาหกรรมที่จะตามมาอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ทางด้านมลภาวะ อันเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมตามมา ต่างจากอดีตที่ “มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างแนบแน่น ปัญหาเรื่องความสมดุล

ของธรรมชาติตามระบบนิเวศยังไม่เกิดขึ้นมากนัก เนื่องจากมนุษย์ใช้ชีวิตอยู่ในอิทธิพลของธรรมชาติ ความเปลี่ยนแปลงทางด้านธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป จึงอยู่ในวิสัยที่ธรรมชาติสามารถปรับสมดุลของตัวเองได้” (กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2537) แต่เมื่อมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น ธรรมชาติถูกเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายและรวดเร็วเพื่อสนองต่อความต้องการของมนุษย์ และในปัจจุบันโลกได้ก้าวเข้ามาสู่ยุคแห่งการแข่งขันกันพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้มีการบุกรุกทำลายธรรมชาติอย่างรุนแรงจนธรรมชาติเริ่มเสียสมดุล และก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่มนุษย์ที่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อม

ความสัมพันธ์ในลักษณะที่สี่คือ ธรรมชาติทำร้ายมนุษย์ จากภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดจากความแปรปรวนของสภาพอากาศจนเกิดเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ สาเหตุสำคัญมาจากการที่มนุษย์ทำลายธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องสำนักทางสังคมในกวีนิพนธ์ไทยในกระแสโลกสมัยใหม่ ของ นิตยา แก้วคัลณา ที่มองว่าความเจริญล้ำหน้าของเทคโนโลยีที่หนุนเนื่องกับกระแสแนวคิดทุนนิยมบริโภคนิยมในยุคโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดผลกระทบแก่ธรรมชาติ ด้วยระบบของการพัฒนาที่มองเห็นว่าธรรมชาติเป็นวัตถุ จึงเกิดการตัดทวงเอาผลประโยชน์จากธรรมชาติ เป็นเหตุให้เกิดความหายนะที่นำไปสู่วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น กวีสมัยใหม่มองว่าการเกิดวิกฤตของธรรมชาติมาจากน้ำมือของมนุษย์ที่ขาด “จิตวิญญาณ” ของความเป็นมนุษย์ มีความโลภหลงเป็นที่ตั้ง จนมองข้ามการพัฒนาทางจิตวิญญาณ ตลอดจนการทำลายดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (นิตยา แก้วคัลณา, 2559)

ความสัมพันธ์ในลักษณะสุดท้าย คือ มนุษย์เหยียดธรรมชาติในวิถีชนบท กวีแสดงให้เห็นว่าเมื่อต้องจากบ้านเกิดที่เป็นท้องทุ่งชนบทท่ามกลางธรรมชาติไปอยู่ในเมืองกรุงที่ซึ่งความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและวัตถุเข้ามาแทนพื้นที่ป่า

และธรรมชาติ ทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกโหยหาธรรมชาติเพราะธรรมชาติคือบ้านหลังเดิมของมนุษย์ สายน้ำคุ่นเคย อากาศที่บริสุทธิ์ หรือแม้แต่ความงดงามของต้นไม้ใบหญ้าที่คอยเป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์เกิดความคิดสร้างสรรค์ทั้งหมดนี้เปรียบเสมือนแหล่งพลังงานชีวิตที่มนุษย์รู้สึกโหยหา สอดคล้องกับงานของ ธัญญา สังขพันธานนท์ เรื่อง มาตุคามสำนึกและการโหยหาอดีตในกวีนิพนธ์ของ เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ ที่นำเสนอให้เห็นอารมณ์ฉวีลาอดีตที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งมีศูนย์รวมอยู่ที่ถิ่นฐานบ้านเกิดอันเป็นท้องทุ่งชนบทของภาคกลาง สำนึกในถิ่นที่ได้รับการนำเสนอผ่านท่วงทำนองการเขียนแบบโหยหาอดีต ซึ่งมีสาระสำคัญอยู่ที่การรำลึกถึงอดีตแห่งวัยเยาว์ที่เลยลับผ่านร่องรอยหลักฐานหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ ธรรมชาติฤดูกาล พืช สัตว์ วัตถุข้าวของเครื่องใช้ และวิถีดำเนินชีวิตของผู้คนในชนบท (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2558) ขณะเดียวกันแสดงให้เห็นความเกี่ยวพันเชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์กันเป็นสายใยแห่งชีวิตโดยที่แยกออกจากกันไม่ได้ระหว่างมนุษย์และโลกธรรมชาติ

กล่าวโดยสรุปคือ กวีนิพนธ์เขียนแผ่นดิน เป็นวรรณกรรมที่แสดงถึงมโนทัศน์นิเวศสำนึกที่มีลักษณะสำคัญ คือ ผู้ประพันธ์ตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติจึงนำเสนอธรรมชาติเป็นหัวใจสำคัญของเรื่อง มุ่งเน้นให้เห็นความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติในฐานะที่ธรรมชาติเป็นผู้กำเนิดสรรพสิ่ง (Mother Nature) เพราะมนุษย์ไม่เพียงต้องพึ่งพาธรรมชาติเพื่อดำรงชีวิตแต่ยังเรียนรู้โลก ชีวิต ปรัชญา และคติธรรมได้จากธรรมชาติอีกด้วย ดังนั้นธรรมชาติจึงเป็นผู้ก่อกำเนิดทั้งชีวิตและ ปัญญาญาณ ดังนั้นเมื่อนักประพันธ์มีความเคารพธรรมชาติจึงพยายามสื่อแสดงให้เห็นข้อเสียของการกระทำที่ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่าธรรมชาติเป็นเพียงทรัพยากรและเป็นสมบัติสาธารณะของมนุษย์ที่เชื่อว่าตนเองสูงส่งยิ่งใหญ่เป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่งและจักรวาล ความคิดเช่นนี้ทำให้มนุษย์มุ่งใช้ประโยชน์จากธรรมชาติโดยมิต้องคำนึงถึงผลเสียใด ๆ กลายเป็นพฤติกรรมการบริโภคทรัพยากรทางธรรมชาติเกินขอบเขต ซึ่งเป็นสาเหตุหลักในการทำลายธรรมชาติ

นักประพันธ์ที่สร้างสรรค์วรรณกรรมโดยมุ่งแสดงมโนทัศน์นิเวศสำนึกนั้นจะสื่อให้เห็นว่าธรรมชาติต่างหากคือผู้ยิ่งใหญ่ที่จะกำหนดความเป็นไปของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นเพียงส่วนเสี้ยวหนึ่งของธรรมชาติ วรรณกรรมที่แสดงมโนทัศน์นิเวศสำนึกนั้นจึงมีบทบาทในการกระตุ้นจิตสำนึกของมวลมนุษย์ในประเด็นปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2553)

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาเรื่องสั้น นวนิยาย ภาพยนตร์ บทเพลง หรือกวีนิพนธ์เรื่องอื่น ๆ ตามแนวทางการวิจารณ์เชิงนิเวศในประเด็นอื่น ๆ ต่อไปโดยเชื่อมโยงความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์โดยเฉพาะความรู้ด้าน นิเวศวิทยา วัฒนธรรม ชาติพันธุ์วิทยา การเมือง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมต่อไป

บรรณานุกรม

- กรกมล ชูช่วย. (ม.ป.ป.). *พลังงานกับสิ่งแวดล้อม*. สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2567, จาก https://eledu.ssru.ac.th/kornkamol_ch/pluginfi.
- กานมณี ภูักัดดี. (2547). *ความหมายและคุณค่าของชีวิตในนิเวศลุ่มลึกตามทัศนะของอาร์เนนาสส์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2537). *การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิรวรรณ รอบคอบ. (2564). *อาศัยตู่กะ...บทเรียนที่มีค่าควานับ*. สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://www.phaphansarn.com/home/content/1733#>.

- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2553). “นิเวศน์สำนึก” หรือจริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม. สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2553, จาก <http://pioneer.chula.ac.th/~btrsilp/litenviron/content/>.
- ัญญา สังขพันธานนท์. (2558). มาตุคามสำนึกและการโหยหาอดีตในกวีนิพนธ์ของ เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 22(2), 64-91.
- _____. (2556). *วรรณคดีสี่เขี้ยวกระบวนทัศน์และวาทกรรม ธรรมชาติในวรรณคดีไทย*. ปทุมธานี: นาคกร.
- _____. (2559). *แว่นวรรณคดีทฤษฎีร่วมสมัย*. ปทุมธานี: นาคกร.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2536). *กวีนิพนธ์ “เขียนแผ่นดิน”*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- นิตยา แก้วคัลณา. (2559). *สำนึกทางสังคมในกวีนิพนธ์ไทยในกระแสโลกสมัยใหม่*. *วรรณวิทัศน*, 16, 1-23.
- ปวงชน อุณจะนำ. (2563). สัตว์กับสิทธิ: ทฤษฎีการเมืองว่าด้วยการปลดปล่อยสัตว์. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 16(1), 119-160.
- ป.อ.ปยุตโต. (2537). *คนกับป่า*. กรุงเทพฯ: การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย.
- พัฒนา กิติอาษา. (2546). *มานุษยวิทยากับการศึกษาปรากฏการณ์โหยหาอดีตในสังคมไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- สำนักป้องกัน ปราบปราม และควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2546). *สถานการณ์ และการจัดการไฟป่าโลก, 3 กุมภาพันธ์ 2567*. <https://www.dnp.go.th/forestfir>.
- สุภาพรธรรม ไกรเดช และวรรณวิสาข์ ไชโย. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในทัศนะของปีเตอร์ ซิงเกอร์. *วารสารปณิธาน*, 16(2), 85-110.
- CITY CRACKER. (2556). *ความเชื่อกับธรรมชาติ การสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://citycracker.co/city-environment/belief-in-nature/>.

การพัฒนาคู่มือการนิเทศการสอนของครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ
ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม
ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาภาษาและอาชีพ

Development of a Handbook for the Supervision of
Primary School Teachers in Maha Sarakham Province
Participating in the Language and Professional
Competencies Development Project

ณรงค์ฤทธิ์ โสภา^{1*} และนิกร ปัตตาลาคะ²
Narongrit Sopa¹ and Nikorn Pattalaka²

CHOPHYOM JOURNAL

Received: November 7, 2023

Revised: April 27, 2024

Accepted: April 27, 2024

^{*1}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Faculty of Humanities and Social Sciences Rajabhat Maha
Sarakham University

¹(E-mail: narongrit_sopa2503@hotmail.com)

*Corresponding Author

²สาขาวิชาการวิจัยและการประเมินผลทางการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Master of Education Program in Educational Research and
Evaluation

²(E-mail: nikorn3689@hotmail.com.)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษาของครู ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาความรู้ทางด้านภาษาและอาชีพ โดยใช้ชุดฝึกอบรมและการเรียนออนไลน์ 2) หากคุณภาพของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษาของครู ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาความรู้ทางด้านภาษาและอาชีพ 3) เพื่อพัฒนาเครื่องมือสำหรับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครู ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาความรู้ทางด้านภาษาและอาชีพ และ 4) หากคุณภาพของเครื่องมือสำหรับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครู ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาความรู้ทางด้านภาษาและอาชีพ ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน ภาษาอังกฤษ 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิเทศการศึกษา 1 ท่าน โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Technique) เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) คู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ 2) แบบประเมินคุณภาพของคู่มือการนิเทศ 3) เครื่องมือเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ และ 4) แบบประเมินเครื่องมือเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการประเมินคุณภาพของคู่มือ และเครื่องมือสำหรับการนิเทศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย 1) คู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาและอาชีพ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) บทนำ 2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการนิเทศการสอน 3) ขั้นตอนการดำเนินการนิเทศการสอน และ 4) เครื่องมือสำหรับการนิเทศการสอน 2) ความถูกต้องและความเหมาะสมของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้สำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาและอาชีพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$ S.D. = .66) 3) เครื่องมือเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แผนการจัดการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินเครื่องมือวัดและประเมินผล เครื่องมือสำหรับใช้สังเกตพฤติกรรมการใช้คำพูดของครู เครื่องมือสำหรับใช้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมจัดการเรียนรู้แบบตรวจสอบรายการ และเครื่องมือสำหรับใช้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมจัดการเรียนรู้แบบประเมินค่า และ 4) เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครู และ 4) ความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาและอาชีพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$ S.D. = .66)

คำสำคัญ: คู่มือการนิเทศ, ครูประถมศึกษา, จังหวัดมหาสารคาม, การพัฒนาภาษาและอาชีพ

Abstract

The major objectives of the research were to 1) develop a handbook for the supervision of primary school teachers in Maha Sarakham Province participating in the language competency development and professional competency development project, 2) assess quality of the handbook for the supervision of primary school teachers in Maha Sarakham Province, 3) develop instruments relating to instructional management of the primary school teachers in Maha Sarakham Province, and 4) assess quality of the instruments

relating to instructional management of the primary school teachers in Maha Sarakham Province. The target population was two experts in English, two experts in curriculum and instruction and one expert in educational supervision. They were selected by purposive sampling technique. Research instrument included a handbook for the supervision, an assessment form of handbook quality, instruments relating to instructional management and an assessment form of the instruments relating to instructional amangement. Data was collected by documentary studies and assessment of the handbook and instruments for educational supervision. The data was analysed through statistical procedures: mean and standard deviation. The research results showed that 1) the handbook for the supervision consisted of four parts: 1) introduction, 2) literature reviews, 3) procedures of the supervision and 4) instrument for the supervision. 2) The findings indicated that the average accuracy and appropriateness of the handbook for the primary school teachers in Maha Sarakham Province parcticipating in the language competency development and professional development project was at avery high level ($\bar{X} = 4.80$ S.D. = .66). 3) The research findings showd that the instruments relating to instructional management consisted of lesson plans, an assessment form of learning test and evaluation, an observation form of teacher's speech behavior, an checklist observation form of learning management and an rating observation form of learning management behavior. The findings indicated that the average accuracy and appropriateness of the instruments

relating to instructional management for the primary school teachers in Maha Sarakham Province was at a very high level (\bar{X} = 4.91 S.D. = .66)

Keywords: Handbook for the Supervision, Primary School Teachers, Maha Sarakham Province, Language and Professional Competencies Development

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ยุทธศาสตร์หลักข้อหนึ่งของประเทศไทย คือ การปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้รัก และมีความสุขในการเรียนรู้ มีปัญญา มีความคิด มีความสามารถในการแก้ปัญหา และเลือกสิ่งที่ดีมีคุณค่าให้กับตนเองและสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 มาตรา 6 มีจุดมุ่งหมายหลัก คือการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน การพัฒนาทางด้านภาษาอังกฤษมีความสำคัญต่อคนไทย เนื่องจากสังคมไทยต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร การแสวงหาความรู้ และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ นอกจากนี้ ภาษาอังกฤษยังมีบทบาทสำคัญในการติดต่อสื่อสารระหว่างชนชาติต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้จำกัดเฉพาะเจ้าของภาษา (Native Speaker) เช่น คนไทยติดต่อกับ คนจีน ญี่ปุ่น เกาหลี มาเลเซีย ก็ใช้ภาษาอังกฤษ เป็นภาษากลางในการสื่อสาร เพื่อใช้เป็นเครื่องมือประกอบอาชีพในการทำธุรกิจได้อย่างกว้างขวางและมีความรวดเร็ว ทำให้ภาษาอังกฤษมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นภาษาสากล (English as an International Language) ในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ มีความสำคัญ

ในการด้านการศึกษา นำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ เป็นพื้นฐานสำคัญ สำหรับการศึกษาระดับสูงขึ้น และมีความจำเป็นต้องใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน มีโอกาสที่ดีในการทำงาน และทำธุรกิจกับต่างประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการ (2548) ได้ตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นดังกล่าว จึงจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2433 มีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรภาษาอังกฤษมาตามลำดับ เพื่อสนองตอบความจำเป็นในการใช้ภาษาในทุกกระดับ การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในหลักสูตรปัจจุบัน มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถในการฟัง พูด อ่าน และเขียน อย่างถูกต้องตามหลักภาษาและเหมาะสมกับสถานการณ์ ตลอดจนพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ และกระบวนการสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษา Littlewood (1992) ที่กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ คือ เพื่อพัฒนาความสามารถทางการสื่อสารของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเป้าหมายในการสื่อสารได้อย่างแท้จริง ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทย จึงได้บรรจุวิชาภาษาอังกฤษไว้ในหลักสูตรทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาาระดับอุดมศึกษา

จากรายงาน ประจำปี 2561 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ของสำนักงานจัดอันดับทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ หรือ Education First (EF) ที่มีสำนักงานใหญ่ในสวีเดนแลนด์ (BF Education First, n.d.) พบว่า ไทยอยู่ในอันดับ 64 จาก 88 ประเทศทั่วโลกที่ใช้อังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ และได้คะแนนเพียง 48.54 จาก 100 คะแนน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จ อาจมีสาเหตุมาจากวิธีการสอน การวัดผล ประเมินผล สื่อการสอน เวลา ผู้เรียน และแรงจูงใจของผู้เรียน ดังนั้น ครูสอนภาษาอังกฤษเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่งสำหรับการจัดการเรียนการสอนภาษา

อังกฤษที่มีประสิทธิภาพ จากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม, 2563) พบว่า ครูสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ ยังยึดรูปแบบการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง ครูขาดความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูสอนภาษาอังกฤษไม่ได้จัดวิชาเอกภาษาอังกฤษ และไม่ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังพบว่า ครูผู้สอนด้านการจัดการเรียนการสอนไม่สามารถดำเนินการตามกระบวนการปฏิรูปการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ครบถ้วนและจากการสังเกตการสอน การสัมภาษณ์ และสนทนากับครูภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่พบว่าครูยังคงยึดรูปแบบการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง นักเรียนมีหน้าที่ตามครูผู้สอนเพียงอย่างเดียว เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนจบตามหลักสูตรที่กำหนดไว้เท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าครูภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาร้อยละ 80 ไม่ได้จัดวิชาเอกภาษาอังกฤษ และมีภาระงานมาก รวมทั้งไม่มีเวลาและโอกาสพัฒนาตนเองอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ จึงทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน การเรียนออนไลน์ จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งสำหรับครูในเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทางด้านภาษาและการจัดการเรียนการสอน

การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาศักยภาพของครู ให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรมวิชาการ (2544) ได้กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพครูถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพ โดยศึกษาวิเคราะห์ระบบต่าง ๆ ของสถานศึกษา ว่า มีจุดอ่อน จุดแข็ง อะไร รวมทั้งระบบการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิเคราะห์ผู้สอน ในด้านความรู้ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหาร

สถานศึกษาจึงต้องดำเนินการพัฒนาครู ให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ เจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อคุณภาพการจัดการศึกษา โดยกระบวนการ พัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีศักยภาพ ที่สูงขึ้น เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข

ดังนั้น การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดกิจกรรมที่สนองความแตกต่าง ระหว่างบุคคล โดยยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด (เกษม วัฒนชัย, 2545) ได้กล่าวยืนยันว่า การพัฒนา บุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาถือว่าเป็นกลไกสำคัญอย่าง หนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของคนไทยได้อย่าง มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ให้เชื่อมโยงการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา กฎกระทรวงว่า ด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการ ประกันคุณภาพการศึกษา พุทธศักราช 2553 ข้อ 5 ให้สถานศึกษาดำเนินการ ประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการ ดำเนินการดังกล่าว จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ครูถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องจากครูเป็นผู้นำหลักสูตรสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน และการจัดการเรียนรู้ ในห้องเรียน การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ยุ่ยากซับซ้อน และต้องการ พัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ถึงแม้ว่าครูส่วนใหญ่ จะมีความรู้ และประสบการณ์ในการสอนมานาน แต่สภาวะของสังคมโลก ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ คนในสังคมโลก ดังนั้น ครูในฐานะที่เป็นผู้พัฒนาคน จึงต้องพัฒนาตนเอง ให้ทัน กับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อนำองค์ความรู้ ไปจัดการเรียนรู้ให้ก้าวหน้า และทันสมัยอยู่เสมอ การพัฒนาพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูนั้นอาจทำได้หลายวิธี

กระบวนการนิเทศการสอนเป็นวิธีหนึ่งที่มีความสำคัญและมีผลประโยชน์โดยตรงทำให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัชรา เล่าเรียนดี (2553) กล่าวว่า การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดการศึกษาที่มุ่ง ปรับปรุงกระบวนการสอน กระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน และส่งเสริมพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องที่ส่งผลโดยตรงต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอน ต้องอาศัยวิธีการ หลากหลายวิธี และวิธีการหนึ่งที่จะ ช่วยเหลือครูให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเอง พัฒนางานการจัดการเรียนการสอนในวิชาชีพของตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน คือ การนิเทศการสอนด้วยวิธีการสังเกตการสอน ซึ่ง (Glickman, Gordon & Gordon, (2001) ได้ให้ ความหมายของการสังเกตการสอนไว้ว่า เป็นการปฏิบัติ ในการบันทึกและการตัดสินผลจากการบันทึก ดังนั้น เมื่อมีการสังเกตการสอนก็ย่อมต้องมีการบันทึก รวบรวม ข้อมูล มีการวิเคราะห์ข้อมูล จากการสังเกต แปลความหมายข้อมูล และแจ้งผลให้กับครูผู้รับการนิเทศทราบเพื่อการปรับปรุงพัฒนาที่สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของครูมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นสถาบันอุดมศึกษาหลักแห่งหนึ่งในการผลิตและพัฒนาครูในจังหวัดมหาสารคาม โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของครูและนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ให้นักศึกษามีความรู้ เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาผู้เรียนให้บังเกิดผลการเรียนรู้ภาษามากที่สุด ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ร่วมกันกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาครู และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน จึงกำหนดแนวทางการพัฒนาครู เพื่อให้ครูจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนด้วย การติดตามประเมินผล และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนสอนภาษาอังกฤษ จากความสำคัญ และปัญหาเกี่ยวกับ

การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษา ที่มีวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ร่วมกับฝ่ายฝึกประสบการณ์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้ดำเนินงานวิจัยนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ให้นักวิจัยและอาจารย์สอนวิชา ภาษาอังกฤษ ตลอดจนอาจารย์นิเทศการสอน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะครุศาสตร์ ได้นำไปใช้ในทิศครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาความรู้ทางด้านภาษาและการสอนภาษาอังกฤษ โดยการฝึกอบรมในพื้นที่และการเรียนออนไลน์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาคู่มือนิเทศการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษาของครูที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาความรู้ทางด้านภาษาและอาชีพ โดยการฝึกอบรมในพื้นที่และการเรียนออนไลน์
2. เพื่อหาคุณภาพ คู่มือสำหรับการนิเทศการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษาของครูที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาความรู้ ทางด้านภาษาและอาชีพ โดยการฝึกอบรมในพื้นที่และการเรียน
3. เพื่อพัฒนาเครื่องมือสำหรับการนิเทศการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษา ของครูที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาความรู้ทางด้านภาษาและอาชีพโดยการฝึกอบรมในพื้นที่และการเรียนออนไลน์
4. เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือสำหรับการนิเทศ การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษาของครู ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาความรู้ทางด้านภาษาและอาชีพโดยการฝึกอบรมในพื้นที่และการเรียนออนไลน์

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านกรณิศาสตร์การศึกษาศาสตร์ 1 ท่าน

2. ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 ที่มาและความสำคัญของการกรณิศาสตร์การจัดการเรียนรู้อัตนระดับประณศศึกษาศาสตร์

ส่วนที่ 2 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับกรณิศาสตร์การจัดการเรียนรู้อัตนระดับประณศศึกษาศาสตร์

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินการกรณิศาสตร์การจัดการเรียนรู้อัตน

ส่วนที่ 4 เครื่องมือดำเนินการกรณิศาสตร์การจัดการเรียนรู้อัตน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ คู่มือกรณิศาสตร์และประณศผลการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ในระดับประณศศึกษาศาสตร์ สำหรับผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาทางด้านภาษาและอาชีพ ได้แก่ ครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับประณศศึกษาศาสตร์ในจังหวัดมหาสารคาม

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความถูกต้อง และความเหมาะสมของคู่มือกรณิศาสตร์ แบบประณศคู่มือกรณิศาสตร์ เครื่องมือสำหรับกรณิศาสตร์การจัดการเรียนรู้อัตน และแบบประณศเครื่องมือสำหรับกรณิศาสตร์การจัดการเรียนรู้อัตน

4. ระยะเวลาการดำเนินการ

ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย 4 เดือน

สถานที่การดำเนินการวิจัย

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ เป็นโครงการย่อยหนึ่งของโครงการวิจัยหลัก เรื่อง การพัฒนา ศักยภาพทางด้านภาษาอังกฤษและอาชีพของครูสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับ ประถมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมในพื้นที่และหลักสูตร ฝึกอบรมออนไลน์ การสร้างและพัฒนาคู่มือการนิเทศ โดยได้กรอบแนวคิดเพื่อ สร้างคู่มือการนิเทศ และเครื่องมือสำหรับการนิเทศการจัดการเรียนการสอน จากการศึกษานวนคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างและ พัฒนาคู่มือการนิเทศ และเครื่องมือสำหรับการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของ ครูประถมศึกษาในจังหวัดมหาสารคามที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาภาษา และโดย กำหนดลักษณะประชากร เป้าหมาย ตัวแปร เครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ อภิปรายผล และเขียนรายงานผลการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางการสอน การสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ 1 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางการสอนการออกเสียงภาษาอังกฤษ 1 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางการสอนภาษาอังกฤษ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางการ ออกแบบ และการเขียนแผนการสอนหลักสูตร 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การนิเทศการศึกษา 1 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 คู่มือการนิเทศและติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) ที่มาและความสำคัญของการนิเทศการจัดการเรียนรู้ระดับ ประถมศึกษา 2) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศ การจัดการเรียนรู้ระดับ ประถมศึกษา 3) ขั้นตอนการดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนรู้ และ 4) เครื่องมือ ดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนรู้

2.2 แบบประเมินคู่มือการนิเทศและติดตามประเมินผลการ

จัดการเรียนการสอน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ที่มาและความสำคัญของการนิเทศการ
จัดการเรียนรู้ ระดับประถมศึกษา 2) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการ
จัดการเรียนรู้ ระดับประถมศึกษา 3) ขั้นตอนการดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนรู้
และ 4) เครื่องมือดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนรู้

2.3 เครื่องมือสำหรับการนิเทศการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ

2.4 แบบประเมินคุณภาพสำหรับการนิเทศการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 คู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้

3.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้าง
คู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน 4 ด้าน
ได้แก่ 1) ที่มาและความสำคัญของการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ระดับประถมศึกษา
2) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา
3) ขั้นตอนการดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนรู้ และ 4) เครื่องมือดำเนินการ
นิเทศการจัดการเรียนรู้

3.1.2 สร้างคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้ และประเมิน
ผลการจัดการเรียนการสอน 4 ด้าน นำคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้เสนอต่อ
ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ
ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาอังกฤษ 2 ท่าน อาจารย์ประจำหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญ
ทางด้านการนิเทศการศึกษา 1 ท่าน โดยการประเมินความถูกต้องและความ
เหมาะสมของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า
5 ระดับ ของบุญชม ศรีสะอาด (2545) ค่าความเหมาะสม และมีค่าเฉลี่ย
อยู่ระหว่าง 3.51-4.95

3.2 เครื่องมือการนิเทศการจัดการเรียนรู้

3.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครื่องมือการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แบบประเมินการจัดการเรียนรู้แบบประเมินเครื่องมือวัดและประเมินผล แบบสังเกตการสอน เครื่องมือสังเกต พฤติกรรมการใช้คำพูดของครูเครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) และเครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมจัดการเรียนรู้แบบประเมินค่า

3.2.2 สร้างเครื่องมือการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินเครื่องมือวัดและประเมินผล แบบสังเกตการสอน เครื่องมือสังเกตพฤติกรรม การใช้คำพูดของครู เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร และเครื่องมือ สังเกตและบันทึกพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ แบบประเมินค่า นำเครื่องมือการนิเทศการจัดการเรียนรู้เสนอ ต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านภาษาอังกฤษ 2 ท่าน อาจารย์ประจำหลักสูตร ครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการนิเทศการศึกษา 1 ท่าน โดยการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของบุญชม ศรีสะอาด (2545) ค่าความเหมาะสม และมีค่าเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 3.51-4.95

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบคำถาม

ปลายเปิดของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

4.2 ประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือการนิเทศ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบคำถาม ปลายเปิดของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

4.3 ปรับปรุงคู่มือและเครื่องมือสำหรับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

5. การวิเคราะห์การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมองค์ประกอบของคู่มือ การนิเทศการจัดการเรียนรู้ เน้นการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสม ขององค์ประกอบหลักของคู่มือการการนิเทศ การจัดการเรียนรู้จากการประเมิน ของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และค่าความถี่

5.2 ประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของ องค์ประกอบ หลักของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยใช้ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 ประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของประเภทเครื่องมือ การนิเทศการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.4 ประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือการ นิเทศการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

ผลการศึกษา มีดังนี้

1. คู่มือการการนิเทศ ประกอบด้วย 1) ที่มาและความสำคัญของการ

นิเทศการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา 2) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา 3) ขั้นตอนการดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนรู้ และ 4) เครื่องมือดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนรู้

2. ความถูกต้องและความเหมาะสมขององค์ประกอบของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้.ดังนำเสนอในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความถูกต้องและความเหมาะสมของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้

ประเด็นการประเมิน	\bar{X}	S.D.
1. คู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้		
1.1 องค์ประกอบของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้	4.88	.66
1.2 สารสำคัญของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้	4.88	.66
1.3 ส่วนที่ 1 ที่มาและความสำคัญของการนิเทศการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา	4.67	.67
1.4 ส่วนที่ 2 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา	4.44	.68
1.5 ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนรู้	4.88	.66
1.6 ส่วนที่ 4 เครื่องมือดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนรู้		
1.6.1 เครื่องมือนิเทศด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในห้องเรียน	4.88	.66
1.6.2 การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในห้องเรียน	4.88	.66
1.6.3 ความพึงพอใจต่อการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในห้องเรียน	4.88	.66
รวม	4.80	.66
2. เครื่องมือนิเทศการจัดการเรียนรู้		
2.1 องค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้	5.00	.65
2.2 คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้	5.00	.65
2.3 คุณภาพการจัดการเรียนรู้	4.88	.66
2.4 ความพึงพอใจต่อการได้รับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสังเกตการสอน	4.88	.66
รวม	4.94	.66
3. เครื่องมือนิเทศด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างรายวิชา		
3.1 โครงสร้างรายวิชา	5.00	.65
3.2 แผนการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งบันทึกหลังการจัดการ	5.00	.65
3.3 บันทึกร่องรอยการเก็บคะแนนระหว่างเรียน	5.00	.65
3.4 บันทึกร่องรอยการประเมินตัวชี้วัดชั้นปี/ช่วงชั้น	5.00	.65
3.5 ตารางสอน	5.00	.65
รวม	5.00	.65
4. การนำไปใช้ได้จริงของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้	4.88	.66
ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพ	4.91	.66

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ความถูกต้องและความเหมาะสมของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้สำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาและอาชีพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$ S.D. = .66) พิจารณารายด้าน พบว่า เครื่องมือนิเทศด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้ตามโครงสร้างรายวิชา ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) เครื่องมือนิเทศการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.94$ S.D. = .66) การนำไปใช้ได้จริงของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.91$ S.D. = .66) และคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.80$ S.D. = .66)

3. เครื่องมือสำหรับกรนิเทศการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินเครื่องมือวัดและประเมินผล แบบสังเกตการณ์การสอน แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (CLT) เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรจัดการเรียนรู้แบบตรวจสอบรายการ เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมกรใช้คำพูดของครู เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรม แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรจัดการเรียนรู้ แบบประเมินค่า

4. ความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือสำหรับกรนิเทศการจัดการเรียนรู้ ดึงนำเสนอในตารางที่ 2

ประเด็นการประเมิน	\bar{X}	S.D.
1. แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้	5.00	.65
2. แบบประเมินการจัดการเรียนรู้	5.00	.65
3. แบบประเมินเครื่องมือวัดและประเมินผล	5.00	.65
4. แบบสังเกตการสอน	5.00	.65
5. เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมกรใช้คำพูดของครู	5.00	.65
6. เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT)	5.00	.65
7. เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรจัดการเรียนรู้แบบประเมินค่า	5.00	.65
ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพ	5.00	.65

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือสำหรับใช้ניתนุเทศการจัตุการเรยนรู้สำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศีกษา สังกัดสำนัการงานเขตพ้ันที่การศีกษาประถมศีกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศีกษาทางดัันภาษาและอาชีพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) พิจารณารายดััน พบว่า มีความถูกต้องและความเหมาะสม ทั้ง 7 ซ้ัน 1) แบบประเมินแผนการจัตุการเรยนรู้ 2) แบบประเมินการจัตุการเรยนรู้ 3) แบบประเมินเครื่องมือวัดและประเมินผล 4) แบบสังเกตการสอน 5) เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมการใช้คำพูดของครู 6) เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการจัตุการเรยนรู้ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) และ 7) เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการจัตุการเรยนรู้แบบประเมินค่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากันทั้งหมด ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65)

สรุปผล

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาสรุปผลการวิจัยโดยความร่วมมือของบุคคลหลายภาคส่วน ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ อาจารย์ประจำหลักสูตรและการสอน ศีกษานิเทศก์ และผู้บริหาร โดยขอเสนอสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. คู่มือการนิตนุเทศการจัตุการเรยนรู้ ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า คู่มือการนิตนุเทศการจัตุการเรยนรู้ของครู สอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศีกษา สังกัด สำนัการงานเขตพ้ันที่การศีกษาประถมศีกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศีกษาทางดัันภาษาและอาชีพ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) บทนำ 2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิตนุเทศการสอน 3) ขั้นตอนการดำเนินการนิตนุเทศการสอน และ 4) เครื่องมือสำหรับการนิตนุเทศการสอน โดยมีเป้าหมาย คือ คุณภาพการศีกษาและตัวบ่งชี้ คุณภาพที่สำคัญ คือ คุณภาพของ

นักเรียนหรือประสิทธิผลการเรียนรู้ของนักเรียน

2. ผลการวิจัย ชี้ให้เห็นว่า ความถูกต้อง และความเหมาะสมของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ ในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วม โครงการพัฒนาศักยภาพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน พบว่า เครื่องมือนิเทศด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างรายวิชา เครื่องมือนิเทศการจัดการเรียนรู้ การนำไปใช้ได้จริงของคู่มือการนิเทศ และคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้

3. เครื่องมือเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือการนิเทศการเรียนรู้สำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินเครื่องมือวัดและประเมินผล แบบประเมินเครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (CLT) เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้แบบตรวจสอบรายการ และเครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้แบบประเมินค่า

4. ความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบ ประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ สำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษา และ อาชีพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบประเมินเครื่องมือการนิเทศการเรียนรู้ สำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน พบว่า มีความถูกต้องและความเหมาะสม ทั้ง 7 ชั้น 1) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ 3) แบบประเมินเครื่องมือวัดและ

ประเมินผล 4) แบบสังเกตการสอน 5) เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมการใช้คำพูดของครู 6) เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร และ 7) เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้แบบประเมินค่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากันทั้งหมด ความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบประเมินการจัดการเรียนรู้สำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศัภยภาพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ความถูกต้อง และความเหมาะสมของแบบประเมินเครื่องมือวัดและประเมินผลสำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศัภยภาพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมการใช้คำพูดของครูสำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศัภยภาพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด แบบประเมินความถูกต้อง และความเหมาะสมของเครื่องมือสังเกตและบันทึก พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร สำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศัภยภาพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 6 ชั้น มีความถูกต้องและเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ชั้น 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Warm Up) ทบทวน ดึงความสนใจ 2) ระบุเนื้อหา แจงจุดประสงค์การเรียน 3) ขั้นการนำเสนอ (Presentation) คำศัพท์ โครงสร้าง และไวยากรณ์ที่เกี่ยวข้อง 4) ขั้นการฝึก (Practice) ทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน 5) ขั้นการปฏิบัติ (Production) ทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน และ 6) ขั้นการสรุป (Wrap Up) ความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบประเมินเครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ แบบตรวจสอบรายการสำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศัภยภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบประเมินเครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรรมการจัดการ

เรียนรู้แบบประเมินค่าสำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. คู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้

1.1 ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า คู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาและอาชีพ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) บทนำ 2) แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการนิเทศการสอน 3) ขั้นตอนการดำเนินการนิเทศการสอน และ 4) เครื่องมือสำหรับการนิเทศการสอน โดยมีเป้าหมายคือคุณภาพการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพที่สำคัญ คือ คุณภาพของนักเรียนหรือ ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน Spears (1954) ได้ให้ คำจำกัดความ ไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการ ที่จะช่วยให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยการทำงานร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง สำหรับการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของครู และมุ่งหวังที่จะช่วยเหลือนักเรียนได้ศึกษาและพัฒนาตนเองได้ Glickman, Gordon & Gordon (2001) ได้กล่าวว่า การนิเทศเป็นการกระทำเกี่ยวกับการกระตุ้นครู ส่งเสริมความสัมพันธ์ของบุคคลากรในองค์กร และอำนวยความสะดวกให้กับครู ทั้งทางด้านเทคนิค และสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น Marks, Stoops and KingStoops (1975) ได้กล่าวถึงการนิเทศการศึกษา ไว้ว่า คุณค่าของการนิเทศการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์และส่งผลสะท้อนไปถึงการพัฒนานักเรียนด้วย ชาวจีนสมาจาร (2540) ได้ให้คำจำกัดความ ว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการสร้างสรรค์

ที่ไม่หยุดนิ่งในการให้คำแนะนำและการชี้ช่องทางในลักษณะ ที่เป็นกันเองแก่ครู และนักเรียน เพื่อการปรับปรุงตัวเขาเอง และสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ สันต์ธรรม บำรุง (2526) ได้ให้ความหมาย ว่าการนิเทศการศึกษา หมายถึง การช่วยเหลือ การแนะนำการชี้แจง การบริการ การปรับปรุงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ที่จะส่งเสริมให้ครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

1.2 ผลการวิจัย ชี้ให้เห็นว่า ความถูกต้องและความเหมาะสมของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาและอาชีพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$ S.D. = .66) พิจารณารายด้านพบว่า เครื่องมือนิเทศด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างรายวิชา ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) เครื่องมือนิเทศการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.94$ S.D. = .66) การนำไปใช้ได้จริงของคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.91$ S.D. = .66) และคู่มือการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.80$ S.D. = .66) ผลวิจัย อาจเนื่องมาจากคู่มือการนิเทศการสอนสร้างและพัฒนา อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนบนพื้นฐานหลักการและแนวคิดทฤษฎีการนิเทศการสอน โดยผ่านการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของคู่มือการนิเทศโดยผู้เชี่ยวชาญ สดัก อุทรานันท์ (2530) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาว่า มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาคน 2) เพื่อพัฒนางาน 3) เพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์ และ 4) เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีขึ้น และได้กล่าวถึง ผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา ได้แก่ 1) ศึกษานิเทศก์ 2) ผู้บริหารสถานศึกษา 3) ครู 4) ผู้เชี่ยวชาญ และ 5) ผู้บริหารการศึกษา Harris (2020) ได้กล่าวถึง หน้าที่ของศึกษานิเทศก์

ไว้ดังนี้ 1) หน้าที่ทางการสอน 2) หน้าที่จัดบริการ 3) หน้าที่จัดอำนวยการ 4) หน้าที่การนิเทศ และ 5) หน้าที่บริหารงานทั่วไป วไรต์น บัญญัติ (2528) ได้กล่าวถึงภาระหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ดังนี้ 1) ช่วยเหลือครูในการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง 2) ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตร 3) ช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น 4) เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาซึ่งมีอยู่ในโรงเรียนได้ช่วยเหลือเพื่อนครู 5) ส่งเสริมให้คณะครูมีความสนใจในอุปกรณ์การสอน 6) ช่วยเหลือครูในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียนให้ดีขึ้น 7) ช่วยเหลือครูในการประเมินผลผู้เรียน 8) ส่งเสริมยั่วยุให้ครูรู้จัก ประเมินผลโครงการการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าของตน และ 9) ช่วยให้ครูประสบผลสำเร็จและมีความรู้สึกมั่นคง อาคม จันทสุนทร (2533) ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ของผู้นิเทศการศึกษาไว้เป็น 2 ประเด็นคือ 1) เป็นที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยคิดของผู้บริหารการศึกษา และ 2) เป็นผู้ทำให้สถานการณ์การเรียนการสอนที่ครูจัดอยู่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการ (2548) ได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ ดังนี้คือ การปฏิบัติหน้าที่ เกี่ยวกับงานวิชาการ และงานนิเทศการศึกษาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการและวิเคราะห์ วิจัย ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549) ได้กำหนด มาตรฐานการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ดังนี้ 1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาการนิเทศการศึกษา 2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการศึกษา โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้รับการนิเทศ 3) มุ่งมั่น พัฒนาผู้รับการนิเทศให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจนเกิดผลต่อการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ 4) พัฒนาแผนการนิเทศให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง 5) พัฒนาและใช้นวัตกรรมการนิเทศการศึกษาจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ 6) จัดกิจกรรมการนิเทศการศึกษาโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้รับการนิเทศ 7) รายงานผลการนิเทศการศึกษาได้อย่างเป็น

ระบบ 8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 9) ร่วมพัฒนางานกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ 10) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา 11) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำทางวิชาการ และ 12) สร้างโอกาสในการพัฒนางานได้ทุกสถานการณ์

2. เครื่องมือเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนรู้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่าความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาและอาชีพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.99$ S.D. = .65) พิจารณารายด้าน พบว่า ความถูกต้อง และความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 8 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ สารสำคัญการวัดประเมินผลการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ / กิจกรรมการเรียนรู้สื่อการจัดการเรียนรู้หรือแหล่งการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) และ ($\bar{X} = 4.88$ S.D. = .66) ตามลำดับ

2.2 เครื่องมือการนิเทศการเรียนรู้ ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่าความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบประเมินเครื่องมือการนิเทศการเรียนรู้สำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนา ศักยภาพทางด้านภาษาและอาชีพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) พิจารณารายด้าน พบว่า มีความถูกต้องและความเหมาะสมทั้ง 7 ชิ้น 1) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบ ประเมินการจัดการเรียนรู้ 3) แบบประเมินเครื่องมือวัด และประเมินผล 4) แบบสังเกต

การสอน 5) เครื่องมือ สังเกตพฤติกรรมการใช้คำพูดของครู 6) เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (CLT) และ 7) เครื่องมือสังเกตและบันทึก พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบประเมินค่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากันทั้งหมด ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65)

2.2 แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่าความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบประเมินการจัดการเรียนรู้สำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาและอาชีพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$ S.D. = .66) พิจารณารายด้าน พบว่า แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 4 ด้าน มีความถูกต้องและความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนี้ การเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) จัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติในกลุ่มย่อยเพื่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เนื้อหาใหม่ ($\bar{X} = 4.88$ S.D. = .66) และประเมิน และสรุปผลการเรียน ($\bar{X} = 4.88$ S.D. = .66)

2.3 แบบประเมินเครื่องมือวัด และประเมินผล ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ความถูกต้องและ ความเหมาะสมของแบบประเมินเครื่องมือวัด และประเมินผลสำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วม โครงการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาและอาชีพ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$ S.D. = .66) พิจารณารายด้าน พบว่า แบบประเมินเครื่องมือวัดและประเมินผล มีความถูกต้องและเหมาะสม อยู่ในระดับสูงสุดทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1) เครื่องมือที่ใช้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (K) ทักษะ (P) และเจตคติ (A) ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) 2) เครื่องมือที่ใช้มีความ หลากหลาย ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) 3) เครื่องมือที่ใช้ครอบคลุมมาตรฐานและตัวชี้วัด ($\bar{X} = 4.88$ S.D. = .66) และ 4) เครื่องมือที่ใช้มีความชัดเจน ($\bar{X} = 4.88$ S.D. = .66)

2.4 เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมการใช้คำพูดของครูผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ความถูกต้อง และความเหมาะสมของเครื่องมือสังเกตพฤติกรรม การใช้คำพูดของครูสำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วม โครงการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาและอาชีพ โดย ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.98$ S.D. = .65) พิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ การถามความรู้ความจำ ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) การถาม ถามให้คิด ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) การชม พุดให้กำลังใจ ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) การสรุปสาระสำคัญแต่ละบท ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) และ การดำเนิน ปรามพฤติกรรม ไม่เหมาะสม ($\bar{X} = 88$ S.D. = .66)

2.5 แบบประเมินเครื่องมือสังเกต และบันทึกพฤติกรรม การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (CLT) ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า แบบประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ สังเกตและบันทึกพฤติกรรม การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร สำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาและ อาชีพ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) พิจารณารายด้าน พบว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ทั้ง 6 ชั้น มีความถูกต้องและเหมาะสม อยู่ใน ระดับมากที่สุดทั้ง 6 ชั้น 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Warm Up) ทบทวน ดึงความ สนใจ 2) ระบุเนื้อหา แจ้งจุดประสงค์การเรียน 3) ขั้นการนำเสนอ (Presentation) คำศัพท์ โครงสร้าง และไวยากรณ์ที่เกี่ยวข้อง 4) ขั้นการฝึก (Practice) ทักษะฟัง พุด อ่าน เขียน 5) ขั้นการปฏิบัติ (Production) ทักษะฟัง พุด อ่าน เขียน และ 6) ขั้นการสรุป (Wrap Up) โดยมี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) ทั้ง 6 ชั้น 2.3.7 เครื่องมือสังเกตและบันทึก พฤติกรรม การจัดการเรียนรู้แบบตรวจ

สอบรายการ ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบประเมินเครื่องมือสังเกตและบันทึก พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบตรวจสอบรายการสำหรับครูสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนา ศักยภาพทางด้านภาษาและอาชีพ โดยภาพรวม อยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) พิจารณารายด้าน พบว่า มีความถูกต้องและความเหมาะสม อยู่ใน ระดับ มากที่สุด ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ มีการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) และการส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.88$ S.D. = .66) 2.3.8 เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบประเมินค่า ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบประเมินเครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบประเมินค่าสำหรับครูสอนวิชา ภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 2 และ 3 ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนา ศักยภาพทางด้านภาษาและอาชีพ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$ S.D. = .66) พิจารณารายด้าน พบว่า เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบประเมินค่า ทั้ง 16 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) จัดลำดับความรู้ชัดเจนตามลำดับความยาก ง่าย ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) 2) มีเอกสารประกอบการสอน ชัดเจน เป็นลำดับ ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) 3) ชี้แนะ ประเด็นสำคัญในเรื่องที่สอน ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) 4) พูดย่อเน้นประเด็นสำคัญและสรุป ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65 และ 5) หลีกเลี่ยงการพูดนอกประเด็นที่สอน ($\bar{X} = 5.00$ S.D. = .65) ผลวิจัย อาจเนื่องมาจาก การสร้างและพัฒนาเครื่องมือสำหรับการนิเทศ ถูกสร้างขึ้นมาจากยึดหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกลุ่มเป้าสำหรับการนิเทศ โดยผ่านการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ การนิเทศการสอนเป็นการช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก้าวทันโลกที่

กำลังเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน
สังกัด อุทรานันท์ (2530) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
เพื่อพัฒนาคน พัฒนางาน ประสาน สัมพันธ์และสร้างขวัญและกำลังใจ สถานศึกษา
ครู ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารการศึกษา เพื่อทำหน้าที่นิเทศการศึกษา Harris
(2020) ได้กล่าวถึงหน้าที่ ของศึกษานิเทศก์ ดังนี้หน้าที่ทางการสอน หน้าที่จัด
บริการหน้าที่จัดอำนวยความสะดวกหน้าที่การนิเทศ และหน้าที่บริหารงานทั่วไป
วไรต์น บัญสวัสดิ์ (2528) ได้ กล่าวถึงภาระหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ว่า 1) ช่วยเหลือ
ครูในการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง 2) ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตร 3) ช่วยเหลือ
ครูในการปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น 4) เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขา
วิชา ซึ่งมีอยู่ในโรงเรียนได้ช่วยเหลือเพื่อนครู 5) ส่งเสริมให้คณะครูมีความสนใจ
ในอุปกรณ์การสอน 6) ช่วยเหลือครูในการทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียนให้ดีขึ้น
7) ช่วยเหลือครูในการประเมินผลผู้เรียน 8) ส่งเสริมช่วยผู้ครูรู้จักประเมินผล
โครงการการปฏิบัติงาน และ ความก้าวหน้าของตน และ 9) ช่วยให้ครูประสบผล
สำเร็จ และมีความรู้สึกมั่นคง Alvin (2008) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษา ไว้
4 ประการ คือ 1) การนิเทศการศึกษาควรมีความถูกต้องตามหลัก 2) การนิเทศ
การศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์ 3) การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย 4)
การนิเทศการศึกษาควรจะเป็นการสร้างสรรค์ วินัย เกษมเศรษฐ์ (2521) ได้
กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะต้องยึดหลักการต่าง ๆ ดังนี้
1) หลักสภาพ 2) หลักความร่วมมือ 3) หลักการเห็นใจ 4) หลักการสร้างสรรค์
5) หลักการบูรณาการ 6) หลักการมุ่งชุมชน 7) หลักการวางแผน 8) หลักการ
ยึดหยุ่น 9) หลักกวัตตฤทธิสัย 10) หลักการประเมินผล Harris อ้างถึงใน อัญชลี
ธรรมะวิธิกุล (2552) ได้กำหนดขั้นตอนของกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้
1) ขั้นวางแผน (Planning) 2) ขั้นการจัด 3) ขั้นการนำเข้าสู่การปฏิบัติ 4) ขั้นการ
ควบคุม 5) ขั้นประเมินผล และได้นำเสนอการนิเทศการสอนด้วยวิธีการสังเกต
การสอนไว้ดังนี้ กระบวนการของการนิเทศการสอนด้วยวิธีการสังเกต การสอน

ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 1) การประชุมปรึกษา ก่อนการสังเกตร่วมกับครู 2) การสังเกต การสอนในชั้นเรียน 3) การวิเคราะห์ข้อมูลและตีความหมายการสังเกต การสอน และพิจารณากำหนดวิธีการประชุม 4) การประชุมร่วมกับครูและ 5) การวิเคราะห์ พฤติกรรมกรณีพิเศษเพื่อพิจารณาวิพากษ์การดำเนินการ การสังเกตการสอน มี 2 ลักษณะ คือ การสังเกตการสอนเชิงปริมาณ และการสังเกตการสอนเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสังเกตการสอนทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ ผลการวิจัย อาจเนื่องมาจากการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการนิเทศการสอนสำหรับกลุ่ม เป้าหมาย โดยยึดหลักการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง Nunan (1991) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูสอนภาษาควร จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับภาษามากขึ้น ให้ความสำคัญ กระบวนการเรียนตามธรรมชาติของทักษะการเรียนรู้ภาษา แผนการเรียน การสอน สื่อการเรียนการสอน แบบเรียน และวิธีการสอน ต้องอยู่บนหลักการ และความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษา นอกจากนี้ หลักสูตรการเรียนที่ยึดผู้ เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการสอนทักษะเฉพาะทางของภาษา และการพัฒนาทักษะ การเรียน โดยให้ผู้เรียนได้รับยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนได้ ทราบยุทธวิธีการเรียนที่ตนชอบ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง และพัฒนาทักษะของผู้เรียนเกี่ยวกับการประเมินตนเองโดยมีการวัดผลอยู่ เรื่อย ๆ (Ongoing Assessment) การวัด Language Proficiency ของผู้ เรียน ทิศนา ขัมมณี (2547) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง นั้น ครูต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ มิใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น เช่น การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการกระทำ (learning by doing) เพื่อให้ผู้เรียน ตื่นตัว ทั้งทางด้านกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้สร้างและพัฒนาคู่มือ การนิเทศการสอนที่มีคุณภาพ ควรนำไปใช้ติดตาม ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาทางด้านภาษาและอาชีพ

1.2 คู่มือการนิเทศและเครื่องมือการนิเทศการสอน ควรได้รับการแนะนำและนำไปใช้ในการติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูสอนวิชาภาษาอังกฤษทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา รวมทั้งนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยย่อยของ โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาอังกฤษและอาชีพของครูสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมในพื้นที่ และหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ ด้วยข้อจำกัดเรื่องเวลา ผู้วิจัยได้หาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโครงการนี้ โดยการประเมินของผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ดังนั้น ควรนำคู่มือและเครื่องมือการนิเทศการสอน ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาคุณภาพ และได้ข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาคู่มือและเครื่องมือสำหรับการนิเทศการสอน ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

2.2 การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ การติดตามและนิเทศการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลายเช่น การใช้ Digital Technology หรือการบูรณาการภายใต้สถานการณ์ที่มีความจำเป็นเกี่ยวกับ เวลา งบประมาณ ระยะเวลา และความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาโครงการทดลองรูปแบบการ บริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *พระราชบัญญัติข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- เกษม วัฒนชัย. (2545). *การปฏิรูปการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี่.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2540). *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ทิตนา แคมมณี. (2547). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาธน์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2559). *แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วไรรัตน์ บุญสวัสดิ์. (2528). *หลักการนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2553). *รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด*. นครปฐม: ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- วินัย เกษมเศรษฐ์. (2521). *หลักการและเป้าหมายการนิเทศการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. กรุงเทพมหานคร: หน่วยงานศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.
- สังัด อุทรานันท์. (2530). *การนิเทศการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สันต์ ธรรมบำรุง. (2526). *หลักการนิเทศการสอน*. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม. (2563). *ข้อมูลบุคลากรโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 2 และ 3*. มหาสารคาม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). *เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก.
- อัญชลี ธรรมะวิธิกุล. (2552). *กระบวนการในการจัดการนิเทศการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2564 จาก, <https://panchalee.wordpress.com>.
- Alvin W. S. (2008). *Supervision (Second Edition) by A. S. Barr, William H. Burton, and Leo J. Brueckner*. D. Appleton-Century Company. Retrieved January 29, 2021, from <https://doi.org/10.1080/00131724809340343>.



- BF Education First*. (n.d.). Retrieved January 29, 2019, from <https://www.edufirstschool.com>.
- Glickman, C. D., Gordon, S. P., D., and Ross-Gordon, J. M. (2001). *Supervision and Instructional Leadership: A Developmental Approach (5th)*. Boston: Allyn and Bacon.
- Harris, T. (2020). *Successful Supervision and Leadership: Ensuring High-Performance Outcomes Using the PASE™ Model 91st Edition*. Retrieved January 29, 2021, from <http://www.routledge.com>.
- Littlewood, W. T. (1992). *Foreign and Second Language Learning: Language Acquisition Research and Its Implications for the Classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marks, J. R., Stoops, E, and KingStoops, J. (1975). *Handbook of Educational Supervision: A Guide for the Practitioner*. Retrieved January 29, 2021, from https://books.google.co.th/Handbook_of_Educational.Supervision.html.
- Nunan, D. (1991). *Language Teaching Methodology: A textbook for teachers*. Sydney: Prentice- Hall.
- Spears, H. (1954). *Improving the Supervision of Instruction*. Michigan: Prentice-Hall.

การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องการเขียนร้อยกรอง
สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต
The Development of Electronic Book in Poetry Writing
for Students of Rangsit University

รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล^{1*}
Rapeephan Petchanankul^{1*}

Received: November 1, 2023

Revised: April 7, 2024

Accepted: April 9, 2024

^{*1}วิทยาลัยศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

¹College of Liberal Arts, Rangsit University

¹(E-mail: Rapeephan.p@rsu.ac.th)

*Corresponding Author

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์รายวิชาการเขียนร้อยกรอง เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรังสิต จำนวน 12 คน ที่ลงทะเบียนเรียน วิชาการเขียนร้อยกรอง (THA 312) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์รายวิชาการเขียนร้อยกรอง จำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา ดำเนินการวิจัยโดยนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปทดลองใช้กับนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ทดสอบสมมติฐานด้วยค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพ 81.25/82.78 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักศึกษามีความพึงพอใจในภาพรวมต่อชุดการสอนอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องการเขียนร้อยกรองที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถนำไปใช้เป็นการสอนแก่นักศึกษาได้

คำสำคัญ: หนังสืออิเล็กทรอนิกส์, การเขียนร้อยกรอง, มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

The purposes of this research were to develop an E-book for the Poetry Writing course, to study the learning achievement and to survey students' satisfaction after using The E-book. The research samples of this study were 12 undergraduate students of Rangsit University who enrolled in Poetry Writing subject (THA 312)

in the semester 1 of the academic year 2022. They were selected by purposive sampling. The instruments used in this research were as follows: 1) the E-book for the Poetry Writing. 2) Pretest and Posttest and 3) Questionnaire asking students' opinions. The research was conducted by having students to try out the E-book for the Poetry Writing. The data were collected and analyzed by the use of mean, percentage, standard deviation and T-test.

The results of this research indicated that the E-book for the Poetry Writing course has the efficiency value of 81.25/82.78 level which met the standard criteria. The average scores of the achievement of students after using the E-book were higher than before using the E-book are significantly different at .05, and the students' satisfaction from studying the E-book in overall was good. Study findings suggest that this E-book for the Poetry Writing course can be used to broaden the knowledge of students.

Keywords: E-Book, Poetry Writing, Rangsit University

บทนำ

ภาษาไทยคือภาษาประจำชาติมีความสำคัญต่อคนไทยทุกคน เป็นภาษาที่ต้องใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน การเรียนภาษาไทยจึงเริ่มตั้งแต่วัยเด็กเนื่องด้วยภาษาไทยแทรกอยู่ในเนื้อหาความรู้ทุกวิชา การเรียนการสอนในทุกระดับต้องปลูกฝังการเรียนรู้ตามทักษะการใช้ภาษาทั้ง 4 ด้าน คือการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ให้สามารถใช้ได้อย่างถูกต้องและคล่องแคล่ว ในกระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วยทักษะทั้ง 4 ด้าน ทักษะการเขียนนับว่าเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่ง และมีความสำคัญในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก เพราะนอกจาก

จะเป็นการสื่อสารที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และเรื่องราวต่าง ๆ แล้ว การเขียนยังสามารถเก็บเป็นหลักฐานสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรม เพื่อให้ สังคมและคนรุ่นหลังได้ศึกษาอีกด้วย

การเขียนบรรยายกรอกรเป็นลักษณะการเขียนที่ค่อนข้างซับซ้อน มากกว่าการเขียนในรูปแบบอื่น เนื่องจากบทบรรยายกรอกรมีฉันทลักษณ์เป็นข้อบังคับ ดังนั้นผู้เรียนเขียนบทบรรยายกรอกรต้องเข้าใจกฎเกณฑ์ดังกล่าวเป็นพื้นฐานจึงจะสามารถเขียนบทบรรยายกรอกรชนิดนั้น ๆ ได้ แต่ก็มิได้หมายความว่าเมื่อเข้าใจ ฉันทลักษณ์ชนิดนั้น ๆ แล้วจะเขียนได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุกัญญา จันทรพิชญ์ (2524) ที่พบว่าอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาแต่งคำประพันธ์มี หลายประการ ได้แก่ นักเรียนเบื่อหน่ายวิธีสอนของครู นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่า ตนไม่มีความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ ครูขาดความสนใจคำประพันธ์ชนิด ใหม่ ๆ เวลาที่ใช้ในการเรียนน้อยเกินไป ขาดแหล่งค้นคว้าหาความรู้ และขาดครู ที่มีความสามารถในการสอน

สำหรับปัญหาที่ผู้วิจัยพบในการสอนเขียนบทบรรยายกรอกรในรายวิชาที่รับ ผิดชอบ ทั้งวิชาการเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ (THA 220) ซึ่งเป็นวิชา แกน และวิชาการเขียนร้อยกรอง (THA 312) ซึ่งเป็นวิชาเลือกในหลักสูตรศิลป ศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยรังสิต คือ นักศึกษาเขียนบทบรรยายกรอกรไม่ถูกต้อง เนื่องจากขาดสื่อการสอนที่เข้าใจ และ อุปกรณ์ที่ก้าวหน้า ส่งผลให้นักศึกษาไม่เข้าใจ ขาดความมั่นใจที่จะฝึกเขียนบท ร้อยกรอง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ

แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อตอบรับกับความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยี และเพื่อให้ให้นักศึกษาเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียน คือการผลิตสื่อการสอนในรูปแบบ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) ซึ่งเป็นสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในการสนับสนุนการเรียนรู้ เป็นหนังสือ ที่สร้างขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สามารถอ่านเอกสารผ่านทางหน้าจอ

คอมพิวเตอร์ทั้งในระบบออฟไลน์และออนไลน์ ดังที่ Critelli (2011) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของการอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ว่า การอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้สะดวกขึ้น และผู้เรียนสามารถต่อยอดความรู้ความสนใจของตนเอง

นอกจากนี้ คุณลักษณะของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สามารถเชื่อมโยงไปยังส่วนต่าง ๆ ของหนังสือ เว็บไซต์ต่าง ๆ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์และโต้ตอบกับผู้เรียนได้ สามารถแทรกภาพ เสียง แบบทดสอบ สิ่งพิมพ์เอกสารที่ต้องการทางเครื่องพิมพ์ได้ และสามารถปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยได้ตลอดเวลา ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ไม่มีในหนังสือธรรมดาทั่วไป นักศึกษาจะได้รับความรู้และทราบความก้าวหน้าในการเรียนของตน

ประโยชน์ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีหลายประการ คือนักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาตามต้องการ และสามารถย้อนกลับไปทบทวนบทเรียนหากไม่เข้าใจ สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้ และการเป็นสื่อที่มีหลากหลายรูปแบบ จึงสามารถนำเอาความหลากหลายเหล่านั้นมาใช้ เช่น การตอบสนองที่รวดเร็ว สี สัน ภาพ และเสียง ทำให้เกิดความตื่นตัวและไม่เบื่อหน่ายสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษามีการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อย่างต่อเนื่อง เช่น งานวิจัยของ ภัทราวดี ศิริวรรณ (2557) เรื่องการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องเทคโนโลยีการก่อสร้าง 5 สำหรับนักศึกษาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ และงานวิจัยของ วันฤดี สุขสงวน (2559) เรื่องการพัฒนาสื่อการเรียนหนังสือการ์ตูนอิเล็กทรอนิกส์ วิชาบัญชีขั้นต้น ด้วยนิทานชาดก สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ งานวิจัยของ เพ็ญญา คล้ายสิงโต (2563) เรื่องการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ : โครงสร้างวลีในภาษาอังกฤษตามหลักทฤษฎีสัมพันธ์

สำหรับนิสิตสาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยพะเยา และงานวิจัยของ ปราณม ตีรอด (2565) เรื่องการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรังสิต เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะคัดเลือกเนื้อหาในรายวิชาการเขียนร้อยกรองมา พัฒนาเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสอดแทรกการฝึกทักษะการแต่งคำประพันธ์ ประเภทกลอนสุภาพและกาพย์ยานี เข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืน ซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษามีความสามารถในการพัฒนางานเขียนได้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์รายวิชาการเขียนร้อยกรอง สำหรับ นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้และทักษะการเขียนร้อยกรองก่อน เรียนและหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์รายวิชาการเขียนร้อยกรอง สำหรับ นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์รายวิชา การเขียนร้อยกรอง สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental) ซึ่งหลังจากได้รับเอกสารรับรองโครงการวิจัย (Certificate of Approval) โดยคณะกรรมการ จริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยรังสิต (COA. No. RSUERB2022-011) แล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตที่ลง

ทะเบียนเรียนวิชาการเขียนร้อยกรอง (THA 312)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการเขียนร้อยกรอง ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 12 คน ซึ่งได้มาอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง ที่สร้างขึ้นตามกระบวนการขั้นตอนการสร้างสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยทดสอบความรู้ความเข้าใจเนื้อหาของบทเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนมีลักษณะเป็นคำถามแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.3 แบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่ศึกษาที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง ทั้งด้านการใช้งาน ด้านการนำเสนอ ด้านเนื้อหา และด้านการประเมินผลการเรียน ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 4 ข้อ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาคำอธิบายรายวิชาการเขียนร้อยกรอง (THA 312) ของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต

3.2 กำหนดเนื้อหาและกิจกรรมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง และแบ่งออกเป็น 6 หน่วย แล้วจึงกำหนดสาระสำคัญ การเรียนรู้ที่คาดหวัง และกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับกาพย์ยานี หน่วยที่ 2 ลักษณะบังคับของกาพย์ยานี หน่วยที่ 3 การแต่งกาพย์ยานี หน่วยที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับกลอนสุภาพ หน่วยที่ 5 ลักษณะบังคับของกลอนสุภาพ และหน่วยที่ 6 การแต่งกลอนสุภาพ

3.3 ดำเนินการทดสอบปรับปรุงแก้ไขหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยการนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นเสนอต่อที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหาและผู้เชี่ยวชาญด้านวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา ภาษา เมื่อแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้กับนักศึกษารายบุคคลและกลุ่มย่อย เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ในเรื่องความเหมาะสมของเวลา เนื้อหาและกิจกรรม แล้วนำมาปรับแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 80/80 ของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเตรียมการทดลอง

4.1.1 สร้างและพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง ได้แก่ หน่วยที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับกาพย์ยานี หน่วยที่ 2 ลักษณะบังคับของกาพย์ยานี หน่วยที่ 3 การแต่งกาพย์ยานี หน่วยที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับกลอนสุภาพ หน่วยที่ 5 ลักษณะบังคับของกลอนสุภาพ หน่วยที่ 6 การแต่งกลอนสุภาพ ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบประเมินคุณภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง เพื่อปรับปรุงตามคำแนะนำก่อนนำไปใช้ ผลการตรวจประเมินคุณภาพอยู่ในระดับดี

4.1.2 สร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการเขียนร้อยกรอง เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีขั้นตอนคือ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและเพื่อพิจารณาว่าข้อสอบแต่ละข้อวัดตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมด้านภาษา เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

4.1.3 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อ

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง ลักษณะของคำถามเป็นแบบวัดประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดน้ำหนักคำตอบการให้คะแนนตามวิธีการสมมติ (Arbitrary Weighting Method) โดยสอบถามความพึงพอใจประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการใช้งาน ด้านการนำเสนอ ด้านเนื้อหา และด้านการประเมินผลการเรียน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและเพื่อพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละข้อตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมด้านภาษาเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

4.2 การนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรองที่สร้างขึ้นไปใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 12 คน มีขั้นตอน ดังนี้

4.2.1 ชี้แจงให้นักศึกษาทราบเกี่ยวกับวิธีการเรียน บทบาทของผู้เรียน จุดประสงค์ของการเรียน และวิธีการประเมินผลการเรียน

4.2.2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง จำนวน 6 หน่วย

4.2.3 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ นำคะแนนการทดสอบไปวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

4.2.4 ให้นักศึกษาตอบแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

5.1 วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง ตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยใช้สูตร E1/E2

5.2 หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยง

เบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง โดยใช้ค่าที่ t-test

5.4 วิเคราะห์คะแนนจากการสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังนี้

1. ผลการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 โดยมีค่าประสิทธิภาพ E1 / E2 เฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 81.15/82.78 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนเฉลี่ยค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง จากการทดสอบ

จำนวน นักศึกษา (N)	คะแนนแบบฝึกหัดระหว่างเรียน (E ₁)				คะแนนแบบทดสอบหลังเรียน (E ₂)				ประสิทธิภาพ (E ₁ / E ₂)
	คะแนน เต็ม	คะแนน รวม	\bar{X}	ร้อยละ	คะแนน เต็ม	คะแนน รวม	\bar{X}	ร้อยละ	
12	12x60	585	97.50	81.25	12x30	298	49.67	82.78	81.15/82.78

จากตารางที่ 1 แสดงว่าในการทดสอบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 81.15/82.78 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 ซึ่งเชื่อมั่นว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นี้มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้

2. นักศึกษาที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง ทำแบบทดสอบก่อนเรียนได้คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 24.50 และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.90 ส่วนคะแนนทดสอบหลังเรียนได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 49.67 และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.03 ซึ่งมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนกับหลังเรียน

จำนวน นักศึกษา (N)	คะแนนก่อนเรียน					คะแนนหลังเรียน					t-test
	คะแนน เต็ม	คะแนน รวม	\bar{X}	ร้อยละ	S.D.	คะแนน เต็ม	คะแนน รวม	\bar{X}	ร้อยละ	S.D.	
12	12x30	147	24.50	40.83	1.91	12x30	298	49.67	82.78	1.03	21.56*

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 df เท่ากับ 11

จากตารางที่ 2 พบว่า ในการทดสอบนักศึกษาที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง โดยภาพรวมเฉลี่ยทุกด้าน พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.34 เป็นดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาการเขียนร้อยกรอง

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการใช้งาน			
1.1 ความสะดวกและความคล่องตัวในการใช้ E-Book	5.0	0.0	มากที่สุด
1.2 ความชัดเจนของคำแนะนำการใช้ E-Book	5.0	0.0	มากที่สุด
1.3 ความสะดวกของการเลือกหัวข้อเรียนได้ตามความสนใจ	5.0	0.0	มากที่สุด
1.4 รูปแบบและวิธีการใช้ E-Book ช่วยให้เรียนได้สะดวก	5.0	0.0	มากที่สุด
2. ด้านการนำเสนอ			
2.1 รูปแบบของตัวอักษรที่ใช้ในการนำเสนอ	4.08	0.79	มาก
2.2 ความชัดเจนของตัวอักษร	4.08	0.79	มาก
2.3 ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร	5.0	0.0	มากที่สุด
2.4 ความเหมาะสมของการเลือกใช้สีตัวอักษร	5.0	0.0	มากที่สุด
2.5 ความเหมาะสมของสีพื้นที่ใช้	4.08	0.79	มาก
2.6 ความเหมาะสมของภาพประกอบเนื้อหา	5.0	0.0	มากที่สุด
2.7 ความเหมาะสมของเวลาการนำเสนอเนื้อหาคำบรรยาย	5.0	0.0	มากที่สุด
3. ด้านเนื้อหา			
3.1 ความครบถ้วนของหัวข้อที่เป็นองค์ประกอบของเนื้อหาวิชา	5.0	0.0	มากที่สุด
3.2 การยกตัวอย่างเหมาะสมกับหัวข้อการเรียน	4.83	0.39	มากที่สุด
3.3 เนื้อหาและความรู้ที่ได้จาก E-Book ตรงความมุ่งหวังของผู้เรียน	4.83	0.39	มากที่สุด
3.4 เนื้อหาและความรู้ที่ได้จาก E-Book สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนซ้ำในห้องเรียนปกติ	4.75	0.45	มากที่สุด
4. ด้านการประเมินผลการเรียน			
4.1 ความเหมาะสมของจำนวนแบบทดสอบ	4.67	0.49	มากที่สุด
4.2 ความสอดคล้องของแบบทดสอบกับเนื้อหาวิชา	4.67	0.49	มากที่สุด
4.3 ผลการทำแบบทดสอบใน E-Book ตรงกับความรู้อันที่ได้รับ	5.0	0.0	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษารวมทุกด้าน	4.78	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาการเขียนร้อยกรอง มากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, $SD = 0.34$) และเมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาการเขียนร้อยกรองอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

สรุปผล

1. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.15/82.78 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80
2. นักศึกษาที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาการเขียนร้อยกรอง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.78 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง พบประเด็นการวิจัย และผลการวิจัยดังนี้

1. ประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง

จากการทดสอบประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรองที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากได้พัฒนาและปรับปรุงอย่างมีระบบ เริ่มจากการกำหนดขอบเขตของเนื้อหา การเก็บข้อมูลอย่างละเอียดและได้รับการพิจารณาแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ จึงนำไปทดสอบกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรองมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 สอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537) ที่กล่าวถึงกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดฝึกสำหรับเนื้อหาที่เป็นความรู้ ความจำ ตั้งไว้ 80/80–90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติตั้งไว้ไม่ต่ำกว่า 75/75 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัลยา ฤทธิการ (2553) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่อง ชนิดของคำ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องชนิดของคำ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมมีประสิทธิภาพ

สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ นอกจากนี้จักรพล เร่บ้านเกาะ, อีรพงษ์ วิริยานนท์ และทักษิณา เครือหงส์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ที่ใช้บนคอมพิวเตอร์พกพาหน้าจอสัมผัส ในวิชางานหลอมหล่อเครื่องประดับ เรื่องการหล่อโลหะ ผลของการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 สาเหตุสำคัญที่ทำให้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรองมีประสิทธิภาพมาจากการพัฒนาครั้งนี้ใช้วิธีการสร้างตามขั้นตอนและหลักวิชา เริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ รูปแบบของบทเรียน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย การสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง เป็นสื่อที่ได้รับการออกแบบที่ตรงกับระดับความรู้ความสามารถของกลุ่มตัวอย่างและสามารถนำไปใช้ได้จริงในการเรียนการสอนทักษะการเขียนร้อยกรอง

2. ผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง

จากผลการทดสอบพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรองที่พัฒนาขึ้น ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับที่ ศักดา สุจริต (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ตามกระบวนการเรียนรู้ของกาเย่ เรื่องการออกแบบสารเพื่อการจำ รายวิชาการออกแบบสารสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการศึกษาของ ปรานม ตีรอด (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรังสิต พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้ให้นักศึกษาที่ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นอาจเนื่องมาจาก ประการแรก หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นเป็นสื่อที่สร้างความสนใจของผู้เรียน และประการที่สอง กระบวนการเรียนประกอบด้วยการทำแบบทดสอบก่อนเรียน การเรียนเนื้อหา การทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน และทำแบบทดสอบหลังเรียน ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ผลการเรียนจึงมีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้น

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง

จากผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 4.80 แสดงว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรอง นี้ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจบทเรียนได้ดี ช่วยให้การเรียนการสอนน่าสนใจมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของอาทิศย์ อินมา (2560) ที่ได้พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง การถ่ายภาพบุคคล สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความพึงพอใจต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องการถ่ายภาพบุคคลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ สิริภัทร เมืองแก้ว และกุลสิรินทร์ อภิรัตน์วรเดช (2561) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ E-book รายวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน (ภาษาจีน) สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนมีความเห็นว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเนื้อหาในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นประโยชน์และนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ผ่องศรี อิมสอน (2563) ได้ศึกษาเรื่องผลของการเรียนรู้โดยการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อการบำบัดของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ พบว่า นักศึกษาพอใจที่จะนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

มาใช้เช่นกัน ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้ให้นักศึกษาที่ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาการเขียนร้อยกรองมีความพึงพอใจต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์คือ เนื้อหาและรูปแบบที่สมกับความสามารถ ช่วยให้นักศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจเนื้อหา แสดงให้เห็นว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้เรียนสามารถใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อทบทวนเนื้อหาการเรียนรู้ได้อย่างไม่จำกัด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรทำการวิจัยในเนื้อหาเกี่ยวกับการเขียนประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะในเนื้อหาที่มีความซับซ้อน และจัดทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

การจัดทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จะช่วยกระตุ้นความสนใจ ให้นักศึกษาใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเองนอกห้องเรียนทุกเวลาและทุกสถานที่ตามที่นักศึกษาต้องการ ทั้งยังเป็นการลดเวลาเรียนในชั้นเรียนอีกด้วย

บรรณานุกรม

- กัลยา ถวิลการ. (2553). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องชนิดของคำ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. มหาสารคาม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จักรพล เร่บ้านเกาะ ชีรพงษ์ วิริยานนท์ และทักษิณา เครือหงส์. (2557). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ที่ใช้บนคอมพิวเตอร์พกพา หน้าจอสัมผัส ในวิชางานหลอมหล่อเครื่องประดับ เรื่องการหล่อโลหะ. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 5(2), 103-111.

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2537). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปรานม ดีรอด. (2565). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรังสิต. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 33(1), 126-139.
- ผ่องศรี อิมสอน (2563) ผลของการเรียนรู้โดยการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อการบำบัดของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์. *วารสารเกื้อการุณย์*, 27(2), 50-62.
- ภัทราวดี ศิริวรรณ. (2557). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง เทคโนโลยีการก่อสร้าง 5 สำหรับนักศึกษาสถาปัตยกรรม*. พระนครศรีอยุธยา: คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- วันฤดี สุขสงวน. (2559). การพัฒนาสื่อการเรียนหนังสือการ์ตูนอิเล็กทรอนิกส์ วิชาบัญชีขั้นต้น ด้วยนิทานชาดก. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 2(1), 81-90.
- ศักดิ์ สุจริต. (2558). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ตามกระบวนการเรียนรู้ของกาเย่ เรื่องการออกแบบสารเพื่อการจำ รายวิชาการออกแบบสาร สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 11(1), 170-178.
- สิริภัทร เมืองแก้ว และกุลสิรินทร์ อภิรัตน์วรเดช. (2561). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ E-book รายวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน (ภาษาจีน) สำหรับนิสิตชั้นปีที่1 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 2(1), 18-32.

- สุกัญญา จันทร์เพ็ญ. (2524). *การสร้างแบบฝึกการเขียนกลอนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง วิทยาลัยครูอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อาทิตย์ อินมา. (2560). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องการถ่ายภาพบุคคล สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี*. (การศึกษาระดับปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Critelli, K. (2011). *The effect of multimedia e-books on the acquisition of early literacy skills*. (Master of Science, Health Sciences, University of New Jersey).

การเพิ่มศักยภาพผู้แปลภาษาในสถานประกอบการในเขตพื้นที่ อีอีซี: หลักสูตรพัฒนานักแปลและล่ามในสถานประกอบการ Enhancing Translators in the Eastern Economic Corridor: a Training Program for Workplace-Specific Translation and Interpretation

ทศพร อธิฐงาม^{1*} ปิยพร พรสุริยา², พรรณพกา รุ่งเรือง ฮาเวิร์ธ³,
กรภัทร พฤกษ์ชัยกุล⁴, ศุภรักษ์ เตชะเจริญรุ่งเรือง⁵ และ ปานเสก อาทรธรรสุข⁶
Todsaporn It-ngam¹, Piyapom Pomsuriya², Phanphaka Rungruang Haworth³,
Korapat Pruekchaikul⁴, Suparak Techacharoenrungrueang⁵, and
Pansek Arthornturasook⁶

Received: April 11, 2024

Revised: April 28, 2024

Accepted: April 30, 2024

¹²³สถาบันภาษา มหาวิทยาลัยบูรพา

¹²³Language Institute, Burapha University

*¹(E-mail: todsaporn@go.buu.ac.th) *Corresponding Author

²(E-mail: piyaporn.po@go.buu.ac.th)

³(E-mail: phanphaka.ru@go.buu.ac.th)

⁴ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⁴Department of Linguistics, Faculty of Humanities, Kasetsart University

⁴(E-mail: korapat.pr@ku.th)

⁵ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

⁵Department of English, Faculty of Humanities, Chiangmai University

⁵(E-mail: suparak.t@cmu.ac.th)

⁶ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

⁶Department of Oriental Languages, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Burapha University

⁶(E-mail: pansek@go.buu.ac.th)

บทคัดย่อ

เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC เป็นพื้นที่ที่มีการลงทุนจากต่างชาติและมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก จึงมีความต้องการใช้งานผู้แปลภาษาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรเพิ่มพูนศักยภาพทางด้านการแปลและการล่ามสำหรับผู้ปฏิบัติการด้านการแปลภาษาในสถานประกอบการในเขตพื้นที่ EEC และเพื่อพัฒนาผู้ปฏิบัติงานด้านการแปลภาษารุ่นใหม่ที่มีความเชี่ยวชาญในบริบทพื้นที่ EEC วิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วยการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มพูนศักยภาพผู้แปลภาษา ซึ่งมีเนื้อหาการอบรม 8 หัวข้อและการลงพื้นที่เรียนรู้ในชุมชน 3 ครั้ง ครอบคลุมการพัฒนาความรู้ ทักษะทัศนคติ บุคลิกลักษณะ และแรงจูงใจในการเป็นผู้แปลภาษา ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้แก่นักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาภาษาเกาหลี ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาอังกฤษจำนวน 16 คน ผู้เข้าร่วมวิจัยผ่านการอบรมในหลักสูตรที่กำหนดและทำงานแปลภาษาเป็นเวลา 10 เดือน และมีการประเมินการพัฒนาศักยภาพ 7 ด้านโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและด้วยตนเองในช่วงต้น และท้ายโครงการ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรเพิ่มพูนศักยภาพผู้แปลภาษา และมีผลการพัฒนาศักยภาพดีขึ้นทั้ง 7 ด้าน ผู้เข้าร่วมวิจัยจึงมีความพร้อมทั้งสมรรถนะทักษะ (Hard Skills) และจรณทักษะ (Soft Skills) เพื่อการเป็นนักแปลภาษาในสถานประกอบการในพื้นที่ EEC ได้ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าศักยภาพด้านการสื่อสารและทำงานร่วมกันของนักแปลภาษายังเป็นความท้าทายสำคัญสำหรับนักแปลเพื่อการทำงานในอนาคต คำสำคัญ: เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, การแปล, การล่าม, การพัฒนาศักยภาพ

Abstract

The Eastern Economic Corridor (EEC) is an area with foreign investment and world-famous tourist attractions, so there is an

increasing demand for translators in the area. This research aims to develop a training program to enhance translation and interpretation capabilities for language translation practitioners in workplaces in the EEC area and to develop a new generation of language translation practitioners who specialize in the context of the EEC area. The research methodology included developing a training program to enhance the competencies of translators, which consisted of training content in 8 topics and 3 field study trips to local communities. This training program covers the development of knowledge, skills, attitudes, personality traits, and motivation to become a translator. The research participants included 16 undergraduates and graduates in Korean, Chinese, Japanese, and English. The participants underwent the training program and worked on translation tasks for 10 months. They were assessed for their development in 7 areas of competency by their advisor and themselves at the beginning and end of the project. The research results found that the participants were satisfied with the training program and had better development results in all 7 areas of competency. The participants are, therefore, equipped with both hard skills and soft skills to become translators in workplaces in the EEC area. However, the results reflect that the communication and collaboration competency is still a major challenge for translators for future work.

Keywords: Eastern Economic Corridor, Translation, Interpretation, Competency Development

บทนำ

เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor หรือ EEC) ครอบคลุม 3 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง เป็นนโยบายของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 เพื่อขับเคลื่อนประเทศให้หลุดพ้นจากกับดักการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2561) พื้นที่นี้จะได้รับการพัฒนาให้เกิดอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงจากต่างประเทศพร้อมกับการยกระดับการท่องเที่ยวในพื้นที่สู่การท่องเที่ยวระดับโลกอย่างยั่งยืน การลงทุนจากต่างชาติมีนัยสำคัญในพื้นที่ EEC จากสถิติพบว่าปริมาณการลงทุนในพื้นที่นี้มาจากชาวต่างชาติมากกว่าร้อยละ 55 ซึ่งส่วนใหญ่มาจากญี่ปุ่น จีน สิงคโปร์ ฮองกง ไต้หวัน และเกาหลีใต้ (กองบรรณาธิการ, 2565; ส่วนประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจ กองข้อมูลธุรกิจ, 2566; สำนักข่าวเอมร์ฟอร์ต, 2562) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการสื่อสารระหว่างภาษาเพื่อการดำเนินธุรกิจ และอาจกล่าวได้ว่า ภาษาต่างประเทศสำคัญที่ใช้ในการทำธุรกิจ (Business Language) ของพื้นที่ EEC ได้แก่ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน และภาษาเกาหลี นอกเหนือจากภาษาอังกฤษซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าภาษาต่างประเทศทั้ง 4 ภาษานี้มีความสำคัญในการดำเนินธุรกิจและอาจส่งผลด้านลบได้หากไม่มีการสื่อสารระหว่างภาษาที่ดีพอ ดังที่ Jung (2015) เสนอว่าไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับชาวไทยที่เรียนภาษาเกาหลีจะเข้าใจวัฒนธรรมเกาหลีได้ เพราะต้องรู้วิธีการใช้ภาษาของชาวเกาหลีในสังคมเกาหลี Kongrasri and Yan Feng (2016) และ Chongchaidejwong (2018) ศึกษาการสื่อสารของบริษัทสัญชาติจีนที่ตั้งอยู่ในประเทศไทยพบว่า เมื่อพนักงานขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมจีนและมีความสามารถภาษาจีนไม่เพียงพอ จะทำให้การสื่อสารไม่ราบรื่น ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทได้ เช่นเดียวกับบริษัทสัญชาติญี่ปุ่นในประเทศไทย Siengthai (2015) พบว่าปัจจัยด้านภาษาเป็น

อุปสรรคเบื้องต้นของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย เพราะชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อสารกับชาวไทยได้ ทำให้การสื่อสารแนวคิดภายในองค์กรเกิดขึ้นอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และ Thongsookularn (2020) ซึ่งศึกษาความสามารถทางภาษาอังกฤษของพนักงานบริษัทชาวไทยได้ให้ข้อเสนอว่า ปัญหาต่อการสื่อสารอาจเกิดจากความสามารถทางภาษาต่างประเทศของพนักงานที่ไม่พอและอาจมีผลต่อผลิตภาพ (Productivity) ขององค์กร

ด้วยเหตุนี้องค์กรหลายแห่งมีการจ้างล่ามหรือนักแปลให้ทำหน้าที่เสมือนตัวกลางที่ใช้ภาษาในการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และความต้องการระหว่างชาวต่างชาติและชาวไทยในองค์กร จากการศึกษาพบว่าความต้องการจ้างล่ามหรือนักแปลในลักษณะนี้มีเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ EEC ซึ่งนับเป็นพื้นที่ที่มีความต้องการล่ามและนักแปลในสถานประกอบการสูงเป็นอันดับต้นของประเทศ (Burapasirawat, 2020; Poonlarp, 2016)

ในภาคการท่องเที่ยว ล่ามและนักแปลภาษามีความสำคัญเช่นกัน เพราะพื้นที่ EEC มีแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก มีนักท่องเที่ยวจากต่างชาติเป็นจำนวนมาก และมีศักยภาพอย่างมากสำหรับการท่องเที่ยวเชิงชุมชนและเชิงวัฒนธรรม (Somnuk & Sawatwong, 2023; ประไพพิศ สวัสดิ์รัมย์ และ มุขสุดา พูลสวัสดิ์, 2554) รวมทั้งมีการนำเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง (ปุณยพล เย็นสุขเอิบ และคณะ, 2564) ล่ามและนักแปลภาษามีบทบาทในการแปลข้อมูลทางการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การแปลแผ่นพับ เอกสารประชาสัมพันธ์ ป้ายต่าง ๆ และเว็บไซต์ด้านการท่องเที่ยว (Chueasuai, 2022; Limsiriruengrai, 2015; Ngampramuan, 2022; Phromyaem, 2022) ในธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ เช่น ธุรกิจการประชุมและนิทรรศการระดับนานาชาติ (Meetings, Incentives, Conventions, Exhibitions หรือ MICE) ล่ามและนักแปลภาษานับว่าเป็นฟันเฟืองสำคัญที่ช่วยสนับสนุนธุรกิจนี้ (Phongnga et al., 2016; ปรียวาทิ ผลอเนก, 2565)

การศึกษาประกาศรับสมัครงาน (Burapasirawat, 2020; Poonlarp, 2016) และการทำงานของล่าม (Piyathamrongchai, 2018; บุชบา บรรจงมณี, 2547) พบว่าผู้ปฏิบัติงานตำแหน่งนี้ต้องทำหน้าที่ทั้งการแปลและการล่ามผสมผสานกัน อย่างไรก็ตาม แม้การแปล (Translation) และการล่าม (Interpretation) เป็นคำที่อาจใช้แทนกันได้ ในหลายบริบท แต่แท้จริงแล้วทั้งสองสิ่งนี้มีความแตกต่างกันอย่างมาก Newmark (1988) ให้คำนิยามการแปลว่า หมายถึงการแปลงข้อความเป็นลายลักษณ์อักษรจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง ในขณะที่ Millán and Bartrina (2018) อธิบายว่าการล่ามเกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดคำพูดระหว่างภาษาเพื่ออำนวยความสะดวกในการสื่อสารระหว่างผู้ใช้ภาษาที่ต่างกัน ซึ่งอาจเกิดขึ้นต่อกัน (Consecutively) หรือเกิดขึ้นพร้อมกัน (Simultaneously) ยิ่งไปกว่านั้น Pöchhacker (2016) เน้นว่าความรวดเร็ว (Immediacy) เป็นความแตกต่างอย่างชัดเจนที่สุดระหว่างการล่ามและการแปล

กระบวนการแปลเริ่มต้นจากการเลือกข้อความที่จะแปล วิเคราะห์ และเข้าใจความหมายของข้อความต้นทาง แล้วจึงแปลข้อความเป็นภาษาปลายทางซึ่งต้องมีการปรับโครงสร้างภาษาใหม่เพื่อให้ได้คำแปลที่เหมาะสม ตรวจสอบ และแก้ไขข้อผิดพลาดในการแปล และการประเมินคุณภาพของการแปล (House, 2016; สุพรรณิ ปิ่นมณี, 2562) ความท้าทายที่มักเกิดกับนักแปลคือการแปลคำต้นฉบับที่ไม่มีในภาษาปลายทางโดยเฉพาะคำที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม (Cultural-specific items) Baker (2018) ได้อธิบายกลวิธีที่นักแปลใช้เมื่อพบปัญหาดังกล่าว เช่น การใช้คำที่มีความหมายกว้างขึ้น การแทนที่ด้วยคำในวัฒนธรรมของภาษาปลายทาง การใช้คำยืมพร้อมแทรกคำอธิบาย การละทิ้งหรือไม่แปลคำนั้น และการเพิ่มภาพประกอบเป็นตัวอย่าง เป็นต้น

การแปลแบบล่ามหรือการล่าม (Interpretation) เป็นการแปลรูปแบบหนึ่งที่ผู้แปลหรือล่ามจะใช้ทักษะการฟังการพูดในการทำงาน กล่าวคือ ล่ามจะต้องฟังต้นฉบับในภาษาต้นทางและแปลเป็นคำพูดโดยใช้ภาษาปลายทางเพื่อให้

ผู้ฟังคำแปลสามารถเข้าใจต้นฉบับและสามารถสื่อสารในสถานการณ์นั้นได้ (ธารทิพย์ แก้วทิพย์, 2545; ศศิ จันทรประพันธ์, 2561) สิ่งที่ทำให้การล่ามต่างจากการแปลคือความรวดเร็ว (Immediacy) (Pöchhacker, 2016) เนื่องจากล่ามทำงานกับภาษาพูดที่เกิดขึ้นในเวลาจริงและไม่มีโอกาสในการปรับปรุงหรือแก้ไขสิ่งที่แปลไปแล้ว

การล่ามเกี่ยวข้องการทำงานภายในสมองซึ่งต้องใช้ความพยายามในการคิดพิจารณาอย่างรวดเร็ว (Valdeón, 2021) ธารทิพย์ แก้วทิพย์ (2545) แบ่งกระบวนการแปลแบบล่ามเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ รับรู้และทำความเข้าใจ แปลโดยผลออกจากภาษาเพื่อ “จับความหมาย” และถ่ายทอดใหม่เป็นภาษาปลายทาง ดังนั้น ล่ามต้องมีความรู้ภาษาอย่างน้อย 2 ภาษา หากแบ่งความสามารถทางภาษาเป็น 3 ระดับ คือ ภาษาที่เชี่ยวชาญที่สุด ภาษาที่เชี่ยวชาญรองลงมา และภาษาที่เชี่ยวชาญน้อยที่สุด ล่ามจะทำงานได้ดีเมื่อแปลจากภาษาที่มีความเชี่ยวชาญรองหรือน้อย ไปสู่ภาษาที่เชี่ยวชาญมากที่สุด สอดคล้องกับการรายงานของ Piyathamrongchai (2018) ซึ่งพบว่างานของล่ามชาวไทยในสถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นการแปลจากภาษาต่างประเทศ (ภาษาญี่ปุ่น) เป็นภาษาไทยเช่นกัน เมื่อพิจารณาถึงบริบทและความต้องการในพื้นที่ EEC การพัฒนานักแปลและล่ามควรคำนึงถึงการพัฒนาทักษะภาษาที่จำเป็น ความรอบรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและบริการ รวมทั้งข้อมูลทางวัฒนธรรมด้วย นอกจากสมรรถนทักษะ (Hard Skills) เหล่านั้นแล้ว นักแปลและล่ามควรได้รับการพัฒนาจรรยาบรรณ (Soft Skills) เช่นกัน เนื่องจากบุคลากรคนเดียวอาจทำหน้าที่หลายอย่าง เช่น การแปล การทำงานล่าม และหน้าที่อื่น ๆ ควบคู่ไปพร้อมกัน ทักษะอย่างหลังนี้จะส่งเสริมให้นักแปลและล่ามมีทัศนคติที่ดีและมีความสุขในการทำงาน

อย่างไรก็ตาม การสอนวิชาการแปลและการล่ามส่วนใหญ่เป็นเพียงรายวิชาในหลักสูตรปริญญาตรีสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ ซึ่งยังมีส่วนที่ไม่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม

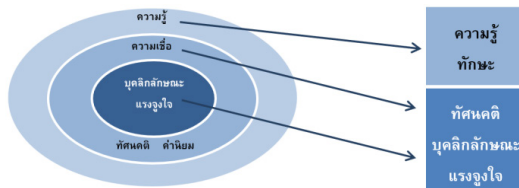
(Poonlarp, 2016; Poonlarp & Leenakitti, 2016) การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งตอบสนองประเด็นปัญหาดังกล่าว โดยการสร้างหลักสูตรที่พัฒนานักแปลและล่ามสำหรับทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น และเพื่อให้เป็นนักแปลภาษารุ่นใหม่ที่เกี่ยวข้องกับบริบท EEC สามารถทำงานได้ดีทั้งในสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมและบริการท่องเที่ยวได้อย่างดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเพิ่มพูนศักยภาพทางการแปลและการล่ามสำหรับผู้ปฏิบัติการด้านการแปลภาษาในสถานประกอบการในเขตพื้นที่ EEC
2. เพื่อพัฒนาผู้ปฏิบัติงานด้านการแปลภาษารุ่นใหม่ที่มีความเชี่ยวชาญในบริบทพื้นที่ EEC

วิธีการศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรเพิ่มพูนศักยภาพทางการแปลและการล่าม การพัฒนาศักยภาพ (Competence) ของการวิจัยนี้ ใช้กรอบแนวคิดของ McClelland (1973) ซึ่งกล่าวว่าศักยภาพหมายถึงคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสร้างผลงานที่โดดเด่น ศักยภาพของบุคคลประกอบด้วยทักษะทางปัญญา เช่น การอ่าน การเขียน การคำนวณ ตลอดจนทักษะทางการสื่อสารทั้งทางวันภาษาและอวัจนภาษา และบุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายใต้ปัจเจกบุคคล



ภาพที่ 1 องค์ประกอบของศักยภาพ (Competence) ตามแนวคิด McClelland

อัญญวัฒน์ จันทสุโท และคณะ (2566) สรूपองค์ประกอบของศักยภาพ โดยแบ่งการพัฒนาตามระดับความยากง่าย ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) และ ทักษะ (Skills) เป็นองค์ประกอบที่พัฒนาได้ไม่ยากเพราะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออก และสามารถใช้การศึกษาและการฝึกฝนปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาได้ ส่วนองค์ประกอบที่เปลี่ยนแปลงได้ยากกว่า ได้แก่ มโนทัศน์ส่วนบุคคล (Self-concept) บุคลิกลักษณะ (Trait) และแรงจูงใจ (Motive) องค์ประกอบเหล่านี้ซ่อนอยู่ภายในบุคคลและการพัฒนาอาจต้องใช้เวลามากกว่าจะแสดงออกให้เห็น การออกแบบหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้แปลและล่ามในงานวิจัยนี้จึงใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของ McClelland (1973) และเนื้อหาในหลักสูตรมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพ ให้ครบทั้ง 5 ด้าน

กระบวนการวิธีที่ใช้ในการพัฒนาผู้แปลและล่ามในการวิจัยนี้อ้างอิง แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ Nadler and Nadler (1989) ซึ่งทศพร พิษระ (2566) ได้สรุปไว้ว่า “วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มี 3 วิธี คือ (1) การฝึกอบรม เป็นการเรียนรู้งานในปัจจุบันของผู้เรียน (2) การศึกษาเป็นการเรียนรู้งานในอนาคตของผู้เรียน และ (3) การพัฒนาเป็นการเรียนรู้ที่เน้นไปยังตัวองค์กร เพื่อให้องค์กรปรับตัวได้ในทุกสถานการณ์” ดังนั้น หลักสูตรนี้จึงประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการ การลงพื้นที่เพื่อศึกษาในสถานประกอบการ และการลงมือปฏิบัติ แปลภาษาจริง โดยตั้งวัตถุประสงค์ว่าเมื่อผู้เรียนได้ผ่านหลักสูตรนี้แล้วจะทำให้ผู้เรียน เกิดทั้งสมรรถนทักษะ (Hard skill) ได้แก่ ความรู้และทักษะใหม่ด้านการแปล และการล่าม และจรณทักษะ (Soft skill) ได้แก่ ทศนคติ บุคลิกภาพ และแรงจูงใจเกี่ยวกับการทำงานด้านการแปลและการล่าม จนทำให้เป็นผู้แปลภาษาที่มีความเชี่ยวชาญและมีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ EEC ได้

เนื้อหาหลักสูตรประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการจำนวน 8 หัวข้อ รวม 35 ชั่วโมง และการลงพื้นที่เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจำนวน 3 แห่ง (ดังตารางที่ 1) เนื้อหาหลักสูตรและวิทยากรได้รับการพัฒนา คัดเลือก และตรวจสอบโดย

ตัวแทนคณบดีวิจัยที่เชี่ยวชาญด้านการแปลและการล่าม และมีการให้ผู้เข้าอบรม ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรหลังเสร็จสิ้นการอบรมแต่ละหัวข้อ โดยมี หัวข้อการอบรมดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงหัวข้อการฝึกอบรมและลงพื้นที่เรียนรู้

ลำดับ	หัวข้อ
1	เปิดโลกนักแปล : แนวคิดและหลักการพื้นฐานในการทำการแปลภาษา
2	การใช้เทคโนโลยีการแปลภาษา : เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับช่วยในการทำงานของนักแปล
3	แปลซีรี่ย์ไม่ซีเรียส : เทคนิคในการแปลบทละครและบทภาพยนตร์ การแปลคำเกี่ยวกับวัฒนธรรม
4	เส้นทางจากล่ามมือใหม่สู่มืออาชีพ : แนวคิดการหลักการพื้นฐานการเป็นล่ามแบบต่าง ๆ
5	จากล่ามโรงงานสู่ล่ามหัวใจ Soft Skills เพื่อมืออาชีพ : ทักษะคิดและบุคลิกสำหรับการเป็นล่ามประจำตัว
6	ล่ามประจำสถานประกอบการ...ถึงโรงงานก็พร้อมลุย! : การทำงานของล่ามในโรงงานอุตสาหกรรม
7	ท่องโลกกับล่ามท่องเที่ยว : บทบาทและวิธีการทำงานของล่ามเพื่อการท่องเที่ยว
8	ชุมชนท่องเที่ยวภาคตะวันออก : ประวัติความเป็นมา รูปแบบการท่องเที่ยวเฉพาะทาง และ ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
	ลงพื้นที่เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น 3 แห่ง - ชุมชนบ้านซากแก้ว, ชุมชนตลาดนาเกลือ, ชุมชนหนองปลาไหล

ผู้เข้าร่วมการวิจัย

ผู้เข้าร่วมการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่ต้องการทำงานด้านการแปลและล่ามในพื้นที่ EEC ซึ่งครอบคลุม 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา และทำการแปลคู่ภาษาใดภาษาหนึ่งจาก 4 คู่ภาษา ได้แก่ ไทย-เกาหลี ไทย-จีน ไทย-ญี่ปุ่น และไทย-อังกฤษ เนื่องจากทั้ง 4 ภาษานี้เป็นภาษาธุรกิจสำคัญในพื้นที่ โดยรับสมัครผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมวิจัยจำนวนไม่น้อยกว่า 12 คน ผู้เข้าร่วมวิจัยเข้ารับการอบรมทั้ง 8 หัวข้อ ลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชน 3 ครั้ง และปฏิบัติการแปลภาษา

หรือล่ามทุกเดือน นอกจากนี้ นักแปลแต่ละคู่ภาษาจะมีอาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่มย่อย ตรวจสอบงานแปล และประชุมกลุ่มทุกเดือน มีระยะเวลาร่วมโครงการวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 - กรกฎาคม พ.ศ. 2566 (รวม 10 เดือน) และได้รับค่าตอบแทนคนละไม่น้อยกว่า 3,700 บาทต่อเดือน

คุณสมบัติของผู้สมัครเข้าร่วมการวิจัย ได้แก่ มีสัญชาติไทย สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาภาษาเกาหลี จีน ญี่ปุ่น หรืออังกฤษ หรือกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3-4 มีเกรดเฉลี่ยสะสม 3.00 ขึ้นไป และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาโครงการ ซึ่งมีผู้สมัครและมีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้น 16 คน แบ่งเป็นนักแปลภาษาจีน 2 คน นักแปลภาษาเกาหลี 3 คน นักแปลภาษาญี่ปุ่น 3 คน และนักแปลภาษาอังกฤษ 8 คน โดยที่เป็นผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว 2 คน และกำลังศึกษาอยู่ 14 คน ผู้เข้าร่วมวิจัยถูกจัดเป็นกลุ่มย่อยจำนวน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 2-3 คน และมีอาจารย์ประจำกลุ่ม 6 คน ให้คำแนะนำและประเมินงานแปลของผู้เข้าร่วมวิจัยทุกเดือน อย่างไรก็ตาม ก่อนสิ้นสุดการวิจัย มีนักแปลภาษาอังกฤษขอลาออก 1 คน เนื่องจากย้ายพื้นที่การทำงาน ดังนั้น จึงเหลือผู้เข้าร่วมการวิจัยจำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรเพิ่มพูนศักยภาพทางการแปลและการล่าม แบบประเมินการพัฒนาศักยภาพนักแปลภาษาสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา และแบบประเมินการพัฒนาศักยภาพนักแปลภาษาสำหรับประเมินตนเอง เครื่องมือวิจัยได้รับการประเมินคุณภาพตามกระบวนการ Item-Objective Congruence หรือ IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งผลการประเมินทุกข้ออยู่ในระดับที่ดี มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา หลังจากปรับปรุงตามคำแนะนำแล้วแบบประเมินใหม่มีลักษณะดังนี้

(1) แบบประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรเพิ่มพูนศักยภาพทางการแปลและการล่าม: ผู้เข้าร่วมวิจัยประเมินเนื้อหาการอบรมและวิทยากร ประกอบด้วย

ในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาความรู้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ด้านการถ่ายทอดเนื้อหา ด้านการมีส่วนร่วมในการเรียน ด้านสื่อประกอบการอบรม และด้านความเหมาะสมของระยะเวลา ลักษณะแบบสอบถามเป็นไปตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	ไม่เห็นด้วย	2
เห็นด้วย	4	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
ไม่แน่ใจ	3		

คะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 1.00-5.00 การแปลผลคะแนนของความพึงพอใจต่อหลักสูตรเพิ่มพูนศักยภาพทางการแปลและการล่ามพิจารณาจากคะแนนเต็มต่ำสุด (1.00 คะแนน) และคะแนนเต็มสูงสุด (5.00 คะแนน) กำหนดแบ่งเป็น 5 ระดับ (Bloom et al., 1971) ดังนี้

4.50 - 5.00 หมายถึงระดับมากที่สุด	1.50 - 2.49 หมายถึงระดับน้อย
3.50 - 4.49 หมายถึงระดับมาก	1.00 - 1.69 หมายถึงระดับน้อยที่สุด
2.50 - 3.49 หมายถึงระดับปานกลาง	

(2) แบบประเมินการพัฒนาศักยภาพนักแปลภาษาสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา: ให้อาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่มย่อยเป็นผู้ประเมินระดับการพัฒนาของนักแปลในช่วงต้นและช่วงท้ายโครงการ แบบประเมินประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ความแม่นยำในการแปล การปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมและบริบท ความสามารถทางภาษา ความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง การจัดการเวลาและประสิทธิภาพ กระบวนการประกันคุณภาพ และการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ลักษณะแบบสอบถามเป็นไปตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	ไม่เห็นด้วย	2
เห็นด้วย	4	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1

ไม่แน่ใจ 3

คะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 1.00-5.00 การแปลผลคะแนนการประเมินการพัฒนาศัภยภาพนักแปลภาษาโดยอาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาจากอัตราความแตกต่างระหว่างผลการประเมินช่วงต้นและช่วงท้ายโครงการ กำหนดแบ่งระดับพัฒนาการเป็น 4 ระดับ คือ ดังนี้

- 1.34 ขึ้นไป หมายถึง ระดับมาก 1.01 – 1.17 หมายถึง ระดับน้อย
1.18 - 1.33 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.00 ลงมา หมายถึง ไม่มี

(3) แบบประเมินการพัฒนาศัภยภาพนักแปลภาษาสำหรับประเมินตนเอง: ให้ผู้เข้าร่วมวิจัยประเมินตนเองในช่วงต้นและช่วงท้ายโครงการ แบบประเมินนี้มี 7 ด้าน ได้แก่ ความแม่นยำในการแปล การปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมและบริบทความสามารถทางภาษา ความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง การจัดการเวลาและประสิทธิภาพ กระบวนการประกันคุณภาพ และการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ลักษณะแบบสอบถามเป็นไปตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- | | | | |
|-------------------|---|----------------------|---|
| เห็นด้วยอย่างยิ่ง | 5 | ไม่เห็นด้วย | 2 |
| เห็นด้วย | 4 | ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง | 1 |
| ไม่แน่ใจ | 3 | | |

คะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 1.00-5.00 การแปลผลคะแนนการประเมินการพัฒนาศัภยภาพนักแปลภาษาโดยอาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาจากอัตราความแตกต่างระหว่างผลการประเมินช่วงต้นและช่วงท้ายโครงการ กำหนดแบ่งระดับพัฒนาการเป็น 4 ระดับ คือ ดังนี้

- 1.34 ขึ้นไป หมายถึง ระดับมาก 1.01 – 1.17 หมายถึง ระดับน้อย
1.18 - 1.33 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.00 ลงมา หมายถึง ไม่มี

ผลการศึกษา

(1) การพัฒนาหลักสูตรเพิ่มพูนศักยภาพทางด้านการแปลและการล่ามสำหรับผู้ปฏิบัติการด้านการแปลภาษาในสถานประกอบการในเขตพื้นที่ EEC หลักสูตรเพิ่มพูนศักยภาพทางด้านการแปลและการล่ามมีผลประเมินความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 6 หัวข้อ และระดับมาก 2 หัวข้อ ดังตารางที่ 2 และมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด (4.54 คะแนน)

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรเพิ่มพูนศักยภาพทางด้านการแปลและการล่าม

ลำดับ	หัวข้อ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1	เปิดโลกนักแปล	4.58	0.52	มากที่สุด
2	การใช้เทคโนโลยีการแปลภาษา	4.70	0.39	มากที่สุด
3	แปลซีรี่ย์ไม่ซีเรียส	4.55	0.52	มากที่สุด
4	เส้นทางจากล่ามมือใหม่สู่มืออาชีพ	4.63	0.54	มากที่สุด
5	จากล่ามโรงงานสู่ล่ามคู่ใจ Soft Skills เพื่อมืออาชีพ	4.50	0.48	มากที่สุด
6	ล่ามประจำสถานประกอบการ...ถึงโรงงานก็พร้อมลุย!	4.26	0.48	มาก
7	ท่องโลกกับล่ามท่องเที่ยว	4.66	0.47	มากที่สุด
8	ชุมชนท่องเที่ยวภาคตะวันออก	4.40	0.65	มาก
	รวม	4.54	-	มากที่สุด

(2) การพัฒนาผู้ปฏิบัติงานด้านการแปลภาษารุ่นใหม่ที่มีความเชี่ยวชาญในบริบทพื้นที่ EEC

การประเมินการพัฒนาศักยภาพนักแปลภาษาโดยอาจารย์ที่ปรึกษา มีผลการประเมินช่วงต้นโครงการ ช่วงท้ายโครงการ และระดับการพัฒนา พบว่ามีการพัฒนาที่ดีขึ้นระดับปานกลาง 4 ด้าน และดีขึ้นเล็กน้อย 3 ด้าน โดยมีระดับการพัฒนารวมในระดับปานกลาง (1.20 คะแนน) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินระดับการพัฒนาศัภษาพนักแปลภาษาโดยอาจารย์ที่ปรึกษา

ข้อที่	หัวข้อการประเมิน	ช่วงต้น (A)	ช่วงท้าย (B)	อัตราความแตกต่าง (B) / (A)	ระดับการพัฒนา
1	ความแม่นยำในการแปล	3.20	3.97	1.24	ปานกลาง
2	การปรับให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมและบริบท	3.09	3.92	1.27	ปานกลาง
3	ความสามารถทางภาษา	3.16	3.74	1.19	ปานกลาง
4	ความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง	3.27	3.77	1.15	น้อย
5	การจัดการเวลาและประสิทธิภาพ	4.27	4.46	1.04	น้อย
6	กระบวนการประกันคุณภาพ	3.17	3.97	1.25	ปานกลาง
7	การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน	3.47	3.97	1.14	น้อย
	รวม	3.28	3.92	1.20	ปานกลาง

การประเมินการพัฒนาศัภษาพนักแปลภาษาด้วยตนเอง มีผลการประเมินช่วงต้นโครงการ ช่วงท้ายโครงการ และระดับการพัฒนา พบว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยประเมินการพัฒนาของตนเองดีขึ้นระดับมาก 2 ด้าน ดีขึ้นระดับปานกลาง 2 ด้าน และดีขึ้นเล็กน้อย 3 ด้าน โดยมีระดับการพัฒนารวมในระดับปานกลาง (1.22 คะแนน) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินระดับการพัฒนาศักยภาพนักแปลภาษาด้วยตนเอง

ข้อที่	หัวข้อการประเมิน	ช่วงต้น (A)	ช่วงท้าย (B)	อัตราความ แตกต่าง (B) / (A)	ระดับการ พัฒนา
1	ความแม่นยำในการแปล	2.90	3.94	1.36	มาก
2	การปรับให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรม และบริบท	2.87	3.92	1.36	มาก
3	ความสามารถทางภาษา	3.08	3.86	1.25	ปานกลาง
4	ความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง	3.44	4.13	1.20	ปานกลาง
5	การจัดการเวลาและประสิทธิภาพ	3.81	4.00	1.05	น้อย
6	กระบวนการประกันคุณภาพ	3.47	3.88	1.12	น้อย
7	การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน	3.82	3.97	1.04	น้อย
	รวม	3.24	3.94	1.22	ปานกลาง

สรุปผล

หลักสูตรเพิ่มพูนศักยภาพทางด้านการแปลและการล่ามสำหรับผู้ปฏิบัติการด้านการแปลภาษาในสถานประกอบการในเขตพื้นที่ EEC

การวิจัยนี้ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มพูนศักยภาพทางด้านการแปลและการล่ามสำหรับผู้ปฏิบัติการด้านการแปลภาษาในสถานประกอบการในเขตพื้นที่ EEC โดยอ้างอิงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของ McClelland (1973) เนื้อหาหลักสูตรประกอบด้วยการแปลและการล่ามของภาษาธุรกิจที่สำคัญ 4 ภาษาในพื้นที่ EEC ได้แก่ ภาษาเกาหลี ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาอังกฤษ พร้อมบูรณาการเรื่องวัฒนธรรมการทำงานในสถานประกอบการ ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคตะวันออก และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการทำงานแปลและงานล่าม ครอบคลุมทั้งสมรรถนทักษะ (Hard skills) และ จรณทักษะ (Soft skills) ที่จำเป็นในการทำงานแปลและงานล่ามในพื้นที่ EEC ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมพบว่าหลักสูตรประสบความสำเร็จระดับมากที่สุด (4.54 คะแนน)

ผลจากการประเมินยังแสดงให้เห็นประเด็นสำคัญที่อาจจะเชื่อมโยงกับการเรียนสาขาภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรปริญญาตรีในปัจจุบันได้ หัวข้อที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยให้ความสนใจมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีการแปลภาษา ท่องโลกกับล่ามท่องเที่ยว และเส้นทางจากล่ามมือใหม่สู่มืออาชีพ เป็นที่สังเกตว่าเนื้อหาทั้ง 3 หัวข้อนี้เป็นเนื้อหาเชิงเทคนิค มีการใช้อุปกรณ์หรือซอฟต์แวร์เฉพาะทาง และเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากหลักสูตรปริญญาตรีสาขาภาษาต่างประเทศทั่วไป จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์ของวิทยากรเฉพาะทางในการถ่ายทอดองค์ความรู้

อย่างไรก็ตาม หัวข้อที่ได้รับความพึงพอใจน้อยที่สุด ได้แก่ ล่ามประจำสถานประกอบการ...ถึงโรงงานก็พร้อมลุย! การที่ผู้เข้าร่วมวิจัยให้คะแนนความพึงพอใจหัวข้อนี้น้อยอาจเกิดจากข้อจำกัดเชิงเทคนิคในวันจัดอบรมซึ่งทำให้วิทยากรไม่สามารถใช้สื่อที่เตรียมมาได้

การพัฒนาผู้ปฏิบัติงานด้านการแปลภาษารุ่นใหม่ที่มีความเชี่ยวชาญในบริบทพื้นที่ EEC

การวิจัยนี้มีการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานด้านการแปลภาษารุ่นใหม่จำนวน 16 คน ซึ่งได้มาจากการประกาศรับสมัครและคัดเลือกผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ โดยกำหนดให้เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือกำลังศึกษาในชั้นปีที่ 3 หรือ 4 ในสาขาภาษาเกาหลี จีน ญี่ปุ่น และอังกฤษ มีระยะเวลาเข้าร่วมโครงการ 10 เดือน ผู้เข้าร่วมวิจัยได้ทำงานแปลเอกสารและทำงานล่ามตามที่ได้ประชาสัมพันธ์ไปยังสถานประกอบการ SME กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือนตามที่กำหนดไว้ มีการแบ่งผู้เข้าร่วมวิจัยเป็น 6 กลุ่มตามคู่ภาษา มีจำนวนกลุ่มละ 2-3 คน และมีการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม ทำหน้าที่พี่เลี้ยง ตรวจสอบ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการแปลภาษานั้น นอกจากนี้ อาจารย์ที่ปรึกษาจะเป็นผู้ประเมินพัฒนาการของผู้ปฏิบัติงานใน 2 ช่วง คือ ช่วงต้นและช่วงท้ายโครงการ พร้อมกับการ

ประเมินพัฒนาการของผู้เข้าร่วมการวิจัยด้วยตนเอง ซึ่งโดยรวมแล้ว ทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาและตัวผู้เข้าร่วมการวิจัยรายงานว่านักแปลมีพัฒนาการที่ดีขึ้น

ผลจากการประเมินพัฒนาการโดยอาจารย์ที่ปรึกษาพบว่านักแปลที่เข้าร่วมการวิจัยมีระดับพัฒนาการสูงสุด 3 ด้านตามลำดับ ได้แก่ ความสามารถในการปรับข้อความทางวัฒนธรรมให้เข้ากับบริบทในภาษาปลายทาง ความสามารถในการควบคุมคุณภาพของการแปล และความแม่นยำในการแปลได้ตรงตามความหมายต้นฉบับ ผลการประเมินใกล้เคียงกับการประเมินโดยตัวนักแปลเองที่สะท้อนว่าตนเองมีพัฒนาการที่ดีขึ้นสูงสุด 3 ด้านตามลำดับ ได้แก่ ความแม่นยำในการแปลได้ตรงตามความหมายต้นฉบับ ความสามารถในการปรับข้อความทางวัฒนธรรมให้เข้ากับบริบทในภาษาปลายทาง และความเชี่ยวชาญในภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง อาจสรุปได้ว่า จากการเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยนี้ นักแปลรุ่นใหม่มีทักษะการแปลที่ดีขึ้น มีความเชี่ยวชาญทางภาษามากขึ้น สามารถใช้คำทางวัฒนธรรมได้เหมาะสมกับบริบท รวมทั้งสามารถควบคุมคุณภาพงานแปลได้ดีขึ้น

ด้านที่มีผลประเมินระดับการพัฒนาน้อยที่สุด 2 ด้านซึ่งคล้ายกันทั้งการประเมินโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและการประเมินโดยนักแปลที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ ด้านทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน และด้านทักษะการจัดการเวลา เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้มีระดับพัฒนาการด้านการจัดการเวลาในระดับน้อย แต่เกิดจากอาจารย์ที่ปรึกษาให้คะแนนทั้งช่วงต้น (4.27 คะแนน) และท้ายโครงการ (4.46 คะแนน) ในระดับเห็นด้วยเท่ากัน หมายความว่า นักแปลสามารถส่งงานถึงผู้ตรวจได้ตามกำหนดเวลา อย่างไรก็ตาม นักแปลเองกลับประเมินตนเองในระดับที่ต่ำกว่า (3.81 คะแนน และ 4.00 คะแนน) สะท้อนว่าแม้จะส่งงานตรงเวลา แต่ผู้แปลยังมีปัญหาในการจัดการเวลาตนเองอยู่

ในด้านทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาและตัวนักแปลเองประเมินว่ามีพัฒนาการด้านนี้ในระดับน้อย สะท้อนให้เห็นว่าการแปลงานในลักษณะที่ใช้ นักแปลหลายคนช่วยกัน ในโครงการเดียวยังเป็น

ความท้าทายสำหรับนักแปลที่เข้าร่วมการวิจัยนี้ และอาจกลายเป็นความท้าทายในการทำงานด้านการแปลภาษาในสถานประกอบการในอนาคตได้

อภิปรายผล

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาศักยภาพในการวิจัยนี้ออกแบบหลักสูตรโดยอ้างอิงกรอบการพัฒนาศักยภาพของ McClelland (1973) เนื่อหาได้รับการออกแบบให้ครอบคลุมการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นนักแปลและล่าม หรือสมรรถนทักษะ (Hard skills) พร้อมกับการพัฒนาทัศนคติ บุคลิกลักษณะ และแรงจูงใจในการเป็นนักแปลและล่ามที่ดี ทำงานอย่างมีคุณภาพ และร่วมงานกับผู้อื่นได้ หรือจรรยาบรรณ (Soft skills) ผลจากการประเมินนักแปลในโครงการวิจัยนี้พบว่ามีความพึงพอใจต่อหลักสูตร และมีระดับศักยภาพที่เพิ่มขึ้น การวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับงานศึกษาอื่นที่ออกแบบหลักสูตรโดยอ้างอิงจากกรอบนี้ เช่น อัญญวรัตน์ จันทสุทโธ และคณะ (2566) นภาพรรณ โตสติ และคณะ (2563) และ Phungphola and Jadesadalugb (2020) และ การศึกษานี้ช่วยยืนยันว่าแนวคิดเรื่องการพัฒนาศักยภาพของ McClelland (1973) ยังคงมีประสิทธิภาพ

ผลของการเพิ่มพูนศักยภาพทางด้านการแปลและการล่ามในบริบทเฉพาะตามการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าการที่นักแปลรุ่นใหม่ได้เข้าร่วมการอบรมตามหัวข้อที่กำหนด ได้เรียนรู้จากการลงพื้นที่จริง พร้อมกับลงมือทำงานแปลภาษาและมีการตรวจและให้คำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา ทำให้ผู้แปลมีศักยภาพเพิ่มขึ้น ทำงานแปลได้มีคุณภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการปรับใช้คำทางวัฒนธรรมให้เข้ากับบริบทในภาษาปลายทางได้ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ผู้แปลได้ลงพื้นที่เรียนรู้วัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism) และได้แปลภาษาให้ชุมชนเหล่านั้น สอดคล้องกับแนวคิดของสุพรรณิ ปันมณี (2562) และงานศึกษาเกี่ยวกับผู้ปฏิบัติงานแปลภาษาในสถานประกอบการ

(เช่น Piyathamrongchai (2018) Yuenyong (2019) และ สรรเสริญ สัตถาวร (2563) เป็นต้น) ซึ่งกล่าวว่า นอกเหนือจากทักษะภาษาแล้ว ผู้แปลจำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องที่ต้องแปลและวัฒนธรรมของภาษาปลายทางด้วย

ผลของการเพิ่มพูนศักยภาพของนักแปลภาษาในการวิจัยนี้ยังพบว่า ศักยภาพด้านที่พัฒนาน้อยคือด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน อาจสรุปได้ว่าศักยภาพด้านนี้เป็นความท้าทายอย่างมากของนักแปลภาษา เนื่องจากทั้งการแปลและการล่ามล้วนเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมองของผู้แปลภาษาที่ต้องวิเคราะห์ภาษาต้นทางและแปลเป็นภาษาปลายทางอย่างรวดเร็ว ตามที่เสนอโดย House (2016) ธาตทิพย์ แก้วทิพย์ (2545) ศศิ จันทรประพันธ์ (2561) และ สุพรรณิ ปันมณี (2562) ดังนั้น การให้ฝึกฝนหรือสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานให้นักแปลภาษาสื่อสารและทำงานร่วมกันจึงเป็นเรื่องที่ทำหาย แต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานในโครงการแปลที่มีปริมาณมากหรือจำเป็นต้องทำงานแปลร่วมกับนักแปลภาษาอื่น ๆ ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยนี้นำไปสู่ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาผู้แปลภาษาเพื่อการทำงานในบริบทเฉพาะ การวิจัยนี้พบว่าในการฝึกฝนเพื่อเป็นผู้แปลภาษาในสถานประกอบการในพื้นที่ EEC นั้นจำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะ (Hard Skill) ที่มากกว่าที่เนื้อหาหลักสูตรระดับปริญญาตรีในสาขาภาษาต่างประเทศตามปกติ การที่สถาบันการศึกษาจะเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาที่สนใจทำงานเป็นผู้แปลภาษาที่มีประสิทธิภาพได้จำเป็นต้องมีการฝึกฝนเป็นพิเศษและอาจต้องดำเนินการร่วมกับผู้มีประสบการณ์ตรง โดยที่อาจไม่จำเป็นต้องฝึกฝนแยกตามคู่ภาษาก็ได้ ดังเช่นในการวิจัยนี้ได้ออกแบบหลักสูตรให้นักแปลทั้ง 4 ภาษาได้เรียนรู้ร่วมกัน แต่ยังคงจำเป็นต้องมีอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำแยกตามคู่ภาษาอยู่ รวมทั้งควรให้นักศึกษาได้มีโอกาสลงมือฝึกปฏิบัติงานจริงด้วย อย่างไรก็ตาม สิ่ง

ที่เป็นความท้าทายมากสำหรับนักแปลจากการศึกษานี้คือการสื่อสารและทำงานร่วมกัน แม้การวิจัยนี้จะมีการใช้เครื่องมือสนับสนุนการแปลที่ช่วยให้ผู้แปลทำงานเป็นกลุ่มได้แล้ว ผู้แปลยังไม่สามารถทำงานแปลที่มีคุณภาพสูงร่วมกันได้ จึงเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อการทำงานในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยบูรพา งบประมาณเงินอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประเภท Fundamental Fund ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (รหัสโครงการ HU 231/2566)

บรรณานุกรม

- กองบรรณาธิการ. (2565). *ทูตเกาหลีใต้ชวนโยบายแบ่งปันความสำเร็จเศรษฐกิจยกระดับ “หุ้นส่วนยุทธศาสตร์”*. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2565, จาก <https://www.thairath.co.th/money/economics/analysis/2333970>.
- ทศพร พิษระ. (2566). สมรรถนะกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคการเปลี่ยนแปลง. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(3), 341-358.
- ธารทิพย์ แก้วทิพย์. (2545). การแปลแบบล่าม: แนวคิดเชิงทฤษฎีและวิธีปฏิบัติ. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 2(1), 26-42.
- นภาพรณ โตสติ จินดา ขลิบทอง เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ และสุรพล เศรษฐบุตร. (2563). ศักยภาพของนักส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการปฏิบัติงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. *วารสารเกษตร พระจอมเกล้า*, 38(1), 112-120.

- บุษบา บรรจจมนณี. (2547). รายงานการศึกษาความต้องการใช้งานล่ามภาษา
ญี่ปุ่น-ไทยและแนวทางพัฒนาการสอนวิชาการแปลแบบล่าม. *วารสาร
มนุษยศาสตร์*, 12, 12-26.
- ประไพพิศ สวัสดิ์รัมย์, และ มุขสุดา พูลสวัสดิ์. (2554). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ
การขยายตัวของการท่องเที่ยว โครงสร้างรายได้ และการกระจายราย
ได้ของชุมชนท่องเที่ยวในภาคตะวันออก. *Modern Management
Journal*, 9(1), 27-41.
- ปรียาวดี ผลอเนก. (2565). แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์
อุตสาหกรรมผู้รับจ้างงานแสดงคอนเสิร์ตในบริบทแฟนมีตชีร์ส์วายจาก
การเลื่อนของวัฒนธรรม. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*, 8(1), 85-98.
- ปุดนยพล เย็นสุขเอิบ สุทธิดา ศุภโสภณ พิมพ์เนตร มากทรัพย์ และศรัษฐ สิมศิริ.
(2564). เทศกาล “ไทยแลนด์ ฟิชซิ่ง เฟสติวัล” เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารเพื่อการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 3(1), 1-9.
- ศศิ จันท์ประพันธ์. (2561). การแปลตัวเลขในการล่ามการประชุมไทย-อังกฤษ.
Language and Linguistics, 35(1), 61-77.
- สรรเสริญ สัตถถาวร. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของล่ามภาษาญี่ปุ่น.
NIDA Business Journal, 28, 153-171.
- ส่วนประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจ กองข้อมูลธุรกิจ. (2566). *ข้อมูลธุรกิจ
ในพื้นที่การพัฒนาระบบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก*. สืบค้นเมื่อ
25 กันยายน 2565, จาก [https://www2.dbd.go.th/common-
article/category/data-storage/attachment/984cec6d106de8
3e1c6eac44e.pdf](https://www2.dbd.go.th/common-article/category/data-storage/attachment/984cec6d106de83e1c6eac44e.pdf).

- สำนักข่าวเอมรีพอร์ต. (2562). ไทยยกเกาหลีใต้ ‘หุ้นส่วนเศรษฐกิจ’ ที่แน่นอน
ชวนปักหลักลงทุนในไทย พร้อมเชื่อมสู่อาเซียน. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน
2565, จาก [https://www.mreport.co.th/news/industry-
movement/038-ธุรกิจ-อุตสาหกรรม-ไทย-เกาหลีใต้](https://www.mreport.co.th/news/industry-movement/038-ธุรกิจ-อุตสาหกรรม-ไทย-เกาหลีใต้).
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561).
รายงานสรุปผู้บริหาร แผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจ
พิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2560-2565. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน
2565, จาก [https://www.eeco.or.th/th/filedownload/1478/
cf4092afd2456bb1f03995574db27a75.pdf](https://www.eeco.or.th/th/filedownload/1478/cf4092afd2456bb1f03995574db27a75.pdf).
- สุพรรณณี ปิ่นมณี. (2562). ภาษา วัฒนธรรมกับการแปล:ไทย-อังกฤษ. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญญวิวัฒน์ จันทสุทโธ, พงศ์เสวก เอนกจ้านงค์พร, และ ทิพย์รัตน์ เลหาวิเชียร.
(2566). องค์ประกอบของสมรรถนะทางการบัญชีของนักบัญชีไทย.
วารสารสภาวิชาชีพบัญชี, 5(13), 64-81.
- Baker, M. (2018). *In Other Words: A Coursebook on Translation*.
New York: Routledge.
- Burapasirawat, N. (2020). Needs Assessment for Labor Market of
Korean Interpreter in Thailand; A Case Study in Online Job
Advertisement. *Korean Language and Cultural Studies
Journal*, 2(1), 153-173.
- Chongchaidejwong, M. (2018). Chinese Business Communication of
Logistics Companies in Thailand: A Case Study of Siam 928
International Trade. *Chinese Journal of Social Science and
Management*, 2(1), 28-36.

- Chueasuai, P. (2022). *Analysing the Thai to English Translations of Tourism Discursive Elements in the Tourism Authority of Thailand's English Webpages*. *rEFLections*, 29(2), 402-420.
- House, J. (2016). *Translation as Communication across Languages and Cultures*. London: Taylor & Francis.
- Jung, H.-S. (2015). A Comparative Study on Linguistic Culture of Korean and Thai. *Journal of Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences)*, 6(11), 297-309.
- Kongrasri, S., & Yan Feng, L. I. (2016). A Study of Business Chinese Usage in MOL Logistics (Thailand) Co., Ltd. *Chinese Language and Culture Journal*, 3(2), 83-98.
- Limsiriruengrai, P. (2015). *A study and development of English signs and brochures for tourism at Phnom Rung Sanctuary and Prasat Muang Tam in Buriram province. Research report*. Buriram: Buriram Rajabhat University.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for Competence Rather Than for "Intelligence". *American Psychologist*, 28(1), 1-14.
- Millán, C., & Bartrina, F. (2018). *The Routledge Handbook of Translation Studies*. New York: Routledge.
- Nadler, L., & Nadler, Z. (1989). *Developing human resources*. 3 Ed. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. London: Prentice-Hall International.
- Ngampramuan, W. (2022). Intelligibility of English on Signs in Tourist Attractions in Thailand. *Political Science Critique*, 6(12), 95-121.

- Phongnga, A., Limpanitgul, T., Sujarinphong, P., & Hongnaphadol, W. (2016). *The study of convention capability of Thailand: The study of Thailand MICE capability*. Retrieved 25 September 2023, from <https://elibrary.tceb.or.th/getattachment/1c054b03-cd2c-42d8-b425-21c3b6d55206/5764.aspx>.
- Phromyaem, K. (2022). The Study of Linguistic Landscape of Chinese Language and the Translation Methods of Business Names in Tourism Areas of Chiang Mai. *Journal of Human Sciences*, 23(1), 209–230.
- Phungphola, W., & Jadesadalugb, V. (2020). Synthesis of Researches on Building Business Cognitive Ability of New Generation Entrepreneurs for the Success of Business Performance in Thailand 4.0 Context. Ph.D. *in Social Sciences Journal*, 10(1), 1-14.
- Piyathamrongchai, R. (2018). Thai Interpreters’ Roles and Problems in Cultural Differences in the Context of Japanization: A Case Study of Japanese Enterprises in the Industrial Estate of Thailand. *Journal of Language, Religion and Culture*, 7(2), 51-90.
- Pöchhacker, F. (2016). *Introducing Interpreting Studies*. London: Taylor & Francis.
- Poonlarp, T. (2016). Investigating the Needs for Interpreters in the Thai Labor Market through Online Job Advertisements. *Journal of Letters*, 45(2), 263-303.
- Poonlarp, T., & Leenakitti, N. (2016). “What do employers want?” A study of online job advertisements for translators in Thailand. *Journal of Language and Culture*, 35(2), 7-33.



- Siengthai, S. (2015). Japanese-Style Human Resource Management in Thailand. *Japanese Studies Journal*, 32(2), 1-17.
- Somnuk, S., & Sawatwong, U. (2023). The database and potential analysis of cultural tourism in the Eastern Economic Corridor (EEC). *Chiang Mai University Journal of Economics*, 27(1), 1-30.
- Thongsookularn, S. (2020). English Communication for a Staff Car Dealer Company in Pathumtani Province, Thailand. *Journal of MCU Humanities Review*, 6(1), 199-209.
- Valdeón, R. A. (2021). *Perspectives on interpreting*. Perspectives, 29(4), 441-453. [<https://doi.org/10.1080/0907676X.2021.1922130>].
- Yuenyong, W. (2019). *Problems regarding Japanese interpretation conducted by Thai interpreters in industrial factories of Thailand: a case study of differences between novice and professional interpreters*. (Master's thesis, Thammasat University).

ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
Happy Organization in Schools Under The
Secondary Educational Service Area Office 1

ภรณ์ทิพย์ ทองวิเศษ^{1*} และ สุภาวดี ลาภเจริญ²
Porntip Thongwiset¹ and Supawadee Lapcharoen²

Received: February 15, 2024

Revised: April 7, 2024

Accepted: April 9, 2024

CHOPHAYOM JOURNAL

*1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

¹(E-mail: Porntip.t4459@gmail.com)

*Corresponding Author

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

²Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

²(E-mail: supawadee.l@rumail.ru.ac.th)

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามวิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงาน และกลุ่มโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยอาศัยตารางสำเร็จรูปของโคเฮน (Cohen) ได้จำนวน 357 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ จำนวน 42 ข้อ ที่มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) ระหว่าง 0.8-1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อทุกข้อมีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้เท่ากับ .977 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มอิสระ (Independent Samples t-test) สำหรับข้อมูลที่จำแนกตามตำแหน่งวิทยฐานะ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับข้อมูลที่จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและกลุ่มโรงเรียน หากพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ทางสถิติที่ระดับ .05 ให้เปรียบเทียบความแตกต่างกันของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's post hoc comparisons method)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านรู้รักการเรียนรู้ ด้านมีน้ำใจงาม ด้านมีสังคมที่มีความสุข ด้านมีคุณธรรม ด้านสุขภาพดี ด้านมีครอบครัวดี ด้านใช้เงินเป็น และด้านการผ่อนคลาย 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

กรุงเทพมหานคร เขต 1 มีดังนี้ 2.1 ครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 2.2 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 2.3 ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาต่างกลุ่มโรงเรียนกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : องค์กรแห่งความสุข , ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา, ความสุขในการทำงาน

Abstract

The objectives of this research are to study and compare teachers' opinion about happy organization in schools under the Secondary Educational Service Area Office 1 classified by the qualifications, teaching experience, and school group. The sample groups used in this research are teachers in schools under the Educational Service Area Office 1, in the academic year of 2023. The stratified sampling method was used based on the tables of Cohen with a total of 357 samples. The research instrument was a 5-level scale questionnaire with 42 items. The index of item Objective Congruence (IOC) was found between 0.8-1.00. The discriminant power values for every item were 0.20 or higher .and The reliability



obtained from finding Cronbach's alpha coefficient was equal to .977. The statistics used in the data analyses include frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, Independent Sample t-test for data classified by academic rank and One-way ANOVA for data classified by work experience and school group. If it is found that there is a statistical significant difference at the .05 level, the difference in mean scores will be compared by pair using Scheffe's post hoc comparisons method

The research findings are as follows: 1) Teachers have positive overall perception on the happy organization in schools under the Educational Service Area Office 1, overall and in each aspect at a high level. It is arranged in the hierarchy level from the highest to the lowest; knowledge and love for learning, compassion, happy and harmonious social environment, moral integrity, good health, supportive family, prudent financial management, and relaxation. 2) The results of comparing teachers' opinion regarding the happy organization in schools under the Educational Service Area Office 1 are as follows: 2.1 Teachers with different academic qualifications share a similar overall perception of the happy organization in schools under the Educational Service Area Office 1. There is no significant difference overall and in each aspect. 2.2 Teachers with work experiences share a similar overall perception of the happy organization in schools under the Educational Service Area Office 1. There is no significant difference overall and in each aspect. 2.3 Teachers working in different groups of schools have

varying opinions regarding the happy organization in schools under the Educational Service Area Office 1, overall and in each aspect. The significant difference was at the .05 level.

Keywords: happy organization, happy organization in schools, happiness in working

บทนำ

สภาพการณ์ของโลกที่มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาประเทศที่เหมาะสม และจากผลการดำเนินนโยบายการพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมา สะท้อนปัญหาของระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการศึกษาในการบริหารจัดการประเทศที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศให้เข้มแข็ง จึงกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่า อย่างยั่งยืน” ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ส่งผลทำให้คนไทยต้องปรับตัวตลอดเวลา โดยเฉพาะบุคลากรทางการศึกษา เช่น ครู อาจารย์ จึงทำให้บุคคลเหล่านั้นเกิดความเครียด ไม่สามารถเผชิญกับเหตุการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความเป็นองค์กรแห่งความสุขต้องมาจากการทำงานของบุคลากรที่พร้อมในการทำงานและสนองตอบวัตถุประสงค์ ผู้บริหาร บุคลากร ทีมงานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบ เมื่อองค์กรมีองค์ประกอบดังกล่าวก็จะทำให้ความเป็นองค์กรมีชีวิตชีวาและทุกคนมีความสุขได้ เพราะความสุขเป็นพลังงานบวกอย่างหนึ่งที่ทำให้ชีวิตสนุกสนาน มีสีสันและรู้สึกได้ถึงความถูกเติมเต็มในชีวิต ในมิติของงานก็เหมือนกัน

คนที่มีความสุขในการทำงานอยากมาทำงานทุกวัน และการรู้สึกตระหนักถึงคุณค่าของงานที่ทำนั้น หากบุคลากรมีความสุขประสิทธิภาพในการทำงานให้สำเร็จมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นไปอีกขั้น และจะขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การเป็น “องค์กรแห่งความสุข” ได้ (วรรณวิญ ฒ พัทลุง, 2565)

ดังนั้น สถาบันทางการศึกษาอย่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นองค์กรหนึ่งที่มีบุคลากรหรือครูมักประสบปัญหามากมายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานทั้งในและนอกองค์กร ซึ่งส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในงานของตน ประการหนึ่งคือ ขวัญกำลังใจตกต่ำที่แทรกซึมอยู่ในวิชาชีพครู ขวัญกำลังใจที่ตกต่ำนี้เกิดจากปัจจัยหลายประการ รวมถึงปัญหาการสื่อสารระหว่างบุคคลที่เกิดจากความไม่จริงใจและความขัดแย้งระหว่างเพื่อนร่วมงาน นอกจากนี้ ครูมักพบว่าตัวเองกำลังต่อสู้กับปัญหาความรักในที่ทำงาน เช่น ค่าจ้างหรือค่าตอบแทนที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้ อีกประการหนึ่ง คือ การกระจายงานของผู้บริหารอย่างไม่สม่ำเสมอ ซึ่งนำไปสู่ความรู้สึกไม่ยุติธรรมของครู นอกจากนี้ การขาดการทำงานเป็นทีมและการฝึกอบรมที่ครอบคลุมทำให้นักการศึกษาเผชิญความท้าทายมากขึ้น ปัญหาในการรับรู้ยังรบกวนวิชาชีพอีกด้วย เนื่องจากความสำเร็จมักได้รับการยอมรับอย่างไม่เท่าเทียมกัน ความเกลียดชังของผู้บริหารต่อการชมเชยผลงานของใครบางคนหรือการยอมรับการมีส่วนร่วมของพวกเขาแม้แต่จะยังเพิ่มสถานการณ์ที่น่าวิตกนี้เท่านั้น โดยรวมแล้ว ปัญหาเหล่านี้มีส่วนทำให้ความพึงพอใจในงานลดลง เนื่องมาจากนโยบายที่เป็นปัญหาและการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร ตลอดจนภาระงานที่มากเกินไปของครู (เพยาว์ หมอเล็ก, 2560)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยศึกษาองค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุข 8 องค์ประกอบ ตามแนวคิดของ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้แก่ ด้านสุขภาพดี ด้านมีน้ำใจ

งาม ด้านการผ่อนคลาย ด้านมีคุณธรรม ด้านใช้เงินเป็น ด้านรู้รักการเรียนรู้ ด้านมีครอบครัวดี ด้านมีสังคมที่มีความสุข โดยมุ่งหวังที่จะศึกษาข้อมูลในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข และเพื่อช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษานำข้อมูลไปใช้ประกอบการบริหารสถานศึกษาต่อไป (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งวิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงาน และกลุ่มโรงเรียน

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 67 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 4,788 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 357 คน จากการเปิดตารางของ Cohen (Cohen, Manion & Morrison, 2011) โดยมีขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) จากจำนวน 67 โรงเรียน โดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นชั้นในการแบ่ง จำแนกเป็น 6 กลุ่มโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ตามสัดส่วนของแต่ละกลุ่มโรงเรียน 6 กลุ่ม โดยวิธีการจับสลาก กลุ่มโรงเรียนละ 3 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 18 โรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) เพื่อสุ่มจำนวนครูผู้ตอบแบบสอบถามจากแต่ละกลุ่มโรงเรียนที่กำหนด ตามสัดส่วนขนาดของกลุ่มโรงเรียน ดังนี้ กลุ่มโรงเรียน 1,กลุ่มโรงเรียน 3, กลุ่มโรงเรียน 6 จำนวนกลุ่มโรงเรียนละ 59 คน และกลุ่มโรงเรียน 2, กลุ่มโรงเรียน 4 ,กลุ่มโรงเรียน 5 จำนวนกลุ่มโรงเรียนละ 60 คน

ขอบเขตการศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ตัวแปรอิสระ คือ ตำแหน่งวิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงาน กลุ่มโรงเรียน ตัวแปรตาม คือ ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา 8 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพดี ด้านมีน้ำใจงาม ด้านการผ่อนคลาย ด้านมีคุณธรรม ด้านใช้เงินเป็น ด้านรู้จักการเรียนรู้ ด้านมีครอบครัวดี ด้านมีสังคมที่มีความสุข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งวิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงาน และกลุ่มโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามองค์ประกอบของความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา 8 องค์ประกอบ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา	ความคิดเห็นของครู			เรียงลำดับ \bar{X}
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	
1. ด้านสุขภาพดี	4.20	0.52	มาก	4
2. ด้านมีน้ำใจงาม	4.27	0.48	มาก	2
3. ด้านการผ่อนคลาย	4.05	0.52	มาก	7
4. ด้านมีคุณธรรม	4.20	0.52	มาก	4
5. ด้านใช้เงินเป็น	4.10	0.61	มาก	6
6. ด้านรู้รักการเรียนรู้	4.28	0.52	มาก	1
7. ด้านมีครอบครัวดี	4.19	0.57	มาก	5
8. ด้านมีสังคมที่มีความสุข	4.22	0.53	มาก	3
รวม	4.19	0.44	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเห็นของครูที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ด้านรู้รักการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.28$) ด้านมีน้ำใจงาม ($\bar{X}=4.27$) ด้านสังคมที่มีความสุข ($\bar{X}=4.22$) ด้านสุขภาพดี ด้านมีคุณธรรม ($\bar{X}=4.20$) ด้านมีครอบครัวดี ($\bar{X}=4.19$) ด้านใช้เงินเป็น ($\bar{X}=4.10$) และด้านการผ่อนคลาย ($\bar{X}=4.05$)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งวิทยฐานะ และประสบการณ์การทำงาน ผลปรากฏดังตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งวิทยฐานะ โดยภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ความเป็นองค์กรแห่งความสุขใน สถานศึกษา	ตำแหน่งวิทยฐานะ				t	Sig
	ไม่มีวิทยฐานะ		มีวิทยฐานะ			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านสภาพดี	4.22	0.49	4.16	0.55	1.120	0.264
2. ด้านมีน้ำใจงาม	4.28	0.47	4.25	0.50	0.808	0.420
3. ด้านการผ่อนคลาย	4.07	0.55	4.03	0.48	0.732	0.464
4. ด้านมีคุณธรรม	4.22	0.51	4.17	0.53	0.903	0.367
5. ด้านใช้เงินเป็น	4.13	0.60	4.06	0.63	1.130	0.259
6. ด้านรู้จักการเรียนรู้	4.31	0.51	4.23	0.54	1.378	0.169
7. ด้านมีครอบครัวดี	4.20	0.56	4.18	0.59	0.259	0.796
8. ด้านมีสังคมที่มีความสุข	4.24	0.53	4.20	0.53	0.581	0.561
รวม	4.21	0.53	4.16	0.54	1.042	0.298

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยครูที่ไม่มีวิทยฐานะ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21 และครูที่มีวิทยฐานะ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.16

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ความเป็นองค์กรแห่งความสุข ในสถานศึกษา	ประสบการณ์การทำงาน						F	Sig
	น้อยกว่า 5 ปี		5 – 10 ปี		มากกว่า 10 ปี			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านสภาพดี	4.19	0.51	4.20	0.52	4.20	0.53	0.004	0.996
2. ด้านมีน้ำใจงาม	4.28	0.49	4.25	0.51	4.29	0.44	0.202	0.817
3. ด้านการผ่อนคลาย	4.04	0.44	4.02	0.51	4.10	0.61	0.840	0.433
4. ด้านมีคุณธรรม	4.21	0.50	4.20	0.54	4.19	0.52	0.023	0.977
5. ด้านใช้เงินเป็น	4.11	0.59	4.08	0.62	4.13	0.63	0.189	0.828
6. ด้านรู้วิธีการเรียนรู้	4.24	0.54	4.33	0.53	4.28	0.50	0.874	0.418
7. ด้านมีครอบครัวดี	4.19	0.55	4.16	0.61	4.22	0.55	0.351	0.704
8. ด้านมีสังคมที่มีความสุข	4.22	0.51	4.24	0.54	4.21	0.54	0.055	0.946
รวม	4.19	0.43	4.19	0.45	4.21	0.44	0.075	0.927

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี และ 5 – 10 ปี มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.19 และครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามกลุ่มโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้าน

ความเป็น องค์กรแห่ง ความสุขใน สถานศึกษา	กลุ่มโรงเรียน												F	Sig
	กลุ่ม 1		กลุ่ม 2		กลุ่ม 3		กลุ่ม 4		กลุ่ม 5		กลุ่ม 6			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านสภาพดี	4.24	0.48	3.98	0.55	4.10	0.50	4.35	0.56	4.27	0.58	4.24	0.33	4.169*	0.001
2. ด้านมีน้ำใจ งาม	4.37	0.37	4.26	0.54	4.19	0.64	4.32	0.49	4.32	0.47	4.18	0.32	1.522	0.182
3. ด้านการผ่อน คลาย	4.21	0.45	3.99	0.51	3.79	0.64	4.00	0.57	4.23	0.49	4.10	0.29	6.231*	0.000
4. ด้านมี คุณธรรม	4.41	0.43	4.09	0.62	4.17	0.61	4.19	0.53	4.23	0.54	4.11	0.24	3.007*	0.011
5. ด้านใช้เงิน เป็น	4.23	0.57	3.84	0.67	4.01	0.69	4.21	0.59	4.22	0.67	4.13	0.29	3.959*	0.002
6. ด้านรู้วิธีการ เรียนรู้	4.43	0.47	4.32	0.62	4.05	0.59	4.38	0.61	4.35	0.40	4.18	0.28	4.718*	0.000
7. ด้านมี ครอบครัวดี	4.29	0.55	4.08	0.56	3.88	0.75	4.34	0.47	4.42	0.50	4.13	0.40	7.909*	0.000
8. ด้านมีสังคมที่ มีความสุข	4.42	0.39	4.28	0.56	3.96	0.63	4.19	0.61	4.32	0.49	4.17	0.31	5.738*	0.000
รวม	4.33	0.36	4.11	0.49	4.02	0.51	4.25	0.47	4.30	0.44	4.51	0.23	4.541*	0.001

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาคนละกลุ่มโรงเรียน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านมีน้ำใจงาม จึงทำการทดสอบรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's post hoc comparisons method) โดยภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามกลุ่มโรงเรียน โดยภาพรวม

กลุ่มโรงเรียน		กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	กลุ่ม 4	กลุ่ม 5	กลุ่ม 6
	\bar{x}	4.33	4.11	4.02	4.25	4.30	4.15
กลุ่ม 1	4.33			*			
กลุ่ม 2	4.11						
กลุ่ม 3	4.02					*	
กลุ่ม 4	4.25						
กลุ่ม 5	4.30						
กลุ่ม 6	4.15						

จากตารางที่ 5 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวม ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 1 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 3 และครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 5 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 3

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านสุขภาพดี จำแนกตามกลุ่มโรงเรียน

กลุ่มโรงเรียน		กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	กลุ่ม 4	กลุ่ม 5	กลุ่ม 6
	\bar{x}	4.24	3.98	4.10	4.35	4.27	4.24
กลุ่ม 1	4.24						
กลุ่ม 2	3.98				*		
กลุ่ม 3	4.10						
กลุ่ม 4	4.35						
กลุ่ม 5	4.27						
กลุ่ม 6	4.24						

จากตารางที่ 6 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านสุขภาพดี ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 4 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 2

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านการผ่อนคลาย จำแนกตามกลุ่มโรงเรียน

กลุ่มโรงเรียน	กลุ่ม 1 กลุ่ม 2 กลุ่ม 3 กลุ่ม 4 กลุ่ม 5 กลุ่ม 6						
	X	4.21	3.99	3.79	4.00	4.23	4.10
กลุ่ม 1	4.21			*			
กลุ่ม 2	3.99						
กลุ่ม 3	3.79					*	*
กลุ่ม 4	4.00						
กลุ่ม 5	4.23						
กลุ่ม 6	4.10						

จากตารางที่ 7 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านการผ่อนคลาย ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 1 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 3 ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 5 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 3 และครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 6 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 3

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านมีคุณธรรม จำแนกตามกลุ่มโรงเรียน

กลุ่มโรงเรียน	กลุ่ม 1 กลุ่ม 2 กลุ่ม 3 กลุ่ม 4 กลุ่ม 5 กลุ่ม 6						
	\bar{X}	4.41	4.09	4.17	4.19	4.23	4.11
กลุ่ม 1	4.41		*				
กลุ่ม 2	4.09						
กลุ่ม 3	4.17						
กลุ่ม 4	4.19						
กลุ่ม 5	4.23						
กลุ่ม 6	4.11						

จากตารางที่ 8 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านมีคุณธรรม ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 1 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 2

ตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านใช้เงินเป็น จำแนกตามกลุ่มโรงเรียน

กลุ่มโรงเรียน	กลุ่ม 1 กลุ่ม 2 กลุ่ม 3 กลุ่ม 4 กลุ่ม 5 กลุ่ม 6						
	\bar{X}	4.23	3.84	4.01	4.21	4.22	4.13
กลุ่ม 1	4.23		*				
กลุ่ม 2	3.84				*	*	
กลุ่ม 3	4.01						
กลุ่ม 4	4.21						
กลุ่ม 5	4.22						
กลุ่ม 6	4.13						

จากตารางที่ 9 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านใช้เงินเป็น ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 1 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 2 ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 4 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 2 และครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 5 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 2

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านรู้รัก การเรียนรู้ จำแนกตามกลุ่มโรงเรียน

กลุ่มโรงเรียน	กลุ่มโรงเรียน						
	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	กลุ่ม 4	กลุ่ม 5	กลุ่ม 6	
	\bar{x}	4.43	4.32	4.05	4.38	4.35	4.18
กลุ่ม 1	4.43			*			
กลุ่ม 2	4.32						
กลุ่ม 3	4.05				*		
กลุ่ม 4	4.38						
กลุ่ม 5	4.35						
กลุ่ม 6	4.18						

จากตารางที่ 10 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านรู้รักการเรียนรู้ ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 1 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 3 และครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 4 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 3

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านมีครอบครัวดี จำแนกตามกลุ่มโรงเรียน

กลุ่มโรงเรียน	\bar{x}	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	กลุ่ม 4	กลุ่ม 5	กลุ่ม 6
		กลุ่ม 1	4.29	4.08	3.88	4.34	4.42
กลุ่ม 2	4.08			*		*	
กลุ่ม 3	3.88					*	
กลุ่ม 4	4.34			*			
กลุ่ม 5	4.42						
กลุ่ม 6	4.13						

จากตารางที่ 11 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านมีครอบครัวดี ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 1 และ ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 4 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 3 ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 5 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 2 และครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 3

ตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านมีสังคมที่มีความสุข จำแนกตามกลุ่มโรงเรียน

กลุ่มโรงเรียน	\bar{x}	กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	กลุ่ม 4	กลุ่ม 5	กลุ่ม 6
		กลุ่ม 1	4.42	4.28	3.96	4.19	4.32
กลุ่ม 2	4.28			*			
กลุ่ม 3	3.96					*	
กลุ่ม 4	4.19						
กลุ่ม 5	4.32						
กลุ่ม 6	4.17						

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 12 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุข ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านมีสังคมที่มีความสุข ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 1 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 2 ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 1 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 3 และครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 5 สูงกว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกลุ่ม 3

สรุปผล

1. ครูมีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก และเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านรู้รักการเรียนรู้ ด้านมีน้ำใจงาม ด้านมีสังคมที่มีความสุข ด้านมีคุณธรรม ด้านสุขภาพดี ด้านมีครอบครัวดี ด้านใช้เงินเป็น และด้านการผ่อนคลาย

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งวิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงาน และกลุ่มโรงเรียน มีดังนี้

2.1 ครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาต่างกลุ่มโรงเรียนกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านมีน้ำใจงาม

อภิปรายผล

1. ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้ ด้านรู้รักการเรียนรู้ ด้านมีน้ำใจงาม ด้านมีสังคมที่มีความสุข ด้านมีคุณธรรม ด้านสุขภาพดี ด้านมีครอบครัวดี ด้านใช้เงินเป็น และด้านการผ่อนคลาย ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การสร้างความเป็นองค์กรแห่งความสุขเป็นวิธีที่ดีในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานและทำให้พนักงานรู้สึกสบายใจ มีขวัญกำลังใจที่ดี เมื่อบุคลากรมีความสุขทั้งกายและใจจะส่งผลให้บุคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มกำลัง เป็นประโยชน์ต่อองค์กรในการพัฒนาและก้าวหน้าตามเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยพัชรพรรณ เวียงเก่า (2561) กล่าวว่า การสร้างองค์กรแห่งความสุขก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนทำงานและองค์กร ทำให้คนรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและมีความสำคัญต่อองค์กร เมื่อคนทำงานมีความสุขและสนุกกับการทำงานทำให้เกิดบรรยากาศการทำงานดี คนทำงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ดี เกิดเป็นสังคมและเป็นชุมชนที่เข้มแข็งสู่การเติบโตเป็นประเทศที่น่าอยู่ นำอาศัยอย่างยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัย ธวัชชัย แสงแปลง (2563) กล่าวว่า การสร้างองค์กรแห่งความสุขเป็นสิ่งสำคัญและจะต้องช่วยกันจัดองค์กรสร้างบรรยากาศ จัดสภาพแวดล้อม มีการสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์ มีการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพใจ รวมถึงการช่วยกันทำผลงาน เกิดประสิทธิภาพของผลผลิตได้อย่างสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัย นันทสินี ทวีสุวรรณ (2562) ศึกษาสภาวะองค์กรของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว พบว่า สภาวะองค์กรของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ใน

ระดับมากที่สุด 1 ด้าน อยู่ในระดับมาก 6 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน ดังนี้
 คุณธรรม (happy soul) สุขภาพดี (happy body) ครอบครัวที่ดี (happy family) น้ำใจงาม (happy heart) การหาความรู้ (happy brain) สังคมดี (happy society) ผ่อนคลายดี (happy relax) และใช้เงินเป็น (happy money) สอดคล้องกับงานวิจัย วัลลภ บุตรเกตุ และสำเร็จ อ่อนสัมพันธ์ (2563) ศึกษา
 วัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า ความสุขในการทำงานของครูใน
 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมและ
 รายด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ทางสงบ ครอบครัวดี หาความรู้ น้ำใจงาม ใช้เงิน
 เป็น สังคมดี สุขภาพดี และการผ่อนคลาย สอดคล้องกับงานวิจัย สุพรรณศรี
 พันธุ์แดง (2565) ศึกษา ภาวะผู้นำไปบริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
 การสร้างองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษาสุพรรณบุรี พบว่า การสร้างองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย
 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยสังคมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การ
 หาความรู้ การมีคุณธรรมறிโอตปปะ น้ำใจงามชุมชนสมานฉันท์ ครอบครัวที่ดี
 การที่สามารถจัดการรายรับ-รายจ่ายของตนเองได้ ที่ทำงานน่าอยู่ สุขภาพดีและ
 การผ่อนคลาย ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัย วรรณวิภา ฦ พัทลุง (2565)
 ศึกษา การเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล พบว่า ในภาพรวมทั้งหมดอยู่ใน
 ระดับมาก ดังนี้ ด้านน้ำใจงาม ด้านคุณธรรม, ด้านการหาความรู้, ด้านสังคมดี,
 ด้านครอบครัวที่ดี, ด้านผ่อนคลาย, ด้านสุขภาพดี และด้านใช้เงินเป็น ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนก
 ตามวิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงาน และกลุ่มโรงเรียน สามารถอภิปรายผล
 ได้ดังนี้

2.1 ระดับความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ที่มีวิถีสถาณะต่างกัน มีความเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ส่วนใหญ่มีนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการทำงานในสถานศึกษาที่เหมือนกัน มีบรรยากาศในการทำงานเหมือนกัน มีความเอาใจใส่และปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้ครูมีความสุขในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นครูที่มีวิถีสถาณะต่างกัน ทำให้ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาเดียวกันมีความสุขในการทำงานไม่ต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิด Gray (2007) ที่กล่าวว่า สถานที่ที่เต็มไปด้วยความสุขเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของผลการปฏิบัติงาน ส่งผลให้สามารถสร้างผลงานได้อย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย ชุตินา มาหวนนาค และชินโสธร วิสฐนนธิจิภา (2564) ศึกษา ความสุขในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการ สังกัดสถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร พบว่า ความสุขในการทำงาน จำแนกตามระดับตำแหน่ง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัย สิทธิเดช เสมอภาคดี และศิริพงษ์ เสาภายน (2566) ศึกษา องค์กรแห่งความสุข (Happiness Workplace) ตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ความเห็นของข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีวิถีสถาณะต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน

2.2 ระดับความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ที่มีประสภารณการทำงานต่างกัน มีความเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ใช่เกณฑ์ประสภารณการทำงาน

ทำงาน เป็นการวัดผลงานของครู และในปัจจุบันการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามามีส่วนช่วยในการทำงาน จึงต้องอาศัยครูมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการทำงาน ซึ่งต้องยอมรับว่า ประสิทธิภาพการทำงานที่แตกต่างกันของครูไม่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน ในสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2552) ที่กล่าวว่า ชุมชนต้องมีความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันจะส่งผลให้งานประสบความสำเร็จสอดคล้องกับงานวิจัย วรรณวิทย์ ณ พัทลุง (2565) พบว่า การเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน จำแนกตามประสิทธิภาพการทำงานโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัย จิระภา สมัครพงษ์ (2564) ศึกษา องค์กรแห่งความสุข ในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา จำแนกตามประสิทธิภาพการทำงานโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน และ สอดคล้องกับงานวิจัย ญัฐพันธ์ มีมุข (2560) ศึกษา อิทธิพลขององค์กรแห่งความสุขที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า บุคลากรมีความผูกพันในองค์กร จำแนกตามระยะเวลาการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.3 ระดับความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนต่างกัน มีความเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านรู้รักการเรียนรู้ ด้านมีน้ำใจงาม ด้านมีสังคมที่มีความสุข ด้านมีคุณธรรม ด้านสุขภาพดี ด้านมีครอบครัวดี ด้านใช้เงินเป็น และด้านการผ่อนคลาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ได้รับจากหน่วยงานภาครัฐหรือผู้บังคับบัญชาไป

ปรับใช้ตามบริบทของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ความเป็นองค์กรแห่งความสุขของครูแตกต่างกันไปด้วย สอดคล้องกับแนวคิด Burton (2010) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ส่วนของสถานที่ทำงานที่รวมไปถึง โครงสร้าง อากาศ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และกระบวนการที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นในที่ทำงาน มีผลต่อความสุขและความสำเร็จในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัย กฤติมา บุญบำรุง (2560) ศึกษา ความสุขในการทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 อำเภอสัตหีบ พบว่า ความสุขในการทำงานของจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่สอดคล้องกับงานวิจัย จิระภา สมัครพงษ์ (2564) พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้
 - 1.1 ด้านสุขภาพดี ผู้บริหารควรจัดให้บุคลากรในสถานศึกษาได้ตรวจสุขภาพประจำปี และส่งเสริมให้ออกกำลังกาย
 - 1.2 ด้านมีน้ำใจงาม ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รู้จักหน้าที่และการแบ่งปัน
 - 1.3 ด้านการผ่อนคลาย ผู้บริหารควรจัดสถานที่สำหรับให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พักผ่อนช่วงเวลาว่างเพื่อให้ครูรู้สึกสบายใจและมีความสุข
 - 1.4 ด้านมีคุณธรรม ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้กับบุคลากรในสถานศึกษา
 - 1.5 ด้านใช้เงินเป็น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้กับบุคลากรในสถานศึกษาวางแผนการใช้เงินและเก็บออมเงิน
 - 1.6 ด้านรู้จักการเรียนรู้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรใน

สถานศึกษา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

1.7 ด้านมีครอบครัวดี ผู้บริหารควรให้คำปรึกษาปัญหาครอบครัวที่ดีแก่บุคลากรในสถานศึกษา เสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัว

1.8 ด้านมีสังคมที่มีความสุข ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคม แสดงบทบาทการเป็นพลเมืองดีต่อสังคม เช่น การบริจาคโลหิต การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 1

2.2 ควรศึกษาแนวทางการสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 1

บรรณานุกรม

- จิระภา สมัครพงษ์. (2564). *องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 1*. (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).
- ชุตินา แหวนนาค และชินโสณ วิสิฐนิจิภา. (2564). ความสุขในการทำงาน ผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการ สังกัดสถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(4), 157.
- ณัฐพันธุ์ มีมุข. (2560). *อิทธิพลขององค์กรแห่งความสุขที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของบุคลากร มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

- ธวัชชัย แสงแปลง. (2563). รูปแบบภาวะผู้นำใฝ่บริการ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร).
- นันท์สินี ทิวสุวรรณ. (2562). สุขภาวะองค์กรของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว. (การศึกษาระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- เพียว หน่อเล็ก. (2560). ชวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดองค์กรอำเภอเมือง จังหวัดยะลา. (การศึกษาระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).
- พัชรพรรณ เวียงเก่า. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยกับการเป็นองค์กรแห่งความสุข กลุ่มการพยาบาลโรงพยาบาลแพร่. (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร).
- ฤติมา บุญบำรุง. (2560). ความสุขในการทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 3 อำเภอστόหีบ. (งานนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- วัลลภ บุตรเกตุ และสำเร็จ อ่อนสัมพันธ์. (2563). วัฒนธรรมองค์กรกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต9. ศิลปการจั้ดการ, 4(3), 747-753.
- วรรณวิภา ฒ พัทลุง. (2565). การเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล. (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).
- สิทธิเดช เสมอภักดี และศิริพงษ์ เสาภายน. (2566). องค์กรแห่งความสุข (Happiness Workplace) ตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. มจร อุบลปริทรรศน์ 8 (2), 2.

- สุพรรณศรี พันธุ์แดง. (2565). *ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่ง
ผลต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม).
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). *รายงานประจำปี
2552 กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)*. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผน
พัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ.
- Burton, J. (2010). *WHO Healthy Workplace Framework and Model :
Background and Supporting Literature and Practice : Word
Health Organization*. Retrieved 18 May 2023, from [www.
who.int/occupational_health/healthy_workplace_
framework.pdf](http://www.who.int/occupational_health/healthy_workplace_framework.pdf).
- Gray, R. (2007). *A Climate of Success*. Oxford, United Kingdom:
Butterworth-Heinemann.

การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมชุมชนแก้ผ่านกลไกความร่วมมือ
เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
The Development of Kaedum Community Cultural
Capital Using Collaboration Mechanism for
Community Economic Development

พลเดช เชาวรัตน์¹, สมลวรรณ วรกาญจน์^{2*} และคณะ³
Pondej Chaowarat¹, Samonwan Worrakarn^{2*} and others³

Received: March 8, 2024

Revised: April 28, 2024

Accepted: April 30, 2024

¹²³คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹²³Faculty of Architecture, Urban Design and Creative Arts,
Mahasarakham University.

¹(Email: Pondej.c@msu.ac.th)

²(Email: samonwan.infinite@gmail.com)

*Corresponding Author

³มลฤดี เชาวรัตน์, ลินจง โปชาวี, กิ่งกาญจน์ แสงสุวอ, ดาราลัย ไชยะเริง, วิษาภรณ์
ชานิกำจร, ขวัญเนตร บลูเมอ, ทม เกตุวงศา, ธนศ ฉัตรจุฑามณี, ธราธร บุ่งทอง,
ปาริชาติ ศรีสนาม, กัญจน์ชญา จันทรังษี, สายฝน จำปาทอง, อมฤต สมพงษ์ และ
ญาติสา สามารถ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการแผนที่วัฒนธรรมส่งเสริมคุณค่าทุนทางศิลปวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มรายได้ให้ชุมชนด้วยการพัฒนากลไกความร่วมมือและแผนความร่วมมือกับภาคีหลัก ประกอบด้วย 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ชุมชน ทั้ง 13 ชุมชน ใน 5 ตำบล 3) ศิลปินและช่างฝีมือ 4) องค์กรภาคเอกชน 5) นักวิชาการมหาวิทยาลัย 6) หน่วยงานภาครัฐ และ 7) องค์กรภาคประชาสังคม ในการจัดการทุนทางศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาผู้ประกอบการ การพัฒนาวิสาหกิจวัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการทางศิลปวัฒนธรรม จนเกิดการเติบโตของมูลค่าเศรษฐกิจฐานราก เกิดการยกระดับสำนึกท้องถิ่นนำไปสู่ความเข้มแข็งของสังคม ที่สามารถประเมินวัดผลทางเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 5 ระยะ โดยแนวคิดหลักที่นำมาใช้ในการวิจัยคือ สามาน-สร้าง-เสริม (Engagement-Enrich-Enhance) ที่ขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ตั้งอยู่บนฐานของการสร้างความร่วมมือโดยภาคีเครือข่าย จากการดำเนินงานทำให้ได้ผลผลิตที่เป็นผลิตภัณฑ์และบริการทางวัฒนธรรมรวม 32 รายการ แบ่งเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม จำนวน 15 รายการ บริการทางวัฒนธรรม จำนวน 17 รายการ ผลการศึกษาพบว่าทุนทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่อยู่ในหมวดหมู่งานช่างฝีมือดั้งเดิม วรรณกรรมพื้นบ้าน แหล่งธรรมชาติ สถาปัตยกรรม ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม งานเทศกาล ศิลปะการแสดง และโบราณสถาน ในด้านการเสริมพลังด้านคุณค่าของทุนทางศิลปวัฒนธรรมด้วยการพัฒนากลไกความร่วมมือ มีภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วมครอบคลุมกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ชุมชน เอกชน และองค์กรภาคประชาสังคม

นอกจากนี้โครงการยังทำให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมและผลตอบแทนจากการลงทุน โดยมูลค่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากโครงการในระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 – 2568 ปรากฏผลว่ามีอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคม

(SROI) ต่อการลงทุน 1 บาท เท่ากับ 3.79 บาท และผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) ซึ่งเป็นการนำกำไรสุทธิจากผลตอบแทนที่เป็นรายได้จากผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าหรือบริการที่ได้รับการพัฒนาจากโครงการ ปรากฏอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน เท่ากับ 44.16 % กล่าวสรุปคือทุนทางวัฒนธรรมมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การมีส่วนร่วมด้วยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนชุมชนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การออกแบบผลิตภัณฑ์, ทุนทางวัฒนธรรม, แผนที่วัฒนธรรม

Abstract

This research objective is to create a cultural capital database using cultural mapping to promote the value of arts and culture, with the aim of increasing community income through the development of cooperation mechanisms and cooperation plans with the main sectors as follows: 1) Local Administrative Organizations, 2) 13 Communities in 5 sub-districts, 3) Artists and craftsmen 4) Private sectors 5) Academic researcher 6) Government agencies 7) Civil society organizations. Through the management of arts and cultural capital, the development of entrepreneurs, cultural enterprise development, and the development of arts-cultural products and services, lead to the growth of grassroots economic value, elevating local consciousness towards societal resilience that can be economically assessed reasonably. The operational plan is divided into 5 phases. The underlying concept used in the research is Engage-Enrich-Enhance, which drives cultural capital for area development

based on cooperation. The operations resulted in 32 cultural products and services, categorized into 15 cultural products and 17 cultural services.

The study found that the cultural capital appears mostly in the category of traditional craftsmanship, local literature, natural resources, architecture, knowledge and guidelines related to nature and the universe, social norms, ceremonies, festivals, art performances, and historical sites. In terms of strengthening cultural capital values through cooperation mechanisms, various sectors including the government, communities, private sector, and civil society organizations have participated. Furthermore, the project has generated social returns and investment returns, with the value of changes resulting from the project over 5 years from 2021 to 2025 showing a Social Return on Investment (SROI) of 3.79 Baht per 1 Baht investment, and a Return on Investment (ROI) which is a net profit from products and services developed by the project showing an investment return rate of 44.16%. In summary, cultural capital plays a crucial role in community economic development. Community participation through integrating cultural capital as a bridge to community activities, leading to shared learning and driving sustainable community self-reliance.

Keywords: Product Design, Cultural Capital, Cultural Mapping

บทนำ

ทุนทางวัฒนธรรมเป็นต้นน้ำของห่วงโซ่คุณค่าในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ นักสร้างสรรค์สามารถนำทุนทางวัฒนธรรมเช่นเรื่องราวและเนื้อหาของสินค้า มาสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์หรือบริการ หรือใช้ทุนทางวัฒนธรรมสร้างความแตกต่างหรือจุดขายให้กับสินค้าและบริการ เกิดมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าวัฒนธรรมได้ (เอกราช จันทร์กลั๊บ, 2563) ด้วยเหตุนี้ทุนทางวัฒนธรรมจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทุนทางสังคม เป็นจุดแข็งที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศให้มีความเข้มแข็ง ชุมชนแกดำเป็นชุมชนชนบทอีสานมีลักษณะเหมือนชุมชนส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีวิถีชีวิตและประวัติความเป็นมาที่พึ่งพาและเกี่ยวข้องกับหนองแกดำทั้งในเรื่องทรัพยากรและศิลปวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมา เป็นชาวลาว มีการอพยพย้ายถิ่นเพื่อหาที่ตั้งที่ปลอดภัยและมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ โดยการอพยพของชาวแกดำสามารถย้อนกลับไปได้ตั้งแต่เมืองจำปาศักดิ์ สปป.ลาว ย้ายถิ่นมาที่เมืองสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดในปัจจุบัน และย้ายเข้ามาที่เมืองแกดำที่ตั้งในปัจจุบันในปี พ.ศ. 2338 โดยเลือกที่ตั้งบริเวณชุมชนโบราณสมัยทวารวดี ซึ่งใกล้หนองน้ำแกดำที่อุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้นทุนทางธรรมชาติที่เป็นจุดเริ่มต้นของต้นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงชีวิตและได้กลายเป็นวิถีชีวิตที่สะท้อนภูมิปัญญาของชาวอีสานในการอยู่อาศัยร่วมกับธรรมชาติ นอกจากนี้ชื่อของชุมชนยังมาจากชื่อของพืชที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติริมหนองน้ำ คือ ต้นสะแก (หรือต้นแก ในภาษาอีสาน) (ชื่อวิทยาศาสตร์ *Combretum quadrangulare* Kurz. วงศ์ *Combretaceae*) โดยต้นแกที่ปรากฏในบริเวณนี้มีลักษณะพิเศษคือลำต้นและใบเป็นสีดำซึ่งเกิดจากสีของครั่งจึงเป็นที่มาของการเรียกชื่อชุมชน “แกดำ” จุดเด่นที่สำคัญของแกดำคือ “สะพานไม้แกดำ” ซึ่งถือได้ว่าเป็น “มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้” ในด้านต้นทุนทางวัฒนธรรม มีการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของตนซึ่งเป็นวิถีชีวิตชาวอีสานได้อย่าง

สมบูรณ์ เช่น ฮีตลิบสองคองลิบสี่ การแข็งกระโจนม ความเชื่อและวิถีชีวิตของชาว อีสานชนบท (เกริกกฤษณ์ โชคชัยรัชดา, 2565)

ชุมชนแกดำมีความพร้อมด้านการบริหารจัดการชุมชนและมีการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้สร้างมูลค่าโดยได้ รับการสนับสนุนเชิงนโยบาย มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ที่พักแบบโฮมสเตย์ และผลิตภัณฑ์ บริการด้านการท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์ และมีหน่วยงานเข้ามาร่วมเป็นภาคีในการพัฒนาชุมชนแกดำ

จากความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งในการที่จะศึกษาในประเด็นการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมชุมชนแกดำ ที่ประกอบด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ผ่านกลไกความร่วมมือเพื่อเพิ่มคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนแกดำ และชุมชนอื่นๆในบริบทที่คล้ายกันต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม ทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ โดยใช้กระบวนการแผนที่วัฒนธรรม
2. เพื่อเสริมพลังด้านคุณค่าของทุนทางศิลปวัฒนธรรมด้วยการพัฒนากลไกความร่วมมือและแผนความร่วมมือกับภาคีหลักในการจัดการทุนทางศิลปวัฒนธรรม การพัฒนานวัตกรรมชุมชน เกิดการยกระดับสำนักท้องถิ่นไปสู่ความเข้มแข็งของสังคมที่สามารถประเมินวัดผลกระทบทางสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม
3. เพื่อนำทุนทางศิลปวัฒนธรรมไปเพิ่มรายได้ให้ชุมชนด้วยการพัฒนากลไกความร่วมมือและแผนความร่วมมือกับภาคีหลัก การพัฒนาผู้ประกอบการ การพัฒนาวิสาหกิจวัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการทางศิลปวัฒนธรรม เกิดการเติบโตของมูลค่าเศรษฐกิจฐานรากที่สามารถประเมินวัดผลกระทบทางเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม

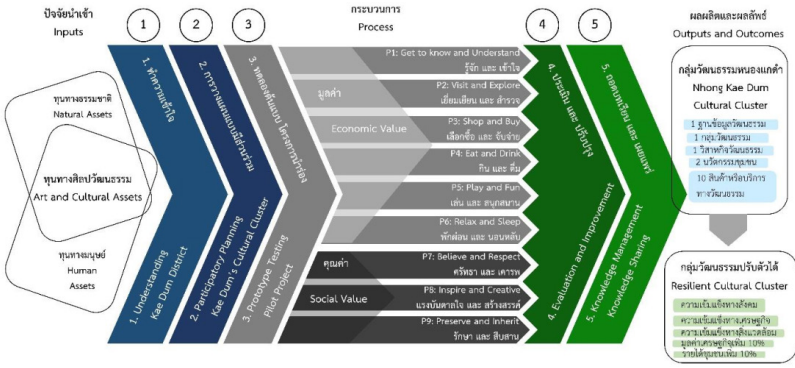
ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดหลักที่นำมาใช้ในการวิจัยคือ สาม-สร้าง-เสริม (Engage-ment-Enrich-Enhance) ที่ขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ตั้งอยู่บนฐานของการสร้างความร่วมมือ (สาม-Engagement) สร้างคุณค่าความหมาย (สร้าง-Enrich) และหนุนนำ (เสริม-Enhance) ระหว่าง 5 ภาคีหลัก อันประกอบด้วย เครือข่ายศิลปิน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาคธุรกิจ เอกชน และนักวิชาการ การทำงานเริ่มต้นด้วยการจัดทำฐานข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการจัดทำแผนที่วัฒนธรรม (Cultural Mapping) และนำข้อมูลที่ได้มาต่อยอดเป็นการพัฒนาผู้ประกอบการวัฒนธรรม (Cultural Entrepreneur) เพื่อหนุนเสริม ต่อยอด สร้างสรรค์ หรือสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Product) และการบริการทางวัฒนธรรม (Cultural Service) โดยมีแนวทางการรวมกลุ่มผู้ประกอบการวัฒนธรรมเป็น วิสาหกิจวัฒนธรรม (Cultural Enterprise)

นอกจากนี้ โครงการวิจัยยังได้ใช้หลักการแนวคิดทฤษฎีเฉพาะศาสตร์ เข้ามาบูรณาการในการทำงานของแต่ละกลุ่มงาน ได้แก่ 1) การสร้างนวัตกรรมจากทุนทางศิลปวัฒนธรรม (Crafts Product Design Innovation) ซึ่งเป็นการออกแบบและการผลิตที่มีการผสมผสานระหว่างขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิมและแบบร่วมสมัย การประดิษฐ์และสร้างสรรค์วัสดุ รูปแบบและกระบวนการผลิตที่สร้างความแตกต่างและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตัวผลิตภัณฑ์เองและในผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน 2) กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและการเรียนรู้จากการทดลอง กระบวนการทำงานวนซ้ำจากการสร้างความเข้าใจมนุษย์ การคิดสร้างสรรค์ และการทดสอบกับผู้ใช้เพื่อเรียนรู้และลดข้อผิดพลาดหลายครั้ง (ไปрма อิครเสนา ณ อยุธยา และ ชูจิต ตรีรัตนพันธ์, 2560) 3) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม

โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางและมีบทบาทในการบริหารจัดการ เป็นเจ้าของสิทธิ์ในการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือน 4) การประเมินผลตอบแทนเชิงสังคมจากการลงทุน (SROI / Social Return on Investment) ซึ่งเป็นกรอบของการประเมินคุณค่าที่แผนงานหรือโครงการได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจะรวมไปถึงผลลัพธ์จากปัจจัยพื้นฐาน 3 ด้านคือ ผลทางเศรษฐกิจ ผลทางสิ่งแวดล้อมและผลทางสังคม โดยทำการเปรียบเทียบผลลัพธ์หรือผลกระทบที่ถูกวัดและแปลงค่าเป็นหน่วยเงินเทียบกับเงินลงทุนที่ใช้ไป (สฤณี อาชวานันทกุล และ ภัทราพร แยมมะออ, 2560)

5) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals / SDGs) ที่มี 17 เป้าหมาย โดยเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับงานประกอบด้วย เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ มีผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผลรับผิดชอบและครอบคลุมในทุกระดับ และเป้าหมายที่ 17 เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานสหประชาชาติประเทศไทย, 2564) และ 6) ภูมินาม (Toponymy) ที่นำไปศึกษาและทำความเข้าใจเอกลักษณ์ท้องถิ่นจากชื่อชุมชน ที่ได้สะท้อนอัตลักษณ์ที่สำคัญในระดับชุมชนในมิติด้านทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิประเทศ ภูมิสัญลักษณ์ สังคม และความเชื่อ เป็นต้น (Worakarn and Chatjutamane, 2565)



วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีขั้นตอนการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 5 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การทำความเข้าใจพื้นที่ศึกษา โดยการสำรวจข้อมูลทรัพยากรที่มีในชุมชนด้วยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน การสำรวจทางกายภาพ แบบสอบถาม และการระดมความคิดจากกลุ่มเฉพาะ ร่วมกันจัดทำแผนที่วัฒนธรรม (Cultural Mapping) จากนั้นนำมาจัดทำเป็นบัญชีข้อมูลต้นทุนทางศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชน

ระยะที่ 2 การวางแผนแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการสร้างกลุ่มวัฒนธรรมและการทำงานสร้างความร่วมมือขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ รวมถึงการวางแผนการพัฒนาบริการการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์โดยใช้ทุนทางศิลปะและวัฒนธรรม ประกอบด้วยโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ นำเสนอต่อชุมชนและร่วมกันคัดเลือกโครงการหรือกิจกรรมนำร่อง เครื่องมือที่ใช้หลักคือกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking)

ระยะที่ 3 การทดลองต้นแบบหรือโครงการนำร่อง เป็นการดำเนินการโครงการนำร่องตามที่ชุมชนและภาคีได้เลือกไว้ โดยมีการประเมินแยกแต่ละโครงการ

จัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาต่อยอดหรือทดลองดำเนินการอีกครั้ง โครงการหรือกิจกรรมนำร่องจะครอบคลุม 9 พฤติกรรมพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในด้านเพิ่มคุณค่าทางสังคมและมูลค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) รู้จักและเข้าใจ 2) เยี่ยมเยือนและสำรวจ 3) เลือกซื้อและจับจ่าย 4) กินและดื่ม 5) เล่นและสนุกสนาน 6) พักผ่อนและนอนหลับ 7) ศรัทธาและเคารพ 8) แรغبันดาลใจและสร้างสรรค์ และ 9) รักษาและสืบสาน

ระยะที่ 4 การประเมินและปรับปรุง โดยประเมินโครงการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ตามตัวชี้วัดที่ได้ตั้งไว้จัดทำ Cultural impact pathway และ Cultural value chain ทุกกิจกรรม จัดทำรายงานสรุป นำเสนอต่อชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงต่อไป

ระยะที่ 5 การถอดบทเรียนและการเผยแพร่ นำองค์ความรู้ที่ได้คืนสู่ชุมชนและเผยแพร่ต่อสาธารณะเพื่อนำไปปรับใช้กับชุมชนอื่นต่อไป

เครื่องมือการที่ใช้ในงานวิจัย มีทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ได้แก่ 1) การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) 2) การสำรวจภาคสนาม (Field Survey) 3) การสังเกตการณ์ (Observation) 4) แบบสอบถาม (Questionnaire) 5) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และ 6) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญและทีมงานที่มีความเชี่ยวชาญ และมีความรับผิดชอบ ซึ่งสถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ จำนวน (N) ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามากที่สุด (Max) และค่าน้อยที่สุด (Min)

ผลการศึกษา

1. ทูทางวัฒนธรรมแก้ผ่านกระบวนการแผนที่วัฒนธรรม

กระบวนการแผนที่วัฒนธรรมทำให้เกิดชุดข้อมูลในระบบฐานข้อมูลแผนที่วัฒนธรรมไทยแลนด์ (Cultural Map Thailand) จำนวน 64 ชุดข้อมูล

แบ่งเป็นรูปแบบทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) จำนวน 13 เรื่อง (ร้อยละ 20) และทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible) จำนวน 51 เรื่อง (ร้อยละ 80)

ทุนทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่อยู่ในหมวดหมู่ Traditional Craftsmanship (งานช่างฝีมือดั้งเดิม) จำนวน 20 รายการ (ร้อยละ 31) รองลงมาคือ Folk Literature (วรรณกรรมพื้นบ้าน) จำนวน 13 รายการ (ร้อยละ 20) Natural Resources (แหล่งธรรมชาติ) จำนวน 11 รายการ (ร้อยละ 17) สถาปัตยกรรม จำนวน 8 รายการ (ร้อยละ 13) Knowledge and Practices concerning nature and the universe (ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล) จำนวน 7 รายการ (ร้อยละ 11) Social Practices, ritual and festive events (แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล) จำนวน 3 รายการ (ร้อยละ 5) Performing Arts (ศิลปะการแสดง) จำนวน 1 รายการ (ร้อยละ 2) และ Archeological Site (โบราณสถาน) จำนวน 1 รายการ (ร้อยละ 2)

ทุนทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่กระจุกตัวที่บ้านหัวขัว จำนวน 7 รายการ (ร้อยละ 11) ตามด้วยบ้านแกดำ บ้านโนนภิบาล จำนวนชุมชนละ 6 รายการ (ร้อยละ 9) บ้านไผ่ล้อม บ้านน้ำเที่ยง บ้านวังแสง จำนวนชุมชนละ 5 รายการ (ร้อยละ 8) ชุมชนบ้านเหล่าจั่น บ้านยาง บ้านสารพัฒนา บ้านหนองตุก บ้านหนองบัว จำนวนชุมชนละ 4 รายการ (ร้อยละ 6) บ้านโคกกลาง บ้านหนองสิม จำนวนชุมชนละ 2 รายการ (ร้อยละ 3) และบ้านตะคุ บ้านหนองหูลิง ชุมชนละ 1 รายการ (ร้อยละ 2)

ในการประเมินระดับความเสี่ยง พบว่า หมวดหมู่ที่มีดัชนีความเสี่ยงสูงสุดคือ Traditional Craftsmanship (งานช่างฝีมือดั้งเดิม) ระดับ 1.4 ตามมาด้วย Architecture (สถาปัตยกรรม) ระดับ 1.3 Knowledge and Practices concerning nature and the universe (ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล) และ Natural Resources (แหล่งธรรมชาติ) ระดับ 1.1

และ Archeological Site (โบราณสถาน) Folk Literature (วรรณกรรมพื้นบ้าน) และ Performing Arts (ศิลปะการแสดง) ระดับ 1.0

การประเมินความเสี่ยงทางวัฒนธรรมในระดับหมู่บ้าน พบว่า หมู่บ้านที่มีดัชนีความเสี่ยงสูงที่สุดคือ บ้านหนองดุก ระดับ 1.5 บ้านน้ำเที่ยง และบ้านวังแสง ระดับ 1.4 บ้านเหล่าจั่น บ้านหนองสิม และบ้านหัวขัว ระดับ 1.3 บ้านโนนภิบาล ระดับ 1.2 บ้านแกดำ บ้านโคกกลาง บ้านไผ่ล้อม บ้านตะคุ บ้านยาง บ้านสารพัฒนา บ้านหนองบัว บ้านหนองหูลิง และบ้านหนองดุก ระดับ 1.0

จากผลการศึกษาพบว่างานช่างฝีมือ (Craftsmanship) เช่น งานจักสาน การทอผ้าไหม เป็นงานที่มีความเสี่ยงสูงที่จะสูญหายเนื่องจากขาดทายาทสืบทอดภูมิปัญญา งานจักสานและทอผ้าไหมเป็นงานที่มีความประณีตสูง ต้องใช้ทักษะ ความชำนาญ และความรักในการทำงานสูง ประกอบกับช่างฝีมือในหมู่บ้านที่ยังคงทำจักสานและทอผ้าเป็นผู้สูงอายุ จึงทำให้มีความเสี่ยงในการสูญหาย โดยช่างจักสานตะกร้าไม้ไผ่และทอผ้าไหมพบที่บ้านหนองดุก บ้านน้ำเที่ยงและบ้านวังแสง จึงควรเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการอนุรักษ์รักษาให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป

2. การเสริมพลังด้านคุณค่าของทุนทางศิลปวัฒนธรรมด้วยการพัฒนา กลไกความร่วมมือ ภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Administration) ได้แก่ เทศบาลตำบลแกดำ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบลวังแสง และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง 2) ชุมชน (Community) ประกอบด้วย 13 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านวังแสง ชุมชนบ้านสารพัฒนา ชุมชนบ้านยาง ชุมชนบ้านหนองดุก ชุมชนบ้านหนองบัว ชุมชนบ้านน้ำเที่ยง ชุมชนบ้านแกดำ ชุมชนบ้านหัวขัว ชุมชนบ้านเหล่าจั่น ชุมชนบ้านหนองสิม ชุมชนบ้านไผ่ล้อม ชุมชนบ้านโนนภิบาล และชุมชนบ้านโคกกลาง 3) ศิลปิน (Artist and Artisan) ประกอบด้วย หมอลำออย อาริยา, คณะโปงลางฮอยศิลป์ถิ่นอีสาน, วงพิณแคนขอ, กลุ่มเซ็งกระโจมบ้านหัวขัว, กลุ่มเซ็งกระโจมบ้านแกดำ, กลุ่มเซ็งกระโจมบ้านเหล่าจั่น,

กลุ่มเชิงกระโจมบ้านโพธิ์ศรี, กลุ่มเชิงกระโจมบ้านโนนสีดา, กลุ่มสวัสดิภัญญะ บ้านหนองบัว, นางคำพร หินตะ, นายมี น้อยเสนา, กลุ่มสถานกระต๊อบบ้านไผ่ ล้อม, กลุ่มแปรรูปผ้าบ้านโนนภิบาล, กลุ่มทอผ้าขาม้าบ้านโคกกลาง 4) องค์กร ภาคเอกชน (Private Sector) ประกอบด้วย นายภูษิต อาจิวชัย แบรินต์โควิโซ (KOVISO), สันต์ชานว์, นวัเนียร์โมเดลลิง, ทีมดีไซเนอร์ CAF 5) นักวิชาการ มหาวิทยาลัย (University) ประกอบด้วย คณะจารย์และนิสิต จากคณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ คณะการบัญชีและการจัดการ คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ สถาบันวิจัยศิลปวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากภาคีอื่น ๆ ได้แก่ 6) หน่วยงานภาครัฐ (Public Sector) ได้แก่ นายอำเภอแกดำ (นายศุภายุช ไชยะลาด) กำนันตำบลแกดำ กำนันตำบลหนองกุง กำนันตำบลวังแสง กำนันตำบลมิตรภาพ กำนันตำบลโนนภิบาล พัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) วัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม โรงเรียนบ้านเหล่าจันทนาฏ และ 7) หน่วยงาน กลุ่ม หรือองค์กรภาคประชาสังคม (Civil Society) ได้แก่ วัดดาวดึงษ์ วัดป่ากุง โภธิสาร วัดหนองहुลิง กลุ่มอนุรักษ์สะพานไม้แกดำ กลุ่มผู้เกษียณอายุราชการที่ ทำงานด้านวัฒนธรรม สื่อมวลชนในจังหวัดมหาสารคาม เครือข่ายเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม

การพัฒนากลไกและสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายดำเนินการ ผ่านกิจกรรมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกิจกรรมที่เป็นทางการ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมบูรณาการนโยบาย 2) เวทีแผนที่วัฒนธรรมระดับ ชุมชน 3) เวทีคืนข้อมูลแผนที่วัฒนธรรม 4) เวทีระดมความคิดเห็นเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะการจัดการมรดกวัฒนธรรมอำเภอแกดำ

ผลจากการทำกิจกรรมได้ก่อให้เกิดความร่วมมือและจัดทำแนวทางในการจัดการมรดกวัฒนธรรม โดยสรุปได้ว่า วิถีชีวิตของชาวอำเภอแกดำที่สั่งสม

และสืบทอดมาจากอดีตจนกลายเป็นความโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ และกลายเป็น “อัตลักษณ์” ของอำเภอแกดำที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ได้แก่ ภาพสะท้อนของ “ความอุดมสมบูรณ์” ทั้งในมิติของทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำในพื้นที่อำเภอแกดำ โดยเฉพาะหนองแกดำเป็น หนองน้ำใหญ่หล่อเลี้ยงชีวิตทั้งด้านการทำมาหากินและคติความเชื่อ ส่งต่อ สายน้ำไปยังห้วยแกดำไหลผ่านหลายตำบลของอำเภอแกดำ และมีสะพานไม้ แกดำเป็นแลนด์มาร์กด้านงานบุญประเพณีและแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอแกดำ นอกจากนี้ในพื้นที่ในชุมชนอื่นในอำเภอแกดำยังปรากฏแหล่งน้ำขนาดใหญ่อีก หลายแห่ง เช่น หนองสิม หนองบัว หนองกุง ห้วยแอ่ง เป็นต้น

ความอุดมสมบูรณ์ของอำเภอแกดำอีกมิติ คือ ด้าน ประเพณี พิธีกรรม เทศกาลงานบุญ ที่สัมพันธ์กับคติความเชื่อวิถีชาวนาที่สัมพันธ์กับผีฟ้าพญาแถน ผู้ดูแลบันดาลให้ฝนฟ้าต้องตามฤดูกาลเกิดความอุดมสมบูรณ์ โดยในพื้นที่อำเภอ แกดำมีการสืบสานประเพณี พิธีกรรม เทศกาลงานบุญที่เกี่ยวข้องกับความอุดม สมบูรณ์ที่เป็นโดดเด่น คือ “การเซ็งกระจม” เพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล และ “งานบุญบั้งไฟภูกใหญ่แกดำ” อันเป็นการผสมผสานประเพณีตามฮีตสิบสองกัปกบที่มีนัยการเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ของวัฒนธรรมร่วม ในอุษาคเนย์และกบในฐานะผลิตภัณฑ์อาหารที่โดดเด่นของอำเภอแกดำ

งานฝีมือและศิลปะการแสดง ซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาที่สืบสานมาจากบรรพชน เป็นความอุดมสมบูรณ์อีกประการที่พบในพื้นที่อำเภอแกดำ และกลายเป็นผลิตภัณฑ์ (สินค้าและบริการ) ที่โดดเด่นของอำเภอแกดำ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ผ้าทอและ เครื่องจักสาน ตลอดจนศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น หมอลำ ดนตรีอีสาน ดังนั้น จึงกำหนดให้ “ความอุดมสมบูรณ์” หรือ Richness เป็นคำสำคัญที่แสดง อัตลักษณ์ความเป็นแกดำ โดยใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและ คุณภาพชีวิตของชาวอำเภอแกดำ

แนวทางในระยะเริ่มต้น ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว

“คักแท้แกคดำ” เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม สัมผัสกับ “ความอุดมสมบูรณ์” ของอำเภอแกคดำในมิติต่าง ๆ และนำเสนอผลิตภัณฑ์ (สินค้าและบริการ) ในเส้นทางท่องเที่ยวควบคู่กันกับการสร้างกิจกรรม “เทศกาลคักแท้แกคดำ ฟังลำเพลิน เดินสะพาน” เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนที่รู้จักและสนใจมาท่องเที่ยวอำเภอแกคดำ

คณะกรรมการเพื่อดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการมรดกวัฒนธรรม อำเภอแกคดำให้มีความต่อเนื่อง ประกอบด้วย 1) นายอำเภอแกคดำ ส่วนราชการ และหน่วยงาน/องค์กรระดับอำเภอ เช่น พัฒนาชุมชนอำเภอ เกษตรอำเภอ สภาวัฒนธรรมอำเภอ สภาเด็กและเยาวชนอำเภอ โรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เป็นต้น 2) ผู้นำในท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศบาลตำบล นายกองคักการบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 3) ผู้นำ/สมาชิก กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่ม/องค์กรในชุมชน และ 4) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3. การนำทุนทางศิลปวัฒนธรรมไปเพิ่มรายได้ให้ชุมชน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการทางวัฒนธรรมเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ผู้ประกอบการภายนอก หน่วยงานในพื้นที่ คณะนักวิจัยและนิสิตในสาขาที่เกี่ยวข้องตามประเด็นปัญหา ศักยภาพ และความต้องการของชุมชน รูปแบบและแนวทางในการพัฒนาครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาวิจัย การอบรมถ่ายทอดความรู้ การออกแบบ การผลิต การก่อสร้าง จนถึง การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจัดทำสื่อ จัดจำหน่าย และเผยแพร่การจัดแสดง

จากการดำเนินงานทำให้ได้ผลผลิตที่เป็นผลิตภัณฑ์และบริการทางวัฒนธรรมรวม 32 รายการ แบ่งเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม จำนวน 15 รายการ ประกอบด้วย ผ้าขาวม้าลายอัตลักษณ์ชุมชนบ้านโคกกลาง ผ้าขาวม้าลายอัตลักษณ์ชุมชนบ้านโนนภิบาล การแปรรูปผ้าขาวม้าเป็นกระเป๋า หมวก เสื้อยูคาตะ กางเกง กระติบข้าวทรงใหม่ ผลิตภัณฑ์จากเทคนิคกระติบข้าว ได้แก่ โมบายมงคล กระเป๋าสะพายคาดใส่ของ ผ้าไหมลายอัตลักษณ์ชุมชนบ้านวังแสง แพชั่น

คอลเลคชั่นผ้าไทยใส่ได้ทุก GEN ผ้าไหมลาย KOVISO แฟชั่นคอลเลคชั่น Galaxy แฟชั่นคอลเลคชั่นสุทบุรุษ แฟชั่นคอลเลคชั่นวัฒนธรรมที่ทันสมัย แฟชั่นคอลเลคชั่นบางกอกแฟชั่นวีค แฟชั่นคอลเลคชั่นผ้าขาวม้า ผลิตภัณฑ์จักสานใหม่ ได้แก่ ชื่องมกล ชิ้นวางของ และ ผลิตภัณฑ์จักสานคอลเลคชั่นขนาดพิเศษ ได้แก่ ตะกร้าน้อย ชื่องมกล กระบุงใหญ่

บริการทางวัฒนธรรม จำนวน 17 รายการ ได้แก่ โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกกลาง โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโนนภิบาล โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านไผ่ล้อม โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านวังแสง โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหนองดุก ศูนย์จัดแสดงและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าบ้านหนองบัว โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหนองบัว โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเหล่าจั่น แผนพัฒนาภูมิทัศน์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวบ้านหนองสิม หนังสือนิทานการเรียนรู้ท้องถิ่นจากภูมินาม เส้นทางป่าชุมชนพร้อมป้ายต้นไม้ โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหนองสิม โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแกดำ ศูนย์ปฏิบัติการธรรมและพระมหาเจดีย์เกษตรแก้วจุฬามณีวัดดาวดิ่งส์ โปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชน เทศกาลคักแท้แกดำ และโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านสารพัฒนา

4. ผลตอบแทนทางสังคมและผลตอบแทนจากการลงทุน

จากการเก็บข้อมูลซึ่งประกอบไปด้วยวิธีการ สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างจากผู้มีส่วนได้เสียในการวิจัยสำหรับแต่ละโครงการย่อยก่อนเริ่มโครงการและเมื่อโครงการสำเร็จจากนั้นจึงนำผลผลิต (Output) และ ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เป็นมูลค่าการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น มาแปลงเป็นมูลค่าทางการเงินด้วยตัวชี้วัดและค่าแทนทางการเงิน (Proxy) ที่เหมาะสมแล้วจึงหักส่วนมูลค่าผลลัพธ์ที่โครงการไม่ได้ก่อ จึงได้เป็นผลตอบแทนมูลค่าทางสังคม ณ วันสิ้นปี (มูลค่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากโครงการ) เป็นระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 – 2568 นำไปคำนวณเป็นมูลค่าเงินปัจจุบัน ด้วยอัตรา

ดอกเบี๋ยพันธ์บัตรรัฐบาล ระยะเวลา 5 ปี ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 3 ของธนาคารแห่งประเทศไทยได้ผลลัพธ์เป็นผลรวมมูลค่าปัจจุบันผลตอบแทนมูลค่าทางสังคมและเงินลงทุนโครงการทั้งหมด นำไปคำนวณมูลค่าผลตอบแทนทางสังคมสำหรับงานวิจัยโครงการจากต้นทุนของแหล่งน้ำสู่กลุ่มศิลปินวัฒนธรรมหนองแกดำ ปรากฏผลว่ามี อัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ต่อการลงทุน 1 บาท เท่ากับ 3.79 หมายถึง โครงการลงทุน 1 บาท ได้ผลตอบแทนทางสังคม 3.79 บาท รวมทั้งได้มีการวิเคราะห์ความอ่อนไหวเป็นการคิดอัตราผลตอบแทนทางสังคม (SROI) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการคิดลดหามูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนมูลค่าทางสังคม โดยผู้วิจัยจะประมาณการไว้ใน 2 อัตรา ได้แก่ อัตราร้อยละ 2 และอัตราร้อยละ 4 ซึ่งผลลัพธ์ของอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ได้ค่าเท่ากับ 3.91 และ 3.68 บาท ต่อการลงทุน 1 บาท ตามลำดับ

สำหรับผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) นำกำไรสุทธิจากผลตอบแทนที่เป็นรายได้จากผลิตภัณฑ์เป็นสินค้า หรือบริการ ที่พัฒนาได้จากโครงการเท่านั้น มาคิดลดให้เป็นมูลค่าเงินปัจจุบัน ด้วยอัตราดอกเบี้ยพันธ์บัตรรัฐบาล ระยะเวลา 5 ปี ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 3 ของธนาคารแห่งประเทศไทย และนำไปคำนวณ อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนร่วมกับเงินลงทุนโครงการทั้งหมด ปรากฏผลการวิจัยนี้มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนเท่ากับ 44.16 % หมายถึง มีการลงทุนด้วยเงิน 100 บาท จะให้ผลตอบแทนจากการลงทุน 44.16 บาท นอกจากนี้ได้มีการวิเคราะห์ความอ่อนไหวเป็นการคิดอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการคิดลดเพื่อคำนวณมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนจากการลงทุน โดยผู้วิจัยจะประมาณการไว้ใน 2 อัตรา ได้แก่ อัตราร้อยละ 2 และอัตราร้อยละ 4 ซึ่งผลลัพธ์ของอัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) ได้ค่าเท่ากับ 48.63 และ 39.88 บาท ต่อการลงทุน 100 บาท ตามลำดับ

สรุป

อำเภอแกดำมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ได้แก่ 1) สะพานไม้แกดำ 2) กบใหญ่แกดำ 3) หลวงปู่จ้อย 4) บุญบั้งไฟกบใหญ่แกดำ 5) การแข่งกระโจม ด้วยกระบวนการแผนที่วัฒนธรรมทำให้เกิดชุดข้อมูลใน ระบบฐานข้อมูลแผนที่วัฒนธรรมไทยแลนด์ (Cultural Map Thailand) จำนวน 64 ชุดข้อมูล แบ่งเป็น ทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ จำนวน 13 เรื่อง (ร้อยละ 20) และทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้จำนวน 51 เรื่อง (ร้อยละ 80) หมวดหมู่ที่มีดัชนีความเสี่ยงสูงสุดคือหมวดงานช่างฝีมือดั้งเดิม และที่มีดัชนีความเสี่ยงรองลงมาได้แก่หมวดสถาปัตยกรรม หมู่บ้านที่มีดัชนีความเสี่ยงสูงที่สุดคือ บ้านหนองคุก ตามมาด้วย บ้านน้ำเที่ยง และบ้านวังแสง เนื่องจากขาดทายาทสืบทอดภูมิปัญญา งานจักสานและทอผ้าไหมเป็นงานที่มีความประณีตสูง ต้องใช้ทักษะ ความชำนาญ และแรงบันดาลใจในการทำงานด้านงานฝีมือสูง ประกอบกับช่างฝีมือในหมู่บ้านที่ยังคงทำจักสานและทอผ้าเป็นผู้สูงอายุ จึงทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะสูญหายภาคีงานอนุรักษ์วัฒนธรรมแกดำเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ชุมชน ทั้ง 13 ชุมชน ใน 5 ตำบล 3) ศิลปิน และช่างฝีมือ 4) องค์กรภาคเอกชน 5) นักวิชาการมหาวิทยาลัย 6) หน่วยงานภาครัฐ และ 7) หน่วยงาน กลุ่มหรือองค์กรภาคประชาสังคม ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนากลไกความร่วมมือของภาคีเครือข่ายประกอบด้วย 1) นายอำเภอที่เป็นผู้นำในการดำเนินงาน 2) กลุ่มพระภิกษุ นักปราชญ์และผู้เกษียณอายุราชการที่ทำงานด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ ที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาและสื่อสารกับชุมชน และ 3) ศิลปิน ผู้ประกอบการ หรือนักออกแบบภายนอก ที่ช่วยทำให้งานวัฒนธรรมมีความร่วมสมัย สำหรับผลิตภัณฑ์และบริการทางวัฒนธรรมรวม 32 รายการ แบ่งเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมจำนวน 15 รายการ บริการทางวัฒนธรรม จำนวน 17 รายการ อัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ต่อการลงทุน 1 บาท เท่ากับ 3.79 อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนเท่ากับ 44.16%

สำหรับอัตลักษณ์ หรือ แบรินด์ของแกด้า คือ “ความอุดมสมบูรณ์” โดยใช้สัญลักษณ์เป็นหนองแกด้าที่มีสะพานไม้ วัด เทศกาล เป็นการสร้างความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจและร่วมเฉลิมฉลองความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ผ่านการแข่งกระทง การแสดงพื้นบ้านและผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนทุนทางวัฒนธรรม โดยมี “แผนการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรม” ที่มีวิสัยทัศน์ “ทุนทางวัฒนธรรมสู่ความยั่งยืนของชุมชนแกด้า” กลยุทธ์ในการสร้าง ความยั่งยืนในการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมอำเภอแกด้า ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การสร้างกลไกการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรม กลยุทธ์ที่ 2 การจัดเก็บข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ กลยุทธ์ที่ 3 การเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทุนทางวัฒนธรรม และ กลยุทธ์ที่ 4 การส่งต่อทุนทางวัฒนธรรมไปยังกลุ่มคนรุ่นใหม่ เสนอให้มีโครงการสำคัญ 7 โครงการ ประกอบด้วย โครงการที่ 1 คณะกรรมการวัฒนธรรมอำเภอแกด้า โครงการที่ 2 ประวัติศาสตร์ชุมชนและทุนทางวัฒนธรรมอำเภอแกด้า โครงการที่ 3 อนุรักษ์และฟื้นฟูคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมแกด้า โครงการที่ 4 พัฒนานวัตกรรม ผลิตภัณฑ์และบริการจากทุนทางวัฒนธรรม โครงการที่ 5 อุทยานประวัติศาสตร์อำเภอแกด้า โครงการที่ 6เยาวชนแกด้าสืบสานวัฒนธรรม และ โครงการที่ 7เทศกาลความรื่นรมย์และหลากหลายทางวัฒนธรรมแกด้า

อภิปรายผล

การนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์ให้กลายเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ภาคีหลักที่จะทำให้เกิดการพัฒนาได้นั้นคือองค์กรปกครองท้องถิ่น ภาครัฐที่อยู่ในพื้นที่ วัดหรือศาสนสถาน ภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชน และสถาบันการศึกษา ที่จะต้องร่วมมือกันแบบบูรณาการต้องทำงานแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสานงานกัน นอกจากนั้นคนในชุมชน ตลอดจนผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรทางเศรษฐกิจในชุมชนจะต้องมีการพัฒนาตนเองใน

ด้านการเรียนรู้ การจัดการองค์ความรู้ในงานของตนเองซึ่ง Wasko & Faraj (2000) ได้อธิบายว่าการจัดการความรู้เป็นส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาองค์การ ซึ่งการจัดการความรู้คือ การค้นพบ การแลกเปลี่ยน การถ่ายทอดองค์ความรู้และการได้มาซึ่งองค์ความรู้ในความรู้ที่กระจ่างชัดโดยผู้เชี่ยวชาญหรือการนำความรู้ที่มีอยู่ในคน เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ก็คือวิถีทางที่จะช่วยให้องค์การประสบความสำเร็จ

ทุนทางวัฒนธรรมสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้ ทำให้ชุมชนมีรายได้และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อีกทั้งยังทำให้ครัวเรือนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและมีความอบอุ่นมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของดนตรีพล ปันธิวน (2552) ซึ่งพบว่าการรวมกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนจากการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และสอดคล้องกับชัยนธ์ วรรณะภุติ (2541) ที่ว่าวิถีชีวิตที่พบในชุมชนท้องถิ่น ในบ้านเมืองและจากการศึกษายังสามารถสรุปได้ว่า ชุมชนท้องถิ่นที่มีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์สามารถสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นให้กับลูกบ้านจะทำให้ชุมชนนั้นมีความเข้มแข็ง ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของชุมชนท้องถิ่นนั้น สอดคล้องกับงานเขียนเรื่อง ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองสู่การปฏิรูปประเทศจากฐานราก (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557) ซึ่งสรุปว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการจัดการชุมชนท้องถิ่น เช่นเดียวกับการจัดการในระดับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ผู้นำในชุมชนท้องถิ่นนั้นมีหลายระดับทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ถ้าผู้นำมีบทบาทสูงมากในการขับเคลื่อนคนและงานไปสู่เป้าหมายด้วยการทำงานหนัก โปร่งใส มีวิสัยทัศน์ เป็นธรรมและมีความอดทนสูง ทุ่มเท มีความเสียสละและยึดหลักการทำงานด้วยความโปร่งใส จะทำให้สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการสืบค้นถึงทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนที่อยู่ เพื่อจะได้นำไปบรรจุในวาระในการวางแผนยุทธศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งในแต่ละชุมชนมีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน หากมีการดำเนินนโยบายตามสภาพความเป็นอยู่และตรงกับความต้องการของชุมชน จะทำให้โยบายนั้นเกิดผลดีกับประชาชนได้มากกว่า

2. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนควรให้ความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนา ที่เน้นกระบวนการมากกว่ารูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจาก ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น ทุนในชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน ฯลฯ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

3. การที่จะทำให้ทุนทางวัฒนธรรมมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ ส่งเสริมให้ทุนบุคคล มีบทบาทเพิ่มขึ้น มีการถ่ายทอดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน และให้ประชาชนทุกหมู่บ้าน มีส่วนร่วมการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชน จะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในประเด็นเรื่องของการพัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในแต่ละชุมชนให้มีความสวยงาม สะดุดตา ทันสมัยเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยว

2. ควรมีการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพไปสู่การพัฒนาให้เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
3. ควรมีการศึกษาในประเด็นการนำทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมไปเพิ่มมูลค่าด้านเศรษฐกิจ
4. ควรมีการศึกษาถึงการนำทุนทางวัฒนธรรมในแต่ละด้านไปพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (2564). *จำนวนประชากร ระบบสถิติทางการทะเบียน*. สืบค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2567, จาก stat.bora.dopa.go.th.
- กาญจนา สุกัณธสิริกุล. (2558). *การพัฒนาศักยภาพการตลาดบริการของโฮมสเตย์ที่ได้รับรองมาตรฐานในจังหวัดนครราชสีมา*. จังหวัดนครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- เกริกกฤษณ์ โชคชัยรัชดา. (2565). *บ้านแกดำ*. สืบค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://wikicomunity.sac.or.th/community/457>.
- ชยันต์ วรรณระภูติ. (2541). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. ใน เอกสารประกอบการอบรมการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (หน้า 93-138). ชลบุรี: โครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยบูรพา
- ชวน เพชรแก้ว. (2547). *การยกระดับและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์ปัจจุบัน*. *สารภาษาไทย*, 2(3), 14-13.
- دنۇفل پىنچىنۋان. (2552). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกรณีศึกษา อำเภอสี จังหวัดลำพูน*. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา และ ชูจิต ตรีรัตนพันธ์. (2560). *การคิดเชิงออกแบบเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ.

Exploring Out-of-Class English Learning Activities: Frequency and Preferences Among English Major Students

Pinyada Wiriya^{1*}

Received: February 25, 2024

Revised: April 26, 2024

Accepted: April 27, 2024

CHOPHAYOM JOURNAL

¹English Department, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rajabhat Maha Sarakham University

¹(E-mail Pinyada.Wi@rmu.ac.th)

*Corresponding Author



Abstract

Out-of-class English language learning plays a crucial role in enhancing language proficiency and fostering learner autonomy (Benson, 2011). Moreover, it allows students to take control of their language learning journey and develop lifelong skills beyond traditional classroom settings. This study investigated the frequency and preference of out-of-class English learning activities among English major students at Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand. Applying purposive sampling, 249 students participated in the survey. A questionnaire, adapted from Cheng (2015) and Sun (2016) and translated into Thai, was employed. The analysis included the calculation of mean and standard deviation, with interpretation based on the Likert scale. The findings revealed that participants demonstrated a moderate frequency of participation in out-of-class activities. In terms of preferences, participants showed a neutral level of preference for out-of-class English learning activities.

In conclusion, the findings suggest that students should be encouraged to engage in out-of-class English language learning by suggesting different activities. It is important to find a balance between what students like and what they don't like for better language learning outside of the regular class.

Keywords: Out-Of-Class Activities, English Language Learning, English Major Students

Introduction

In the present's education, there is a change happening where the focus is more on the learner than the teacher. Importantly, it is generally agreed that learners should have control over how they learn. The idea of learner control, as noted by Holec (1981), involves being able to manage the learning journey. Rubin (1975) observed that learners who take control actively look for ways to learn outside of the classroom. Moreover, Little (2009) and Pearson (2004) stated that learners can take responsibility for their learning by making plans and checking their progress. Similarly, Benson (2007) indicated that learning outside of class is a way to be more independent from traditional school ways. Out-of-class learning, illustrated by activities such as reading or listening to the radio outside of school (Benson, 2013; Pickard, 1996), serves as a means for learners to become more independent (Hyland, 2004). Benson and Reinders (2011) stated that learners find it easy to learn outside of class because they can choose when and how they learn. Furthermore, good learners make learning part of their everyday lives (Cheng, 2015). For example, a study by Chusanachoti (2009) and Sundqvist (2009) found that learning outside of class can help learners talk better and learn new words. Similarly, Cheng (2015) and Wu (2012) argued that learning outside the class can also make learners more interested in learning. In Thailand, English is regarded as a foreign language. It is taught formally in classrooms, but it is not used as the primary language of communication in everyday life



outside the classroom. According to Dulay et al. (1982), having opportunities for language practice and conversation exclusively within the classroom setting is insufficient. Kagan (1995) discussed the relationship between input, output, and context in traditional language classrooms and language development, emphasizing that the resources available in the classroom may not be enough to build language skills. As a result, students might not be able to fully develop their language abilities, which could leave some students unable to apply the language they have learned in class to everyday situations outside of it. In conclusion, mastering a language only in a classroom setting might not be sufficient to foster effective language use (Dulay et al., 1982; Kagan, 1995). Thus, English language learning activities outside the classroom may be an alternative to creating English language learning resources to provide learners with opportunities to practice and apply the theories they have learned in the classroom in real-world English language situations and develop their use of language in real life more fluently. Therefore, this study emphasizes the importance of understanding students' engagement levels and preferences in out-of-class learning. It offers valuable insights for educators to enhance language learning initiatives effectively.

Objectives

1. To find out the frequency of out-of-class English learning activities among English major students.

2. To find out which out-of-class English learning activities are preferred by English major students.

Methodology

Population and Participants

The population for this study comprised 775 English major students, ranging from their first to fourth year, during the second semester of the academic year 2022 at Rajabhat Maha Sarakham University in Thailand. Purposive sampling was used to choose 249 English major students following the procedure described by Krejcie & Morgan (1970).

Research Instruments

A questionnaire was designed to investigate the frequency level of students' practice and the preference for out-of-class English learning activities. The questionnaire consisted of 20 items, adapted from Cheng (2015) and Sun (2016), rated on a five-point Likert scale. The questionnaire was created in English and translated into Thai by an expert to avoid misunderstandings among participants.

Data Collection and Analysis

The questionnaire was developed into a Google Form and distributed to the participants through the link. Before collecting the data, the purpose was explained, and students were asked for their permission. After that, the data from the questionnaire were statistically analyzed using mean, standard deviation, and the five-



point Likert rating scale interpretation. The data from the 5-Likert rating scales were interpreted as follows: 4.21-5.00, always practiced; 3.41-4.20, often practiced; 2.61-3.40, sometimes practiced; 1.81-2.60, rarely practiced; and 1.00-1.80, never practiced. The interpretation of mean scores for levels of preference was as follows: 4.21-5.0, strongly like; 3.41-4.20, like; 2.61-3.40, neutral; 1.81-2.60, dislike; and 1.00-1.80, strongly dislike.

Results

Table 1 Frequency level of students' practice of out-of-class English learning activities

No.	Out-of-class English learning activities	(\bar{X})	S.D.	Frequency of practice
1	Reading English test-preparation books	3.87	1.05	Often
2	Watching English learning videos on YouTube	3.19	1.04	Sometimes
3	Learning English vocabulary using printed dictionaries	2.08	1.05	Rarely
4	Learning English vocabulary using online dictionaries	3.05	1.20	Sometimes
5	Doing English homework/exercises before coming to class	2.63	1.04	Sometimes
6	Surfing English websites to find information	3.31	1.06	Sometimes
7	Practice speaking English through mobile apps/iPad/YouTube	2.94	1.13	Sometimes
8	Playing English Language Games	2.83	1.06	Sometimes
9	Talking to foreigners/international students in English	3.12	1.02	Sometimes
10	Talking to Thai friends in English	2.47	1.11	Rarely
11	Talking to teachers in English after class	2.20	1.06	Rarely
12	Joining Internet discussion in English (blog/forum)	1.86	0.95	Rarely

13	Reading signs, slogans, proverbs, advertisements, posters and product labels written in English	3.56	0.98	Often
14	Writing/texting to friends/teachers/family in English	2.05	0.73	Rarely
15	Watching English movies/dramas/series	3.58	1.16	Often
16	Listening to and singing English songs	3.76	1.12	Often
17	Reading English /magazines/ novels/short stories	2.85	1.12	Sometimes
18	Participating in Online English Courses	2.42	1.06	Rarely
19	Listening to the news/videos in English on social media	3.11	1.12	Sometimes
20	Reading online news in English	2.34	0.94	Rarely
		2.86	1.05	Sometimes

Table 1 shows that, on average, students moderately participate in out-of-class activities ($\bar{X} = 2.86$). The three most preferred activities are reading English test-preparation books ($\bar{X} = 3.87$), followed closely by engaging in listening to and singing English songs ($\bar{X} = 3.76$), and watching English movies/dramas/series ($\bar{X} = 3.58$). In contrast, activities like joining Internet discussions in English (blog/forum) ($\bar{X} = 1.86$) and writing or texting in English to friends, teachers, or family ($\bar{X} = 2.05$) receive lower engagement from the participants.

Table 2 Students' preference of out-of-class English learning activities.

No.	Out-of-class English learning activities	(\bar{X})	S.D	Level of preference
1	Reading English test-preparation books	3.40	0.92	Neutral
2	Watching English learning videos on YouTube, Facebook	4.18	0.98	Like
3	Learning English vocabulary using printed dictionaries	2.48	1.06	Dislike
4	Learning English vocabulary using online dictionaries	3.11	1.08	Neutral
5	Doing English homework/exercises before coming to class	3.47	0.95	Like
6	Surfing English websites to find information	4.34	1.08	Strongly like
7	Practice speaking English through mobile apps/iPad/YouTube	3.27	1.04	Neutral
8	Playing English Language Games	3.30	1.08	Neutral
9	Talking to foreigners/international students in English	3.35	1.12	Neutral
10	Talking to Thai friends in English	2.98	1.18	Neutral
11	Talking to teachers in English after class	3.17	1.14	Neutral
12	Joining Internet discussion in English (blog/forum)	2.45	1.12	Dislike
13	Reading signs, slogans, proverbs, advertisements, posters and product labels written in English	3.25	1.00	Neutral
14	Writing/texting to friends/teachers/family in English	3.28	1.05	Neutral
15	Listening to and singing English songs	3.95	1.05	Like
16	Watching English movies/dramas/series	3.87	1.05	Like
17	Reading messages or comments written in English on social media	3.30	1.04	Neutral
18.	Participating in Online English Courses	2.43	1.00	Dislike
19	Listening to the news/videos in English on social media	3.18	1.10	Neutral
20	Reading online news in English	2.24	1.06	Dislike
	Average	3.25	1.05	Neutral

Table 2 shows students' preferences for out-of-class English learning activities. On average, students demonstrate a neutral level of preference for these activities ($\bar{X} = 3.25$). The top three preferred activities are surfing English websites to find information ($\bar{X} = 4.34$), categorized as "Strongly like," watching English learning videos on

YouTube, Facebook ($\bar{X} = 4.18$), falling under the "Like" category, and listening to and singing English songs ($\bar{X} = 3.95$), also falling under the "Like" category. On the other hand, participating in reading online news in English ($\bar{X} = 2.24$) and online English courses ($\bar{X} = 2.43$) are the least preferred activities, categorized as "Dislike."

Conclusions

Based on the results of this current study, it is highlighted that English major students showed a moderate level of participation in out-of-class learning activities. The top three engaging activities included reading English test-preparation books, listening to and singing English songs, and watching English movies/dramas/series. These activities demonstrate how vital multimedia tools and enjoyment are when learning a language.

However, there was an obvious lower engagement in activities such as joining Internet discussions and writing or texting in English to friends, teachers, or family. In terms of preferences, students, on average, expressed a neutral level of liking for out-of-class English learning activities. The top three preferred activities were surfing English websites to find information, watching English learning videos on YouTube, Facebook, and listening to and singing English songs, all falling under the "Like" category. In contrast, participating in online English courses and reading online news in English were the least favored activities, categorized as "Dislike." This shows that there may have been missed possibilities to effectively



use interactive platforms for language acquisition. This finding suggests that it is needed to get creative and find new ways to integrate digital communication tools into teaching methods.

Discussion

The results of this study showed that students were sometimes involved in activities to learn English outside class, with an average frequency of 2.86. To make students more engaged, it is important to ensure these activities are easy to access and match their interests and learning styles (Oxford, 2011; Benson, 2011). For example, making activities personalized, using shorter learning sessions, and offering a variety of tasks could help students engage more often. The results also showed that student preferences varied, with an overall neutral leaning. The most liked activities, such as surfing English websites, watching learning videos, and singing songs, corresponded with the idea that enjoying learning is essential (Krashen, 1985; Benson, 2011). This finding indicated the need to consider what activities are effective and to use technology to make learning more interactive (Brown, 2016; Richards & Rodgers, 2014). However, less popular activities like online discussions, writing/texting in English, and online courses raised concerns. It was important to think about how different students learn and what activities work best. For instance, by understanding these things, teachers could create more interesting and helpful ways for students to learn outside class (Gardner, 2010; Nunan, 1990). It

might involve offering different kinds of activities to match how students learn (Reid, 2005), using technology to make learning more fun (Chapelle, 2001; Warschauer & Healey, 1998), and dealing with problems in activities that students might not like but are good for them (Lightbown & Spada, 2013; Ellis, 2008).

Recommendation

It is recommended to enhance out-of-class English learning activities for students. Firstly, promoting a diverse range of activities is crucial to provide different preferences and learning styles, ensuring sustained engagement. While popular activities like reading test-preparation books and watching videos are effective, introducing a variety of options can keep students motivated. Secondly, addressing the lower engagement in activities like joining Internet discussions and writing in English is essential to enhance communicative skills. Emphasizing tasks that promote communication, such as online discussions or written communication with peers, can significantly improve language proficiency. Additionally, acknowledging the strong preference for interactive online platforms and modifying online courses to be more engaging are key factors. Integrating multimedia elements and real-life applications can make online learning more appealing. Individualized learning plans should be considered to accommodate individual differences in preferences and engagement levels. Encouraging real-life language use, providing resources and support for preferred



activities, and continuously evaluating and adapting strategies based on student feedback are also essential for creating a tailored and engaging out-of-class English learning experience.

Bibliography

- Benson, P. (2007). Autonomy in language teaching and learning. *Language Teaching*, 40(01), 21-40.
- Benson, P., & Reinders, H. (Eds.). (2011). *Beyond the language classroom*. New York: Palgrave Macmillan.
- Benson, P. (2011). *Teaching and Researching: Autonomy in Language Learning*. New York: Routledge.
- Benson, P. (2013). *Teaching and researching: Autonomy in language learning*. New York: Routledge.
- Brown, H. D. (2016). *Principles of Language Learning and Teaching*. England: Pearson.
- Chapelle, C. A. (2001). *Computer Applications in Second Language Acquisition: Foundations for Teaching, Testing, and Research*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cheng, C. M. (2015). Perceptions of and experiences with vocational college English majors' out-of-class English learning in Taiwan. *Journal of Language Teaching and Research*, 6(4), 737-748.
- Chusanachoti, R. (2009). *EFL learning through language activities outside the classroom: A case study of English education students in Thailand*. (Doctoral dissertation, Michigan State University).

- Dulay, H., Burt, M., & Krashen, S. (1982). *Language two*. New York: Oxford University Press.
- Ellis, R. (2008). *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Gardner, R. C. (2010). *Motivation and Second Language Acquisition*. New York: Peter Lang.
- Holec, M. (1981). *Autonomy and foreign language learning*. Oxford: Pergamon.
- Hyland, F. (2004). Learning autonomously: Contextualizing out of class English language learning. *Language Awareness*, 13(3), 180-202.
- Kagan, S. (1995). *We can talk: Cooperative Language Learning in the Elementary ESL classroom*. In Wasanasomsith, P. (2003). A Case Study of Thai ESL Learners' Language and Literacy Learning in an Authentic Situation: Opening a Bank Account. Chulalongkorn University Language Institute, Thailand.
- Krashen, S. (1985). *The input hypothesis: Issues and implications*. New York: Longman.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Lightbown, P. M., & Spada, N. (2013). *How Languages are Learned*. Oxford: Oxford University Press.



- Little, D. (2009). Language learner autonomy and the European language portfolio: Two L2 English examples. *Language Teaching*, 42(2), 222-233.
- Nunan, D. (1990). *Understanding language classrooms: A guide for teacher-initiated action*. London: Prentice-Hall International.
- Oxford, R. L. (2011). *Teaching and Researching: Language Learning Strategies*. New York: Routledge.
- Pearson (2004). *The idiosyncrasies of out-of-class language learning: A study of mainland Chinese students studying English at tertiary level in New Zealand*. In Proceedings of the Independent Learning Conference 2003.
- Pickard, N. (1996). Out-of-class language learning strategies. *ELT Journal*, 50, 150-159.
- Reid, J. (2005). *Perceptual Learning Style and Learning Proficiency: A Test of the Hypothesis*. In Learning Styles in the ESL/EFL Classroom. Michigan: University of Michigan Press.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rubin, J. (1975). What the "good language learner" can teach us. *TESOL Quarterly*, 9, 41-51.
- Sun, S. (2016). *Out of class English learning activities of the vocational education learners at Kampong Chheuteal high school, Kampong Thom Province, Kingdom of Cambodia*. (Master's thesis, Burapha University).
- Sundqvist, P. (2009). *Extramural English matters: Out of school*

English and its impact on Swedish ninth graders' oral proficiency and vocabulary. (Doctoral dissertation, Karlstad University).

Warschauer, M., & Healey, D. (1998). Computers and Language Learning: An Overview. *Language Teaching*, 31(02), 57-71.

Wu, M. M. (2012). Beliefs and out of class language learning of Chinese-speaking ESL learners in Hong Kong. *New Horizons in Education*, 60(1), 35-52.

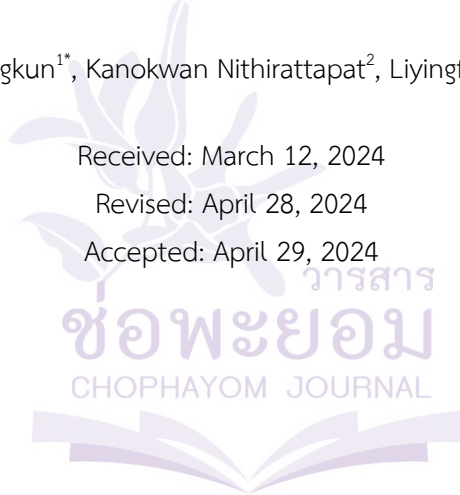
Gaocheng Palace Lantern: Cultural Value and Commercialization of Chinese Folk Art in the 21st Century

Wangkun^{1*}, Kanokwan Nithirattapat², Liyingfeng³

Received: March 12, 2024

Revised: April 28, 2024

Accepted: April 29, 2024



^{*1}Fine and Applied Arts Research and Creation,
Mahasarakham University

¹(E-mail: 249142965@qq.com)

*Corresponding Author

²Fine and Applied Arts Research and Creation,
Mahasarakham University

²(E-mail: kanokwan.k@msu.ac.th.)

³Fine and Applied Arts Research and Creation,
Mahasarakham University

³(E-mail: liyingfeng5@gmail.com)

Abstract

The main object of this study is Gaocheng Palace Lantern, and the main objectives of the study include the following three points. Firstly, study the historical evolution of Gaocheng palace lanterns. Secondly, this study aims to analyze the impact of the commercialization process on the dual dimensions of "art" and "social process" of Gaocheng palace lanterns. By studying the process of commercialization of Gaocheng palace lanterns, this study aims to fill the gap in the development of commercialization of Gaocheng palace lanterns after the 21st century. Finally, analyzing the cultural value of Gaocheng Palace Lantern as a folk art in the process of commercialization and the pros and cons of commercialization, the final conclusion is that Gaocheng Palace Lantern as a folk art has both benefits and drawbacks in the process of commercialization. This article uses qualitative research methods to conduct in-depth research on the commercialization of palace lanterns in Gaocheng, Hebei Province, based on literature review, field research, and interviews. Commercialization is a popular concept in economic research, and the content of this study will expand the scope of this concept. At the same time, it will provide reference and inspiration for other researchers, enriching the theoretical system and research methods in related fields.

Folk art is the accumulation of traditional Chinese culture for thousands of years, and is a product of aesthetic significance created by our ancestors through practical life. It is a perfect



combination of technology and art. As a treasure of Chinese culture, the craftsmanship spirit of the palace lamp makers in Gaocheng is extremely precious in today's society. Gaocheng Palace Lanterns have strong local characteristics. During festivals, every household and street has red lights hanging high. At the same time, there are also activities such as sightseeing and guessing lantern riddles, which are very interesting.

Keywords: Gaocheng Palace Lantern, Chinese Folk Art, Commercialization

Introduction

Arjun Appadurai, an American research scholar, developed the concept of commodification that is applied in this study. The *Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective* was where he first introduced this concept. In this study, commodification refers to the object's commodity form, which is considered a stage in its life cycle. This reveals the diverse and fascinating world of the object, including its existence as a gift, a commodity, a work of art, and other forms (Appadurai, 1986).

Folk art is a form of artistic expression that encompasses arts, crafts, and decorative ornamentation created by individuals without formal artistic training. It is characterized by the mastery of established traditional styles and techniques. Folk art is unique to each country or region, with its own distinct style and cultural significance (Mayer, 2008). Gaocheng Palace Lanterns are a form of Chinese folk art that has entered the commercial market in the 21st

century, becoming a commodity with both collection and decorative value. In 2002, the 16th Party Congress proposed the active development of cultural undertakings and industries, which paved the way for the prosperity of China's cultural industry in the 21st century. In 2005, the State Council issued the Opinions on Strengthening the Protection of China's Intangible Cultural Heritage. The document proposed the establishment of a multifaceted classification system for intangible cultural heritage and the formation of a protection system with Chinese characteristics .

Previous research suggests that Gaocheng Gongleng is a folk artwork that originated in ancient times. It is considered a testament to the wisdom of ancient Chinese people in terms of its form, creation process, and artistic style (Zhong, 2008). However, its commercial value has been largely overlooked. Since 2000, the Gaocheng Palace Lantern has developed and matured in response to China's changing social and economic landscape. A comparison of the pre- and post-2000 periods reveals changes in both the social process and the Gaocheng Gongleng artifacts.

Objectives

- 1.To study the expression and aesthetic value of Gaocheng lanterns as works of art.
2. Analyze the "social process" of Gaocheng lanterns and its influence.
3. Analyze the cultural value, social value and commercial

value of Gaocheng Palace lanterns as folk art in the process of commercialization.

Methodology

This study adopts a qualitative analysis method. Based on three research objectives, specify specific research methods and processes. This study used literature review, field investigation, data analysis, and interviews as the main data collection methods. Then, the collected data is analyzed, summarized, and applied to the paper. Finally, a descriptive analysis is used to write the paper.

The field survey location of this study is Tuntou Village, Gaocheng District, Shijiazhuang, Hebei Province. More than 90% of the villagers in this village are engaged in industries related to palace lamps, which has also driven employment for more than 70000 people in the surrounding area. In the field survey, researchers interviewed groups including inheritors of intangible cultural heritage, dealers of Gaocheng palace lanterns, and enthusiasts of Gaocheng palace lanterns. The interview content includes: the development trend of types of palace lanterns in Gaocheng after the 21st century, the impact of economic development on Gaocheng palace lanterns, the development of the social process of Gaocheng palace lanterns, and the artistic value of Gaocheng palace lanterns. This study mainly uses literature reading and interview methods to study the development history of Gaocheng palace lanterns and the evolution process of traditional art. It analyzes the value of Gaocheng palace

lanterns as folk art in the commercialization process and the advantages and disadvantages of commercialization. The interview method mainly adopts a combination of personal in-depth interviews and focus group interviews. A total of 6 individual interviews were conducted, with each interview lasting about 30 minutes; A total of 5 focus group interviews were conducted, with an average of 4 people per focus group. Each interview lasted about 20 minutes; A total of 26 samples and over 20000 words of interview data were collected in the study.

Results

1. Gaocheng Palace Lantern Commercialization in the 21st Century

1.1 Research on the expression and aesthetic value of the Gaocheng Palace Lantern as a work of art

The Ligao City Palace Lantern is known for its strong regional characteristics, with the 'Tuntou Palace Lantern' being the most representative. Tuntou is a specialized village in Gao Cheng District, Shijiazhuang City, Hebei Province, renowned for producing lanterns. It is often referred to as 'China's first village of lanterns' and 'the only village located between the north and south of the Yangtze River'. The craft of making gauze lanterns in Gao Cheng has a history of 2,000 years, dating back to the Eastern Han Dynasty and continuing through the Sui, Tang, Ming, and Qing dynasties. This information is based on the earliest available record, which is found in the Gao

Cheng County Record.



Figure1:Tun Tou Village Landmark

Source: Kun (2023)

Since the development of Hebei Gaocheng Palace Lanterns, they have carried rich historical and cultural connotations, signifying the reunion of the whole family, happiness, national prosperity, peace, auspiciousness, and joyous festivities (Zhang, 1999). In addition to their lighting function, these lanterns represent red-hot prosperity and grand enthusiasm. The Gaocheng Palace Lantern combines traditional Chinese cultural and folkloric techniques, including paper-cutting, calligraphy, mortise and tenon, and prick stitching. Its deep historical background, rich cultural connotations, and unique production techniques make it an outstanding example of traditional Chinese handicrafts.



Figure2: Ligustrum Palace Lantern from the beginning of the use of lighting to the evolution of modern decorative works of art

Source: Li Na (2023)

The picture above illustrates the evolution of the Ligustrum Palace Lantern from its earliest use as lighting to a modern decorative work of art, showing the inheritance and innovation of traditional culture, changes in people's aesthetic needs, the development of production techniques and materials, and the combination of art and commerce. This evolution highlights the multiple meanings and values of the lantern as a cultural symbol and art form.



Figure 3 : Crafted paper lanterns featuring auspicious and symbolic themes.

The craft paper lamp shown in the picture above is a new product developed through the collaboration of Zhang Fengjun, a non-genetic heritage expert of the 2004 Gaocheng Palace Lantern, and Shi Youquan, a senior craftsman in Uixian paper-cutting. The lamp is a result of their joint efforts. The craft paper lanterns draw inspiration from the traditional hexagonal palace lanterns and feature Uixian paper-cutting patterns. The design is exquisite and delicate, following the dao pry principle of traditional Chinese architectural art. The lanterns combine Chinese folk crafts and auspicious culture, showcasing national characteristics. Additionally, they are easy to dismantle and install. The lamp's appearance enhances the cultural significance of the Gaocheng Palace Lantern, expanding its application and appreciation. This also brings new vitality and economic value to the lantern.

The Gaocheng Palace Lantern is a unique work of art that expresses aesthetic value through fine craftsmanship and various modelling designs. The lanterns are a three-dimensional art form that presents a rich sense of hierarchy and dynamic effects through the illumination of light. The design of the Gaocheng Palace Lantern integrates traditional Chinese cultural elements, resulting in beautiful lines and rich colours that provide people with a sense of inner peace and enjoyment of beauty. The Gaocheng lanterns carry deep historical and cultural connotations, reflecting the characteristics and styles of local folk art. By studying the Gaocheng Palace Lantern as a work of art, we can better appreciate and understand the

uniqueness of traditional Chinese art, as well as the influence and revelation of history and culture on art.

1.2 Analysing the 'social process' of the Gaocheng Palace Lantern and its impacts.

The commercialization of folk art has become an objective trend due to the needs and constraints of market economy development. Additionally, the high development of modern communication media has provided motivation for this trend (Bai & Song 2010). The Gao Cheng Gong Lantern is facing challenges and opportunities of commercialization and merchandising due to the development of the social economy and the rise of the cultural market. This paper analyses the 'social process' of the Gaoxiong Gongliao while exploring the concepts of commodification and commercialization. The impact of this trend on the Gaocheng Palace Lantern is also discussed.

By collating literature on the important historical events in the evolution of the commercialization process of the Gaocheng Palace Lantern, it can be divided into two stages to analyse the development of the commercialization of the Gaocheng Palace Lantern: the first stage is the development of the Gaocheng Palace Lantern before the year 2000. At this stage, the production of lanterns mainly relies on handmade methods, and the sales model is fragmented and not centralised. The second stage is after 2000, thanks to the development of science and technology and government support, Gaoxiong lanterns into the rapid development

of commercialization stage.

After the 21st century, the government attached great importance to the construction of culture and issued many protective documents. With the support of these documents, the market began to intervene, and these protective policies became the first driving force, which had a multifaceted impact on the social process, such as policy support, the development of tourism, cultural exchanges and education, and the local economy.



Figure 4: Tuntou village e-commerce practitioners in the network live broadcasting room live sales Gaocheng Palace Lanterns

Source: Club Ningbo (2023)

In the picture above is the village of tuntou e-commerce practitioners in the network live broadcasting room live sales ligao city lanterns, into the 21st century, tuntou lantern industry to catch the rise of e-commerce this 'fast train'. 2013 began to "90" as the

main body of a new generation of lantern artisan People, began with the help of e-commerce power, Ligao City lanterns gradually in overseas sales. Tuntou village has more than 300 registered e-commerce sellers in the industry and commerce, e-commerce practitioners more than 2,000 people, e-commerce turnover of more than 600 million yuan, accounting for all sales of 30%.



Figure 5 : Gaocheng Palace Lanterns on display at the Shanghai World Expo

Source: Li Na (2023)

The above picture shows the appearance of Ligao City Palace Lanterns at the Shanghai World Expo and the participants' visit to the Hebei Expo Exhibition Hall, which illustrates that the organisation of the 2010 Shanghai World Expo has given a boost to the development of e-commerce in China. By selling and promoting the Gao Cheng lanterns through online platforms, the market scope has been expanded and is no longer confined to geographical

location. This means that Ligao City Palace Lanterns can be sold both at home and abroad, attracting more consumers and buyers.



Figure 6: Scene of the 9th Jingji Yanzhao Folklore Temple Fair

Source: Xiaofeng (2024)

The picture above is Shijiazhuang Gao Cheng District in the "Palace City India Lane - Gong Li Street" held the ninth jingji-Yanzhao Folklore Festival site photos, the entire temple will be launched during the giant dragon lanterns to celebrate the New Year, enjoy the lanterns, send Spring Festival couplets, and other activities, held in the Gao Cheng District in the heavy "Palace culture" precipitation, which explains the activities held in order to rich Gao Cheng Temple Fair regional connotation, so that people increase the understanding of the lanterns to enhance the Gao Cheng lanterns of the visibility and influence.

Overall, as a traditional art form, the Gaocheng Palace Lantern has undergone evolution and development in the course of

society. Its development has had a multifaceted impact on society, including cultural heritage and preservation, tourism and economic development, as well as social and cultural exchanges and folklore activities. Through its unique artistic charm and cultural connotation, the Gaocheng Palace Lantern has brought the enjoyment of beauty and the transmission of culture to the society, and at the same time promoted the prosperity of the local economy and social development.

1.3 Analyse the cultural value, social value and commercial value of the Gaocheng Palace Lantern as a folk art in the process of Commercialization.

Through the in-depth analysis of the value of Gaocheng lanterns, we can discuss from three latitudes: first, from the cultural value, Gaocheng lanterns as an important carrier of folk art, witnessed the vicissitudes of the times, carrying the deep heritage of regional culture. Secondly, from the dimension of social value, Gaocheng lanterns highlight the diversity of folk art and regional characteristics, while conveying a positive value orientation. Thirdly, in terms of commercial value, as an important economic pillar of Gaocheng District, Gaocheng Palace lanterns satisfy people's demands in economic and material aspects, and at the same time, they have the function of cohesion of social centripetal force and consensus. Through the promotion of Commercialization, the Gao Cheng Gong Lantern has become one of the representatives of regional culture, enhanced the people's awareness of the protection

and innovation of the Gao Cheng Gong Lantern culture, and enhanced the pride and identity of the local people in their local cultural traditions. This helps to strengthen the cohesion of the local community and the inheritance of regional culture.

1.3.1 The Cultural Value of Gaocheng Palace Lanterns as Folk Art in the Process of commercialization

As a folk art form, Gaocheng Palace Lantern carries deep cultural connotations and historical traditions. It has produced rich cultural value in the process of Commercialization. Gaocheng Palace Lantern is a representative of traditional Chinese lantern art, originated in Ligustrum District, Shijiazhuang City, Hebei Province. It has attracted the attention of many audiences and collectors with its unique shape, exquisite craftsmanship and rich symbolism. It has gained wider dissemination and recognition through the process of commercialization. In the past, Gaocheng Palace Lanterns were mainly used on occasions such as traditional festivals and weddings, with a relatively narrow audience. However, with the development of market economy and the rise of tourism, the Gaocheng Palace Lantern has gradually become a cultural tourism product. Through commercial promotion and sales, the lanterns have been able to enter more people's field of vision, so that more people understand and appreciate this traditional art form.



Figure 7 : Craft Paper Sculpture Lamp Hand Carved

Source : Kun (2023)

The picture above shows the technique of carving a craft paper sculpture lamp, illustrating the craft paper sculpture lamp combined with the craftsmanship of Weixian paper cutting.

1.3.2 The social value of Gaocheng Palace Lanterns as folk art in the process of commercialization

The Gaocheng Palace Lantern has important social value as a form of folk art. Firstly, the production and sales process of the lanterns involves many craftsmen and related practitioners, which provides local employment opportunities and economic income, and promotes social development and stability. Secondly, as a symbol of local characteristics and culture, the lanterns attract the attention of many tourists and art lovers, promote the development of tourism, and bring certain economic benefits to the local economy. In addition, the display and production process of palace lanterns has become a platform for people's

communication and interaction, promoting social and cultural inheritance and exchange, and enhancing social cohesion and identity.



Figure 8 : Shijiazhuang gaocheng district downtown main street hanging lanterns scene

The picture above shows that Shijiazhuang Gaocheng District started to hang strings of red palace lanterns on New Year's Day 2024 in the main streets, parks and squares, unit shops, and landmarks, allowing residents to feel the atmosphere of the Chinese New Year, which illustrates the creation of a strong atmosphere of the Chinese New Year for the residents, enhances the development of community and cohesion, increases the sense of cultural identity of the residents, and brings the residents a joyful and festive experience of the holiday season.

1.3.3 The commercial value of the Gaocheng Palace Lantern as a folk art in the process of commercialization Gaocheng Palace Lanterns also have commercial value in the process of Commercialization. The production and sale of palace lanterns has

formed a certain industrial chain, involving material supply, production and processing, sales promotion and other links. As a unique artwork, the lantern has certain market demand and commercial potential. Businessmen can gain certain profits and economic returns through the design, production and sale of lanterns. At the same time, the promotion of commercialization also provides certain financial and resource support for the inheritance and development of the lanterns, and promotes the prosperity and innovation of the lantern industry.

To sum up, the Gaocheng Palace lantern as a folk art has produced rich cultural value, social value and commercial value in the process of commercialization. It inherits and carries forward local cultural traditions through the promotion and sale of commercialization, stimulates people's interest in and recognition of traditional culture, and contributes to the inheritance and promotion of culture. At the same time, the production and sale of palace lanterns brings certain economic benefits to the local economy, promotes the development of tourism, and enhances social cohesion and identity. In addition, the promotion of Commercialization has supported the prosperity and innovation of the lantern industry.

Conclusions

This paper takes commercialization as the research perspective, analyses the historical development of the "Ligustrum Palace Lantern" and the process of Commercialization and the

impact it has had, so as to derive the value of the Ligustrum Palace Lantern in the process of commercialization and the advantages and disadvantages arising from the commercialization process, and ultimately concludes that: "The Ligustrum Palace Lantern is the most popular lantern in the world.

Table 1 The significances of the conclusions.

Conclusions	Significance
1. The commodity value of the Ligustrum Palace Lantern has more advantages than disadvantages	The significance of this finding is to communicate to the government, relevant stakeholders and the community that Commercialization is an important pathway for the development of the Ligustrum Palace Lantern industry and can bring positive benefits to the local community and economy.
2. Ligustrum palace lamp industry development needs to pay attention to individual needs	The significance of the conclusion is to remind industry practitioners to maintain a balance in the process of commoditisation, not only pursuing commercial interests but also focusing on cultural preservation and heritage.
3. The value of Commercialization of the Ligustrum Palace Lantern is conducive to the promotion of sustainable economic development	The significance of the conclusion is to highlight the important value of Commercialization at the economic level and to remind the government and relevant stakeholders to focus on the long-term benefits of sustainable economic development while supporting the Commercialization of the Ligustrum Palace Lantern.

The researcher discussed the research summary, research limitations, and relevant suggestions. Prior to this study, scholars mainly focused on the cultural industry, arts and crafts, and education and teaching perspectives of Gaocheng palace lanterns, with less research on the commercialization of Gaocheng palace lanterns. Therefore, studying the value of Gaocheng palace lanterns requires a broader academic perspective. Based on previous research, this study focuses on the commercialization of folk art, which is of great significance for expanding its research field. Secondly, limitations of the research: This study focuses on the commercialization of Gaocheng palace lanterns, highlighting the impact and value of commercialization. Other scholars can further study the field of intangible cultural heritage, which is conducive to the development of cultural connotations and values.

Recommendation

1. It is recommended that Ligustrum Palace Lantern strengthen brand building, improve brand awareness and reputation, to attract more consumers.
2. Suggest that Gaocheng Palace lanterns in product design and innovation, combined with modern aesthetic and technological elements, to develop more products to meet market demand.
3. Suggest that the government in the education industry to strengthen the students of Gaocheng Palace lantern culture learning and practical courses.

Bibliography

- Appadurai, A. (1986). *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. New York: Cambridge University Press.
- Bai, W., & Song, Y. (2010). Intangible cultural heritage preservation and transmission revisited. *Social Science Journal*, 06, 66-69.
- Huang, B.C., & Gu, S. (2019). Rural Revitalisation and Creative Transformation of Intangible Cultural Heritage--Taking Nuo Carving Craft as an Example. *Journal of Central South University for Nationalities*, 39(06), 50-54.
- He, C.H. (2018). *Research on the Contemporary Value of Chinese Traditional Crafts*. University of Science and Technology Beijing.
- Liu, Y., & Wang, X. (2010). *Ligaocheng Palace Lanterns to make noise at the "World Expo."* Shijiazhuang Daily.
- Liu, C.X. (2008). Local and public nature of intangible cultural heritage. *Journal of Guangxi University for Nationalities*, 03, 76-80.
- Ma, L.M. (2019). *Study on the New Media Communication of "Gaocheng Palace Lantern"*. Hebei University.
- Mayer, R. (2008). *The Latest English-Chinese Dictionary of Art Terms and Techniques*. Beijing: Central Compilation and Translation Press.
- Shang, S., & Zhang, J.W. (2008). *Ligaocheng palace lanterns dress up "Olympic Fuwa."* Hebei Economic Daily.

- Su,J.J. (2020). Commodification of intangible cultural heritage: theoretical considerations based on foreign studies. *China Culture Industry Review*, 28(01), 289-304.
- Wu, J.W, & Yuan, J.Z. (2013). Commodification, Subjectivity and Reconstruction of Place - The Reinvented Xishuangbanna Dai Garden Water Splashing Festival. *Journal of Tourism*, 28 (04), 14-15.
- Wang,L. (2012). *Research on the Artistic Characteristics and Direction of Gaocheng Palace Lanterns*. Shaanxi Normal University.
- Wan, L., & Gu, J. (2009). Industrialisation development and Commercialization of intangible cultural heritage. *Henan Social Science*,17(04),20-21+219.
- Wang, H.C. (2022). Research on the Innovation of Living Inheritance Mechanism of Intangible Cultural Heritage in the New Era-- Taking Liannan Yao Embroidery as an Example. *Journal of Qingyuan Vocational and Technical College*,15(01),21-29.
- Wang,X.,&Bian,L. W. (2009). Ligaocheng Palace Lantern Museum Becomes a Demonstration Site for Industrial Tourism in Hebei Province. *Shijiazhuang Daily* 11-27(008).
- Zhong, W. (2008). *Big Red Lantern*. External Communication.
- Zhang, Y.L.(1999). *Dictionary of Villages and Towns in Hebei Province*. Zhejiang: Hongqi Publishing House.

Folk art : Minquan “Painting Tiger Village” The Dissemination and Reflective Study of Traditional Painting Skills

Wang Yaxing¹, and Sastra Laoakka^{2*}

Received: November 16, 2023

Revised: March 29, 2024

Accepted: April 9, 2024

CHOPHAYOM JOURNAL

¹Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science,
Mahasarakham University, Maha Sarakham, Thailand

¹(E-mail: Yaxing8431@gmail.com)

²Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science,
Mahasarakham University, Maha Sarakham, Thailand

²(E-mail: Hugna.studio@gmail.com)

*Corresponding author

Abstract

The three purposes of this research can be outlined as follows: 1) To study historical background of Minquan painting of folk art in China. 2) To study current situations and problems of Minquan "Painting Tiger Village". 3) To present guidelines for protection and development of Minquan "Painting Tiger Village". In order to maximize first-hand information and conduct in-depth research, this study used qualitative research supported by participatory research, and surveys, observations and data from relevant literature and fields. Respondents included: 1) 4 Key Informants 2) 12 Casual Informants 3) 20 General Informants

The results show that the folk art needs to explore new development paths from the establishment of the subject position, the protection of the living environment, and the excavation of universal elements. However, insufficient attention is still paid to the protection of folk art. The research subject of this paper, "Painting tiger Village", was originally a typical poor village on the eastern Henan plain, and the villagers have always maintained the tradition of folk painting. From the embryonic period of the 1960s to the 1960s and 1970s, a group of peasant painters in the village tried to change the poor and backward life difficulties through their own artistic talents, and finally achieved success. With the rapid development of the society, the village is facing a severe test, and various problems come one after another, which greatly restricts the development of folk art. People's attention is more on whether



the economic benefits can be obtained, and what is the essence of the development of Huhu Village, which leads to the bottom soon after the rise.

Keywords: Folk Art : Minquan Painting Tiger Village, The dissemination, Reflective Study, Traditional Painting Skills

Introduction

In recent years, the problem of rural development has been paid increasing attention by the Party and the government. The report of the 19th National Congress of the Communist Party of China points out that the implementation of the rural revitalization strategy, and put forward important action guidelines for guiding agricultural and rural development in the new period. "Rural revitalization" is an important macro development strategy for China to enter the new era, while the cultural industry is a modern industrial model to enhance the comprehensive strength of the country. Closely combined with the national development strategy background, focusing on Henan Shangqiu culture industry development typical practice, explore the new momentum of rural cultural industry development: resource exploration and integration, creative value and value-added, the change of industrial organization and capital investment, etc., to promote regional cultural industry long-term steady development, boost the new era of rural revitalization. Wang Yan. (2019). Research on the Integrated Development of Agriculture and Cultural Industry under the Rural

Revitalization Strategy —— Review of Research on Modern Agricultural Development Strategy [J]. *Journal of Botany*, 54 (06): 810.

Since the reform and opening up, China's economy has developed with unprecedented speed, laying a pivotal position in the world, and also having a more profound impact on the world. Liu Mingli. (2015). Analysis of the origin, inheritance and Development of Chinese folk Art [J]. *The Voice of the Yellow River*, 2015 (24): 113. Automatic mechanical production has gradually replaced the traditional craftsmanship, leading to the majority of traditional folk art works lost yesterday's style. Since the 1980s, the Chinese people's ideology, aesthetic consciousness, production mode, material life and spiritual life have all undergone earth-shaking changes. Some folk arts bear the impact of foreign culture and market economy, especially the change of values, which has changed people's understanding and aesthetic taste. For example, the gongde art of India, with the change of The Times from the pure nature as the main body to the present, describes the modern human city theme such as technology and automobile. Many folk art without strain ability, from recession to extinction in the modern economy appears eclipsed. Current problems existing in the domestic inheritance mode efficiency can only to master pass disciple, skill level is uneven, folk art in the contemporary has lost with value and aesthetic characteristics, there is no doubt that the development of folk art decline is an indisputable fact, such as

Jiangsu rugao puppet show, in Kangxi years has a certain scale, and now the traditional folk has only exists in the county annals and museum. Therefore, it is necessary to integrate the art into the countryside, and only in this way can the folk art be passed on in an orderly way.

The research subject of this paper is "No.1 Tiger Village of Chinese Painting," Wanggongzhuang Village was originally a typical poor village in the eastern Henan Plain where migrant workers are the main source of livelihood. However, with the support of the government, it only took a few years from the poor village to the new countryside with meticulous tiger painting as the support industry. At its peak, the village of more than 1,500 people, more than half of the work in the painting industry. Undeniably, Wanggongzhuang Village is a successful practice in the journey of exploring the new rural construction. However, like many farmer painting villages, the painting tiger village after the limelight is facing many development problems, such as the reduction of government support, reduced media exposure, low painting skills, difficult to recruit apprentices, and serious thinking of individual small farmers. Chinese art research has always been highly interested of metaphysical things, but has little interest in the parts involving real life. Art ecology is the soil for cultivating art. Only a good ecological environment can cultivate a good art.

Historical and cultural tradition. It seems that the most important role in the accumulation of historical knowledge in the

evolution of historical knowledge should not only contribute to the historical occurrence of its localization. It should be reflected in the evolution process of its continuous and continuous accumulation of knowledge and cultural knowledge. It should be said to include all kinds of cultural knowledge basic resources generated by the process of industrial localization that is, the accumulation of historical and cultural knowledge resources of production raw materials or production process, market information resources or various kinds of production or technical experience accumulation. It should also be the accumulation of the history of knowledge and the history of the cultural resources formed by the cultural industry atmosphere resources. The formation and historical accumulation of the cultural resources of the cultural and creative industry cluster are absolutely inseparable from the accumulation of the local multi-ethnic culture and the accumulation of fine arts culture. Historical significance is located in the eastern plains group tableland on the edge of the village is some maharaja group of villagers, although some people although generations are mostly also had generation to farming land and farming, but the village has many of the older family ancestral temple yard is still remain and use the painting group of ancient New Year pictures. Every lunar calendar Lantern Festival, every family and the door of the house must be unified production and Posting of New Year pictures to pray for the auspicious and festive New Year, provisions. However, the village in the Spring Festival at that time every family to the popular paper



traditional woodcut New Year pictures are mainly by not directly paper wood or glue printing made of New Year pictures, but mainly use the local folk old folk artists themselves handmade painting to such as pine cranes, carp, god of wealth, the god of god, etc. Therefore, the folk paper-cut painting skills are only here can also have a little mass base.

Before Wanggongzhuang, the villagers seemed to still keep the old custom of eating string rice rice and drinking visiting mineral water. After each year the season to eat at that time, especially near the summer, many people will almost begin to make a bowl of summer meals, came to the village street or near the village of the road a secret place to dinner (such as small shop, tuyere, the crossroads of the village) local people here is commonly known as rice. We then drink and eat while private chat, all the big and small things in the village, anecdotes also began to quietly spread in their voices. The older old lady, but also particularly like to visit take the initiative to other people's home to chat. RESULTS Village life seems to be always full of vitality everywhere, and the villagers are surrounded by some rumors, impressions, suggestions, trading legends, strategic misinformation and other noises. For creativity, these noises have two positive meanings: 1) Because of these noises, the local actors are given the culture of the industry and the place. 2) Since these noises are signals through some explanatory community processing, the possible project members are further connected through the process of meaning negotiation.

This paper considers the "farmer painting" village from the perspective of folk art, art sociology and cultural industry, and tries to clarify the real situation of art production, art consumption and art acceptance in the village of "farmer painting", so as to give practical attention to the living situation of folk painters and painters.

Objectives

1. To study historical background of Minquan painting of folk art in China.
2. To study current situations and problems of Minquan“ Painting Tiger Village”.
3. To present guidelines for protection and development of Minquan“ Painting Tiger Village”

Methodology

Based on the qualitative method, the study investigated the influence on the protection and development of folk art in the level of traditional painting skills. To this end, corresponding strategies for the relevant problems.

1. Informants

These samples were selected by purpose sampling and by in-depth interviews with participants in all groups. Moreover, select samples from the categorized population according to the study objectives. The interview target group was set up as follows: knowledge group, with 4 individuals. practitioner group, a total of 12



people. General public group, 20 people.

2. Data Collection

Data collection depends on the study tool. For the literature analysis, the data can be obtained more directly. It is mainly obtained through the already published literature. By consulting the relevant literature and listing and classifying the relative knowledge points, most of the data can be collected for the survey. The interview and observation data must be based on field surveys. Depending on the survey time, it may take one to two months to complete the field survey. Get first-hand information through the following ways: (1) observation; (2) conversation; (3) discussion. The details of the recording data include: text, pictures, audio, video, other materials, etc. This information is classified into different subject groupings. Basic surveys, formal and informal interviews, in-depth interviews, non-participant observations, and focus groups were all used to collect data in the field.

3. Data Analysis

This present study, uses qualitative research methods by collecting data from Documents, from a field study. Regarding the preliminary survey, there are structured and unstructured interviews, participant and non-participant observations, and group discussions. Then, the data is brought to be analyzed. In this regard, data collection is based on data that is consistent with research objectives, being able to answer research questions as defined.

Results

1. Minquan Painting the historical background of the traditional painting in Tiger Village.

The emergence and development of Wanggongzhuang painting art is related to the local folk customs. According to the custom, "Tiger, the sun, the chief of all beasts. Can hold the setback sharp, eating ghosts." Cao Mengjuan. (2019). Research on the novel elements of Customs and righteousness. University Of Qingdao

Beiguan Town of Minquan County is located in the south of the North China Plain, to the south of the Great alluvial fan of the Yellow River. Wanggongzhuang is located in the hinterland of the old road of the Yellow River. The ancestors of the village can be traced back to hundreds of years. Because the tiger can devour the ghost, deter the enemy harm, to bless the people, so the people here on the tiger culture into the real life, tiger become a big hobby of people, the picture of tiger hanging on the wall to show majesty; the Spring Festival with tiger pictures to show peace. This provides a business opportunity to make money for peasant painters. In their spare time, they draw some tiger pictures to sell them in the market to support their families.

According to the textual research of the elderly, the painting art of Wanggongzhuang originated during the reign of Emperor Qianlong in the middle of the Qing Dynasty. During the reign of Daoguang in the Qing Dynasty, there was a scholar named Wang Zhenfeng (1840- -1922) in Wanggongzhuang Village who began to



make wooden New Year paintings. According to the local customs of tigers and people's desire to pray for blessings, he mainly painted insects, fish and birds, and became a famous folk native painter. After the founding of the People's Republic of China, Wanggongzhuang Painting Village has become quite famous in the local area. Its painting skills are increasingly exquisite, forming its own unique techniques, lifelike tiger posture, flexible and vivid, and enjoying both refined and popular tastes.

In 1956, there were several people who are interested in painting in the village, small painting, with interest to learn from the teacher, later specialized in the tiger painting, because the local said that the tiger has to ward off evil spirits, and has the homonym of the word fu, the market is relatively large. Actually maharpoke tiger is the earliest painted tiger or copy famous, but self-study, continuous innovation, form a system, but until the late 1980s, selling paintings can improve the value of the villagers' poor life situation is widely recognized by the villagers, the village several young painter farmers began to emerge, the original painting style a small climax, the emergence of the "four king" sign wang duke zhuang farmers painter team began to "normalization". By the 1990s, the number of people engaged in painting in Wanggongzhuang village was already small. The painting industry in Wanggongzhuang Village has begun to take shape since around 2005, and achieved steady development around 2010, and has led more than 1,500 people in surrounding villages to engage in the painting industry. At its peak, more than 800 people in

Wanggongzhuang village were engaged in the painting industry. Three generations, husband and wife, father and son, brothers and sisters painted together everywhere. The villagers' painting genre is mainly meticulous painting, and painting landscapes, figures, flowers and birds. The representative figures of tiger painting in Wanggongzhuang Village are Wang Jianmin, Xiao Yanqing, Wang Peishuang, Wang Peizhen, known as the "Four Tigers Kings", Wang Chunli, Wang Jianfeng, Zhao Qingye, Wang Jianhui, who are known as the "Four Little Tigers Kings" and more than 100 "Little Tigers" backbone painters. The village sells more than 40,000 paintings annually, with an output value of more than 25 million yuan. About 30% of the paintings are sold to Bangladesh, Singapore, Japan, South Korea, the United States and other countries and Hong Kong, Macao and Taiwan. Artists are the main body of art production. Howard S. Becker notes in his ((Art Circles)) Art is created by a lot of people, by the art world, not just by artists.([England] Victoria D. Alexander. The Sociology of the Arts [M]. Nanjing: Jiangsu Phoenix Fine Arts Press, 2013, p. 85)

Culture and art from generation to development is the joint efforts of several generations, and in the process need step by step constantly combined with the characteristics of The Times, but the inheritance and development of folk art to have far, afraid tired spirit, predecessors of jiangshan our offspring not only want to consult also always keep the fear of it, with rigorous and diligent attitude towards painting creation, the pursuit of progress, using all

kinds of opportunities, methods to learn, improve culture, make up for their own weaknesses.

2. Minquan The existing problems in the traditional painting skills in Tiger Village

Like most traditional villages in China, Wanggong Zhuang Village is a community formed by the combination of blood relationship and geographical relations. Wanggongzhuang village is mostly wang villagers, and most of the villagers are clan or relatives. For example, Wang Peishuang, Wang Jianmin and Xiao Yanqing of the "Four Little Tiger Kings" are the uncle, cousin and distant uncle of the "Four Little Tiger Kings" respectively. In this way, due to the acquaintance and human society formed by the common geographical environment and organization, information encounters little resistance to information circulation in villages, which greatly reduces the time and transaction cost of villagers to collect and identify information. It is embodied in the following points:

(1) Relatively stable internal structure, with little injection of external forces

(2) The art category is relatively single

(3) It is less influenced by socially influential art institutions such as art galleries and galleries

3. Minquan Guide to the protection and development of the traditional painting skills of "Painting the Tiger Village"

Further improve the inheritance and development of new forms of folk skills. To effectively integrate, excavate, inherit, protect and

develop folk art resources, there is an urgent need for a group of traditional folk culture and art innovation and development, dissemination and promotion and cultural inheritance research of the industry leaders. In addition to understanding the cultural culture history and mastering the folk painting art forms, they also need to have a high degree of industrial creative thinking and enterprise operation and management knowledge. Thus, more aspiring young people will participate in the construction and development of The Village. After changing the previous inheritance mode, it is expected to promote the village to the whole world, which also plays a crucial role in promoting the protection of Chinese folk art.

The development of Henan Minquan painting includes the government to introduce a series of relevant support and policies, including political, economic and educational development, as soon as possible, so as to effectively guide the discovery and absorption of talents and scientific training of all kinds of talents. Scientifically define these talents, and provide the definite and reasonable and feasible development leader for the further development, dissemination and inheritance of the folk art resources and culture of the Minquan painting Tiger Village, so as to drive the sustainable and healthy development of the folk painting art. We can refer to those traditional Chinese folk art that has a rich resource base, excellent representatives, a large communication regional market, a huge consumer audience, can successfully apply for



national and provincial culture and protect national heritage and even a world-class intangible cultural heritage of folk art, Such as Henan drop New Year pictures, clay sculpture, clay sculpture, Shaolin martial arts, Tai Chi, paper-cut and other excellent traditional folk arts, Minquan Village wants better development, To further actively promote and attract local government leaders and private capital, Established the Henan Folk Traditional art Leader Development Fund Art Troupe, carry out continuing education, training and development for a large number of traditional folk art and inheritance and development people who have certain training and future, fully tap the basis of artistic potential and the basis of their self-development and promotion ability, and strengthen management and guidance, with the help of the folk art leaders and other outstanding traditional folk art lovers around them, we will continue to manage, develop, protect, spread and promote the folk art.

Conclusions

1. Minquan Painting the historical background of the traditional painting in Tiger Village. "Tiger First Village of. Chinese Painting".In 2005, the king seized the Henan cultural industry development, under the cultural industry policy and financial support, coupled with the Minquan tiger theme and technique advantage, quickly occupied the tiger painting market, with a few years, the Maharaja zhuang from a small village into a famous "Tiger First Village" Chinese

painting, a skill alongside the development of the village economy. In 2011 alone, the village created more than 80,000 paintings, with a sales output value of more than 58 million yuan. Under the drive of Wanggongzhuang, a painting industry group of more than 1,500 people radiating to the whole town around Renzhuang, Li Guan, Xiangfuying and other villages has been formed. Now, Wanggongzhuang is a village and a painting academy. They are farmers and painters, and they are a national 3A level tourist attraction. Wanggongzhuang is the practice of cultural industry policy in rural areas. It creatively combines farmers' painting with the construction of new countryside, making farmers move from the field.

2. Minquan The existing problems in the traditional painting skills in Tiger Village

The talent training mode is not good. In order to solve the problem of the low comprehensive quality of the cultural industry practitioners, Wang Gongzhuang tried to improve the theoretical cultivation and academic practical ability of peasant painters through the establishment of teaching practice base and art creation training base, so as to enrich the painting team. The original intention was good, but he ignored the actual situation. First of all, the cultural level of peasant painters is generally low, and their expression ability is affected. Their painting skills are a summary of experience, without any theoretical support. Most of them are only understood, and are limited in the teaching of skills. Secondly, college students

receive formal aesthetic theory education, which is not on the same system level with the aesthetic knowledge level of peasant painters, and it is difficult to resonate.

3. Minquan Guide to the protection and development of the traditional painting skills of "Painting the Tiger Village"

Further improve the inheritance and development of new forms of folk skills. To effectively integrate, excavate, inherit, protect and develop folk art resources, there is an urgent need for a group of traditional folk culture and art innovation and development, dissemination and promotion and cultural inheritance research of the industry leaders. In addition to understanding the cultural culture history and mastering the folk painting art forms, they also need to have a high degree of industrial creative thinking and enterprise operation and management knowledge. Thus, more aspiring young people will participate in the construction and development of The Village. After changing the previous inheritance mode, it is expected to promote the village to the whole world, which also plays a crucial role in promoting the protection of Chinese folk art.

Discussion

1. Minquan Painting the historical background of the traditional painting in Tiger Village. Through relevant research and investigation, it is found that the particularity of Minquan painting tiger village also plays a solid role for its future cultural development

and economic development. According to the memories of the older generation, as early as before the founding of the People's Republic of China, people in Wangzhuang Village made landscapes, flowers and birds, and custom New Year pictures sold in the market. After in-depth investigation and research, it is found that since 1956, tiger village has gradually changed from farming to picking up the brush. From the beginning to the 1990s, 70% of the farmers in the whole village began to participate in the painting industry, which also means that the rise of peasant painting and the inheritance and protection of folk art will also begin.

Chinese art research has always been very fond of the "metaphysical" things, but has little interest in the parts involving real life. Traditional art is the soil for cultivating art. Only a good environment can cultivate a good art. From the perspective of art ecology, art sociology and cultural industry, we try to clarify the real situation of art production, art consumption and art acceptance, etc.

2. Minquan The existing problems in the traditional painting skills in Tiger Village

In Wanggongzhuang Village, young tiger painting people who inherit their father's business are everywhere. The parents also did not want this skill to be lost in their own hands. However, the inheritance of skills taught by father and son has always jumped out of the upper limit of tiger painting skills in the village. Under the skilled training mode in the village, high-level painters can only

cultivate slightly inferior tiger painting youth. Although the children also have the talent and interest in painting, although the elders, especially the "Tiger King", are also sparing no effort in teaching, but this kind of inheritance is taking a slightly downward road development mode.

Now, live streaming has given young people a way to get high income in a more relaxed and entertaining way. Although their painting skills are still relatively vulgar, this form of painting output can be realized by quickly and repeatedly drawing some standard motif patterns, resulting in young people confined to a fixed aesthetic model. This not only restricts their aesthetic will and innovative thinking, but also makes the young people who "play live broadcast" lose the motivation to complete their skills, and endanger the inheritance of tiger painting skills.

3. Minquan Guide to the protection and development of the traditional painting skills of Painting the Tiger Village

How can we pass on the skill of tiger painting from generation to generation, maintain its "usefulness", and avoid being assimilated in the torrent of time, We can get some inspiration from the phoenix paintings in Anhui Fengyang, which has been passed down for more than 600 years. According to the research of relevant literature, as the first batch of "Fengyang Phoenix Painting" in Anhui Province, it is widely spread in Fengyang area. It rose in the Ming Dynasty and flourished in the Qing Dynasty. For hundreds of years, although the evolution of phoenix is complex, but its shape, color, process have

formed a pattern. The drawing process is roughly the same as the traditional fine brush painting. In the choice of pigment, the phoenix painting performance is very rigorous. Its pigments are prepared by special process, raw materials are mostly collected from plants, minerals, So draw the pattern color contrast is strong and distinct, very "soil" aesthetic appeal. Wang zhuang village tiger painting, we found that the phoenix painting in inheritance always abide by the rigorous, serious painting rules, whether modelling, color and process, and always keep in a high level of creation, not because of commercial interests to reduce painting steps, artificial work to speed up the production speed, always maintain the characteristics of folk. From the perspective of composition, content, color and overall effect, the stylized style of phoenix painting better highlights the theme of the work, and the form is subordinate to the content. This stylized also makes the creation of phoenix painting always follow the aesthetic principle of "both elegant and popular", although popular, but not vulgar, and is more valued by the outside world because of this unique folk culture characteristics. However, the tiger painting program of Wanggongzhuang Village is more vulgar imitation, without strict production standards. Too industrialized production has made the painting of "Painting tiger Village" lose the taste of "folk" and go to the extreme of "vulgar". If we inherit painting as a skill, through the inheritance experience of phoenix painting, we have reason to believe that only by passing on the law of painting and creating painting within a certain degree of law can we



help it to go further.

Recommendation

In the global trend of rapid change driven by economic, social and cultural forces, folk art is facing unprecedented challenges. While inheriting folk art, it should also pay attention to people's recognized value. Its purpose is to protect and spread the traditional skills of Minquan painting tiger village. The following are recommendations on how to utilize the findings of the current study.

1. It is necessary to understand the cognitive scope of folk art in Chinese society.

2. To study the inheritance of the traditional painting technology of painting in Tiger Village, we should objectively view the perspective of folk art due to their different backgrounds, the different positions and views of the masses, and the influence of personal emotional preferences.

References

- [England] Victoria D. Alexander, V.D. (2013). *The Sociology of the Arts [M]*. Nanjing: Jiangsu Phoenix Fine Arts Publishing House, p. 85
- Mengjuan, C. (2019). *Research on the novel elements of Customs and righteousness [D]*. Qingdao University, DOI:10.27262/d.cnki.gqda. 2019.001843.

- Mingli, L. (2015). Analysis of the origin, inheritance and Development of Chinese folk Art [J]. *The Voice of the Yellow River*, 2015 (24), 113.
- Yan, W. (2019). Research on the Integrated Development of Agriculture and Cultural Industry under the Rural Revitalization Strategy —— Review of Research on Modern Agricultural Development Strategy [J]. *Journal of Botany*, 54 (06): 810.

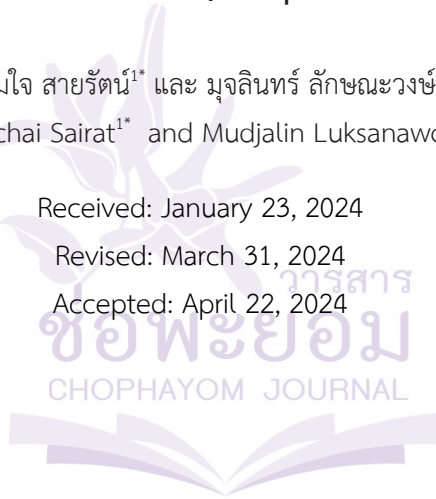
เนื้อหาและการใช้ภาษาที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น”
Content and Language Use Found on the Facebook Page
“Kru Sao Wao Puen” (Gossip Miss Teacher)

เจียมใจ สายรัตน์^{1*} และ มุจลินทร์ ลักษณะวงษ์²
Chiamchai Sairat^{1*} and Mudjalin Luksanawong²

Received: January 23, 2024

Revised: March 31, 2024

Accepted: April 22, 2024



*¹หลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Department of Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Mahasarakham University

¹(E-Mail: kookjiamjai@gmail.com)

*Corresponding Author

²หลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Department of Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Mahasarakham University

²(E-Mail:mudjalin.l@msu.ac.th)

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหา การใช้ภาษาและ ภาพพจน์ บนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น” โดยเก็บข้อมูลจากโพสต์ที่ปรากฏ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2565 - 31 ธันวาคม 2565 จำนวน 912 โพสต์ ผลการศึกษาด้านเนื้อหา พบเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของครูมากที่สุด รองลงมา คือ เนื้อหาเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของครู เนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เนื้อหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ และที่พบน้อยที่สุดคือ เนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสวัสดิการของครู ส่วนผลการศึกษาด้านการใช้ภาษา พบ การใช้คำภาษาถิ่นมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน การใช้ คำภาษาต่างประเทศ การใช้รูปคำไม่ตรงตามภาษาไทยมาตรฐาน การใช้อักษรย่อ การพิมพ์ลักษณะพิเศษ การใช้การซ้ำคำ การใช้คำอุทาน การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย การใช้สัญลักษณ์ภาพ การใช้คำสัมผัสและคำพ้องเสียง ตามลำดับ และที่พบน้อยที่สุดคือ การติดแฮชแท็ก และการศึกษาด้านการใช้ภาพพจน์ พบ การใช้สมญานามมากที่สุด รองลงมา คือ ปฏิปฐญา อุปมา อติพจน์ อุปลักษณะ นามนัย การอ้างอิง สัญลักษณ์ สัทพจน์ ปฏิทรรศน์ ตามลำดับ และที่พบน้อยที่สุด คือ อวพจน์ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ภาษามีอิทธิพลต่อการสื่อสาร และการถ่ายทอดเรื่องราวจากบุคคล สู่กลุ่มบุคคลที่สนใจในเรื่องเดียวกันได้ โดยอาศัยรูปแบบการสื่อสารที่โดดเด่น มีเอกลักษณ์ สร้างภาพจำให้ผู้รับสาร ทำให้สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในแวดวงเดียวกันผ่านการใช้นี้อาหาและการใช้ ภาษาที่น่าสนใจ

คำสำคัญ: เนื้อหา, การใช้ภาษา, สื่อสังคมออนไลน์, เฟจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น”

Abstract

The objective of the present article is to study the content and language use found on the Facebook page “Kru Sao Wao Puen”

(Gossip Miss Teacher) by collecting data from posts from January 1 to December 31, 2022. There are 912 posts in total. The finding reveals that, in terms of content, the most common topic found is teacher's personal lives. The content on the topic of teachers' duties, on people involved in educational institutes, announcements, and public relations content were also found, respectively. The topic of content that was least found was economy and teacher welfare. In terms of language, the use of local dialects was the most common. Punctuations, foreign language words, deviance of parts of speech in Thai language, acronyms, special typos, repetition, exclamation, metaphor, symbols, rhyme, and homonyms were found, respectively. The least common language use found was hashtags. In the studies on the use of images, the most common use of aliases was found, followed by aptitude, simile, hyperbole, metaphor, metonymy, reference, symbol, axiom, and paradox, respectively, and the least common was hyperbole. The results of the study reflect that language influences communication and how stories are conveyed by people to a group of people interested in the same topic by using a communication style that is outstanding and unique to create a memorable image for the receivers to create changes in the group by using interesting content and language.

Keywords: Content, Language Use, Social Media, Facebook Page “Kru Sao Wao Puen”

บทนำ

เฟซบุ๊กเป็นสื่อโซเชียลมีเดียช่องทางหนึ่งที่มีความนิยมอย่างมาก นอกจากจะเปิดบริการให้ผู้ใช้งานมีบัญชีส่วนตัวแล้ว ยังเปิดให้มีการสร้างแฟนเพจในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อรวมคนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันให้สามารถแบ่งปันข้อมูลหรือเรื่องราวที่สนใจร่วมกันได้ง่ายขึ้น แฟนเพจเฟซบุ๊กที่ได้รับความนิยม เช่น เพจเกี่ยวกับอาหาร เพจรีวิว เพจท่องเที่ยว เพจเตรียมสอบ เพจที่เกี่ยวกับดวงอาชีพร่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเพจที่เกี่ยวกับอาชีพครูก็เป็นหนึ่งในเพจที่ได้รับความนิยมเช่นเดียวกัน และผู้ติดตามส่วนใหญ่มาจากคนที่อยู่ในวงการศึกษามาร่วมแบ่งปันประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ร่วมกัน

เพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าฟัน” จัดตั้งขึ้นเพื่อระบายปัญหาที่เกิดขึ้นในวงการการศึกษาหรือสังคมข้าราชการครูที่พบในปัจจุบัน โดยการนำเอาปัญหาที่เกิดขึ้นจริงมาพูดเล่นให้กลายเป็นเรื่องตลก หรือที่เรียกว่า “ตลกร้าย” ซึ่งเพจนี้ก่อตั้งเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2564 ปัจจุบันมีจำนวนผู้กดถูกใจ 63,048 และจำนวนผู้ติดตามมากถึง 82,242 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 20 มกราคม 2566) เป็นอีกหนึ่งเพจที่ได้รับความนิยมอย่างมาก โดยคำว่า “เว้าฟัน” เป็นคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นอีสาน หมายถึง นินทา (พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2537) ดังที่เจ้าของเพจได้โพสต์ข้อความชี้แจงจุดประสงค์ของการก่อตั้งเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าฟัน” ว่า

“ชี้แจงเล็กน้อยถึงปานกลางค่ะ เพจนี้สร้างขึ้นมาป้ได้สร้าง
เอาสาระค่ะ

ฉันสร้าง เพราะต้องการได้ระบายให้พวกครูได้คลายเครียด
ด้วยการเอาความจริง

มาพูดเล่นบ้าง หรือเธอว่ามันไม่จริง?? ถ้าอยากได้สาระ คือมี
เพจครูเยอะมากค่ะ

ไปติดตามเขา อย่างมาบ่อยฉัน คนละวัดลูประสงค้ะ เพจ

กระทรวงติดตามไปแม้ค่าาาา”

(ครูสาวเว้าพื้น: 28 กรกฎาคม 2564)

แสดงให้เห็นว่าเจ้าของเพลงมุ่งสร้างเพลงนี้ขึ้นเพื่อเป็นกระบอกเสียงสะท้อนปัญหาและบทบาทหน้าที่ของข้าราชการครูที่เปลี่ยนไปจากในอดีต ซึ่ง ยนต์ ชุ่มจิต (2553) ได้กล่าวว่าหน้าที่และความรับผิดชอบของครูเป็นส่วนสำคัญในการประกอบวิชาชีพรู และการดำรงความเป็นครู หน้าที่ครูเกี่ยวข้องกับผู้เรียนเป็นหลัก ได้แก่ งานสอน งานอบรม และงานพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของแผนการสอน เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีส่วนที่สอดคล้องและแตกต่างจากผลงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว เช่น ผลการศึกษาเรื่องเนื้อหาและกลวิธีการเสียดสีในการ์ตูนเพลง Jod 8Riew ของ ปัทมา ประสารทรัพย์ (2563) พบว่าเนื้อหาที่พบมากที่สุด คือ เนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคมเช่นเดียวกับกับเพลงเพชบุรี “ครูสาวเว้าพื้น” การศึกษาเนื้อหาและการใช้ภาษาในเพชบุรีแฟนเพลง “อะโระไร้ครู” ของภาวิณี อุบล (2562) ซึ่งมีผลการศึกษาที่น่าสนใจทั้งในด้านความเหมือนและความแตกต่างในส่วนองเนื้อหาและการใช้ภาษาจากทั้งสองเพลง โดยเพลงเพชบุรี “ครูสาวเว้าพื้น” ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานในการนำเสนอเนื้อหา เนื่องจากเป็นภาษาที่สื่อสารแล้วได้อรรรถรส มีความตลกขบขันในการนำเสนอจึงทำให้เพลงมีความน่าสนใจมากขึ้น โดยเนื้อหาที่ปรากฏในเพลงนอกจากจะมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้าราชการครูหรือการศึกษา ยังปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องอื่นด้วย ในแต่ละโพสต์ยังปรากฏถ้อยคำที่สอดแทรกมุกตลกและแฝงไปด้วยการใช้ภาษาที่น่าสนใจ ทั้งการใช้รูปคำไม่ตรงตามภาษาไทยมาตรฐาน การใช้คำอุทานและคำเลียนเสียงธรรมชาติ การใช้คำสัมผัสและคำพ้องเสียง การใช้การซ้ำคำ การใช้คำภาษาถิ่น เป็นต้น กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย สื่อความคิด สื่ออารมณ์และความรู้สึก จากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน จาก

ผู้พูดไปสู่ผู้ฟัง มีหลายวิธี วิธีหนึ่งที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ “การใช้ภาษา ภาพพจน์” บนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น” ก็ปรากฏการใช้ภาพพจน์เพื่อทำให้เกิดอรรถรสในการสื่อสารเช่นเดียวกัน กระตุ้นให้ผู้อ่านโพสต์เกิดอารมณ์ร่วมกับสารที่เจ้าของโพสต์ต้องการสื่อ

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างหน้า เห็นได้ว่าการสื่อสารในปัจจุบันมีรูปแบบเปลี่ยนไปจากอดีตมาก โลกออนไลน์กลายเป็นชีวิตประจำวันของคนในยุคปัจจุบัน มีการถ่ายทอดผ่านเนื้อหาและการใช้ภาษาเพื่อสะท้อนภาพเหตุการณ์ข่าวสาร รวมถึงตีแผ่เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น” มีผู้สนใจ กดถูกใจ และกดติดตามเพจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเนื้อหาและการใช้ภาษาบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น” เพื่อศึกษาให้เห็นถึงลักษณะของการใช้ภาษาในการสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมบนสื่อสังคมออนไลน์ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น”
2. เพื่อศึกษาการใช้ภาษาและภาพพจน์ที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น”

วิธีการศึกษา

1. ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเนื้อหาและการใช้ภาษาและภาพพจน์ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนเป็นแนวทางในการศึกษา
2. รวบรวมโพสต์ที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น” โดยเก็บข้อมูลจากโพสต์ที่ปรากฏบนเพจ เฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น” (<https://www.facebook.com/profile.php?id=100066177306426>) ระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่

วันที่ 1 มกราคม 2565 - 31 ธันวาคม 2565 จำนวน 912 โพสต์ โดยมีเกณฑ์ คือ คัดเลือกเฉพาะโพสต์ที่มีสถานะเป็นข้อความ โดยไม่ศึกษาโพสต์ที่มีวิดีโอ รูปภาพ และโพสต์ที่แชร์มาจากแหล่งอื่น

3. วิเคราะห์เนื้อหาและการใช้ภาษาและภาพพจน์ที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น” โดยประยุกต์จากกรอบแนวคิดของของ ภาวิณี อุบล (2562) และกรอบแนวคิดของ คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2542)

4. นำข้อมูลทีวิเคราะห์มาสรุป อภิปรายผล เสนอข้อเสนอนแนะ และนำเสนอผลการศึกษา

ผลการศึกษา

การศึกษาเนื้อหาและการใช้ภาษาและภาพพจน์ที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น” ผู้ศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. เนื้อหาบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น” ลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น” สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เนื้อหาที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น”

ลำดับที่	เนื้อหาที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น”	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
1	เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของครู	478	48.98
2	เนื้อหาเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของครู	186	19.05
3	เนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา	137	14.04
4	เนื้อหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์	97	9.94
5	เนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสวัสดิการของครู	78	7.99
รวม		976	100

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพุ้น” พบเนื้อหา 5 ลักษณะ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้

1.1 เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของครู พบมากที่สุดที่มากที่สุด 478 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 48.98 สามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้านย่อย ได้แก่ ด้านความรัก ด้านรูปร่างและบุคลิกภาพ ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน และการให้ข้อคิด การแนะนำแนวทางแก้ปัญหาและการปฏิบัติตน เช่น

“มาโรงเรียนกะแต่งหน้ามาແหน່ค่า อย่าสิมาแต่งอยู่โรงเรียนหลาย ลดกระจก ทักทายอยู่หน้าโรงเรียน ฉันนึกว่ารถชนศพ กะชะสิมาซิดคักແหน່ จากใจครูเวร”

(ครูสาวเว้าพุ้น: 22 ธันวาคม 2565)

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นบุคลิกภาพภายนอกของครู การแต่งหน้า เป็นบุคลิกภาพภายนอกที่สามารถมองเห็นได้ จากโพสต์นี้แสดงให้เห็นภาพครูบางคนไม่แต่งหน้ามาโรงเรียน เมื่อลดกระจกรถที่ทักทายเพื่อนครูที่ทำหน้าที่ครูเวรประจำวันหน้าโรงเรียน ทำให้รู้สึกตกใจเพราะหน้าซิดมาก โดยเปรียบเทียบว่าหน้าซิดเหมือนศพ ไม่มีชีวิตชีวา ดูไม่สดใส ดังข้อความสุดท้ายที่ว่า “ฉันนึกว่ารถชนศพ กะชะสิมาซิดคักແหน່”

1.2 เนื้อหาเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของครู พบมากเป็นอันดับที่ 2 จำนวน 186 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 19.05 ประกอบไปด้วยภาระหน้าที่ของครู 4 ด้านย่อย ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านงานเอกสาร ด้านงานพิเศษ และด้านงานพัฒนาตนเอง เช่น

“โครงการสอนเสริมให้นักเรียนช่วงปิดภาคเรียน บังคับอีกแล้วสุวรรณ ไ้อัยยย
เฮาเว้าແหน່ค่า พจนานุกรมฉบับวงการนี้ ไม่บังคับ = ต้องทำ 100%”

(ครูสาวเว้าพุ้น: 4 มีนาคม 2565)

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นถึงการผลักดันให้มีโครงการสอนเสริมให้นักเรียนช่วงปิดภาคเรียน ถึงแม้จะเป็นช่วงเวลาพักการเรียนการสอนแต่ก็ยังมีนโยบายให้สอนเสริมเป็นพิเศษ ซึ่งโครงการนี้ระบุว่าไม่บังคับ แต่คนที่อยู่ในวงการ

ข้าราชการครูย่อมรู้กันดีว่าการไม่บังคับ หมายถึง ต้องทำเหมือนเดิม ดังข้อความในตอนท้ายที่ว่า “พจนานุกรมฉบับวงการนี้ ไม่บังคับ = ต้องทำ 100%”

1.3 เนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา พบมากเป็นอันดับที่ 3 จำนวน 137 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.04 สามารถจำแนกได้เป็น 5 ด้านย่อย ได้แก่ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านครูในอุดมคติ ด้านครูที่ไม่ควรเป็นแบบอย่าง ด้านนักเรียนและผู้ปกครอง และด้านนักศึกษาฝึกสอน เช่น

“ผอ.หน้าใหญ่ใจโต ชวนหมุ่มมากินข้าวโรงเรียน สั่งข้าวข้างนอกมาเสียดก ใช้เงินโรงเรียนจ่าย ยากครูในโรงเรียนไปบริการอีก สุกะคือบกินให้มันแล้วแต่ข้างนอกก่อนก่อนเสีเข้ามา บ่แม่นเทื่อเดี๋ยเดื่อค่า อาทิตย์หนึ่งมาตุ้คัก เคยได้ไปกินข้าวโรงเรียนเขาบ่อให้ถามแห่น”

(ครูสาวเว้าพื้น: 7 ธันวาคม 2565)

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากผู้อำนวยการโรงเรียน โดยกล่าวถึงผู้อำนวยการโรงเรียนอยากแสดงตนว่ามีอำนาจ ชวนเพื่อนมากินข้าวหรือสังสรรค์ภายในโรงเรียน โดยใช้เงินโรงเรียน ใช้จ่าย และยังทำให้ครูคนอื่นลำบาก เพราะต้องคอยไปบริการให้ เจ้าของเพจจึงตั้งคำถามให้ลูกคิดว่าทำไมไม่กินจากข้างนอกมาให้เรียบริ่อย ภายในหนึ่งสัปดาห์มาบ่อยครั้ง ทั้งที่ตนเองไม่เคยไปกินที่โรงเรียนอื่น สิ่งที่ทำอยู่นี้สร้างความลำบากให้ผู้อื่นไปด้วย

1.4 เนื้อหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ พบมากเป็นอันดับที่ 4 จำนวน 97 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.94 สามารถจำแนกได้เป็น 7 ด้านย่อย ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้านข่าวที่เป็นกระแสสังคม ด้านร่วมกิจกรรมแจกรางวัล ด้านวันสำคัญต่าง ๆ ด้านการรับงานพิเศษ และด้านการจำหน่ายสินค้าของเพจ เช่น

“ตัวน!! แจ้งผู้ปกครองทุกท่าน กรุณามาติดต่อร์ับบุตรหลานในปกครองของท่านได้ตั้งแต่เวลา 15.00 น. เนื่องจากวันนี้ครูจะต้องรีบไปขึ้นเงิน”

(ครูสาวเว้าพื้น: 1 พฤศจิกายน 2565)

จากตัวอย่าง พบการใช้พื้นที่สื่อในการประชาสัมพันธ์แจ้งให้ผู้ปกครองมารับบุตรหลานกลับบ้านได้ในเวลา 15.00 น. โดยให้เหตุผลว่า เสร็จจากการเรียนการสอนครูต้องรีบไปขึ้นเงิน สังเกตจากวันที่โพสต์พบว่าเป็นวันที่ 1 ซึ่งเป็นวันที่ประกาศผลสลากกินแบ่งรัฐบาลของทุกเดือน โพล์สนี้จึงประชาสัมพันธ์เพื่อความตกลงขบขัน เพราะคาดว่าครูจะถูกรางวัลจากสลากกินแบ่งรัฐบาล ไม่ได้มีเจตนาให้ผู้ปกครองมารับบุตรหลานจริง

1.5 เนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสวัสดิการของครู พบน้อยที่สุด จำนวน 78 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.99 สามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้านย่อย ได้แก่ ด้านเงินเดือนและหนี้สินครู ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านงบประมาณและด้านเวลาการทำงาน เช่น

“ครู อปท.มีโบนัส ครูอาชีวะมีค่าล่วงเวลา ครูสพฐ. อยู่น้อยใจไปคะ อย่างน้อยกะมีหนี้และอยู่เวรฟรี”

(ครูสาวเว้าฟัน: 28 ธันวาคม 2565)

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นถึงเงินเดือน สวัสดิการ และหนี้สินของครูแต่ละสังกัด โดยเนื้อหากล่าวว่า ครู อปท. ซึ่งเป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ประกอบวิชาชีพและทำหน้าที่เช่นเดียวกับข้าราชการครูตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีโบนัส ครูอาชีวะมีค่าล่วงเวลาให้ เมื่อมีภาระงานสอนเกินกว่าที่กำหนด ส่วน ครูสพฐ. มีแต่หนี้สินและยังต้องอยู่เวรฟรี ทำให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำ แม้จะอยู่ในอาชีพเดียวกันแต่เงินเดือนและสวัสดิการที่ได้รับกลับแตกต่างกัน

2. การใช้ภาษาและภาพพจน์บนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าฟัน” สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การใช้ภาษาและภาพพจน์บนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น”

ลำดับที่	การใช้ภาษาและภาพพจน์บนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น”	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
การใช้ภาษา			
1	การใช้คำภาษาถิ่นอีสาน	3,479	67.14
2	การใช้เครื่องหมายวรรคตอน	561	10.82
3	การใช้คำภาษาต่างประเทศ	321	6.19
4	การใช้รูปคำที่ไม่ตรงตามภาษาไทยมาตรฐาน	208	4.01
5	การใช้อักษรย่อ	177	3.42
6	การพิมพ์ลักษณะพิเศษ	155	3.00
7	การใช้การซ้ำคำ	138	2.66
8	การใช้คำอุทาน	56	1.08
9	การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย	30	0.58
10	การใช้สัญลักษณ์ภาพ	28	0.54
ลำดับที่	การใช้ภาษาและภาพพจน์บนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น”	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
11	การใช้คำสัมผัสและคำพ้องเสียง	19	0.37
12	การติดแฮชแท็ก	10	0.19
รวม		5,182	100
การใช้ภาพพจน์			
1	สมญานาม	26	23.85
2	ปฏิเสธ	21	19.27
3	อุปมา	15	13.76
4	อดีตพจน์	13	11.93
5	อุปลักษณะ	13	11.93
6	นามนัย	7	6.42
7	การอ้างถึง	6	5.50
8	สัญลักษณ์	4	3.67
9	สีพจน์	2	1.83
10	ปฏิเสธ	1	0.92
11	อวพจน์	1	0.92
รวม		109	100

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาการใช้ภาษาที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น” แสดงให้เห็นการใช้ภาษาและภาพพจน์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การใช้ภาษา พบ 12 ลักษณะ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดัง

ต่อไปนี้

2.1.1 การใช้คำภาษาถิ่นอีสาน จำนวน 3,479 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 67.14 จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพบการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น” เป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นเพจที่ต้องการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านภาษาถิ่นอีสาน เพื่อให้ได้บรรยากาศความบันเทิงและความสนุกสนาน นอกเหนือจากการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเท่านั้น เช่น

“มื่อคืนผู้ล้งคนเอาถุงเท้าไปแขวนไว้หน้าต่าง เหลี้ยวเบ็งบ่ชกจ๊กเพื่อชานต้าทางใต้เสื่อของขวัญมาให้คะ”

(ครูสาวเว้าพื้น: 25 ธันวาคม 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน ได้แก่ คำว่า “มื่อคืน” หมายถึง เมื่อคืน “ผู้ล้งคน” หมายถึง บางคน “เหลี้ยวเบ็ง” หมายถึง มองดู, ดูแล้ว “บ่” หมายถึง ไม่ “จ๊กเทื่อ” หมายถึง สักครั้ง “ทางใต้” หมายถึง ทางไหน, ที่ไหน และ “เสื่อ” หมายถึง จะเอา โดยเนื้อหาของโพสต์นี้แปลเป็นภาษาไทยมาตรฐาน คือ เมื่อคืนนี้บางคนเอาถุงเท้าไปแขวนไว้ที่หน้าต่าง ดูแล้วไม่เคยชกสักครั้ง ชานต้าที่ไหนจะเอาของขวัญมาให้คะ

2.1.2 การใช้เครื่องหมายวรรคตอน พบจำนวน 561 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.82 เช่น

“คะแนนปมีผล = มีผลตั้งแต่ ระดับโรงเรียน กลุ่ม เขตฯ จังหวัด ภูมิภาค ประเทศ ทวีป โลก จักรวาล”

(ครูสาวเว้าพื้น: 2 กุมภาพันธ์ 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้เครื่องหมายวรรคตอน คือ (=) เครื่องหมายเสมอภาค ในโพสต์นี้แสดงให้เห็นถึงข้อความก่อนหน้าหมายถึงหรือมีความสำคัญต่อข้อความที่ตามมา และเครื่องหมาย (๓) ไปยาลน้อย ใช้ละคำหรือย่อคำ ในที่นี้เขตฯ ย่อมาจาก เขตพื้นที่การศึกษา

2.1.3 การใช้คำภาษาต่างประเทศ พบจำนวน 321 ครั้ง

คิดเป็นร้อยละ 6.19 ปรากฏการใช้คำภาษาต่างประเทศ 2 รูปแบบ ได้แก่ การใช้คำภาษาอังกฤษด้วยอักษรภาษาอังกฤษ และการใช้คำภาษาอังกฤษด้วยอักษรภาษาไทย เช่น

“ค่ายครูสาวเว้าพื้น สุโรงเรียนชนบท ครั้งที่ 1 ปิดเทอมนี้ เจอเลอ Fast FastThis”

(ครูสาวเว้าพื้น: 10 มีนาคม 2565)

จากตัวอย่างข้างต้น พบการใช้คำภาษาอังกฤษด้วยอักษรภาษาอังกฤษ คือ คำว่า “Fast Fast This” ซึ่งเป็นการแปลตรงตัวตามคำศัพท์ที่ต้องการสื่อสาร โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ โดยคำว่า “fast” หมายถึง เร็ว และ “this” หมายถึง นี้ นำมาแปลรวมกันจึงหมายถึง เร็ว ๆ นี้ ซึ่งโพสต์นี้กล่าวถึงการเตรียมจัดค่ายครูสาวเว้าพื้น สุโรงเรียนชนบท ครั้งที่ 1 ในช่วงปิดภาคเรียนซึ่งจะจัดขึ้นเร็ว ๆ นี้

2.1.4 การใช้รูปคำไม่ตรงตามภาษาไทยมาตรฐาน พบจำนวน 208 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.01 เช่น

“ตอนเรียนมัธยมครูดำฉันว่า “อย่ารีบอยากมีผิวให้มาก เดี่ยวเรียนจบขึ้นมหาลัยเจอคนเยอะก็จะมีผิวเอง” พอฉันขึ้นมหาลัยมาเรียนครู เรียนหนักกว่าแม่หยัง กะบ่มีฮอดผิวไหนคะ ผิวที่ไฝ่ผืน พอจบมาบรรจุยั้งแล้วใหญ่ รุ่งี้เคียวตั้งแต่มัธยมแล้วกะจบ”

(ครูสาวเว้าพื้น: 12 ธันวาคม 2565)

จากตัวอย่าง พบการใช้รูปคำที่สะกดไม่ตรงตามภาษาไทยมาตรฐาน คือ คำว่า “มหาลัย” มาจาก “มหาวิทยาลัย” และคำว่า “รุ่งี้” มาจาก “รู้อย่างนี้” ซึ่งทั้งสองคำเกิดจากการตัดพยางค์ให้สั้นลง โดยเขียนเลียนเสียงภาษาพูดเพื่อให้ข้อความกระชับ เน้นสื่อสารได้รวดเร็ว เข้าใจง่าย

2.1.5 การใช้อักษรย่อ พบจำนวน 177 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.42 การใช้อักษรย่อจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การใช้อักษรย่อด้วยภาษา

อังกฤษ และการใช้อักษรย่อด้วยอักษรไทย เช่น

“ไม่มีเฉลย NT แน่ค่าา ฉันทสิเอาไปตีวเติกน้อย มือสอบชั้นฉันทสิย่างไป บอคมันกะสิน่าเกลียดโหด อยากรายกรรมการ เขาแรงแงแนมนำแต่สอบ RT แล้ว”

(ครูสาวเว้าพื้น: 21 มีนาคม 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้อักษรย่อด้วยภาษาอังกฤษ คือ คำว่า “NT” ย่อมาจาก National Test หมายถึง การทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ เป็นการทดสอบเพื่อวัดความรู้ และความคิดรวบยอดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และคำว่า “RT” ย่อมาจาก Reading Test หมายถึง การทดสอบเพื่อประเมินความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั่วประเทศ

2.1.6 การพิมพ์ลักษณะพิเศษ พบจำนวน 155 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.00 สามารถจำแนกได้ 4 รูปแบบ ได้แก่ การพิมพ์ซ้ำตัวอักษรสุดท้าย การพิมพ์ซ้ำเครื่องหมายวรรคตอน การพิมพ์ซ้ำเลข 5 เพื่อเลียนเสียงหัวเราะ และการใช้อักษรผสมกัน เช่น

“สามสี่หุ่กับบ่พอนอนบ่ค่าา ท่าน คน.ขานา จะแมนไลน์มาลื้อใช้คนคักณะ ใช้คักปานนี้กะบอผอ. ซั้นเปอร์เซ็นต์ให้น่าแนค่า อู้จักควมแน่ มือลุนสิได้เฮ็ดเองนะคะ”

(ครูสาวเว้าพื้น: 13 ธันวาคม 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการพิมพ์ซ้ำตัวอักษรสุดท้าย คือ สระอา ในคำ ขานรับคำว่า “ค่าา” และ “ขานา” เพื่อเน้นให้เห็นการลากเสียงยาวในการ ขานรับ ซึ่งเป็นลักษณะการเขียนที่เลียนเสียงภาษาพูด สื่อให้เห็นอารมณ์ออก อ่อนน้าเห็นใจของผู้พูด ที่ถูกปลุกขึ้นมาใช้ให้ทำงานในช่วงกลางคืน ผู้พูดจึงใช้ การลากเสียงยาวเพื่อให้อ่านหรือฟังดูแล้วน่าสงสารแต่แฝงความประชดประชัน

2.1.7 การใช้การซ้ำคำ พบจำนวน 138 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.66 ปรากฏลักษณะการใช้คำซ้ำ 2 รูปแบบ คือ การซ้ำคำโดยใช้ไม้ยมก และ

การซ้ำคำโดยใช้คำเดิมในตำแหน่งเดียวกัน เช่น

“วันนั้นเมื่อฉันสอน ตัวจริงหล่อจิงเลยคะ ลึะลายๆ จิ้งอๆๆ”

(ครูสาวเว้าพื้น: 16 มกราคม 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้การซ้ำคำโดยใช้ไม่ยวมก 2 คำ ได้แก่ คำว่า “ลึะลายๆ” และคำว่า “จิ้งอๆๆ” ใช้ไม่ยวมกซ้ำกันหลายครั้ง เพื่อเน้นให้เห็นความมอดอ้อนของน้ำเสียง แสดงให้เห็นความชื่นชอบที่มีต่อเจ้าของเพลงเพซบุ๊ก วันนั้นเมื่อฉันสอน

2.1.8 การใช้คำอุทาน พบจำนวน 56 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.08 เช่น

“ครูเวรตักข้าว เขาให้ไปตักให้เด็กน้อยคะ ผู้ล้งคนไปฮอดไปตักใส่ถุงไว้แล้ว อันนี้ ของผัวของลูก อันนี้ของแม่ป้าข้างบ้าน ตักแล้วสตาร์ตรถขับออกไปส่งข้าวผัวเสีย ปาดโท”

(ครูสาวเว้าพื้น: 3 ตุลาคม 2565)

จากตัวอย่าง พบการใช้คำอุทาน คือ คำว่า “ปาดโท” ซึ่งเป็นคำอุทานแสดงอารมณ์ตักใจ ประหลาดใจ ตะลึงว่าทำไมถึงกล้าทำ เนื่องจากครูเวรทำอาหารกลางวัน ตักเอาอาหารของนักเรียนแบ่งไปให้ครอบครัวของตนเองก่อน โดยไม่คำนึงว่าจะเพียงพอนักเรียนหรือไม่ ครูที่เห็นเหตุการณ์จึงอุทานว่า “ปาดโท” เนื่องจากไม่คิดว่าครูจะกล้าทำแบบนี้

2.1.9 การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย พบจำนวน 30 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.58 เช่น

“เอาหยังมาตัดสินว่าใครควรได้ % สูง คนไหนควรอยู่ท้าย ในเมื่อทุกคนต่างก็ทำหน้าที่ของตัวเองอย่างดีที่สุดแล้ว หรือมันขึ้นอยู่กับคนของใคร คนได้ล่างสุดก็ได้ล่างตลอด คนเลี้ยแ่งก็บ่หลุดจาก 3.5 จักเทื่อ”

(ครูสาวเว้าพื้น: 14 กันยายน 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้คำที่มีความหมายโดยนัย คือ คำว่า “เลี้ยแ่ง”

ความหมายโดยตรงของเสีย คือ แลบลิ่นกวาดบนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนความหมายโดยนัย คือ เป็นคำเรียกกิริยาประจบประแจง ด้วยอาการดูประหนึ่งว่าเป็นอย่างสุนัขเลียแข้งเลียขาเพื่อให้นายรัก ในโพสต์นี้ต้องการสื่อถึงความไม่ยุติธรรมในการขึ้นเปอร์เซ็นต์เงินเดือนของข้าราชการครู คนที่ประจบประแจงเก่งก็มักจะได้เปอร์เซ็นต์สูงทั้งที่ไม่ได้ทำงานเทียบเท่าคนอื่น

2.1.10 การใช้สัญลักษณ์ภาพ พบจำนวน 28 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.54 เช่น

“สวัสดีวันเงินเดือนออก ออกอ้อหลี ออกไปเบ็ดแล้ว จ้อออ 🙄”

(ครูสาวเว้าฟัน: 27 กันยายน 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้สัญลักษณ์ภาพ 🙄 แทนการสื่อถึง การเสียใจ ร้องไห้ ซึ่งโพสต์นี้กล่าวถึง วันที่เงินเดือนออก และใช้เงินหมดไปอย่างรวดเร็ว ต้องการสื่อให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความรู้สึก เสียใจ จึงเลือกใช้สัญลักษณ์ภาพ 🙄 ประกอบเสียงร้องไห้ “จ้อออ”

2.1.11 การใช้คำสัมผัสและคำพ้องเสียง พบจำนวน 19 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.37 เช่น

“ไหนบอกให้ฉันเสียสละ ทำไมวันนี้ฉันได้เสียหญ้า”

(ครูสาวเว้าฟัน: 24 ตุลาคม 2565)

จากตัวอย่าง พบการใช้คำพ้อง คือ คำว่า “เสีย” โดย “เสีย” ในประโยคแรก กล่าวถึง การเสียสละ และ “เสีย” ในประโยคที่ 2 กล่าวถึง เสียหญ้า ซึ่งเป็นคำศัพท์ภาษาอีสาน หมายถึง ดายหญ้า หรือถางหญ้า

2.1.12 การติดแฮชแท็ก พบจำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.19 เช่น

“วันศุกร์ มาเลย ฉันทิ้งเฝ้าประตู พร้อมจดชื่อ ไม้สักกลับบ้านก่อน ฉันทีรายงาน ผอ. ให้เปิดเลย มันยังบ่ทันฮอดเวลาเลิกอยู่ สีมากลับก่อนแนวได้ อยู่เป็นหมู่ฉันท่อน [#จากใจครูเวรวันศุกร์](#)”

(ครูสาวเว้าพื้น: 23 กันยายน 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการติดแฮชแท็กในตอนท้ายข้อความว่า #จากใจครูเวรวินศุภร์ ซึ่งเนื้อหาของโพสต์นี้กล่าวถึงครูที่รีบกลับบ้านก่อนคนอื่นในวันศุภร์ ในฐานะครูเวรจึงบอกว่าใครแอบกลับบ้านก่อนจะรายงานให้ ผอ. ทราบให้อยู่เป็นเพื่อนกันให้ครบเวลาก่อน เพื่อเน้นย้ำข้อความนี้จึงติดแฮชแท็กว่า #จากใจครูเวรวินศุภร์

2.2 การใช้ภาพพจน์ พบจำนวน 11 ประเภท เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้

2.2.1 การใช้สมญานาม พบมากที่สุด จำนวน 26 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.85 เช่น

“จะมา April Fool’s Day หยั่งคะ เหลียวเบิ่งเผิ่นตัวนักเรียนทุกมือปานนั้นไปตาเด็กน้อยว่าบักเซียงเหมียง”

(ครูสาวเว้าพื้น: 1 เมษายน 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้ภาพพจน์สมญานาม คือ คำว่า “บักเซียงเหมียง” เพื่อเรียกแทนนักเรียนที่ฉลาดค่อนไปทางเจ้าเล่ห์ ขอบโกหกครู ซึ่งมาจากชื่อตัวละครหลักในนิทานของภาคอีสาน ซึ่งโพสต์นี้ กล่าวประชดครูว่าขอบโกหกนักเรียนทุกวัน แต่กลับไปเรียกนักเรียนว่าบักเซียงเหมียง ทั้งที่ตัวเองก็โกหกเก่งไม่แพ้นักเรียน

2.2.2 ปฏิพจน์ พบจำนวน 21 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 19.27 เช่น

“ระบบการศึกษาไทยไม่ได้เหยแก่กับผู้เรียน แต่มันเหยกระทบไปถึงบุคลากร

จะมาปฏิรูปแต่รัฐธรรมนูญไม่ได้มีความรู้ด้านนี้ อย่าถามทำไมยังทนทำไมยังอยู่

ทำไมไม่ลาออก ไม่ออกคะ ถ้าออกแล้วจะเอาอะไรกิน”

(ครูสาวเว้าพื้น: 26 ตุลาคม 2565)

จากตัวอย่างข้างต้น พบการใช้ภาพพจน์ปฏิบัติพจน์ คือ “ถ้าออกแล้วจะเอาอะไรกิน” ซึ่งโพลีตันี่ตำหนิถึงระบบการศึกษาไทยที่ไม่ได้แยแ่กับผูเรียน แต่กระทบไปถึงบุคลากรด้วย แต่หากให้ครูเลือกลาออก ครูก็ไม่ลาออก เพราะต้องการให้ผูมีอำนาจแก้ไขให้ตรงจุด ไม่ใช่บีบบังคับให้ครูที่ทนไม่ได้ต้องลาออก โพลีตันี่ จึงใช้ปฏิบัติพจน์ถามเพื่อให้ตระหนักคิด และให้ผูอ่านรู้สึกซาซนเล็กน้อยไม่ให้อ่านแล้วรู้สึกเครียดเกินไป

2.2.3 อุปมา พบจำนวน 15 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.76 เช่น

“มาโรงเรียนกะแต่งหน้ามาแหนดค่า อายาสีมาแแต่งอยู่โรงเรียนหลาย ลดกระจกตกหายอยู่หน้าโรงเรียน ฉันนึกว่ารถชนศพ กะชะสีมาซิดคักแแท้ จากใจครูเวร”
(ครูสาวเว้าพื้น: 22 ธันวาคม 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้ภาพพจน์อุปมา โดยเปรียบเทียบครูที่ไม่แแต่งหน้ามาโรงเรียนว่าหน้าซิดเหมือนศพ ซึ่งเป็นการทักท้วงจากครูเวรประจำวันที่ยืนรอต้อนรับอยู่หน้าโรงเรียน ทำให้มองเห็นหน้าตาของครูที่ซับริถผ่านเข้ามาในโรงเรียน

2.2.4 อุปลักษณ์ พบจำนวน 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.93 เช่น

“ถ้าเปรียบว่าโรงเรียนคือบ้านหลังที่ 2 ฉันก็คงเป็นลูกในบ้าน ที่มี ผอ. เป็นแม่เลี้ยงใจร้าย”

(ครูสาวเว้าพื้น: 24 พฤศจิกายน 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ โดยใช้คำที่สื่อว่าเป็นภาพพจน์อุปลักษณ์ คือ คำว่า “คือ” และ “เป็น” โดยกล่าวเปรียบเทียบว่าโรงเรียนคือบ้านหลังที่ 2 เพราะใช้เวลาอยู่ที่โรงเรียนมากเกือบเท่าอยู่ที่บ้าน โดยมีครูเป็นลูกในบ้านที่ถูกรังแจาก ผอ. ซึ่งเป็นแม่เลี้ยงใจร้ายคอยสั่งงานครู

2.2.5 อติพจน์ พบจำนวน 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.93 เช่น

“อั่นนน สิบริจครูแทนผูเกษียณขาดสีมาพุ่นติคะ หรือสีถ้าให้ครบเกษียณอีกรอบก่อน ควบแม่มั่นแปดซันโลก ผูทันเกษียณกะตาย”

(ครูสาวเว้าพื้น: 6 พฤศจิกายน 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้ภาพพจน์อดีตพจน์ โดยมีคำบ่งชี้ คือ คำว่า “ชาติสิมา” หมายถึง ชาติหน้า ที่จะมาถึง โดยนำมากล่าวถามว่า “จะบรรจุครูแทนครูที่เกษียณแล้วชาติหน้าหรือคะ หรือรอให้ครบบวาระเกษียณอีกรอบก่อนให้ผู้ที่เกษียณแล้วครบแปดชั้นก่อน” ซึ่งการรอถึงชาติหน้าเป็นลักษณะการกล่าวเกินจริง เปรียบให้เห็นการรอเป็นเวลานาน

2.2.6 นามนัย พบจำนวน 7 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.42 เช่น

“ก่อนปิดเทอมยังมีปิดกล่องชอล์ก มือแลงไปเปิดกล่องชอล์กไหนดีคะ ไทรมาชวนเลยคะครูพละ พร้อมเสียดัวมากคะ”

(ครูสาวเว้าพื้น: 31 ตุลาคม 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้ภาพพจน์นามนัย โดยมีคำว่า “ปิดกล่องชอล์ก” เพื่อกล่าวแทนการปิดภาคเรียน โดยชอล์กเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เขียนกระดาน การปิดกล่องชอล์กจึงแทนการปิดภาคเรียน ซึ่งโพสต์นี้กล่าวถึงการชักชวนครูคนอื่นไปฉลองเนื่องจากปิดภาคเรียนแล้ว

2.2.7 การอ้างอิง พบจำนวน 6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.50 เช่น

“โดนัทยังมีรู แล้วเมื่อไหร่ครูจะมีแฟน”

(ครูสาวเว้าพื้น: 20 ธันวาคม 2565)

จากตัวอย่าง เป็นคำกล่าวที่มาจากเนื้อเพลง Stand by หล่อ ของวง New Country ซึ่งเนื้อเพลงร้องว่า “โดนัทยังมีรู แล้วเมื่อไหร่ you จะมีใจ” โพสต์นี้จึงนำเนื้อเพลงดังกล่าวมาดัดแปลงเพื่อความบันเทิงสนุกสนาน สื่อให้เห็นว่าครูอยากมีความรัก

2.2.8 สัญลักษณ์ พบจำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.67 เช่น

“แอดเฟซบุ๊กครูผู้ข่าวไปสืบกกว่าคนกะปมีคนฮับ ฉั่นกะงามเต็บอยู่ได้ละ สุ่มตาไปถึงโปรดมองมาที่ดอกฟ้าบ้างคะ”

(ครูสาวเว้าพื้น: 18 ตุลาคม 2565)

จากตัวอย่าง พบการใช้ภาพพจน์สัญลักษณ์ คือ คำว่า “ดอกฟ้า” ซึ่งหมายถึง

หญิงที่มีฐานะสูงส่ง มีศักดิ์เหนือกว่าชายที่มาหมายปอง โดยปกติแล้ว ผู้ที่ถูกเปรียบว่าเป็นดอกฟ้าจะมีลักษณะหยิ่งทะนงในศักดิ์ศรีของตน แต่โพสตันี้ต้องการให้ผู้อ่านรู้สึกตกขบขันจึงกล่าวว่า “โปรดมองมาที่ดอกฟ้าบ้างค่ะ”

2.2.9 สัทพจน์ พบจำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.83 เช่น
“สิมาอยากเป็นนางไอ่หยิ่งคะ เหลียวเบิ่งหน้าว่าแม่นนางแมวเป่า มีาววว”
(ครูสาวเว้าพื้น: 3 ธันวาคม 2565)

จากตัวอย่าง พบการใช้ภาพพจน์สัทพจน์ คือ คำว่า “มีาววว” ซึ่งเป็นคำเลียนเสียงร้องของแมว ในที่นี้กล่าวถึงแมวเป่า หมายถึง แมวที่จับสัตว์เป็น ๆ กินเป็นอาหาร โดยมากมักเป็นแมวไม่มีเจ้าของหรือ แมวป่า ซึ่งโพสตันี้ต้องการพูดหยอกล้อด้วยความตกขบขันคนที่ต้องการแต่งตัวเป็นนางไอ่ แต่แต่งแล้วกลับหน้าเหมือนแมวเป่ามากกว่า

2.9.10 อวพจน์ พบจำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.92 ได้แก่
“ผอ. ปีก ชี้กะตึก วิสัยทัศน์คับแคบเท่า แ...ด หมาชิง มองแต่ประโยชน์ ส่วนตัวหน้าใหญ่โตกับโรงเรียนรอบข้าง แต่กับครูในโรงเรียนตัวเองกตขี่หมบตั้งเขา”
(ครูสาวเว้าพื้น: 17 ตุลาคม 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้ภาพพจน์อวพจน์ โดยมีคำบ่งชี้ คือ คำว่า “คับแคบเท่า แ...ด หมาชิง” หมายถึง แคบเท่าอวัยวะเพศสุนัขที่ไม่เคยเสียความบริสุทธิ์ ซึ่งโพสตันี้กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของผู้อำนวยการโรงเรียน ที่มองแต่ประโยชน์ส่วนตัว ใจดีกับโรงเรียนรอบข้าง แต่กับครูในโรงเรียนตัวเองกับกตขี่หมบเหง จึงเปรียบเทียบกับวิสัยทัศน์นี้คับแคบเท่าอวัยวะเพศสุนัขที่ไม่เคยเสียความบริสุทธิ์ เป็นลักษณะการกล่าวน้อยกว่าจริง

2.9.11 ปฏิทรรศน์ พบจำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.92 ได้แก่
“ทำไมต้องให้ครูให้คำว่าการครูที่แปลว่าหนัก ตอนนี้นั้นหนักเกือบร้อยโลแล้ว คือบให้ใช้คำว่าปุย่นุ่น ฟองน้ำ ผมแตกปลาย ไปจั่งพุ่นแห่นะ”
(ครูสาวเว้าพื้น: 19 ธันวาคม 2565)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้ภาพพจน์ปฐิทธิธรรม์ ซึ่งโพสต์นี้กล่าวถึงครูที่น้ำหนักเกือบร้อยกิโลกรัม ตั้งข้อสงสัยว่าทำไมต้องใช้คำว่าครู ทำไมไม่ใช้คำว่าปูย่นุ่น ฟองน้ำ ผมแตกปลาย ซึ่งคำเหล่านี้มีลักษณะตรงข้ามขัดแย้งกับน้ำหนักตัวที่มากของครู เนื่องจากเป็นสิ่งที่มิน้ำหนักเบา

สรุปผล

จากการศึกษาเนื้อหา การใช้ภาษาและภาพพจน์ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า เพจครูสาวเว้าพื้น มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแวดวงวิชาชีพครู 5 ลักษณะ โดยเนื้อหาเกี่ยวเรื่องส่วนตัวของครูพบมากที่สุด รองลงมาคือเนื้อหาเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของครู เนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา และเนื้อหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสวัสดิการของครูพบน้อยที่สุด

ด้านการใช้ภาษา พบ 11 ลักษณะ ที่พบมากที่สุดคือการใช้คำภาษาถิ่นอีสาน รองลงมาคือการใช้เครื่องหมายวรรคตอน การใช้คำภาษาต่างประเทศ การใช้รูปคำที่ไม่ตรงตามภาษาไทยมาตรฐาน การใช้อักษรย่อ การพิมพ์ลักษณะพิเศษ การใช้การซ้ำคำ การใช้คำอุทาน การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย การใช้สัญลักษณ์ภาพ และ การใช้คำสัมผัสและคำพ้องเสียงตามลำดับ ส่วนการติดแฮชแท็กพบน้อยที่สุด

ด้านการใช้ภาพพจน์ พบ 12 ลักษณะ พบการใช้ภาพพจน์ประเภทสมณานามมากที่สุด รองลงมาคืออุปบุจฉนา อุปมา อติพจน์ อุปลักษณะ นามนัย การอ้างถึง สัญลักษณ์ สัทพจน์ ปฐิทธิธรรม์ ตามลำดับ ส่วนอวพจน์พบน้อยที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาเนื้อหาบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น” พบเนื้อหา 5 ประเภท สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ ภาวิณี อุบล (2562) ได้ศึกษาเนื้อหา

และการใช้ภาษาในเฟซบุ๊กแฟนเพจ “อะไรอะไรก็ครู” สามารถจำแนกเนื้อหาได้ 6 ประเภท ซึ่งผู้ศึกษาได้รวมประเด็นเศรษฐกิจครูและสวัสดิการครูไว้หมวดหมู่เดียวกัน ทำให้พบเนื้อหา 5 ประเภท โดยเนื้อหาบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น” ที่มีความโดดเด่นและพบมากที่สุด คือ เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของครู แบ่งได้เป็น ด้านความรัก ด้านรูปร่างและบุคลิกภาพ ด้านการดำเนินชีวิต และด้านให้ข้อคิด แนะนำแนวทางแก้ปัญหา และการปฏิบัติตน รองลงมา คือ เนื้อหาเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของครู แบ่งได้เป็น ด้านการเรียนการสอน ด้านงานเอกสาร ด้านงานพิเศษ และด้านการพัฒนาตนเอง ส่วนประเภทเนื้อหาที่พบน้อยที่สุด คือ เนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสวัสดิการของครู แบ่งได้เป็น ด้านเงินเดือนและหนี้สินครู ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านงบประมาณ และด้านเวลาการทำงาน

ผลการศึกษาบางประเด็นแตกต่างจากของ ภาวิณี อุบล (2562) ที่ได้ศึกษาเนื้อหาและการใช้ภาษาในเฟซบุ๊กแฟนเพจ “อะไรอะไรก็ครู” โดยประเภทเนื้อหาที่มีความโดดเด่นและพบเป็นส่วนใหญ่ คือ เนื้อหาที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่าเฟซบุ๊กแฟนเพจ “อะไรอะไรก็ครู” มีบทบาทหน้าที่หลักเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์พร้อมทั้งให้ข้อมูลข่าวสารความรู้ โดยนำเสนอในช่องทางสื่อออนไลน์ที่ได้รับความนิยมอย่างเฟซบุ๊กไปสู่สมาชิกของเพจให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งเพื่อนร่วมวิชาชีพเดียวกัน นักเรียน ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่สนใจให้ได้รับข้อมูลอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว ส่วนประเภทเนื้อหาที่พบรองลงมา คือ เนื้อหาเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของครู สอดคล้องกับการศึกษากรณีเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น” เนื่องจากเพจ “อะไรอะไรก็ครู” ต้องการสะท้อนให้เห็นว่า หน้าที่ความรับผิดชอบครู หรือภาระงานที่ครูต้องถือปฏิบัตินั้นต้องอาศัยพื้นฐานของกฎระเบียบ จริยธรรม จรรยาบรรณ และคุณธรรมอันเป็นปัจจัยสำคัญด้วยควมรับผิดชอบในหน้าที่ของครู และเนื้อหาที่พบเป็นส่วนน้อยและไม่มีความโดดเด่นมากนัก คือ เนื้อหาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจครู เช่นเดียวกันกับ เพจเฟซบุ๊ก “ครู

สาวเว้าพื้น” ดังที่ พิริยะ ผลพิรุฬห์ (2558) กล่าวถึงครูเศรษฐศาสตร์หรือเศรษฐกิจครูว่า เนื่องจากสภาวะการณปัจจุบันที่ภาวะค่าครองชีพสูงและรายได้ของข้าราชการครูไม่สมดุลกับค่าครองชีพ ทำให้ครูต้องมีภาระหนี้สินอย่างเลี่ยงได้ยาก ซึ่งเรื่องนี้เป็นความรับผิดชอบส่วนบุคคล ผู้ส่งสารจึงไม่เน้นการนำเสนอเรื่องนี้ เพราะอาจทำให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างบุคคล ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของครูในแง่ลบที่ต้องเป็นแบบอย่าง ที่ดีให้กับคนในสังคม

นอกจากนี้ยังมีบางส่วนของสออดคล้องกับงานของ ปัทมา ประสารทรัพย์ (2563) ซึ่งศึกษาเรื่องเนื้อหาและกลวิธีการเสียดสีในการ์ตูนเพจ Jod 8Riew ผลการวิจัยพบว่าเนื้อหาที่พบมากที่สุด คือ เนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคม เช่นเดียวกันกับเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น” เนื่องจากเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น” ต้องการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพจและสมาชิกของเพจ โปสต์ส่วนใหญ่จึงกล่าวถึงวิถีชีวิตเรื่องส่วนตัวของครู ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพการดำเนินชีวิตประจำวันของครูที่นอกเหนือจากการทำงาน และได้มีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละวันอย่างเป็นกันเอง นอกจากนี้ยังร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหาเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของครูที่มีมากกว่าการจัดการเรียนการสอนอย่างที่หลายคนเข้าใจ ผู้ที่อยู่ในแวดวงเดียวกันจึงร่วมกันตีแผ่สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงหาทางออกร่วมกัน

ด้านการใช้ภาษาและภาพจน์บนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น” ที่พบมากที่สุด คือ การใช้คำภาษาถิ่น สอดคล้องกับที่ สิริญา สุขสวัสดิ์ (2558) ได้ศึกษาลักษณะภาษาและกลวิธีการใช้ภาษาตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ในหน้าแฟนเพจ “ข้อความโดน ๆ” ในเฟซบุ๊ก ผลการศึกษาด้านการใช้ภาษาพบว่า มีลักษณะการใช้คำ ได้แก่ การใช้คำภาษาถิ่น การใช้คำอุทาน การใช้คำสัมผัส การใช้คำภาษาต่างประเทศ การใช้คำที่สะกดผิดไปจากแบบแผน และการใช้สำนวนสุภาษิตไทย เนื่องจากเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น” ต้องการนำเสนอเนื้อหาถ่ายทอดผ่านภาษาไทยถิ่นอีสาน เพราะประเทศไทยมีจำนวนประชากรที่อยู่ใน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากกว่าภาคอื่น ๆ ภาษาที่ได้รับความนิยมรองลงมา จากภาษาไทยมาตรฐานจึงเป็นภาษาไทยถิ่นอีสาน ดังที่ ชูชีพ เปียดนอก (2554) กล่าวว่า สังคมใดมีความชุกในการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นมากกว่า ย่อมบ่งชี้ถึงสังคม นั้นมีการย้ายถิ่นในสังคมน้อยกว่า ใช้เป็นตัวบ่งชี้วิวัฒนาการและการปรับตัว ภาษาจึงถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มอรรถรสในการสื่อสาร สร้างอารมณ์ชั้นให้เกิดขึ้นได้ แม้อยู่ภายใต้สถานการณ์ตึงเครียด โปสต์ส่วนใหญ่ของเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวว่า พัน” จึงเป็นโปสต์ที่มีเนื้อหาเป็นภาษาไทยถิ่นอีสานทั้งหมด หรือใช้ปนกับภาษาไทยมาตรฐานเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น สร้างความโดดเด่นที่น่าสนใจให้เพจ ทำให้มีผู้ติดตามเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้การใช้เครื่องหมายวรรคตอน เป็นประเด็นที่พบรองลงมา ใช้เพื่อกระชับข้อความที่ใช้ในการสื่อสารให้มีความกะทัดรัด เพิ่มอารมณ์ กระตุ้น ความรู้สึกให้ผู้รับสารอยากมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และที่พบน้อยที่สุดคือ การติดแฮชแท็ก เนื่องจากการติดแฮชแท็กส่วนใหญ่จะใช้เพื่อเน้นย้ำ ข้อความสำคัญ ให้เห็นได้ง่าย เพื่อไม่ให้ข้อความเนื้อหาอื่น ๆ บดบัง ซึ่งโปสต์ในเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวว่า พัน” ส่วนใหญ่มีสถานะเป็นข้อความสั้น ๆ จึงไม่จำเป็นต้องใช้แฮชแท็กเน้นให้ข้อความเด่นขึ้น ยกเว้นเป็นเรื่องที่สำคัญมากต้องการกล่าวถึง เป็นพิเศษจึงจะใช้แฮชแท็กประกอบข้อความ ในขณะที่ ภาวิณี อุบล (2562) พบการติดแฮชแท็กมากเป็นลำดับที่ 4 และพบการใช้คำภาษาต่างประเทศมากที่สุด ส่วนรูปแบบการใช้ภาษาที่พบน้อยที่สุด คือ การใช้คำอุทานและคำเลียนเสียงธรรมชาติ สอดคล้องกับ ศิริริภา ชมพูปฤกษ์ (2563) ที่ศึกษาการใช้คำและความหมายของคำในพาดหัวข่าวที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กเว็บเพจ khaosod – ข่าวสด ผลการศึกษาพบว่า ในด้านการใช้คำ พบการใช้คำทั้งหมด 8 ประเภท ได้แก่ การใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศซึ่งพบมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำย่อจำนวน การใช้คำตัด การใช้คำเรียกชื่อบุคคลหรือฉายา การใช้คำที่ทำให้เกิดจินตภาพ การใช้คำคล้องจอง การใช้คำซ้อน และพบน้อยที่สุดคือการใช้คำสแลง ตามลำดับ

ผลการศึกษาการใช้ภาษาใน ส่วนการใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น” พบว่า การใช้ภาพพจน์ที่พบมากที่สุด คือ การใช้สมัญญานาม เพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงบุคคลนั้นโดยตรง เพื่อไม่ให้เกิดความอับอาย หรือลด การทะเลาะกัน รองลงมา คือ ปฏิปักษ์ เพื่อกระตุ้นผู้ถูกกล่าวถึงให้ฉุกละหุก ตระหนักได้ในสิ่งที่กล่าวถึง โดยใช้ลักษณะคำถามเชิงวาทศิลป์ และที่พบน้อย ที่สุดคือ อวพจน์และปฏิทรรศน์ เนื่องจากในแต่ละโพสต์ต้องการเปรียบเทียบให้ ผู้อ่านเข้าใจและเข้าถึงง่ายลักษณะการใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบจึงใช้ภาพพจน์ที่ นิยมใช้ทั่วไป ไม่ใช่ภาพพจน์ที่ยากแก่การเข้าใจ เน้นการใช้คำแบบเรียบง่ายสื่อ ความหมายชัดเจน ตรงไปตรงมา ไม่ต้องตีความมาก เนื่องจากมีผู้ติดตามหลาย กลุ่มและหลายช่วงวัย

ผู้ศึกษามีข้อสังเกตว่า เหตุผลที่ไม่พบภาพพจน์การเล่นเสียงและ ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน เนื่องจากการเล่นเสียง เป็นลักษณะการใช้ภาษาที่มัก พบในการประพันธ์บทหรือกรอง เพื่อทำให้เกิดความไพเราะ มีวรรณศิลป์ ดึงดูด ให้อ่านจากการเล่นเสียงพยัญชนะ คือ คำที่คล้องจองกันด้วยเสียงพยัญชนะต้น การเล่นเสียงสระ คือ คำที่มีเสียงคล้องจองกันด้วยเสียงสระและเสียงพยัญชนะ ท้าย และการเล่นเสียงวรรณยุกต์ คือ การใช้เสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกัน ในคำ ที่มีพยัญชนะต้น สระ ตัวสะกดเหมือนกัน โดยไล่เรียงไปตามระดับเสียง วรรณยุกต์ ส่วนภาพพจน์บุคลาธิษฐาน ซึ่งเป็นภาพพจน์ที่สมมติสิ่งไม่มีชีวิตหรือ สิ่งที่เป็นนามธรรมให้มีลักษณะเหมือนคนหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม ภาพพจน์ทั้งสอง มักปรากฏในบทหรือกรอง หรือร้อยแก้วที่มีเนื้อหาค่อนข้างยาว แต่โพสต์ที่มี สถานะเป็นข้อความของเพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น” มีลักษณะที่สั้น กระชับ กะทัดรัด เน้นสื่อความชัดเจน เข้าใจง่ายโดยไม่ต้องตีความ และเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลแล้วจึงไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบกับสิ่งไม่มีชีวิตให้มีลักษณะเหมือน คนอีก ดังนั้นจึงไม่ปรากฏภาพพจน์การเล่นเสียง และภาพพจน์บุคลาธิษฐานบน เพจเฟซบุ๊ก “ครูสาวเว้าพื้น”

อนึ่ง ด้านการใช้ภาษา หากพิจารณาในแง่ของระดับภาษาร่วมด้วยจะพบว่า เพจครูสาวเว้าพื้นนั้นใช้ภาษาระดับกันเองหรือภาษาปากที่อาจมีคำสแลง คำหยาบในภาษาถิ่นอีสาน ในการถ่ายทอดเรื่องราว อารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้น เพื่อเชื่อมต่อกับผู้อ่านได้อย่างรวดเร็ว สามารถสร้างอารมณ์ขัน และอรรถรสในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลารวมไปถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมแต่ละยุคสมัยอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำหยาบ คำที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ ที่อาจเคยเป็นคำต้องห้ามในอดีต ปัจจุบันอาจเป็นคำธรรมดาสามัญที่คนรุ่นใหม่กลับนิยมใช้ในโซเชียลมีเดีย ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ในการปลดปล่อย แสวงหา และแบ่งปันความบันเทิงซึ่งกันและกันได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามการมีความตระหนัก และใส่ใจการใช้ภาษาให้อยู่ในขอบเขตของกาลเทศะที่เหมาะสมยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงเสมอในการสื่อสาร

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการใช้ภาษากับเว็บไซต์หรือเพจอื่น ๆ ที่อยู่ในกลุ่มอาชีพเดียวกัน เช่น เพจครูอินดี้ เพจครูวันดีต่อทคอม - เปิดสอบครู สมัครงานราชการ เพจเมื่อนั้นที่ฉันสอน เพจครูหมิวซ่า เป็นต้น เพื่อให้เห็นลักษณะร่วมหรือลักษณะต่างด้านเนื้อหาในเพจกลุ่มอาชีพครู หรือศึกษาในกลุ่มอาชีพอื่น ๆ
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ใช้ในการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งจะช่วยให้เห็นเจตนาของการสื่อสารชัดเจนมากยิ่งขึ้น อาจเลือกศึกษาในสื่อออนไลน์ประเภทอื่น เพื่อให้เห็นรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างออกไปจากการศึกษาในครั้งนี้

บรรณานุกรม

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2542).

การใช้ภาษา 2. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ครูสาวเว้าฟัน. (2564). สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2566, จาก [https://](https://www.facebook.com/profile.php?id=100066177306426)

www.facebook.com/profile.php?id=100066177306426.

ชูชีพ เปี้ยदनอก. (2554). การใช้ตัวบ่งชี้ความชุกของคำศัพท์ภาษาถิ่นเพื่อการ
ศึกษาสังคม. *วิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 3(1), 163–166.

ปัทมา ประสารทรัพย์ และสุนทรี โชติดีติก. (2563). การศึกษาเนื้อหาและกลวิธี
การเสียดสีในการ์ตูน เพจ jod 8 reiw. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(2), 22.

พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2558). *ครูเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: พี เอ สีสวีง.

ภาวิณี อุบล. (2562). *การศึกษาเนื้อหาและการใช้ภาษาในเฟซบุ๊กแฟนเพจ
“อะไรอะไรก็ครู”*. (การค้นคว้าอิสระอักษรศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ยนต์ ชุ่มจิต. (2553). *บทบาทความเป็นครู*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอ เอส
พรินติ้ง เฮ้าส์.

ศิรินภา ชมพูพฤกษ์. (2563). *การใช้คำและความหมายของคำในพาดหัวข่าวที่
ปรากฏบนเฟซบุ๊กเว็บเพจ khaosod – ข่าวสด*. (สารนิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม). มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). *พจนานุกรมภาษาถิ่น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

สิริัญญา สุขสวัสดิ์. (2558). *ลักษณะภาษาและกลวิธีการใช้ภาษาตามแนววจน
ปฏิบัติศาสตร์ในหน้าแฟนเพจ “ข้อความโดน ๆ” ในเฟซบุ๊ก*. (ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

แก่นอีสานวัฒนธรรม: พื้นที่บูรณาการการเรียนรู้สำหรับ
นักเรียนมัธยมศึกษา ด้วยการทำละครจากฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น
Kaen Isan Wat: Integrated Learning Space for
Secondary School Students through the Creation of
Local Culture-based Theatre

พชญ อัครพรหมณ์^{1*}
Pachaya Akkapram^{1*}

Received: January 7, 2024

Revised: April 11, 2024

Accepted: April 22, 2024

CHOPHAYOM JOURNAL

^{*1} สาขาวิชาดนตรีและการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹The Division of Music and Performing Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University

¹(E-mail: pachak@kku.ac.th)

*Corresponding Author

บทคัดย่อ

บทความนำเสนอเกี่ยวกับโครงการแก่นอีสานวัฒนธรรมที่ดำเนินงานระหว่างปี พ.ศ. 2562-2566 โดยบทความนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ และอธิบายหลักคิดและหลักปฏิบัติในโครงการแก่นอีสานวัฒนธรรม อันเป็นโครงการที่บูรณาการศาสตร์ศิลปะการละคร การศึกษา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านพื้นที่การทำละครของนักเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้เขียนใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และนำแนวคิดละครประยุกต์กับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมาเป็นหลักวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า โครงการแก่นอีสานวัฒนธรรมมีการพัฒนารูปแบบกิจกรรมตามโจทย์และแนวคิดที่กำหนดขึ้นในแต่ละปี มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการละครเพื่อสร้างความรู้พื้นฐานสำหรับนักเรียน และมุ่งให้นักเรียนใช้พื้นที่ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานการเรียนรู้ผ่านการบูรณาการ 2 ลักษณะ ได้แก่ การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม โครงการฯ ได้สร้างปรากฏการณ์ละครนักเรียนมัธยมศึกษาในทิศทางที่สร้างสรรค์และแตกต่างจากโครงการประกวดละครของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักเรียนสามารถค้นหาศักยภาพในตนเอง รวมถึงการสร้างเรื่องเล่าท้องถิ่นที่สะท้อนคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนได้อย่างลุ่มลึก อันเป็นละครเยาวชนทางเลือกใหม่นอกเหนือจากเรื่องเล่าและละครกระแสหลักที่ปรากฏในสังคมไทย

คำสำคัญ: ละครประยุกต์, ละครจากฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น, บูรณาการการเรียนรู้, แก่นอีสานวัฒนธรรม

Abstract

This article presents the Kaen Isan Wat Project, which operated from 2019 to 2023. Its primary objective is to examine, analyze, and elucidate the principles and practices of the project.

The Kaen Isan Wat Project integrates theatre arts, education, and local culture by establishing theatre production areas for secondary school students in northeastern Thailand. The author employed a method to gather information from various sources and applied the concept of theatre to integrate learning management as the analytical framework. The study's finding revealed that the Kaen Isan Wat Project has developed activity based on annually established questions and concepts. Theater-making workshops were conducted to impart fundamental knowledge to students and to enable them to utilize local community areas as learning bases through the integration of two forms: intradisciplinary and interdisciplinary. Notably, the project has sparked a creative phenomenon in secondary school students, unlike other student theatre competitions organized by the Ministry of Education in Thailand. Students are encouraged to explore their potential, including crafting local narratives that deeply reflect community cultural values. This creative youth theater initiative offers a new alternative to the prevailing stories and dramas in Thai society.

Keywords: Applied Theatre, Local Cultural-based Theatre, Integrated Learning, Kaen Isan Wat

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องที่มีความท้าทายอย่างมาก การศึกษาต้องมีความยืดหยุ่นและสร้างสรรค์ ผู้สอนต้องออกแบบการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจ และสามารถจัดการรับมือกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลง

อย่างรวดเร็ว การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โลกกว้าง ได้เรียนรู้ที่จะดำรงตนในสังคมอย่างมีคุณค่า พื้นที่การเรียนรู้ต้องเอื้อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์จากการปะทะสังสรรค์ระหว่างผู้เรียนและระหว่างตนเอง (self-reflection) การค้นหาความกลมกลืนระหว่างชีวิตด้านใน (Subjectivity) และภาววิสัยจากโลกภายนอก (Objectivity) จะช่วยขัดเกลาให้ผู้เรียนมีกรอบคิดที่ชัดเจน รู้เท่าทัน มีจุดยืนในการดำรงตน ใช้ชีวิตที่เต็มไปด้วยความหมาย และมีหลักคิดในการมองโลกที่ยุติธรรม (วรรณดี สุทธิรินรากร และคณะ, 2564)

การบูรณาการเรียนรู้ผ่านการทำละครในโครงการละครเยาวชนสร้างสรรค์แก่นอีสานวัฒนธรรม หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “ละครแก่นอีสานวัฒนธรรม” เป้าหมายสำคัญ คือ การเปิดโอกาสให้เยาวชน-นักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาภาคอีสาน มีพื้นที่เรียนรู้ที่แตกต่างจากห้องเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกทางความคิด ประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะและความสามารถหลากหลายในการทำงานกับโจทย์ แก้ปัญหาผ่านกระบวนการสร้างละครเวที และนำเสนอมุมมองหรือสื่อบุคลิกของตนเองต่อปรากฏการณ์ทางสังคม โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนในบ้านเกิด หรือถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นฐาน เพื่อเชื่อมพื้นที่การเรียนรู้กับพื้นที่สังคมจริงเข้าด้วยกัน ตลอดจนเป็นพื้นที่เรียนรู้ใหม่เพื่อฝึกเยาวชน-นักเรียน ใ้กล้าคิดต่างมองต่างและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

ตลอดระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2562-2566) การดำเนินโครงการละครแก่นอีสานวัฒนธรรม เกิดผลลัพธ์และผลกระทบในพื้นที่การศึกษา พื้นที่ทางสังคม และพื้นที่เรียนรู้วัฒนธรรม เป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้มีการพัฒนาและต่อยอดการทำโครงการลักษณะนี้อีกหลายแห่ง เช่น การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ละครเป็นเครื่องมือในชั้นเรียน การใช้ละครเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การศึกษาวิจัยในระดับอุดมศึกษา รวมถึงการประยุกต์ใช้ละครเพื่อพัฒนาเยาวชนและขับเคลื่อนประเด็นในสังคมอีสาน โดยนำทุนวัฒนธรรมในชุมชนทั้งพื้นที่ในเมืองและชนบทมาเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ ทำให้แนวคิด วิธีการ และนวัตกรรมที่เกิด

จากโครงการละครแก่นอีสานวัฒนธรรมขยายออกไปในพื้นที่หลากหลาย และสามารถนำเสนอตัวตน/คุณค่า ของพื้นที่ผ่านเรื่องเล่าและผลงานละครที่เป็น “ทางเลือกใหม่” นอกจากละครและเรื่องเล่ากระแสหลัก (Grand Narrative) ที่ผลิตซ้ำในสังคมไทย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษา วิเคราะห์ อธิบายหลักคิดและหลักปฏิบัติในโครงการละครแก่นอีสานวัฒนธรรมอันเป็นโครงการบูรณาการศาสตร์ศิลปะการละคร การศึกษา และวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านพื้นที่การทำละครของนักเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีการศึกษา

ผู้เขียนใช้วิธีสืบค้นและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ อาทิ บทความวารสาร นิตยสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ บันทึกในเฟซบุ๊กส่วนบุคคลและแฟนเพจแก่นอีสานวัฒนธรรม รายงานโครงการ ข่าวออนไลน์ และ วิดีทัศน์การแสดง รวมถึงศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง อาทิ ละครประยุกต์ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเยาวชนในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดระบบความคิด โดยข้อค้นพบจะถูกถ่ายทอดผ่านการเขียนอภิปราย เพื่อเสนอมุมมองอันเป็นสาระสำคัญของโครงการละครแก่นอีสานวัฒนธรรม

เนื้อหา

แก่นอีสานวัฒนธรรม: สะท้อนตัวตนและคุณค่าชุมชนผ่านเรื่องเล่าจากท้องถิ่น จุดเริ่มต้นโครงการมาจากการที่ผู้เขียนมีโอกาสเข้าร่วมเป็นหนึ่งในคณะกรรมการตัดสินการประกวดละครประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา รอบชิงชนะเลิศระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายใต้งานศิลป์หัตถกรรมนักเรียน ซึ่งหลังภารกิจ

เสรีจลินลน ผู้เขียนมีข้อสังเกตหลายประการดังนี้

1. รูปแบบการนำเสนอ ใช้กลวิธีการบรรยายเนื้อหาหรือเล่าข้อมูลจากแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ โดยเรียบเรียงใหม่หรือใช้ข้อมูลเดิม สลับกับการแสดงนาฏศิลป์และจินตลีลา คล้ายกับการแสดงรูปแบบแสงสีเสียง ซึ่งเป็นที่นิยมในเทศกาลต่าง ๆ ของไทย มากกว่าเป็นละครเวทีสมัยใหม่ (modern theatre) ทั้งนี้ ผู้เขียนอนุมานว่า เนื่องจากโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่ได้มีการเรียนการสอนด้านศิลปะการละครอย่างจริงจัง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดให้มีกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ แต่พบเพียงการสอนนาฏศิลป์และละครไทยเท่านั้น

2. การแสดงเน้นองค์ประกอบศิลป์ มากกว่านำเสนอความคิดหรือเนื้อหาสาระที่มีคุณค่าต่อผู้ชม โดยพบว่า กลุ่มผู้สร้างละครรับอิทธิพลจากการแสดงนาฏศิลป์โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบองค์ประกอบศิลป์ เพื่อความสวยงามดึงดูดใจผู้ชม รวมถึงอิทธิพลจากการแสดงอื่น ๆ เช่น การแสดงแสงสีเสียง การแสดงวงดนตรีลูกทุ่งจากรายการวาไรตี้โชว์ การแสดงวัฒนธรรมผ่านรูปแบบการ์ตูนหรือชวบนแห่ตามเทศกาลท้องถิ่น ฯลฯ การแสดงจึงนิยมเสนอภาพความยิ่งใหญ่ ตระการตา และดึงดูดผู้ชมผ่านองค์ประกอบศิลป์ที่สวยงาม

3. เรื่องราวประวัติศาสตร์ที่นำมาใช้ในการแสดง เป็นเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ชาติกระแสนหลัก (Grand Narrative) ตามการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ที่กำหนดกรอบมาตรฐานตัวชี้วัดการเรียนรู้ระดับ ม.4-6 ให้ผู้เรียนเข้าใจประวัติศาสตร์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามยุคสมัยต่าง ๆ ของไทย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักความภาคภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้แก่ ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ความเสียสละของชาวบ้านบางระจัน การกอบกู้เอกราชของพระเจ้าตากสิน ความกล้าหาญของสมเด็จพระศรีสุริเยทัย การสถาปนากรุงสุโขทัย รวมถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่อยู่ในหลักคิดเดียวกัน เช่น ตำนานท้าวสุรนารี ตำนานพระยอดเมืองขวาง

ละครประวัติศาสตร์ในงานศิลปะเหตุการณ์นักเรียน จึงเป็นพื้นที่นำเสนอเนื้อหาและเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ชาติไทยกระแสหลัก เป็นการผลิตซ้ำวาทกรรมและสำนึกใน “ความเสียสละของบรรพบุรุษไทย” ด้วยชุดข้อมูลและชุดความคิดประวัติศาสตร์ชาติแบบเดียว ซึ่งในความเป็นจริง ความเป็น “รัฐชาติ (nation state)”¹ ประกอบด้วยผู้คนและชุมชนหลากหลายตามภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ชาติไทยจึงไม่ควรถูกนำเสนอ ถูกเล่า และถูกผลิตซ้ำแบบเดียว

เรื่องเล่าและความเป็นท้องถิ่น เช่น ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไท เรณูนคร เพื่อนำเสนอตัวตนและความภูมิใจของชาวนครพนม ประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชาวไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์ในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเรียนรู้ถึงความขัดแย้งและความสูญเสียที่ไม่ควรเกิดขึ้นต่อคนในพื้นที่ การยืนหยัดในชาติพันธุ์ตนผ่านการใช้ภาษาโคราช ฯลฯ ล้วนมีความสำคัญ และทำให้ผู้คนรู้ถึงภูมิหลัง/ รากเหง้า เมื่อนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในกระบวนการสร้างละครจะช่วยให้คนรุ่นใหม่เกิดความเข้าใจในความหลากหลายทางชาติพันธุ์ นำไปสู่การยอมรับตนเอง รัก และภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ตัวตนและผู้คนที่แตกต่างกันในสังคม เกิดสำนึกรักชาติ ด้วยความรู้สึกร่วมภาค และสร้างความเป็นเอกภาพกับรัฐชาติมากกว่าการทำให้เชื่อผ่านประวัติศาสตร์กระแสหลัก การเกิดขึ้นของละครแก่นอีสานวัฒนธรรมจึงมีกรอบคิดสำคัญ คือ “สร้างพื้นที่แก่เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น”

¹ การสถาปนาระเบียบการเมืองขึ้นมาโดยมีศูนย์กลางอำนาจ อันได้แก่ รัฐบาลกลางปกครองอาณาเขต และประชากรภายใต้กฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น โดยมีอำนาจในการเก็บภาษี รวมทั้งการวางนโยบายในการบริหารประเทศ การที่จะเกิดรัฐชาติต้องเริ่มต้นสร้างรัฐ (state building) ด้วยการสร้างศูนย์กลาง จากนั้นจึงสร้างชาติ (nation building) คือ การทำให้คนที่อยู่ในชุมชนการเมืองที่ถูกนำมาอยู่ภายใต้อำนาจรัฐเดียวกันนั้น ผสมผสานกลมกลืนให้มีแนวความคิดร่วมเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกของหน่วยการเมือง ซึ่งมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และการศึกษาที่ไม่แตกต่างกันมากนัก (ลิตซิท ซีเรเวคิน. (2552). การสร้างรัฐและการสร้างชาติ. สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2567 จาก <https://mgronline.com/daily/detail/952000048092>)



ภาพที่ 1 ละครเวทีเรื่อง เสียงปืนแห่งศรัทธา
ของนักเรียนโรงเรียนร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์
ที่มา : เฟสบุ๊กแฟนเพจแก่นอีสานวันฉัตร (2567)



ภาพที่ 2 โปสเตอร์ละครเวทีเรื่อง ขวัญตา
จากโรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา
ที่มา : เฟสบุ๊กแฟนเพจแก่นอีสานวันฉัตร (2567)

ผู้เขียนให้ความสำคัญกับเรื่องเล่าชุมชนหรือเรื่องเล่านอกประวัติศาสตร์ชาติแบบกระแสหลัก ด้วยเหตุผลสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก สังคมไทยปัจจุบันกำลังเชื่อมต่อเข้ากับสังคมโลกผ่านมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสาร วัฒนธรรมทุกมุมโลกสามารถส่งอิทธิพล และหลอมรวมเข้ากับวัฒนธรรมไทยได้อย่างง่ายดาย เมื่อสังคมไทยถูกกลืนและกลายเป็นสังคมเดียวกับโลกใบใหญ่อัตลักษณ์ชุมชนจึงมีแนวโน้มสูญหายไปไม่ช้า การมีอยู่ (existence) ของเรื่องราวชุมชนที่ปรากฏอยู่ในทุนวัฒนธรรม (cultural capital) จึงเป็นเครื่องยืนยันว่าชุมชนแต่ละแห่งมีลักษณะเฉพาะ มีภูมิรู้และภูมิปัญญาที่สั่งสมยาวนาน มีคุณค่า และมีความหมายต่อตัวตนของผู้คนและชุมชน



ภาพที่ 3 ฮอยฮิตัญอ โรงเรียนอนุเทพพัฒนา จังหวัดนครพนม
ที่มา : เฟสบุ๊กแฟนเพจศูนย์ศิลปวัฒนธรรม (2567)



ภาพที่ 4 ชวัญใจเรณู โรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูล จังหวัดนครพนม
ที่มา : เฟสบุ๊กแฟนเพจแก่นอีสานวัฒณ์ (2567)

ประการที่สอง การเล่าและนำเสนอเรื่องเล่ากระแสหลักทั้งในระบบการศึกษา และสื่อต่าง ๆ ทำให้เรื่องเล่าชุมชนอันเป็น “ภูมิหลัง” ของผู้คนแต่ละภูมิภาคถูกทำให้กลายเป็นอื่น (otherness) และมีแนวโน้มสูญหาย ยกตัวอย่าง ผู้เขียนเกิดและเติบโตในชนบทอีสาน ไม่สามารถสืบเสาะได้ว่าภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ชุมชนของบ้านเกิดตนเองว่ามีที่มาอย่างไร รากเหง้าตนเองมาจากที่ไหน ร่องรอยเครือญาติขาดรอยต่อ ส่งผลให้ผู้เขียนมีระยะห่างจากชุมชน เมื่อเติบโตขึ้นและไม่ได้อาศัยในชุมชนบ้านเกิด ผู้เขียนจึงเหลือเพียงภาพความทรงจำวัยเด็กให้ระลึกถึง และรู้สึกว้าวนั่นมีถิ่นฐานกำเนิดจากที่ใด ส่วนความภาคภูมิใจนอกเหนือจากความเป็นคนอีสานที่กว่าจะ “หันกลับ (turn)” มาเจอได้นั้น ยังต้องทบทวนว่าสิ่งนั้นคืออะไรและสร้างความรู้สึกภูมิใจอย่างไร

พื้นที่ละครแก่นอีสานวัฒณ์ จึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เยาวชนในชุมชนมีกระบวนการเชื่อมต่อกับรากเหง้าและเรื่องราวของท้องถิ่น เช่น การสืบเสาะข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ การวิเคราะห์และสะท้อนความคิด การประกอบสร้าง

เรื่องราวในละครจากการศึกษาเรื่องเล่าของชุมชน การแสดงสัมพันธ์เสียงคนรุ่นใหม่ ผ่านผลงานละครเวที การสร้างสำนึกและความภูมิใจต่อชุมชน ซึ่งสามารถพัฒนาไปสู่การสร้างควมตระหนักรู้ การเคารพความแตกต่าง และสำนึกพลเมืองของประเทศบนพื้นฐานประชาธิปไตย

บูรณาการการเรียนรู้เพื่อเชื่อมต่อเยาวชนกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานปี พ.ศ. 2551 ออกแบบการเรียนรู้เป็นกลุ่มสาระ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะถูกแบ่งออกเป็น 3 สาระย่อย ได้แก่ สาระที่ 1 ทศนศิลป์ สาระที่ 2 ดนตรี และสาระที่ 3 นาฏศิลป์ การแบ่งกลุ่มสาระเฉพาะด้านมีข้อดี คือ สามารถจัดการเรียนรู้เฉพาะด้านได้อย่างเข้มข้น มุ่งให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะหรือศึกษาความรู้ด้านนั้นอย่างเข้มข้น ในทางกลับกัน ผู้เรียนอาจขาดทักษะบูรณาการหรือนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในโลกความเป็นจริง

นอกจากนี้ หลักสูตรแกนกลางไม่ได้กำหนดตัวชี้วัด เพื่อขับเคลื่อนผู้เรียนให้เกิดกระบวนการบูรณาการความรู้ในกลุ่มสาระหลักหรือข้ามกลุ่มสาระหลัก ปรากฏเพียงแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ระบุในเอกสารหลักสูตรแกนกลางไว้ว่า “การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม...” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ในความเป็นจริง การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษามุ่งความรู้กลุ่มสาระหลัก และสอนแบบแยกกลุ่มสาระมากกว่าบูรณาการ

อย่างไรก็ดี แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570 ได้เสนอให้มีการบูรณาการการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี

และโครงสร้างประชากร เพื่อให้เยาวชนทุกช่วงวัยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เข้าถึงการศึกษาและได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ชนาธิป พรกุล (2561) แสดงทรรศนะไว้ว่า “เป็นกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ หรือเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กันเข้ามาไว้ด้วยกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้” การบูรณาการมีหลายรูปแบบตามที่กรมวิชาการ (อ้างถึงใน สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2546: 25-30) เสนอแนวทางไว้ เช่น บูรณาการเชิงเนื้อหาสาระ บูรณาการเชิงวิธีการ บูรณาการความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ บูรณาการความรู้ ความคิด กับคุณธรรม บูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ และ บูรณาการความรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงของนักเรียน”

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ และความเหมาะสมของผู้เรียนและสาระการเรียนรู้ ดังที่กุลิสรา จิตรชญาวนิช (2562) ได้เสนอแนวทางไว้ดังนี้ 1) จำนวนผู้สอนแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว การบูรณาการแบบคู่ขนาน และการบูรณาการแบบโครงสร้าง 2) จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ บูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) จำแนกตามประเภทของการบูรณาการ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ บูรณาการแบบสหวิทยาการและบูรณาการแบบพหุวิทยาการ

ละครแก่นอีสานวัฒนธรรมมุ่งการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมทั้งครูและนักเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ละครเวที โดยใช้รูปแบบการบูรณาการ 2 รูปแบบ ได้แก่ แบบที่ 1 การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ (Intradisciplinary Integration) เป็นการนำเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระเดียวกันมาผูกโยงกันภายใต้หัวเรื่อง (theme) เดียวกัน โดยจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำละคร เช่น โรงเรียนอุเทนพัฒนา จังหวัดนครพนม บูรณาการ

สาระวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เช่น สาระนาฏศิลป์ สาระดนตรี และ สาระทัศนศิลป์ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติทักษะศิลปะทั้ง 3 สาระผ่านการสร้างละครเวที เรื่อง วาดศิลป์ถิ่นญ้อ



ภาพที่ 5 วาดศิลป์ถิ่นญ้อ โรงเรียนอุเทนพัฒนา จังหวัดนครพนม
ที่มา : เฟสบุ๊กแฟนเพจแก่นอีสานวิวัฒน์ (2567)



ภาพที่ 6 บทความการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน
ที่มา : เฟสบุ๊กแฟนเพจแก่นอีสานวิวัฒน์ (2567)

แบบที่ 2 การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ (Interdisciplinary Integration) เป็นการนำเนื้อหาสาระการเรียนรู้ตั้งแต่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไปหรือระหว่างศาสตร์ มาเชื่อมโยงหรือสัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อจัดการเรียนรู้ภายใต้หัวข้อเรื่อง (theme) เดียวกัน เช่น โรงเรียนนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ครูผู้สอนใช้วิธีการบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion) ซึ่งเป็นการนำเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ เช่น เนื้อหาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมาใช้ในการสร้างสรรค์องค์ประกอบศิลป์ สาระการเรียนรู้ภาษาไทยในการสร้างบทละครมาสอดแทรกในกลุ่มสาระหลักที่สอน คือ สังคมศึกษา ในหัวข้อประวัติศาสตร์ โดยกำหนดหัวเรื่องตามแนวคิดของละครแก่นอีสานวัฒนธรรม คือ เรื่องเล่าจากการศึกษาชุมชนผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ละครเรื่อง วิถีศรัทธาศาสตร์มนตราอีสาน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากพื้นที่ชุมชนตนเอง เชื่อมประสบการณ์ชีวิตจากชุมชน นำเสนอความคิดและ โลกทัศน์คนรุ่นใหม่ผ่านผลงานละคร

ละครแก่นอีสานวัฒนธรรมจึงเป็นพื้นที่เรียนรู้แบบบูรณาการ โดยมุ่งพัฒนาเยาวชน-นักเรียน ผ่านการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้ชุมชนเป็นฐานเชื่อมการเรียนรู้กลุ่มสาระต่าง ๆ ตามหลักสูตรของสถานศึกษาทั้งแบบบูรณาการในกลุ่มสาระหรือข้ามกลุ่มสาระ นอกจากผู้เรียนจะได้ประยุกต์ใช้ความรู้ผ่านการคิดและปฏิบัติทักษะละครแล้ว ยังเป็นการเรียนรู้ใหม่ (relearn) เพื่อค้นพบความดีงาม ภูมิปัญญา และทุนวัฒนธรรมของบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมไว้ นำไปสู่การสร้างสำนึกรักท้องถิ่น และความภูมิใจในรากเหง้าของตน

สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยการทำละคร

ละครแก่นอีสานวัฒนธรรมมุ่งการปฏิบัติทักษะละครที่ผสมผสานศิลปะและวัฒนธรรมจากฐานชุมชน โดยนำเสนอผ่านบทละคร การแสดง และองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งผลงานละครเวทีต้องสร้างขึ้นใหม่และเป็นต้นฉบับ ทั้งนี้ โครงการได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ส่วน สำหรับครูและนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ดังนี้

1. อบรมเชิงปฏิบัติการเครื่องมือทางศิลปะละคร เป็นกิจกรรมแรกหลัง

จากทีมโรงเรียนผ่านการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ ความสำคัญของกิจกรรมนี้ คือ “เรียนรู้ละคร” เนื่องจากไม่มีวิชาละครสมัยใหม่ในหลักสูตรแกนกลาง ครูและนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสร้างละครเวที กิจกรรมการอบรมจึงมีมหาวิทยาลัย-ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะการละคร มามอบความรู้ และฝึกฝนทักษะพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างละคร นับตั้งแต่การเขียนบท การแสดง การกำกับการแสดง การออกแบบศิลป์ รวมถึงด้านศิลปวัฒนธรรม อีสาน อาทิจ รรณกรรม ทัศนศิลป์ ดนตรี และสื่อศิลปวัฒนธรรมอีสาน

การอบรมเป็นรูปแบบค่าย ระยะเวลา 3-5 วัน โดยแตกต่างกันไปตามโจทย์ของแต่ละปี ซึ่งกิจกรรมค่ายจะร้อยเรียงกันตั้งแต่การทำความรู้จักและเข้าใจละครเวที เรียนรู้เครื่องมือสำรวจชุมชน แนวคิดละครฐานชุมชน การค้นหา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เลือกประเด็น ตีความ สร้างโจทย์และกรอบคิด เพื่อสร้างงาน การพัฒนาเรื่องและบทการแสดง ฝึกทักษะการแสดงเบื้องต้น ฝึกกำกับ การแสดงเบื้องต้น และทดลองสร้างผลงานละครขนาดสั้น กิจกรรมค่ายเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้าใจต่อละคร และฝึกทักษะการทำงานละครทุกขั้นตอน ครูและนักเรียนที่ผ่านการอบรมสามารถนำเครื่องมือเหล่านี้ไปใช้ในระยษที่ 2 เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยการสร้างละคร

2. กระบวนการสร้างละคร โดยนำกิจกรรมจากค่ายอบรมไปใช้ออกแบบการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่การศึกษาชุมชนจนสร้างผลงานละครเวที ฝึกซ้อม และเตรียมการแสดง กิจกรรมระยะนี้ ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการผลิต คอยดูแล และให้คำแนะนำ ตลอดจนเป็นโค้ชในการผลักดันนักเรียนลงมือปฏิบัติ หรือเกิดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และเหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของนักเรียน เช่น นักเรียนบางคนสนใจอยากเป็นนักแสดง บางคนมีจินตนาการสูง ถนัดคิดและมีทักษะเขียนที่ดี มีความเหมาะสมกับการเป็นผู้เขียนบท หรือบางคนอยากทำงานเบื้องหลัง เป็นนักคิดและใช้จินตนาการในการสื่อสาร มองเห็นภาพบนเวทีได้แก่ ความเป็น

ผู้นำที่ดี จึงเหมาะเป็นผู้กำกับการแสดง

กระบวนการระยะนี้ เน้นส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล (personalized learning) ผ่านการทำงานแบบมีส่วนร่วม (collaborative work) ทำให้เยาวชน-นักเรียน ค้นพบศักยภาพในตนเอง และพัฒนาสมรรถนะให้สูงขึ้นจากการเผชิญปัญหา และแก้ไขปัญหาระหว่างสร้างละคร ขณะเดียวกัน กระบวนการกลุ่มทำให้เกิดพื้นที่วิพากษ์วิจารณ์ ปะทะความคิด แลกเปลี่ยนและแบ่งปันความคิดระหว่างบุคคล ส่งผลให้ขีดความสามารถของนักเรียนสูงขึ้น ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะชีวิตตามแนวคิดผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3. การจัดแสดงผลงานสู่สาธารณะ เป็นการเตรียมตัว เพื่อนำเสนอผลงานละครสู่สาธารณะ เกิดกระบวนการบริหารทีม ฝึกซ้อมในโรงละคร/พื้นที่แสดง ซึ่งแต่ละปีจะเปลี่ยนพื้นที่แสดงไปตามโจทย์ หัวใจสำคัญของกิจกรรม คือ ทำงานเป็นทีมและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากผู้ชม ฝึกสังเกตมุมมองผู้ชมที่สะท้อนผลงานละคร เพื่อนำไปพัฒนาในโอกาสต่อไป หรือนำไปถอดบทเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

สิ่งที่ละครแก่นอีสานวัฒนธรรมวิทยามริเริ่ม คือ สร้างโอกาสให้คุณครูและนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา ได้เรียนรู้เครื่องมือทางการละครอย่างทั่วถึง (ในประเทศไทยจัดการเรียนการสอนด้านศิลปะการละครเฉพาะระดับอุดมศึกษา) และนำไปใช้จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแก่ผู้เรียน ในขณะเดียวกัน ยังสร้างพื้นที่และวัฒนธรรมการทำละคร ดูละคร แบ่งปันความคิดหลังทำและชมละคร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบยั่งยืน ไม่ใช่แค่ทำละครเพื่อสนุกสนาน หรือประชันขันแข่ง เพราะละครเป็นเครื่องมือกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ฝึกให้เยาวชน-นักเรียน ได้ค้นหามุมมองใหม่ ถ้าทำในสิ่งที่แตกต่าง และสร้างความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้

การประเมินผลเพื่อการพัฒนา

ละครแก่นอีสานวัฒนธรรมบูรณาการร่วมกับศาสตร์อื่น เช่น การศึกษา

สังคมวิทยา วัฒนธรรม พัฒนาชุมชน และเทคโนโลยี เพื่อสำรวจและค้นหาคุณค่าใหม่ ผลงานละครไม่ได้มุ่งความเป็นศิลปะตามแบบแผน หรือเสนอความงามและสุนทรียภาพศิลปะการละคร (theatre arts) (พรรรัตน์ ดำรุง, 2557) และใช้แนวทางละครฐานชุมชน (community-based theatre) ออกแบบวิถีจัดการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมเยาวชนเข้ากับท้องถิ่น พชญ อัครพรหมณ์ (2563) อธิบายว่า “ละครฐานชุมชนเป็นการสร้างละครที่รวบรวมเรื่องราว ประเด็นความสนใจจากชุมชน อาจจะใช้ทักษะความรู้แบบศิลปะชาวบ้านที่ชุมชนคุ้นชิน เป็นกิจกรรมละครที่สัมพันธ์กับชุมชนนั้น ๆ เป็นการสร้างละครใหม่ที่มุ่งสู่การพัฒนาผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือผู้คนในชุมชนนั้น ๆ โดยมุ่งหวังว่าจะเกิดความรู้ ตระหนักในปัญหา และนำไปสู่การพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้”

การประเมินผลคือขั้นตอนสำคัญในการตอบหรืออธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยผู้ประเมินต้องมีความรู้ความเข้าใจว่า โครงการละครประยุกต์ที่ดำเนินการเป็นรูปแบบใด มีเจตย์หรือเป้าหมายอย่างไร เพื่อออกแบบเครื่องมือประเมินอย่างเหมาะสม และวัดประเมินผลได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ไม่ตัดสินด้วยเกณฑ์หนึ่งเดียว เพราะอาจทำให้ผลที่ได้ปราศจากความเป็นธรรม และลดทอนคุณค่าของละครประยุกต์ได้



ภาพที่ 7 การนำเสนอ “ละคร-กระบวนกร”
ซึ่งเกิดจากการกิจกรรมในค่ายละครแก่นอีสานวัฒน์ปีที่ 5
ละครเรื่อง ปม จากโรงเรียนอุดรพิทยานุกูล จังหวัดอุดรธานี
ที่มา : เฟสบุ๊กแฟนเพจแก่นอีสานวัฒน์ (2567)



ภาพที่ 8 ผู้ชมรับชมโดยรอบพื้นที่แสดง
ที่มา : เฟสบุ๊กแฟนเพจแก่นอีสานวัฒน์ (2567)

ละครแก่นอีสานวัฒนธรรมจึงมีการประเมินหลากหลายวิธี เช่น สัมภาษณ์ผู้มีส่วนรวม สังเกตการณ์ และประเมินผลงานการแสดง เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ โจทย์ และประเด็นแต่ละปี ถึงแม้ว่าการประเมินจะเป็นสิ่งสำคัญ แต่สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่า คือ ทำอย่างไรให้กระบวนการเรียนรู้ของครูและนักเรียนแต่ละโรงเรียนยังมีอยู่ โดยอาจแปรเปลี่ยนเป็นโครงการลักษณะอื่น และมีโรงเรียน ชุมชน หรือหน่วยงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาหนุนเสริมกิจกรรม หลังการแสดงละครในโครงการละครแก่นอีสานวัฒนธรรมสิ้นสุดลง



ภาพที่ 9 การขับเคลื่อนกิจกรรมละครในโรงเรียนหลังเสร็จสิ้นโครงการละครแก่นอีสานวัฒนธรรมที่มละครโรงเรียนขอนแก่นวิทยายน จังหวัดขอนแก่น จัดค่ายละครชุมชนคนจนเมืองที่มา : เฟสบุ๊กแฟนเพจแก่นอีสานวัฒนธรรม (2567)



ภาพที่ 10 โรงเรียนตาลสมุทพัฒนา
จังหวัดอุบลราชธานี นำละครเรื่อง สีดา ไปจัดแสดงให้ชาวอุบลได้รับชม
ที่มา : เฟสบุ๊กแฟนเพจแก่นอีสานวันฉัตร (2567)

โจทย์ ผลลัพธ์ และความท้าทายของละครแก่นอีสานวันฉัตร
การดำเนินโครงการละครแก่นอีสานวันฉัตรตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน
เป็นระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2562- พ.ศ. 2566) โดยแต่ละปีมีการกำหนดโจทย์
และสร้างกิจกรรมเรียนรู้แตกต่างกันออกไป โดยสรุปการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 1 โจทย์ การจัดการเรียนรู้ ผลผลิตและผลลัพธ์ละครแก่นอีสานวัฒนธรรม

โจทย์/หัวเรื่อง	การจัดการเรียนรู้	ผลผลิตและผลลัพธ์
<p>ปีที่ 1</p> <p>ไม่กำหนด theme ชัดเจนเน้นให้ผู้เข้าร่วมได้ค้นหาและสำรวจความเป็นอีสานทั้งจากตนเองและรอบตัวผ่านแนวคิดโครงการ</p>	<ol style="list-style-type: none"> คัดเลือกทีมที่มีเรื่องย่อตรงกับแนวคิดโครงการเพื่อเข้าสู่รอบถัดไป (เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง-ทดลองเขียนเรื่องย่อ) การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาบทละคร (ฝึกฝนทักษะการเขียนบทและพัฒนาบท) การอบรมเชิงปฏิบัติการทางด้านการแสดง การกำกับการแสดง การออกแบบศิลปะ และการใช้วัฒนธรรมเป็นฐาน (จัดรูปแบบแบ่งกลุ่มและเวียนฐานการเรียนรู้) การสร้างสรรคและพัฒนาผลงานละคร การนำเสนอผลงานละครสู่สาธารณะ 	<ol style="list-style-type: none"> ผลงานละครเวทีจำนวน 6 เรื่อง ผู้เข้าร่วมมีประสบการณ์ด้านการทำละคร จำนวน 180 คน โดยแบ่งเป็นครู 18 คน และนักเรียน 162 คน ผลงานละครมีความหลากหลายแต่มีแก่นที่ใกล้เคียงกัน คือ ประเด็นภายในครอบครัว ความขัดแย้งระหว่างความคิดของคนรุ่นเก่าและใหม่ โดยมีตัวละครอื่นเข้ามาสร้างเงื่อนไขก่อนที่ตัวละครหลักกับตัวละครประทะ จะยอมรับเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงความคิดให้ตรงกัน
<p>ปีที่ 2</p> <p>ไม่กำหนด theme ชัดเจนเน้นให้ผู้เข้าร่วมได้ค้นหาและสำรวจความเป็นอีสานทั้งจากตนเองและรอบตัวผ่านแนวคิดโครงการ</p>	<ol style="list-style-type: none"> คัดเลือกทีมที่มีเรื่องย่อตรงกับแนวคิดโครงการเพื่อเข้าสู่รอบถัดไป (เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง-ทดลองเขียนเรื่องย่อ) การอบรมเชิงปฏิบัติการละครฐานชุมชน (เน้นการฝึกสำรวจชุมชน การสกัดข้อมูล การพัฒนาเรื่องและการแสดงด้วยวิธีการของละครดีไวซ์) การสร้างสรรคและพัฒนาผลงานละคร การนำเสนอผลงานละครสู่สาธารณะ 	<ol style="list-style-type: none"> ผลงานละครเวทีจำนวน 8 เรื่อง ผู้เข้าร่วมมีประสบการณ์ด้านการทำละคร จำนวน 240 คน โดยแบ่งเป็นครู 24 คน และนักเรียน 216 คน ผลงานละครมีประเด็นที่ขยับออกจากเรื่องในครอบครัว ไปเป็นเรื่องในชุมชนและสังคมมากขึ้น การเล่าเรื่องส่วนใหญ่จะให้ตัวละครหลักเป็นคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจในคุณค่าของศิลปะ-วัฒนธรรมของชุมชน และตัวละครประทะจะเป็นคนรุ่นเก่าที่มองว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมไม่มีคุณค่ากับยุคปัจจุบัน
<p>ปีที่ 3</p> <p>ไม่กำหนด theme ชัดเจนเน้นให้ผู้เข้าร่วมได้ค้นหาและสำรวจความเป็นอีสานทั้งจากตนเองและรอบตัวผ่านแนวคิดโครงการ</p>	<ol style="list-style-type: none"> คัดเลือกทีมที่มีเรื่องย่อตรงกับแนวคิดโครงการเพื่อเข้าสู่รอบถัดไป (เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง-ทดลองเขียนเรื่องย่อ) การอบรมเชิงปฏิบัติการเครื่องมือทางศิลปะการละคร (จัดการเรียนรู้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคุณครู จะได้เรียนเครื่องมือจากวิทยากร เพื่อสามารถนำไปใช้และช่วยเหลือทีมในฐานะโค้ชได้ และการออกแบบการเรียนรู้ผ่านการทำละคร และกลุ่มนักเรียน จะได้เรียนเครื่องมือผ่านการเวิร์คชอปกับคอร์ทีม ซึ่งเป็นวิทยากรที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างเข้มข้นมาทำหน้าที่โค้ชทีม) การสร้างสรรคและพัฒนาผลงานละคร การนำเสนอผลงานละครสู่สาธารณะ 	<ol style="list-style-type: none"> ผลงานละครในรูปแบบ play reading จำนวน 10 เรื่อง ผู้เข้าร่วมมีประสบการณ์ด้านการทำละคร จำนวน 300 คน โดยแบ่งเป็นครู 30 คน และนักเรียน 270 คน เนื่องด้วยสถานการณ์โควิด-19 ผลงานละครจึงนำเสนอในรูปแบบออนไลน์ และเป็น การอ่านบทละคร โดยประเด็นที่น่าสนใจมีความหลากหลาย ส่วนมากเชื่อมโยงกับความเชื่อดั้งเดิมของชนอีสาน คุณค่าทางศิลปกรรม และการยืนหยัดในความถูกต้องมากกว่ายอมจำนนได้อำนาจมืด

<p>ปีที่ 4</p> <p>กำหนด theme เป็นครั้งแรก ในหัวเรื่อง “เกิง”</p> <p>*ภาษาอีสาน หมายถึง ความเท่าเทียม (Equality)</p>	<ol style="list-style-type: none"> คัดเลือกทีมที่มีเรื่องย่อตรงกับแนวคิดโครงการเพื่อเข้าสู่รอบถัดไป (เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง-ทดลองเขียนเรื่องย่อ) การอบรมเชิงปฏิบัติการเครื่องมือทางศิลปะการละคร (จัดการเรียนรู้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคุณครู จะได้เรียนเครื่องมือจากวิทยากร เพื่อสามารถนำไปใช้ และช่วยเหลือทีมในฐานะโค้ชได้ และกลุ่มนักเรียน จะได้เรียนเครื่องมือผ่านการเวิร์คชอปกับคอร์ทิม ซึ่งเป็นวิทยากรที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างเข้มข้นก่อนมาทำหน้าที่คอร์ทิม) การสร้างสรรคและพัฒนาผลงานละคร การนำเสนอผลงานละครสู่สาธารณะ 	<ol style="list-style-type: none"> ผลงานละครเวทีจำนวน 12 เรื่อง ผู้เข้าร่วมมีประสบการณ์ด้านการทำละคร จำนวน 360 คน โดยแบ่งเป็นครู 36 คน และนักเรียน 324 คน ประเด็นการนำเสนอในปีนี้มีสัมพันธ์กับ theme ที่โครงการกำหนดให้ เนื้อหาส่วนมากจะสะท้อนประเด็นเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ กลุ่มเป้าหมายทางสังคม รวมถึงการเคารพในความแตกต่างของชาติพันธุ์
<p>ปีที่ 5</p> <p>กำหนด theme ในหัวเรื่อง ลูกอีสาน (Look Isan)</p>	<ol style="list-style-type: none"> คัดเลือกทีมที่มีเรื่องย่อตรงกับแนวคิดโครงการเพื่อเข้าสู่รอบถัดไป (เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง-ทดลองเขียนเรื่องย่อ) การอบรมเชิงปฏิบัติการเครื่องมือทางศิลปะการละคร การสร้างสรรคและพัฒนาผลงานละคร (จัดการเรียนรู้ในรูปแบบค่ายจำนวน 11 วัน โดยเริ่มตั้งแต่การค้นหาประเด็นที่สัมพันธ์กับ theme ของงาน การสร้างเรื่อง การพัฒนาการแสดง และการจัดแสดง) การจัดแสดงและประเมินผลงานละคร โดยใช้วิธีการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิและการประเมินกันเองในกลุ่มผู้เข้าร่วม) 	<ol style="list-style-type: none"> ผลงานละครเวที จำนวน 12 เรื่อง ผู้เข้าร่วมมีประสบการณ์ด้านการทำละคร จำนวน 144 คน โดยแบ่งเป็นครู 36 คน และนักเรียน 324 คน ผลงานละครที่เกิดขึ้นในปีนี้มีลักษณะเป็น ละคร-กระบวนการ (process-drama) ไม่เน้นความสวยงามขององค์ประกอบศิลป์ แต่มุ่งให้นักเรียนสามารถสร้างและนำเสนอประเด็นที่ตรงกับโจทย์อย่างสร้างสรรค์ในพื้นที่ที่กำหนดให้ได้ ซึ่งประเด็นที่นำเสนอในปีนี้ ตัวละครหลักจะเป็นคนรุ่นใหม่ที่ยามต่อสู้กับอคติที่แฝงอยู่ในวิถีชีวิตและความเชื่อของคนอีสาน เพื่อเสนอมุมมองหรือแง่มุมใหม่ที่มีคุณค่าต่อผู้ชม และเป็นประเด็นในสังคมร่วมสมัย

ละครแก่นอีสานวัฒนธรรมพัฒนาแนวคิด ออกแบบกิจกรรม และจัดการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอด 5 ปี เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ใหม่ (relearn) ทั้งผู้ที่เคยเข้าร่วมในปีก่อนหน้า และผู้ที่เข้าร่วมเป็นครั้งแรก เพื่อให้สามารถนำ ทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ในเนื้อตัวและชุมชนของตน มาเป็นวัตถุดิบสร้างเรื่องและจัดแสดงผลงานละคร เพื่อเสนอสาระ ความคิด และเสียงของคนอีสานรุ่นใหม่ไปยังผู้ชมและสังคม

บทสรุป

ละครแก่นอีสานวัฒนธรรม เป็นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเยาวชน-นักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป้าหมายสำคัญ คือ การสร้างพื้นที่การเรียนรู้นอกห้องเรียนให้กับเยาวชน โดยใช้เครื่องมือทางศิลปการละคร บูรณาการร่วมกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการจัดการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดละครประยุกต์ และละครจากฐานชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมทั้งครูและนักเรียนได้ฝึกฝนทักษะและสมรรถนะของตน ผ่านการลงมือปฏิบัติละคร เชื่อมไปสู่การฝึกคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์ เพื่อค้นหามุมมองใหม่ที่แตกต่าง รวมถึงสามารถสะท้อนสัมพันธ์ในใจผ่านการแสดงในละครได้อย่างสร้างสรรค์

ระยะเวลา 5 ปีของการดำเนินโครงการ เกิดผลลัพธ์และผลกระทบหลายด้าน โดยเฉพาะการสร้างความเข้าใจที่มีต่อศาสตร์ละคร ว่าไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสร้างความบันเทิงเท่านั้น แต่เป็นพื้นที่ขับเคลื่อนการเรียนรู้ การพัฒนา และสร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่เยาวชน-นักเรียน หลายทีมที่ผ่านประสบการณ์จากการเข้าร่วมละครแก่นอีสานวัฒนธรรม สามารถนำเครื่องมือไปใช้จัดกิจกรรมในโรงเรียนได้ เช่น ใช้เป็นเครื่องมือจัดเรียนการสอนแบบบูรณาการ หรือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การส่งเสริมประชาธิปไตย การสร้างสื่อละครเพื่อนำเสนอประเด็นสังคมและสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่แบบแผนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง แต่สามารถสร้างผู้เรียนให้ได้ตามลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยการทำละคร

สิ่งที่ละครแก่นอีสานวัฒนธรรมต้องพัฒนาและปรับปรุงต่อไป คือ การสร้างพื้นที่การทำงานละครสำหรับเยาวชนโดยแท้ ปราศจากการครอบงำของครู และเปลี่ยนบทบาทครูให้เป็นโค้ช เพื่อหนุนเสริมพลังการเรียนรู้แก่นักเรียน รวมถึงการมองวัฒนธรรมชุมชนให้มีความร่วมสมัย ไม่ใช่เพียงการอนุรักษ์ความดั้งเดิม และการใช้ละคร/การแสดง สร้างระบบนิเวศวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงผู้คนในท้องถิ่นให้เกิดการเรียนรู้ สืบต่อ และสร้างสรรค์วัฒนธรรมชุมชนให้มั่นคงและยั่งยืนท่ามกลางความผันผวนของสังคมโลก

ข้อเสนอแนะ

บทความศึกษาวิเคราะห์ผ่านแง่มุมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยมีชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน ผู้เขียนใช้แนวคิดทางการศึกษาเป็นหลักผสมผสานแนวคิดละครประยุกต์ เพื่อชี้ให้เห็นว่า โครงการแก่นอีสานวัฒนธรรมเป็นพื้นที่พัฒนาและค้นหาศักยภาพนักเรียน และพยายามชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ละครสามารถสร้างการเรียนรู้ได้ เป็นพื้นที่แห่งความเท่าเทียม เป็นประชาธิปไตย นักเรียนและครูมีความเสมอภาค ลดอำนาจในพื้นที่เรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม หากมีการศึกษาและวิเคราะห์โครงการแก่นอีสานวัฒนธรรมในแง่มุมอื่น ๆ จะช่วยขยายให้เห็นถึงประโยชน์และคุณค่าของโครงการฯ รอบด้านยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กุลิศรา จิตรชญาวณิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนาธิป พรกุล. (2561). *กระบวนการสร้างความรู้ของครู กรณีการสอนบูรณาการ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พชญ์ อัครพรหมณ์. (2563). สุดสะแนน-สาวะถี: การออกแบบกิจกรรมละครฐานชุมชนและสร้างสรรค์การแสดง เพื่อบอกเล่าความทรงจำร่วมของคนอีสาน. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 12(1), 271-313.

- พรรัตน์ ดำรุง. (2557). *ละครประยุกต์ การใช้ละครเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2552). *การสร้างรัฐและการสร้างชาติ*. สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2567, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9520000048092>.
- วรรณดี สุทธินรากร และคณะ. (2564). *การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและการจัดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. (2546). *การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์.
- Prendergast, M., Saxton, J. (2009). *Applied Theatre: Globalized Case Studies and Challenges for practice*. Bristol: Intellect.

ผ้าทอมัดหมี่ : รักษ์ ถักทอสุนทรียภาพชีวิตเมืองสองแคว
Mudmee Weaving: Preserving the Artistic Tapestry of
Life in Songkwae Town

ธมลวรรณ แสงนาค^{1*}, กฤษณา หงษ์อุเทน² และ ปรีชา เกาทอง³
Thamonwan Sangnak¹, Krishna Honguten² and Preecha Thaothong³

Received: February 25, 2024

Revised: April 28, 2024

Accepted: April 30, 2024

CHOPHAYOM JOURNAL

¹²³สาขาทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹²³Visual Arts, Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts,
Silpakorn University

^{*1}(E-mail: aomloveiswinter@gmail.com)

^{*}Corresponding Author

²(E-mail: hrishna83@gmail.com)

³(E-mail:preecha_thaothong01@hotmail.com)

บทคัดย่อ

ผ้าทอมัดหมี่ เป็นศิลปะการทอผ้าพื้นเมือง การทอผ้าจากเส้นด้ายที่ผ่านกระบวนการมัดย้อมสีก่อนนำมาทอเป็นผ้า เพื่อให้เกิดลวดลายและสีสันตามความต้องการ บทความนี้มุ่งเน้นการนำเสนอความงดงามอันเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอบ้านม่วงหอม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก หรือเมืองสองแคว ซึ่งเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และความภาคภูมิใจในบ้านเกิดหรือเมืองสองแคว ที่สะท้อนผ่านลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นถิ่นล้านนาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลายดอกป๊อบ ลายไก่โคมขอ ลายสองแคว และลายน้ำไหล หรือลายน้ำน่าน ซึ่งเปรียบเสมือนกระแสน้ำแห่งน้ำใจของผู้คนที่ไม่เคยเลือนหายทว่ายังคงไหลรินเคียงคู่ไปกับกระแสเวลาที่ไหลผ่านกระแสแห่งกาลเวลา จนกลายเป็นชีวิตที่ผูกพันกัน แนวคิดเกี่ยวกับ “สายน้ำแห่งวัฒนธรรม” สื่อสะท้อนในบทสัมภาษณ์ จากผู้เชี่ยวชาญ ช่างทอผ้า ภูมิปัญญาการทอผ้าของท้องถิ่น และนักสะสมผ้าทอในท้องถิ่น ที่อธิบายถึงความหมาย ความสำคัญในเชิงลึกที่ซ่อนอยู่ในผืนผ้าทอ และปัจจัยในการดำเนินชีวิตที่งดงาม ซึ่งเปรียบเสมือนการจรดปลายเข็มลงบนผืนผ้าอย่างประณีตเพื่อปักเย็บและถักทอ อัตลักษณ์อันวิจิตรแห่งคุณค่าทางจิตใจออกมาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม หรืออีกนัยหนึ่งคือ การสร้างกลวิธีที่สามารถโน้มน้าวหรือปลุกจิตสำนึกให้ผู้คนตระหนักรู้ถึงคุณค่าแห่งความงามในทุกขณะจิตที่ได้ย่อนระลึกถึงพื้นถิ่นอันเป็นบ้านเกิดของตน

คำสำคัญ : ผ้าทอมัดหมี่, รัชชั ถักทอสุนทรียภาพชีวิต, เมืองสองแคว

Abstract

Mudmee weaving is a traditional art of weaving indigenous fabric. It involves weaving fabric from threads that have undergone a process of tie-dyeing before being woven to create patterns and

colors according to preference. This article focuses on presenting the unique beauty of Mudmee silk fabric from Ban Muang Hom, Wang Thong District, Phitsanulok Province, also known as "Songkwaee" town. This fabric is a cultural heritage product reflecting the local wisdom and pride in the hometown, which is manifested through distinctive patterns of the Lanna region, especially the peacock feather pattern, chicken comb pattern, Songkwaee pattern, flowing water pattern, or Nan river pattern. These patterns are like the streams of the heart that never cease to flow, continuously accompanying the flow of time, becoming intertwined lives. The concept of the "cultural stream" is reflected in interviews with experts, weavers, local fabric weaving wisdom, and local fabric collectors, explaining the deep meaning and significance hidden in the fabric patterns, and the factors that contribute to the beautiful way of life, akin to delicately threading a needle onto fabric to embroider and weave. The intrinsic identity of spiritual value emerges in a tangible form, or in other words, it is the creation of methods that can sway or awaken people's consciousness to the value of beauty in every moment of reminiscing about their native homeland.

Keywords: Mudmee Weaving, Preserving the Artistic Tapestry of Life, SongKwaee town

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่สังคมโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนตลอดเวลา ผนวกกับมรดกทางวัฒนธรรมในบริบทเดิมของประเทศเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมโดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมในระดับชุมชน การทอผ้าแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นหัตถกรรมและศิลปะอย่างหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นงานศิลปะมีรูปแบบ ลวดลายของผืนผ้าที่แตกต่างกัน ซึ่งรูปแบบและลวดลายบนผืนผ้าบอกเรื่องเล่าหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านระยะเวลามายาวนาน รวมทั้งสื่อถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ปัจจุบันการให้ความสำคัญกับปราชญ์ท้องถิ่น และภูมิปัญญาการทอผ้าแบบดั้งเดิมลดน้อยลง ขาดความสนใจอนุรักษ์สืบทอดจากคนรุ่นใหม่ จากสภาพทางเศรษฐกิจและกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชุมชน ภูมิปัญญาการทอผ้าแบบดั้งเดิม จึงเริ่มสูญหายและค่อย ๆ ถูกลืมเลือนไป จากความสำคัญนำไปสู่การศึกษาผ้าทอมือแบบดั้งเดิม ผ้าทอมัดหมี่ของชุมชนบ้านม่วงหอม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการหรือเทคนิควิธีการ ความหมายเชิงลึกที่ซ่อนอยู่ในผืนผ้า รวมทั้งลวดลายที่ถักทอผสมความหมายด้วยอัตลักษณ์อันวิจิตรที่สื่อแสดงออกถึงสาระนามธรรมแห่งศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของจังหวัดพิษณุโลก จากผู้เชี่ยวชาญ ช่างทอผ้า ภูมิปัญญาการทอผ้าของท้องถิ่น และนักสะสมผ้าทอในท้องถิ่นที่ให้ความนิยม ความงาม และจิตวิญญาณในผืนผ้าทอ สะท้อนให้เห็นสุนทรียภาพ ความประทับใจ ความพอใจในศิลปะจากผ้าทอ จึงเปรียบเสมือนเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความงาม ดังนั้นมุมมองความคิดกับคำว่า “สุนทรียะ” จึงเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นทัศนะและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ประกอบกับความเชื่อที่มีต่อสุนทรียะ (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2523)

การศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ผ้ามัดหมี่ผ้าทอมือในแบบดั้งเดิม หมู่บ้านม่วงหอม จังหวัดพิษณุโลก เพื่ออนุรักษ์ สืบทอดการทอผ้าไม่ให้เสื่อมสลายไปตามสภาพสังคมและกาลเวลา สอดคล้องกับผ้าทอง ทองเจือ (2560)

ได้ให้ความสำคัญในการช่วยอนุรักษ์ผ้าทอ ช่วยอนุรักษ์ความงดงามทรงคุณค่า และการร่วมศึกษาความสำคัญของผ้าในวัฒนธรรมต่างถิ่น เพื่อแสดงให้เห็นความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนที่มีความสัมพันธ์ต่อผืนผ้าอย่างน่าอัศจรรย์

เนื้อหา

1. บันทึกความศรัทธาในพระพุทธศาสนาบนผ้ามัดหมี่โบราณ

ผ้าทอมัดหมี่โบราณผูกพันและเกี่ยวโยงกับวิถีชีวิตความศรัทธาของคนเอเชียมาช้านานนับศตวรรษ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นความเป็นมาในอดีต โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ ความเชื่อ การศึกษา วัฒนธรรมการทอผ้าทำให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์กันในระดับครอบครัวและเครือญาติ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนหลายระดับทั้งภายในและภายนอกชุมชนด้วยตนเอง ในอดีต การทอผ้าเป็นหน้าที่สำคัญของลูกผู้หญิงที่จะต้องหัดทำให้เป็นตั้งแต่เด็ก และทำงานถึงวันสุดท้ายของชีวิต การสืบทอดจะอยู่ในกลุ่มผู้หญิง จากแม่ไปสู่ลูกสาวเพื่อใช้สอยในครอบครัว และบางส่วนใช้ในงานบุญประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ (เอื้อง บัณฑิตเพ็ชร, 2564) ดังนั้นการทอผ้าจึงเปรียบเสมือนการบันทึกเรื่องราวของห้วงวันเวลาผ่านลวดลายบนผืนผ้าทอ ซึ่งนอกจากจะสะท้อนความรู้สึกทางความงามแล้ว ยังเผยให้เห็นความเชื่อและความศรัทธาในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอีกด้วย

ในสมัยโบราณชาวบ้านจะทอผ้ามัดหมี่เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา โดยเฉพาะการทอด้วยมัดหมี่เส้นพุ่ง ที่ใช้เส้นไหมคุณภาพดี เรียกว่า “ไหมน้อย” การทอผ้ามัดหมี่ เป็นการทอผ้าจากเส้นด้ายที่ผ่านกระบวนการมัดย้อมสีก่อนนำมาทอเป็นผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายและสีสันทตามต้องการ ในภาษาอังกฤษเรียกผ้ามัดหมี่ว่า “ikat” ตามภาษามลายู-อินโดนีเซีย ผ้าทอมัดหมี่ที่ทอถวายเป็นพุทธบูชามักจะทอเป็นภาพเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ โดยทั่วไป ส่วนบนจะประกอบด้วยตุ่ง ส่วนลวดลายด้านล่างจะเป็นภาพพระเวชสันดรชาดก พระนางมัทรี ชาลี (พระโอรส) และกัณหา (พระธิดา) ผู้ทอเชื่อว่า การทอผ้าเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาจะส่งผลให้มี

ความสุขในภพหน้า ผ้าโบราณในลักษณะนี้เป็นผ้าที่หายากและมีคุณค่ามากในปัจจุบัน (กรมศิลปากร, 2563)

ศิลปะบนผ้ามัดหมี่ที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา มักใช้วิธีในการเล่าเรื่องราวเป็นฉากเป็นตอน ผ้าทอประเภทนี้มักสร้างสรรค์โดยช่างทอที่มีความเชี่ยวชาญมากเป็นพิเศษ ส่วนใหญ่จะนิยมนำมาประดับฝาผนังในโบสถ์และวิหาร



ภาพที่ 1 พระบฏที่ได้จากกรุพระเจดีย์ วัดดอกเงิน อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

ขนาดความสูง 3.40x1.80 เมตร

ที่มา : (หอภาพถ่ายล้านนา, 2562)

การศึกษาลายผ้ามัดหมี่จากการบอกเล่าเรื่องราวผ่านลายผ้าโบราณ เช่น ลายพระมหาชนก สื่อถึงความเพียรที่มีคุณค่า เปรียบเสมือนการตั้งใจอันบริสุทธิ์เพื่อผ้าพันอุปสรรคนานัปการ ความคิดสร้างสรรค์และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาบนผืนผ้าทอ นับเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นอิทธิพลพุทธศาสนาในประเทศไทยที่มีมานานนับพันปี และสืบทอดมาเป็นศาสนาประจำชาติไทย รวมถึงการแสดงออกทางภูมิปัญญาในเชิงช่าง ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคนิคการเลือกสรรวัสดุและการใช้สีในการวาดภาพ ซึ่งสืบทอดต่อกันมาจนเป็นรูปแบบเฉพาะตนของศิลปะไทย นอกจากนี้ เรื่องราวที่บันทึกบนผ้าพระภฏยังเป็นหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ทางสังคมของแต่ละยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเรื่องราวในผลงานจิตรกรรมไทยและขนาดของภาพพระภฏต่างก็แสดงถึงค่านิยมของสังคมในแต่ละช่วงเวลาได้เป็นอย่างดี ปัจจุบัน ภาพเขียนจิตรกรรมได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา แต่ทว่ายังคงความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญดังเช่นในอดีต

2. ทัศนคติและองค์ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าผ้าพื้นเมืองสองแคว

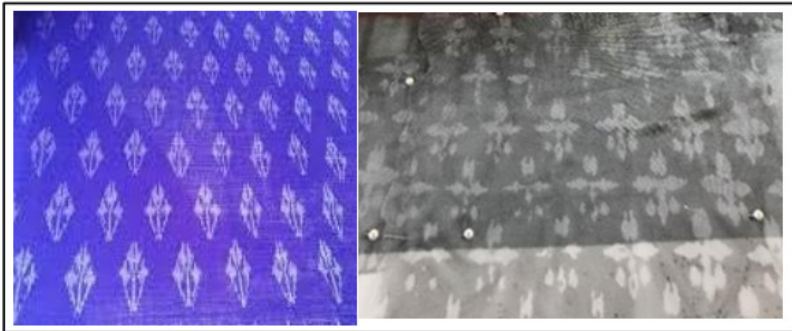
“ผ้าทอไทยเคียงคู่ส้มม่วงหอม” เป็นคำขวัญของบ้านม่วงหอม ที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างชัดเจน ผ้าทอมือถือ เป็นศิลปะหัตถกรรมอย่างหนึ่ง ผ้าไทยหรือผ้าพื้นเมืองที่มีมาแต่โบราณเป็นมรดกของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ผ้าทอเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเป็นมาของเชื้อชาติ สะท้อนสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา และคติความเชื่อ ตลอดจนการพัฒนาภูมิปัญญาของท้องถิ่น ผ้าทอหรือผ้าพื้นเมืองสองแควมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะเป็นของตนเอง โดยเฉพาะที่หมู่บ้าน กลุ่มทอผ้าบ้านม่วงหอม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

2.1 เนื้อหาและลวดลายผ้าทอเมืองสองแคว

จังหวัดพิษณุโลกหรือเมืองสองแคว มีประวัติศาสตร์ที่สำคัญ อยู่มากมาย เช่น ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี พระนเรศวรมหาราชได้ใช้

พิษณุโลกเป็นที่ประทับในการประกาศเอกราชของกรุงศรีอยุธยา และยังมีภูมิประเทศอันงดงาม ประกอบไปด้วยเนินเขา ป่าและที่ราบเป็นตอน ๆ สลับกันไป เมืองสองแควจึงมีประวัติศาสตร์อันยาวนานและมีความสำคัญ แต่ทว่าเป็นสิ่งที่น่าเสียดายที่ไม่มีโอกาสพบเห็นผ้าเก่าในสมัยกรุงศรีอยุธยาหรือช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น หรืออาจจะมีแต่นักสะสมเก็บจนไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นผ้าทอในจังหวัดพิษณุโลก (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543) ในปัจจุบันสืบสานลัทธิทอเป็นเรื่องราวที่ปรากฏ ผ้าทอพื้นเมืองของ 9 จังหวัดทางภาคเหนือ แต่ละจังหวัดจะมีเอกลักษณ์ที่สอดคล้องหรือมีความเหมือนกัน ดังนี้

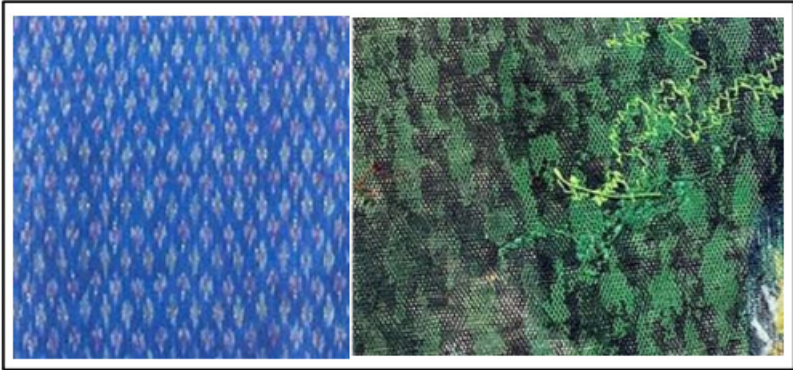
ลายดอกป๊อบ ต้นป๊อบ ป๊อบ หรือ กาสะลอง ในภาษาไทยถิ่นเหนือ ชื่อวิทยาศาสตร์ *Millingtonia Hortensis* ได้รับพระราชทาน “กล้าไม้ป๊อบ” จากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ในวันรณรงค์โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสทรงครองราชย์ ปีที่ 50 ไม้ป๊อบจึงถือเป็นไม้มงคลพระราชทานประจำจังหวัดพิษณุโลกและชาวพิษณุโลก (สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ, 2562)



ภาพที่ 2 ผ้าทอมัดหมี่ลายดอกป๊อบ

ที่มา : กลุ่มทอผ้าบ้านม่วงหอม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

ลายดอกปืปลี (ภาพที่ 3) ของกลุ่มทอผ้าบ้านม่วงหอมได้มีการพัฒนา รูปแบบของดอกปืปลีตลอดเวลา จนกระทั่งเป็นลวดลายดอกปืปลีขนาดเล็กพร้อม ก้านใบที่ได้รับความนิยมในยุคนั้น และได้นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น หมอน กระเป๋า และเสื้อผ้า อันเป็นจุดเริ่มต้นของผ้าทอลายดอกปืปลี



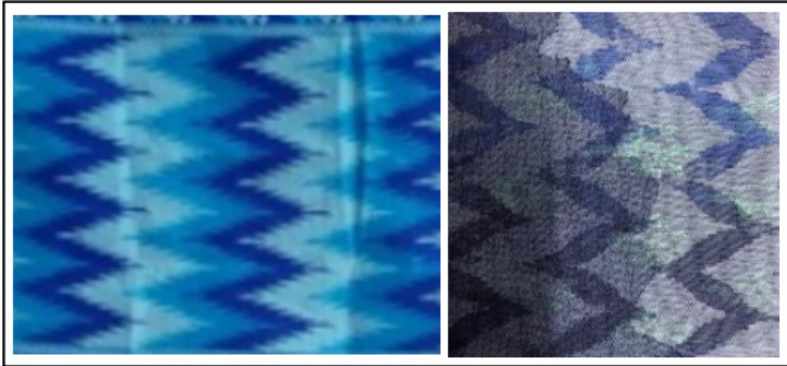
ภาพที่ 3 ผ้าทอมัดหมี่ลายดอกปืปลีเล็ก

ที่มา : กลุ่มทอผ้าบ้านม่วงหอม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

ลายดอกนนทรี ต้นไม้ประจำอำเภอเนินมะปราง ลายมีความสอดคล้อง กับลายผ้าโบราณสมัยอยุธยา ดอกนนทรี เป็นดอกไม้ประจำจังหวัดพิษณุโลก กลีบดอกสีเหลือง มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ ออกดอกเป็นช่อใหญ่แบบช่อที่ชอกใบใกล้ ปลายกิ่ง ช่อดอกตั้งยาว 10–20 เซนติเมตร มีกลีบเลี้ยง 5 กลีบ ด้านนอกมีขน อ่อนสีน้ำตาล กลีบดอก 5 กลีบ เมื่อบานเต็มที่ กว้าง 1.5 – 2.0 เซนติเมตร มี เกสรเพศผู้ 10 อัน ออกดอกเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม (กองส่งเสริมวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2017)

ลายน้ำน่านหรือลายน้ำไหล ได้รับแรงบันดาลใจจากลักษณะคลื่นน้ำของ แม่น้ำน่าน ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านกลางเมืองพิษณุโลก การทอด้วยวิธี

การทอแบบลัว้งโดยใช้ฝ้ายสีต่าง ๆ ซึ่งมีมันอยู่ในกระสวย (หลอดไม้ไผ่อันเล็ก ๆ ใช้ลัว้ง) สอดขึ้นลงให้ไหลไล่ระดับไปเรื่อย ๆ ในทางเดียวกัน ดูคล้ายการไหลของสายน้ำ วิธีการทอนี้นิยมทอกันในกลุ่มเชื้อสายชาวไทลื้อ โดยนิยมทอเป็นผ้าชิ้นผ้าลายน้ำไหลเป็นลายที่ทอในยุคหลังประมาณ 80 - 100 ปี สันนิษฐานกันว่าอาจจะพัฒนามาจากลายผ้าของชาวไทลื้อ ลายผ้าน้ำไหลสมัยแรก ๆ นิยมใช้ไหมเงินและไหมคำทอค้นลายผ้าตรงส่วนที่เป็นรอยหยักของกระแสน้ำ ปัจจุบันมีการพัฒนาลายน้ำไหลในรูปแบบต่าง ๆ กันหลายแบบ



ภาพที่ 4 ผ้าทอมัดหมี่ลายน้ำน่านหรือลายน้ำไหล
ที่มา : กลุ่มทอผ้าบ้านม่วงหอม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

ลายลานหินปุม “ลานหินปุม” ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในเขตจังหวัดพิษณุโลก เป็นลานกว้างมีหินเป็นตะปุ่มตะป่ำกระจายอยู่เต็มลาน หินที่ว้านี้มีลักษณะเป็นเสาหินกลมมนเตี้ยๆ เรียงกันเป็นแถว ปุ่มหินมีความสูงเพียง 15 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 30 เซนติเมตร ด้วยความที่ลานหินปุมมีความแปลกประหลาดและงดงาม อีกทั้งยังตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก จึงกลายเป็นจุดชมวิวพระอาทิตย์ตกดิน

ที่สวยงามมากแห่งหนึ่งของจังหวัด (ภาพที่ 5)



ภาพที่ 5 ผ้าทอมัดหมี่ลายหินปูน

ที่มา : กลุ่มทอผ้าบ้านม่วงหอม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

ลายไก่โคมขอหรือลายไก่เหลืองหางขาว ได้รับแรงบันดาลใจมาจากไก่ชนเหลืองหางขาวของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดารไก่ชนเหลืองหางขาว ซึ่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงนำไปชนกับไก่ของพระมหาอุปราชา ลวดลายมีความสอดคล้องทางประวัติศาสตร์และผ้าโบราณสมัยอยุธยา (กองส่งเสริมวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยนเรศวร, 2017)



ภาพที่ 6 ลายไก่โคมขอหรือลายไก่เหลืองหางขาว

ที่มา : กลุ่มทอผ้าบ้านม่วงหอม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

ความรู้จากภูมิปัญญาการทอผ้าที่ได้จากการศึกษาลวดลายผ้าทอเมืองสองแคว นำไปสู่แนวคิดที่ว่า การทอผ้าด้วยมือเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากความงดงามของลวดลายผ้าทอจากภูมิปัญญาของช่างบ้านม่วงหอม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

2.2 เทคนิคและกรรมวิธีการทอผ้าจากผู้เชี่ยวชาญ กรณีศึกษา : ความหมายที่ซ่อนอยู่ในผ้า

การศึกษาและเรียนรู้กระบวนการและเทคนิคการทอผ้า รวมทั้งการได้รับฟังเรื่องราวและจิตวิญญาณของผ้าทอจากการสัมภาษณ์ช่างทอผ้าระดับปรมาจารย์ของท้องถิ่นและนักสะสมผู้หลงใหลความงดงามของผ้าทอพื้นเมือง นับเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญมากต่อการสืบสานและต่อยอดวัฒนธรรมการถักทอจากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่

คุณวชิรพงษ์ วงศ์ประสิทธิ์ สัมภาษณ์วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2566 เวลา 13.30 น. นักวิชาการช่างศิลป์ชำนาญการ กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวชิราวุธราชวิทยาลัย จังหวัดพิษณุโลก ได้เล่าถึงประวัติความเป็นมาและเรื่องราวความหมาย ซึ่งสื่อสะท้อนจิตวิญญาณในลวดลายผ้าทอจากอดีตจนถึงปัจจุบันว่า ในอดีตผู้ทอผ้ามักนำแรงบันดาลใจจากสภาพแวดล้อมรอบตัวที่สวยงาม เช่น ดอกไม้ ลำธาร ภูเขา และต้นไม้ มาผสมผสานเข้ากับจินตนาการมาทอเป็นผืนผ้าเช่นเดียวกับการเขียนภาพหรือการสร้างผลงานศิลปะชิ้นเอกอื่น ๆ งานศิลปะจะเริ่มต้นจากการร่างรูปก่อนแล้วค่อยลงสีเส้นต่าง ๆ สมัยก่อนกระบวนการทำลวดลายบนผืนผ้าไม่มีการจดบันทึก ผู้ทอเห็นอย่างไรก็จะทอตามแบบนั้น และจะสอนลูกหลานให้ทอตาม คุณค่าของผ้าทอที่ใช้จะขึ้นอยู่กับลวดลาย สีเส้นและความซับซ้อนของเส้นใยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความงดงามในหลากหลายมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ผ้าทอมือจะผสมผสานความงดงามของวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วย วัฒนธรรมหมายถึง ชนิดผ้าทอในวิถีชีวิตเฉพาะของชาติพันธุ์ต่าง ๆ แต่ในจังหวัดพิษณุโลก

หรือเมืองสองแควจะมีวัฒนธรรมชาติพันธุ์ 3 แบบ คือ ไทยดำ ไทยครึ่ง และไทยลาว ส่วนใหญ่จะเป็นแบบไทยลาว ผ้าทอมัดหมี่ที่มีลวดลายเด่นชัดที่สุดคือ ลวดลาย ผ้ายดอกปืบ ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดพิษณุโลก ในความงดงามของผ้าทอนอกจากลวดลายของดอกสี “สีม่วง” ที่เป็นตัวแทนของจังหวัดพิษณุโลก แต่ในเชิงลึกนั้นยังมีความงดงามจากวัฒนธรรมของคนที่ยลลงไปด้วย และวัฒนธรรมในที่นี้หมายถึง ชนชาติพันธุ์ไทยลาวหรือไทยอีสาน ซึ่งทอผ้ามัดหมี่ด้วยความชำนาญพิเศษ และถ่ายทอดความงดงามที่ซับซ้อนซึ่งติดตัวมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ลงบนผืนผ้าด้วย

คุณแม่ทุเรียน พลโยธา สัมภาษณ์วันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 เวลา 10.00 น. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าและเป็นประธานกลุ่มทอผ้าบ้านม่วงหอม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ได้สอนและอธิบายกรรมวิธีการทอผ้ามัดหมี่ในเชิงลึกแก่ผู้วิจัย เหมือนกับแม่สอนลูกสาว รวมทั้งบอกเล่าเรื่องราวความหมายที่สื่อสะท้อนผ่านจิตวิญญาณของผู้ทอที่ซ่อนอยู่ในผ้าทอและส่งต่อถึงผู้รับอย่างละเอียด ดังนี้

ในอดีต ชาวบ้านม่วงหอม ตำบลนกกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ได้อพยพมาจากบ้านต้นตาล แขวงไชยบุรี เวียงจันทน์ ประเทศลาว ประมาณปี พ.ศ. 2482 โดยนำเครื่องมือประกอบอาชีพมาด้วย รวมทั้งก็ทอผ้า ซึ่งคนสมัยนั้นต้องทอผ้าใส่กันเอง เนื่องจากอาศัยอยู่ในชนบทห่างไกลความเจริญ และรอบหมู่บ้านเต็มไปด้วยป่า ทุกบ้านจึงมีกี่ทอผ้าสำหรับทอผ้าใช้กันในครอบครัว ทว่าการทอผ้าไม่ได้ใช้เพียงแค่ส่วนตน แต่ยังทอขึ้นเพื่อใช้ในงานสงกรานต์และงานสำคัญทางพระพุทธศาสนาอีกด้วย การทอผ้าในชุมชนนี้จะถ่ายทอดกันเฉพาะในครัวเรือน โดยแม่เป็นผู้สอนลูกสาวทอผ้า เป็นการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบัน การทอผ้าซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตดั้งเดิมและเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ไว้ เพราะนอกจากจะเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวแล้ว ยังเป็นความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นอีกด้วย ส่วนกลุ่มคนหนุ่มสาวจะไม่ค่อยให้ความสนใจกับการทอผ้า เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิม เยาวชนรุ่นใหม่ได้

รับการศึกษามากขึ้น เมื่อการศึกษาสูงขึ้น ทำให้มีโอกาสรประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น จึงส่งผลให้คนรุ่นใหม่หันไปประกอบอาชีพอื่น จึงทำให้ชุมชนขาดบุคลากรรุ่นใหม่ในการสืบทอดภูมิปัญญาผ้าทอมือ



ภาพที่ 7 นางทุเรียน พลโยธา

ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าและเป็นประธานกลุ่มทอผ้าบ้านม่วงหอม
ที่มา : กลุ่มทอผ้าบ้านม่วงหอม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

กระบวนการสำคัญอันเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอมัดหมี่โบราณคือ การมัดย้อมสีเส้นด้ายก่อนนำมาทอเพื่อให้เกิดลวดลายและสีเส้นที่มีความซับซ้อนตามความต้องการ ด้วยเหตุนี้ การทอผ้ามัดหมี่จึงเป็นที่รู้จักและยอมรับจากทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติว่าเป็นผ้าทอที่ต้องอาศัยทักษะและความสามารถสูง นอกจากทักษะและความสามารถในการมัดหมี่แล้ว ยังต้องอาศัยเวลาในการทอผ้าอีกด้วย การทอผ้ามัดหมี่จะต้องใช้ความชำนาญและความประณีตมาก เพราะการทอทุกครั้งจะต้องให้ลวดลายตรงกันตามลายเส้นพุ่งแต่ละเส้น การทอผ้ามัด

หมี่ยังต้องอาศัยฝีมือ ความรู้ เทคนิคและความชำนาญของผู้ทอเป็นอย่างมาก จึงถือได้ว่าเป็นงานศิลปะที่มีอยู่เพียงชิ้นเดียวในโลก เพราะผ้าทอแต่ละชิ้นจะแตกต่างกันไปตามฝีมือการทอของช่างแต่ละคน นอกจากนี้ ความสามารถในการทอผ้าให้ออกมาสวยงาม ยิ่งขึ้นอยู่กับน้ำหนักของการพุ่งเส้นกระสวยและความแรงในการตีกระทบฟืมเพื่อให้ได้สีตามต้องการ การทอผ้าต้องอาศัยฝีมือและความชำนาญของผู้ทอเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ผู้ทอยังต้องมีความอดทนและความขยันจึงจะสามารถทอผ้าออกมาได้อย่างงดงาม

สิ่งหนึ่งที่ไม่อาจมองข้ามไปในการศึกษาวัฒนธรรมการทอผ้าดั้งเดิมคือสายสัมพันธ์ของครอบครัว อันเกิดจากความรักความผูกพันที่อบอุ่นระหว่างกันและกัน ในอดีตถือว่าการทอผ้าเป็นงานของผู้หญิง เมื่อแต่งงานผู้หญิงต้องทอผ้าเครื่องนุ่งห่ม และเครื่องใช้ภายในครอบครัวด้วยตนเอง แม่และยายจะเป็นผู้ถ่ายทอดวิธีการทอผ้าให้แก่คนในครอบครัวซึ่งเป็นลูกสาวหรือหลานสาว และจะเป็นการสอนที่ควบคู่ไปกับการถ่ายทอดเรื่องราวความทรงจำ ภาพความประทับใจ และความภาคภูมิใจจากความงดงามของลวดลายบนผืนผ้า ซึ่งแม่และยายเคยได้รับการสืบทอดจากบุคคลผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์มาก่อน

คุณวีร์สุดา เม่นขาวนา (ปิ่นทะรส) สัมภาษณ์วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2566 เวลา 13.00 น. ได้บอกเล่าเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตถึงจุดเริ่มต้นที่เข้ามาสู่วงการผ้าไหม เริ่มจากตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2540 หลังจากจบการศึกษาจากสถาบันอัญมณี AIGS และได้มาเปิดร้านจิวเวลรี่ที่กรุงเทพมหานคร และได้เริ่มใส่ชุดผ้าไทยมาตั้งแต่ออนันต์จนถึงปัจจุบัน เพราะชอบความงดงามอันเป็นเอกลักษณ์ของลวดลายผ้าแต่ละผืน เรื่องราวความนึกคิดของผู้คิดลวดลายขณะทอผ้าแต่ละผืนทำให้รู้สึกอึดเอิบและผูกพันกับผ้า ขณะที่ได้สวมใส่ยิ่งทำให้รู้สึกภูมิใจและยิ่งรักความเป็นผ้าทอ นั่นเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เธอเริ่มเก็บสะสมผลงานผ้าจากฝีมือการทองานลวดลายชั้นครูที่หายากและทำยาก การสะสมผ้าทอจากฝีมือชาวบ้านในแต่ละพื้นที่เต็มไปด้วยความรัก บางผืนที่ได้มา เกิดจากการที่ได้ช่วยเหลือสนับสนุนชาวบ้านที่

มีฝีมือ มีความรักผ้า และเก็บสะสมผ้าอันเป็นที่รักของแต่ละท่านไว้เป็นเวลานาน เธอจึงมีความประสงค์ที่จะช่วยเหลือและสืบทอดการเก็บสะสมผ้ามาจนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลานานกว่า 24 ปีแล้ว



ภาพที่ 8 คลังสะสมผ้าทอ

ที่มา : คลังสะสมของคุณวีร์สุดา เม่นขาวนา

คุณวีร์สุดาบอกเล่าเรื่องราวของลวดลายบนผืนผ้าที่รักและสะสมไว้ ซึ่งซ่อนความหมายของผ้าทอในเชิงจิตวิญญาณไว้ว่า ประทับใจผืนผ้าชิ้นนี้จึงของซื้อกับคุณยาย แต่คุณยายบอกว่า ผ้าทอผืนนี้ไม่ได้ขาย แต่จะเก็บเตรียมไว้ให้ลูก เพื่อเปรียบเสมือนเป็นการอวยพรให้ลูกมีชีวิตที่ยั่งยืน มีความก้าวหน้าในชีวิต โดยมีเริ่มจากการทำพิธีกรรมยกขันไหว้ครูก่อนที่จะทอผ้าเพื่อให้การทอราบรื่นไม่ติดขัด อันเป็นความเชื่อของบรรพบุรุษที่ทำสืบทอดกันมา เพราะเชื่อกันว่า “ไหมมีชีวิต” จึงต้องขอขมาและขอบพระคุณสำหรับนำมาใช้ให้ก่อเกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน มีการทำบุญให้พระสวดเพื่อที่จะขอพรให้ชีวิตเป็นอิสระ สดชื่น นัยยะสำคัญอยู่ในลายผ้าที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น ลายนาคและนาคเลื้อย เชื่อว่านาคให้ความโชคดี ถ้าเป็นงานมงคลสมรส จะทอลายเป็นนกคู่ ส่วนลายนกยูงเป็นตัวแทนของความสง่างาม เป็นต้น สื้อมด้ายเป็นสิริมงคลที่ได้

ง่ายในท้องถิ่น เช่น สีจากเปลือกไม้ แก่นไม้ รากไม้ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นหนึ่งในความภูมิใจของคุณวีร์สุดาที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการสืบทอดวัฒนธรรมไทยโบราณ และจะยังคงสืบทอดต่อไป



ภาพที่ 9 ผ้าทอ เรื่องราวของชั้นสวรรค์
ที่มา : คลังสะสมของคุณวีร์สุดา เม่นชานา

ผ้าทอมือ (ภาพที่ 9) เป็นผ้าที่นำศิลปะชั้นสูงมาถักทอให้เป็นลวดลายบนผ้าทอ ซึ่งทำให้เห็นถึงความสวยงามและมีคุณค่าอย่างมาก ลวดลายบนผืนผ้าบอกเล่าเรื่องราวบนสวรรค์และเหล่าเทวดานางฟ้า เมื่อผู้ทอก้าวสู่วัยปลายของชีวิต ได้ผ่านร้อนผ่านหนาวมามาก และตระหนักถึงธรรมดาโลก อันได้แก่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย จากคำสอนทางพระพุทธศาสนา ผู้ทอจะเตรียมทอผ้าไว้ 2 ผืนสำหรับตนเองและสำหรับคู่ชีวิต หรือทอให้แก่ผู้ที่รักใคร่นับถือกันโดยมีความเชื่อว่า ผ้านี้จะเป็นบันไดให้ก้าวไปสู่โลกภพเบื้องหน้า เปรียบเสมือนเป็นบันไดทอดนำผู้ตายขึ้นสู่สวรรค์ การเรียงร้อยเส้นใยเป็นการตั้งอนุสติคติสอนใจ ทั้งนี้ การทอบันทึกลวดลายต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องยืนยันถึงศรัทธาความเชื่อในคุณความดี ละจากบาปและความชั่วเพื่อให้ชีวิตหลังความตายพบเจอกับสิ่งที่ตั้งาม

ผลจากการศึกษาลวดลายผ้าทอมัดหมี่แบบดั้งเดิม การทอผ้าด้วยมือ เป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ที่ถอดแบบการวิเคราะหฺ์ ผ่านรูปสื่อสัญญะทางสุนรียะของ ความงามมาจากแรงบันดาลใจ จากสภาพแวดล้อมที่มีต่อธรรมชาติ เส้นใย ธรรมชาติผสมผสานความหมายถึงคุณค่าอัตลักษณ์แต่ละท้องถิ่น นับว่าเป็น มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ลวดลายต่าง ๆ บนผืนผ้าสื่อความหมายในเชิง ลึกถึงความเชื่อ ความศรัทธา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตเป็นสำคัญ

บทสรุป

การศึกษาผ้าทอมัดหมี่ของชุมชนบ้านม่วงหอม อำเภอวังทอง จังหวัด พิษณุโลกหรือเมืองสองแคว ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ ช่างทอผ้า ภูมิปัญญาการทอผ้าของท้องถิ่น และนักสะสมผ้าทอพื้นบ้าน สะท้อนให้เห็น ความงดงามอันเป็นเอกลักษณ์และคุณค่าอันงดงาม จากฝีมือช่างทอผ้า ปราชญ์ ท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไป ขาดการให้ความสำคัญ และการอนุรักษ์สืบทอด จากคนรุ่นใหม่ เป็นผลให้มรดกทางวัฒนธรรมในบริบทเดิมบางอย่างของท้องถิ่น สูญหายและลบเลือนไป โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมในระดับชุมชน ซึ่งเป็น รากฐานของวิถีการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กับความเชื่อความศรัทธาทางพระพุทธ ศาสนา เป็นองค์ประกอบสำคัญที่แสดงออกถึงแนวคิด ความเชื่อหรือภูมิปัญญา ลงบนผืนผ้าและให้ความหมายเชิงสัญญะของลวดลายพื้นถิ่น อันได้แก่ ลายดอก ปีบ ลายไก่โคมขอ ลายสองแคว และลายน้ำไหล หรือลายน้ำน่าน เป็นเอกลักษณ์ ของความละเอียดอ่อนที่ประณีตงดงามและสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นสู่ รุ่น รวมทั้งยังเป็นมรดกของสังคมมนุษย์ ที่ได้รับการสืบสานต่อ ๆ กันมา ปัจจุบัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้ามัดหมี่ยังต้องอาศัยฝีมือ ความรู้ เทคนิคและความชำนาญ ของผู้ทอเป็นอย่างมาก จึงถือได้ว่าเป็นงานศิลปะที่มีอยู่เพียงชิ้นเดียวในโลก ด้วยเหตุนี้จากการศึกษาผ้าทอมัดหมี่ที่ได้จากองค์ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของ ท้องถิ่น นับเป็นแนวคิดในการพัฒนา ต่อยอด และสืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิมเพื่อ

นำเข้ามาผสมผสานที่เป็นร่วมสมัย เพื่อบันทึกไว้ให้อนุชนรุ่นหลังช่วยกันอนุรักษ์สืบสาน และต่อยอดศิลปะการทอผ้ามัดหมี่ เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่มีคุณภาพมาตรฐาน สร้างโอกาสให้กับชุมชนและมีความภาคภูมิใจรักษาในมรดกของชุมชนต่อไปตราบนานเท่านานที่สะท้อนผ่านลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นถิ่น

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2563). *พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงใหม่ ผ้าไหมมัดหมี่*. สืบค้นเมื่อ 24 เมษายน 2567, จาก <https://www.finearts.go.th/chiangmaimuseum/view/>.
- กองส่งเสริมวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยนเรศวร. (2560). *สถานอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวรจับมือพัฒนาชุมชน สร้างสรรค์ 11 ลวดลายผ้าทอเอกลักษณ์จังหวัดพิษณุโลก*. สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.nuac.nu.ac.th/v3/?p=3170>
- กัจจกร สุนพงษ์ศรี. (2523). *สุนทรียศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เผ่าทอง ทองเจือ. (2560). *มัดหมี่ หนึ่งในผ้าในวัฒนธรรมอาเซียน*. สืบค้นเมื่อ 23 เมษายน 2567, จาก <https://www.truepllookpanya.com/education/content/57282/-artfin-art->.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2543). *ผ้าทอพื้นเมืองในภาคเหนือ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เอียง ปันเหนงเพ็ชร. (2564). *สุนทรียศาสตร์ในพระบรมถ้ำนนา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. (2562). *จากกล้าไม้พระราชทานสู่งานวิจัย"ลายดอกปีบ"*. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.thaitextile.org/th/insign/detail.961.1.0.html>.

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพิษณุโลก. (2566). *ผ้าลายดอกปีบ จังหวัดพิษณุโลก*. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2567, จาก <https://phitsanulok.prd.go.th/th/content/category/detail/id/286/iid/8702> ไม่ปรากฏอ้างอิงในเนื้อเรื่อง.

หอภาพถ่ายล้านนา. (2562). *ภาพเขียนจิตรกรรมบนผืนผ้า (พระบรม) วัดเจดีย์สูง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่*. สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2566, จาก <https://cmhop.org/product/>.

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์
วารสารช่อพะยอม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วารสารช่อพะยอมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีนโยบายส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการและเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเชิงวิชาการ โดยมีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จัดพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ ผลงานที่ได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารจะต้องมีสาระเป็นงานที่ทบทวนความรู้เดิม หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ รวมทั้งข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ซึ่งอยู่ในรูปแบบงานเขียน 3 ประเภท คือ บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทปริทัศน์หนังสือ ซึ่งจะต้องเป็นงานที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ บทความต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงตามที่กองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผู้ที่มีความประสงค์จะส่งผลงานทางวิชาการเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ให้ปฏิบัติตามข้อเสนอนี้ต่อไป

1. จริยธรรมในการตีพิมพ์ (Publication Ethics)

1.1 บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1.1.1 ผู้นิพนธ์ต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ และอื่น ๆ ของวารสารให้เข้าใจอย่างถูกต้องและถ่องแท้

1.1.2 ผู้นิพนธ์ต้องตรวจสอบความเรียบร้อยของบทความตนเองให้ดีก่อน ว่าได้เขียนบทความเป็นไปตามรูปแบบและองค์ประกอบที่วารสารกำหนด

ไว้หรือไม่

1.1.3 ผู้นิพนธ์ต้องส่งบทความผ่านหรือเข้าระบบแบบออนไลน์เท่านั้น

1.1.4 ผู้นิพนธ์ต้องมีจริยธรรมในตนเอง โดยจะต้องไม่แอบอ้างนำเอาบทความหรือผลงานของบุคคลอื่นที่ไม่ได้รับการอนุญาต มาส่งเพื่อขอตีพิมพ์เผยแพร่

1.1.5 ผู้นิพนธ์ต้องมีรียบรรณในตนเอง โดยจะต้องไม่นำบทความหรือผลงานของตนที่เคยตีพิมพ์มาแล้วจากแหล่งอื่น มาส่งเพื่อขอตีพิมพ์เผยแพร่ซ้ำซ้อนอีก

1.1.6 ผู้นิพนธ์ต้องปฏิบัติตามขั้นตอน ระเบียบ ข้อบังคับที่วารสารกำหนดอย่างเคร่งครัด

1.1.7 หากผู้นิพนธ์ได้รับทราบผลหรือรับรู้ถึงผลการประเมินแล้ว ถ้าผ่านการพิจารณาโดยมีเงื่อนไขให้แก้ไขบทความ ผู้นิพนธ์ต้องดำเนินการแก้ไขโดยเร็ว และต้องแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิอย่างครบถ้วน

2. การเตรียมต้นฉบับ

2.1 ด้านภาษา เขียนต้นฉบับเป็นภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ พร้อมทั้งบทคัดย่อทั้ง 2 ภาษา การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้ศัพท์และการเขียนทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน คำศัพท์ภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะถ้าต้นฉบับเป็นภาษาต่างประเทศควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษาและการใช้สำนวนจากผู้เชี่ยวชาญภาษานั้นก่อน

2.2 การพิมพ์ จัดทำต้นฉบับบทความด้วยโปรแกรม Microsoft Word for Windows ตามข้อกำหนดการจัดพิมพ์ต้นฉบับบทความ

2.3 การส่งต้นฉบับบทความ (จัดพิมพ์หน้าเดียว) จำนวน 1 ชุด โดยส่งเข้าระบบวารสารช่อพะยอมออนไลน์

3. ประเภทของบทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์

3.1 บทความวิจัย ประกอบด้วย

- 3.1.1 ชื่อเรื่อง (Title)
- 3.1.2 ผู้แต่ง (Author)
- 3.1.3 ชื่อหน่วยงานผู้นิพนธ์และอีเมล
- 3.1.4 บทคัดย่อ (Abstracts) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 3.1.5 คำสำคัญ (Keyword)
- 3.1.6 บทนำ (Introduction)
- 3.1.7 วัตถุประสงค์ (Objective)
- 3.1.8 วิธีการศึกษา (Methodology)
- 3.1.9 ผลการศึกษา (Results)
- 3.1.10 สรุปผล (Conclusion)
- 3.1.11 อภิปรายผล (Discussion)
- 3.1.12 ข้อเสนอแนะ (Recommendation)
- 3.1.13 บรรณานุกรม (Bibliography)

3.2 บทความวิชาการ ประกอบด้วย

- 3.2.1 ชื่อเรื่อง (Title)
- 3.2.2 ผู้นิพนธ์ (Author)
- 3.2.3 ชื่อหน่วยงานผู้นิพนธ์และอีเมล
- 3.2.4 บทคัดย่อ (Abstracts) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 3.2.5 คำสำคัญ (Keyword)
- 3.2.6 บทนำ (Introduction)
- 3.2.7 เนื้อหา (Content)
- 3.2.8 สรุป (Conclusion)

3.2.9 ข้อเสนอแนะ (Recommendation)

3.2.10 บรรณานุกรม (Bibliography)

3.3 บทปริทัศน์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่อง (Title)

3.3.2 ผู้นิพนธ์ (Author)

3.3.3 ชื่อหน่วยงานผู้นิพนธ์และอีเมล

3.3.4 ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือที่วิจารณ์พร้อมปก

3.3.5 บทปริทัศน์ (Review)

4. ข้อกำหนดการจัดพิมพ์ต้นฉบับบทความ

4.1 การจัดเค้าโครงหน้ากระดาษ ขนาด A4 ระยะขอบของหน้ากระดาษ ในแต่ละหน้ากำหนด ดังนี้ จากขอบบน 1.0 นิ้ว ขอบล่าง 1.0 นิ้ว ขอบซ้าย 1.0 นิ้ว ขอบขวา 1.0 นิ้ว

4.2 จำนวนหน้า จำนวนไม่เกิน 10 - 15 หน้า

4.3 ตัวอักษร TH Sarabun PSK เหมือนกันตลอดทั้งบทความ

4.4 รายละเอียดต่าง ๆ ของบทความกำหนด ดังนี้

4.4.1 ชื่อเรื่อง (Title)

1) ชื่อเรื่องภาษาไทย กำหนดกึ่งกลาง ขนาด 18 พอยต์

ตัวหนา

2) ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่) กำหนด

กึ่งกลาง ขนาด 18 พอยต์ ตัวหนา

4.4.2 ชื่อผู้นิพนธ์ (Author)

1) ชื่อผู้นิพนธ์ลำดับที่ 1 ทั้งภาษาไทยและอังกฤษกำหนด

ชิดขวา ขนาด 14 พอยต์ ตัวหนา และชื่อผู้นิพนธ์ลำดับถัดไป (ถ้ามี) ทั้งภาษาไทย

และภาษาอังกฤษ ตัวปกติ

2) ชื่อหน่วยงานของผู้นิพนธ์และอีเมลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กำหนดให้อยู่ด้านล่างของหน้าแรกตัวอักษรขนาด 14 พอยต์ ตัวปกติไว้ตอนท้ายของบทความในหน้าแรก

4.4.3 บทคัดย่อ (Abstract)

1) หัวข้อ บทคัดย่อ และ Abstract กำหนดให้ขีดซ้ายขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา

2) เนื้อความของบทคัดย่อภาษาไทยและบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) บรรทัดแรกจัดย่อหน้าโดยเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 16 พอยต์ ตัวธรรมดา และบรรทัดถัดไปกำหนดขีดซ้าย ตัวปกติ

4.4.4 คำสำคัญ (Keyword) ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เลือกใช้คำที่เกี่ยวข้องกับบทความ

4.4.5 การพิมพ์หัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย

1) หัวข้อใหญ่ กำหนดขีดซ้าย ขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา
2) หัวข้อย่อย จัดย่อหน้าเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา

3) เนื้อความของแต่ละหัวข้อ บรรทัดแรกจัดย่อหน้าโดยเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 16 พอยต์ ตัวปกติ และบรรทัดถัดไปกำหนดขีดซ้าย

3.4.6 คำศัพท์ใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน

3.4.7 ภาพและตารางประกอบ กรณีมีภาพหรือตารางประกอบ กำหนดการจัดพิมพ์ ดังนี้

1) ภาพประกอบและตารางประกอบทั้งหมดที่นำมาอ้างต้องไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ผลงานของผู้อื่น

2) ภาพประกอบจัดกึ่งกลางของหน้ากระดาษ

3) ชื่อภาพประกอบจัดอยู่ใต้ภาพ ใช้คำว่า “ภาพที่” ต่อด้วยหมายเลขภาพและข้อความบรรยายกำหนดกึ่งกลางของหน้ากระดาษ ขนาด 16 พอยต์ ตัวธรรมดา

4) ตารางประกอบจัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

5) ชื่อตารางประกอบจัดอยู่ด้านบนของตาราง ใช้คำว่า “ตารางที่” ต่อด้วยหมายเลขตาราง และข้อความบรรยายตารางกำหนดชิดขอบซ้ายของหน้ากระดาษ ขนาด 16 พอยต์ ตัวธรรมดา

6) บอกแหล่งที่มาของภาพประกอบ ตารางประกอบ ที่นำมาอ้าง โดยพิมพ์ห่างจากชื่อภาพ หรือเส้นใต้ตาราง กำหนดเว้นระยะ 1 บรรทัด ขนาด 16 พอยต์ และบรรทัดกำหนดกึ่งกลางตัวอย่างภาพประกอบ ที่นำมาอ้างอิงและการบอกแหล่งที่มาของภาพดังตัวอย่าง



ภาพที่ 1 ตราสัญลักษณ์วารสารชอพะยอม
ที่มา : อำพร แสงไชยา (2563)

ตัวอย่าง ตารางประกอบที่นำมาอ้างและการบอกแหล่งที่มาของตาราง
ตารางที่ 1 แสดงคติสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังถ้ำโพวินตอง

เรื่องราว/ภาพ	รูปสัญลักษณ์	ความหมายสัญลักษณ์	ความหมายทางพุทธศาสนา
	อดีตพระพุทธเจ้า ทุกพระองค์	การเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์	ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน
ประวัติพระพุทธโคดม	ประสูติ	การเกิด	การเกิดพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า
	เสด็จออกบวช	การถือเพศเป็นภิกษุสามเณร	การเข้าถึงธรรมอันเป็นความหลุดพ้นจากทุกข์
	ตัดพระโมลี	ศือการตัดมวยผม	จุดเริ่มต้นของการสละกิเลส
	มารจัญ	สิ่งชั่วช้าขวางไม่ให้สำเร็จประโยค	การบำเพ็ญเพียรเพื่อให้หลุดพ้นจากมารทั้งหลาย
	ตรัสรู้	การรู้แจ้ง	การรู้แจ้งในอริยสัจจ์
	ปรินิพพาน	เรียกอาการตายของพระพุทธเจ้า	ขั้นที่ 5 เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา

5. การอ้างอิงในเนื้อหาของบทความ

เป็นการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อหาของบทความให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี (Author-date in text citation) โดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีที่พิมพ์ไว้ข้างหน้า หรือข้างหลังข้อความ ที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น ดังนี้

ผู้แต่ง (ปีพิมพ์) หรือ (ผู้แต่ง, ปีพิมพ์)

5.1 การอ้างอิงชื่อบุคคลคนไทยให้ลงชื่อตัวและนามสกุล ส่วนชาวต่างประเทศให้ลงเฉพาะชื่อสกุล

ตัวอย่างการอ้างอิง

ผู้แต่ง 1 คน

(อำพร แสงไชยา, 2563)

(Saengchaiya, 2020)

ผู้แต่ง 2 คน

(อภิชัย พันธเสน และปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2549)

(Savage & Longhurst, 2005)

ผู้แต่งมากกว่า 6 คน

(อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ, 2549)

(Laudon et al., 2000)

5.2 ซีนินติบุคคล หน่วยงาน องค์กร ที่ทำเอกสารให้ระบุชื่อหน่วยงาน ตามที่ปรากฏ (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2547) (Thailand Productivity Institute, 2004)

6. การอ้างอิงท้ายบทความ

เป็นการอ้างอิงส่วนท้ายโดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนบทความได้ใช้อ้างอิงในเนื้อความ พร้อมจัดเรียงรายการเอกสารตามลำดับอักษรของผู้แต่ง และให้ใช้การอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association Citation Style)

6.1 เอกสารอ้างอิงทุกลำดับที่ปรากฏอยู่ท้ายบทความต้องมีการอ้างอิงอยู่หรือกล่าวถึงในเนื้อหาของบทความ

6.2 จัดพิมพ์เรียงลำดับเอกสารอ้างอิงก่อน-หลัง ตามลำดับตัวอักษร กำหนดขีดขอบซ้ายของหน้ากระดาษ ขนาด 16 พอยต์ ตัวธรรมดา

6.3 หากรายละเอียดของเอกสารมีความยาวมากกว่าหนึ่งบรรทัด ให้พิมพ์ต่อบรรทัดไปที่ย่อหน้าแรก

กำหนดเว้นระยะจากขอบซ้ายของหน้ากระดาษ 7 ช่วงตัวอักษร (เริ่มพิมพ์ช่วงตัวอักษรที่ 8)

การพิมพ์เอกสารอ้างอิงท้ายบทความจะแตกต่างกันไปตามประเภทของเอกสารที่นำมาอ้างอิง ดังนี้

6.3.1 หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ *ชื่อหนังสือ*./ ครั้งที่พิมพ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./
สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

อำพร แสงไชยา. (2559). *จิตรกรรมประยุกต์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. มหาสารคาม:
อภิชาติการพิมพ์.

Streibel, B. J. (2015). *The manager's guide to effective meetings*.
NewYork: McGraw-Hill.

6.3.2 บทความในหนังสือ

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ *ชื่อบทความ*./ ใน/ ชื่อผู้แต่ง (บรรณาธิการ),/
ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์), เลขหน้าที่ปรากฏบทความจากหน้าใด
ถึงหน้าใด./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

สมศรี บุตรดี. (2555). *การรักษาภาวะจับหืดเฉียบพลันในเด็ก*.
ใน สมศักดิ์ โล่ห์เลขา,

ชลีรัตน์ ดิเรกวัฒน์ชัย และ มนตรี ตู้อินดา (บรรณาธิการ), *อิมมูโนวิทยา
ทางคลินิกและโรคมุมิแพ้*. (น. 99-103). กรุงเทพฯ: วิทยาลัย
กุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และสมาคมกุมารแพทย์แห่ง
ประเทศไทย.

6.3.3 วารสาร

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปี,/เดือน)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),/
เลขหน้าที่ปรากฏ.

ตัวอย่าง

ประภาพร ศุภตรัยวรพงศ์. (2555,ธันวาคม). สีสนั่นในสวนสวย (Brilliant
Colors in the Beautiful Garden). *วารสารช่อพะยอม*, 23(1),
98-130.

6.3.4 หนังสือพิมพ์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปี,/วันที่ เดือนที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อ
หนังสือพิมพ์,/เลขหน้าที่ ปรากฏ.

ตัวอย่าง

ไตรรัตน์ สุนทรประกัสสร. (2540, 8 พฤศจิกายน). *อนาคตจีน-อเมริกา*.
เดลินิวส์, น. 6.

6.3.5 รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ชื่อเอกสารรายงานการประชุม*. วัน เดือน
ปีสถานที่จัดสถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรมวิชาการ. (2538). *การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัย
รักการอ่าน*. 25-29 พฤศจิกายน 2538 ณ วิทยาลัยครู
มหาสารคาม. จังหวัดมหาสารคาม.กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ.

6.3.6 ปรินญาณิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์./ (ปีพิมพ์)/ ชื่อวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปรินญาณิพนธ์)
 มหาวิทยาลัยหรือวิทยานิพนธ์ปรินญาณิพนธ์บัณฑิต/
 ชื่อมหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา)

ตัวอย่าง

วันวิภา ส่งเสริมศิลป์. (2556). *การสร้างสรรค์ประติมากรรม
 เครื่องปั้นดินเผา ชุดวิถีชนบทอีสาน*. (วิทยานิพนธ์ปรินญาณิพนธ์)
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

6.3.7 เว็บไซต์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่เผยแพร่)/ ชื่อเรื่อง./ วันที่ทำการสืบค้น./ จาก URL

ตัวอย่าง

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2551). *พระราชบัญญัติคุ้มครอง
 แรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551*. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2563,
 จาก [http://www.labour.go.th/web image/images/law/
 doc](http://www.labour.go.th/web_image/images/law/doc).

6.3.8 วารสารอิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีพิมพ์)/ ชื่อบทความ [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]/
 ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)/ เลขหน้าที่ปรากฏ. (ใช้คำว่า [ข้อมูล
 อิเล็กทรอนิกส์] สำหรับเอกสารภาษาไทย และคำว่า
 [Electronic version] สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ)

ตัวอย่าง

Cadigan, J., Schmitt, P., Shupp, R., & Swope, K. (2011, January). *The holdout problem and urban sprawl: Experimental evidence*. *Journal of Urban Economics*. 69(1), 72. Retrieved from <http://journals.elsevier.com/00941190/journal-of-urban-economics/>

6.3.9 สัมภาษณ์

รูปแบบ

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ (ปี, วันที่ เดือน)./ ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์ (ถ้ามี).

ตัวอย่าง

ผุสดี กิจบุญ. (2563, 11 มิถุนายน). ประธานหลักสูตรสาขา
วิชาสิ่งแวดล้อมชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

7. การพิจารณา การประเมิน และการเผยแพร่บทความ

7.1 การตอบรับหรือปฏิเสธบทความ

กองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการพิจารณาค้นกรองบทความขั้นต้น และแจ้งผลการพิจารณาตอบรับหรือปฏิเสธบทความให้ผู้ส่งบทความทราบภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับบทความ หากบทความมีรูปแบบหรือองค์ประกอบไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การจัดทำต้นฉบับบทความที่วารสารกำหนด ฝ่ายประสานงานของวารสารจะส่งต้นฉบับบทความให้ปรับปรุงแก้ไขใหม่ โดยฝ่ายประสานงานจะทำหน้าที่ประสานงานกับผู้ส่งบทความในทุกขั้นตอน ต้นฉบับบทความอาจได้รับการปฏิเสธหากไม่ได้คุณภาพ ไม่ตรงกับประเภทของบทความที่จะตีพิมพ์ หรือผู้เขียนบทความปฏิเสธไม่แก้ไขให้ตรงกับหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนดและส่งกลับคืนมาภายในเวลาที่กำหนดข้างต้น

7.2 การประเมินบทความ

ฝ่ายประสานงานนำต้นฉบับบทความที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการแล้ว เสนอให้ผู้ประเมินพิจารณาบทความ (peer-reviewer) จำนวน 3 ท่าน ซึ่งกองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการเป็นผู้เลือกจากผู้เชี่ยวชาญหรือเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่สอดคล้องกับเนื้อหาบทความ เป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นขอการเผยแพร่บทความภายใต้เกณฑ์ประเมินบทความที่วารสารกำหนด โดยเก็บข้อมูลทั้งหมดเป็นความลับและไม่เปิดเผยชื่อ-นามสกุล รวมถึงหน่วยงานที่สังกัดทั้งของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความ (double-blinded) จนกว่าต้นฉบับบทความจะได้รับการเผยแพร่ ใช้เวลาพิจารณาแต่ละบทความประมาณ 1 เดือน

7.3 ผลการประเมินบทความ

บทความที่ผ่านการประเมินจากผู้ประเมินบทความ ต้องได้รับผลการประเมินในระดับดี ดีมาก หรือดีเด่น ตามความเห็นของผู้ประเมินบทความทั้ง 3 ท่าน หากได้รับการพิจารณาว่าไม่ผ่านการประเมินจากผู้ประเมินทั้ง 3 ท่าน ถือว่าบทความดังกล่าวไม่ผ่านการประเมินสำหรับบทความที่ไม่ผ่านการประเมินจากผู้ประเมิน 1 ท่าน จากจำนวนทั้งหมด 3 ท่าน จะได้รับการประเมินจากกองบรรณาธิการเป็นผู้ประเมินท่านที่ 4 หากไม่ผ่านการประเมินอีกครั้งจึงถือว่าบทความดังกล่าวไม่ผ่านการประเมินผลการพิจารณาของผู้ประเมินและกองบรรณาธิการบทความถือเป็นสิ้นสุดและเคร่งครัด โดยไม่มีการทบทวนบทความที่ไม่ผ่านการประเมิน ทบทวนระดับผลการประเมินอีกครั้ง หรือเปลี่ยนแปลงผู้ประเมินบทความใหม่ไม่ว่ากรณีใด

7.4 การแจ้งผลการประเมินบทความ

ฝ่ายประสานงานของวารสารจะส่งผลการประเมินของผู้ประเมินทุกท่านให้ผู้ส่งบทความทราบภายใน 7 วัน นับตั้งแต่ได้รับผลการประเมินจากผู้ประเมินท่าน

สุดท้าย หากมีข้อเสนอแนะหรือข้อแก้ไขปรับปรุงจากผู้ประเมิน ให้ผู้ส่งบทความแก้ไขปรับปรุงแล้วนำส่งต้นฉบับบทความให้ฝ่ายประสานงานของวารสารภายใน 1 เดือน นับตั้งแต่วันที่ฝ่ายประสานงานแจ้งผลการพิจารณาให้ทราบ หากผู้ส่งบทความไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะหรือข้อแก้ไขปรับปรุงของผู้ประเมิน ให้ทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรชี้แจงรายละเอียดให้กองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการพิจารณา

7.5 การตอบรับการเผยแพร่บทความ

บทความที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ประเมิน จะได้รับการพิจารณาอีกครั้งจากกองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการ แต่เป็นการพิจารณาเฉพาะรูปแบบของบทความ การใช้ภาษา และการพิสูจน์อักษร จากนั้นฝ่ายประสานงานจะแจ้งข้อเสนอกองบรรณาธิการให้ผู้ส่งบทความแก้ไขปรับปรุง เมื่อการแก้ไขปรับปรุงเสร็จสมบูรณ์แล้ว ให้ถือวันที่บรรณาธิการให้ความเห็นชอบแก้ไขบทความครั้งสุดท้ายเป็นวันแก้ไขบทความ และให้ถือวันที่บรรณาธิการมีหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรแจ้งการเผยแพร่บทความ เป็นวันตอบรับการตีพิมพ์บทความ

7.6 การตอบรับการเผยแพร่บทความ

บทความที่ได้รับหนังสือตอบรับการเผยแพร่จากบรรณาธิการวารสารแล้ว จะได้รับการเผยแพร่ผ่านระบบวารสารขอพะยอมออนไลน์ (ThaiJO) ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) การเผยแพร่ให้เรียงลำดับก่อนหลังตามวันที่บรรณาธิการวารสารมีหนังสือแจ้งการตีพิมพ์ให้ผู้ส่งบทความทราบ ทั้งนี้ลำดับการเผยแพร่ให้เป็นไปอย่างเคร่งครัด โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือทบทวนไม่ว่ากรณีใด

